

T.C.
SIİRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI

Hacer ÖNÜL

ADİYAMAN İLİ YER ADLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Prof. Dr. İsmail ULUTAŞ

Siirt-2021

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖN SÖZ.....	VII
ÖZET.....	IX
ABSTRACT	X
KISALTMALAR	XI
TRASKRİPSİYON	XIII
GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Konusu.....	1
B. Araştırmanın Amacı.....	1
C. Araştırmanın Önemi	2
Ç. Veri Toplama Teknikleri	3
D. Araştırmanın Metodu.....	3
E. Araştırmanın Kapsamı	4
AD BİLİM (ONOMASTİK).....	4
YER ADI BİLİMİ (TOPONİMİ)	5
1. BÖLÜM.....	8
1.1. TARİH ÖNCESİ DÖNEMDE ADIYAMAN	8
1.2. ADIYAMAN'IN TARİHSEL GELİŞİMİ	9
1.3. DEVLET SALNAMELERİNDE ADIYAMAN (1925-1930).....	12
1.4. KOMMAGENE KRALLIĞI DÖNEMİNDE ADIYAMAN	13
1.5. SELÇUKLULAR DÖNEMİNDE ADIYAMAN.....	18
1.6. OSMANLI DÖNEMİNDE ADIYAMAN	19
1.7. MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE ADIYAMAN	21
1.8. CUMHURİYET DÖNEMİNDE ADIYAMAN	23
1.9. KAMÛSU'L - A'LÂM'DA ADIYAMAN	24
1.10. ADIYAMAN'DAKİ OYMAK, AŞİRET VE CEMAATLER.....	26
1.11. COĞRAFİ ÖZELLİKLERİYLE ADIYAMAN.....	27
1.11.a. Bitki Örtüsü.....	27
1.11.b. Akarsular.....	28
1.11.c. Göller ve Göletler.....	29

1.11.ç. Dağlar.....	30
1.11.e. İklim.....	30
1.11.f. Yüzölçümü – Yükseklik.....	31
1.12. SEYYAHLARIN İZLENİMLERİ İLE ADIYAMAN.....	32
1.12.1. Kâtip Çelebi'nin Adıyaman İzlenimleri	32
1.12.2. Evliya Çelebi'nin Adıyaman İle İlgili Görüşleri	32
1.12.3. Mark Sykes'in Adıyaman İle İlgili Görüşleri	34
1.12.4. Vital Cuinet'in Adıyaman İzlenimleri	35
1.12.5. Helmuth von Moltke'nin Adıyaman İzlenimleri	37
1.12.6. Charles Texier'in Adıyaman İzlenimleri	42
1.12.7. William Francis Ainsworth'un Adıyaman İzlenimleri	43
1.13. ADIYAMAN'IN TARİHTEKİ ADLARI VE EFSANELER.....	46
1.14. ADIYAMAN İLİNİN İLÇELERİ.....	49
1.14.1. Gerger İlçesi.....	49
1.14.2. Gölbaşı İlçesi	50
1.14.3. Besni İlçesi.....	50
1.14.4. Çelikhan İlçesi	51
1.14.5. Samsat İlçesi	52
1.14.6. Sincik İlçesi.....	53
1.14.7. Kahta İlçesi	54
1.14.8. Tut İlçesi	56
2. BÖLÜM.....	58
2.1. ADIYAMAN YER ADLARI SÖZLÜĞÜ	58
3. BÖLÜM.....	139
3.1. ADIYAMAN İLİ YER ADLARININ MORFOLOJİK VE SÖZ DİZİMSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	139
3.1.A. ARAPÇA KÖKENLİ YALIN YER ADLARI	140
3.1.A.1. Arapça Kök + Türkçe Ek Durumunda Olan Yer Adları.....	141
3.1.A.1.1. Arapça Kök + Yapım Eki Durumunda Olanlar	141
3.1.A.1.1.1. + lı,+li ,+lu,+lü Ekiyle Türemiş Olanlar.....	141
3.1.A.1.1.2. +cık, +cik, +cuk, +cük Ekiyle Türemiş Olanlar	141
3.1.A.1.1.3. +cı, +ci, +cu, +cü Ekiyle Türemiş Olanlar	141

3.1.A.1.2. Arapça Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar	141
3.1.A.1.2.1. +lar, +ler Çoğul Eki Alan Yer Adları	141
3.1.A.2. Arapça Kök + Arapça Ek Almış YerAdları	141
3.1.A.2.1. + iyet Master Ekiyle Oluşturulmuş Yer Adları	141
3.1.B. FARŞÇA KÖKENLİ YALIN YER ADLARI	142
3.1.B.1. Farsça Kök + Türkçe Ek Durumunda Olan Yer Adları.....	142
3.1.B.1.1. Farsça Kök + Yapım Eki Durumunda Olanlar	142
3.1.B.1.1.1. +lı, +li, +lu, +lü Ekiyle Türemiş Olanlar	142
3.1.B.1.1.2. +k, +ık, +ik,+uk, +ük Ekiyle Türemiş Olanlar	142
3.1.B.1.1.3. +an Ekiyle Türemiş Olanlar	142
3.1.B.1.1.4. +lık, +lik, +luk, +lük Ekiyle Türemiş Olanlar	143
3.1.B.1.1.5. +cık, +cik, +cuk, +cük Ekiyle Türemiş Olanlar.....	143
3.1.B.1.1.6. +ca, +ce Ekiyle Türemiş Olanlar	143
3.1.B.1.2. Farsça Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar	143
3.1.B.1.2.1. +lar, +ler Çoğul Eki Alan Yer Adları	143
3.1.C. FRANSIZCA YALIN YER ADLARI	143
3.1.C.1.Fransızca Kök + Türkçe Ek Durumunda Olan Yer Adları.....	143
3.1.C.1.1.Fransızca Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar.....	143
3.1.C.1.1.1. +lar, +ler Çoğul Ekiyle Türemiş Olanlar	143
3.1.Ç. KÜRTÇE YER ADLARI.....	144
3.1.Ç.1. Kürtçe Kök + Farsça Ek Durumunda Olan Yer Adları	144
3.1.Ç.1.1. + an, +en Ekiyle Türemiş Olanlar.....	144
3.1.Ç.1.2. +lı,+li,+lu,+lü Ekiyle Türemiş Olanlar	144
3.1.Ç.1.3. +cu, +cü,+cı,+ci Ekiyle Türemiş Olanlar	144
3.1.Ç.2. Kürtçe İsim+ Kürtçe İsim Durumunda Olan Yer Adları.....	144
3.1.D. TÜRKÇE YALIN YER ADLARI	144
3.1.D.1. Türkçe Kök + Yapım Eki Durumunda Olanlar	145
3.1.D.1.1.İsimden İsim Yapım Ekleri.....	145
3.1.D.1.1.1. +an, +en Ekiyle Türemiş Olanlar.....	145
3.1.D.1.1.2. +lı,+li,+lu,+lü Ekiyle Türemiş Olanlar	145
3.1.D.1.1.4. +sız,+süz,+suz,+süz Ekleriyle Türemiş Olanlar	147
3.1.D.1.1.5.+ca,+ce,+cı+ci Ekleriyle Türemiş OlanlarÇam+lı+ca M.	147

3.1.D.1.1.7. +k Ekiyle Türemiş Olanlar	148
3.1.D.1.1.8. +la,+le Ekiyle Türemiş Olanlar	148
3.1.D.1.1.9. +ça,+çe,+çı,+çi Ekleriyle Türemiş Olanlar.....	148
3.1.D.1.1.10. +z Ekiyle Türemiş Olanlar.....	149
3.1.D.1.1.11. +r,+ar,+er,+ır,+ir, +ur, +ür Ekleriyle Türemiş Olanlar.....	149
3.1.D.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	149
3.1.D.1.2.1. -a,-e Ekiyle Türemiş Olanlar.....	149
3.1.D.1.2.2. -an,-en Ekiyle Türemiş Olanlar.....	149
3.1.D.1.2.3. -ı,-i Ekiyle Türemiş Olanlar	149
3.1.D.1.2.4. -ın,-in, -un, -ün Ekiyle Türemiş Olanlar	149
3.1.D.1.2.5. -k,-ık,-ik,-uk,-ük Ekleriyle Türemiş Olanlar	149
3.1.D.1.2.6. -ıt,-it,-ut,-üt Ekleriyle Türemiş Olanlar	150
3.1.D.1.2.7. -çak,-çek Ekiyle Türemiş Olanlar	150
3.1.D.1.2.8. -ar,-er,-ır,-ir Ekleriyle Türemiş Olanlar	150
3.1.D.1.2.9. -ma,-me Ekiyle Türemiş Olanlar.....	150
3.1.D.1.2.10. -mak,-mek Ekiyle Türemiş Olanlar.....	150
3.1.D.1.2.11. -m Ekiyle Türemiş Olanlar.....	150
3.1.D.1.2.12. -gın, -gin, -gun, -gün Ekiyle Türemiş Olanlar.....	150
3.1.D.2. Türkçe Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar	151
3.1.D.2.1. +lar,+ler Çoğul Eki Alan Yer Adları	151
3.1.E. YUNANCA YALIN YER ADLARI	151
3.1.F. İKİ VE İKİDEN FAZLA KELİMEDEN OLUŞAN YER ADLARININ KÖKENLERİ VE YAPILARI.....	152
3.1.F.1. İki Kelimeden Oluşan Yer Adları	152
3.1.F.2. Üç ve Üçten Fazla Kelimeden Oluşan Yer Adları.....	165
3.1.G. BASİT İKİ İSMİN (İSİM+İSİM) BİRLEŞMESİYLE OLUŞMUŞ YER ADLARI	166
3.1.H. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI ŞEKLİNDE OLUŞMUŞ YER ADLARI	174
3.1.I. SIFAT FİİL GRUBU.....	176
3.1.İ. İSİM + ÇEKİMLİ FİİL ŞEKLİNDE OLUŞMUŞ YER ADLARI.....	176
3.1.J. İKİ ÇEKİMLİ FİİLİN BİRLEŞMESİ İLE OLUŞMUŞ YER ADLARI	176
4. BÖLÜM.....	177

4.1. ADIYAMAN YER ADLARININ TASNİFİ	177
4.1.1. Kişi Adlarına Dayanan Yer Adları	177
4.1.1.a. Devlet Adamı – Siyasetçi Adlarının Verildiği Yer Adları	177
4.1.1.b. Devlet Adamlarının Soyadlarından Oluşan Yer Adları	177
4.1.1.c. Dini Şahsiyetlerin Adlarının Verildiği Yer Adları	178
4.1.1.ç. Sanatçıların Adını Taşıyan Yer Adları	178
4.1.1.e. Ozan, Şair ve Yazar Adlarının Verildiği Yer Adları.....	179
4.1.1.f. İlin İleri Gelenlerinin Adlarının Verildiği Yer Adları	179
4.1.1.g. İlin İleri Gelenlerinin Soyadlarının Verildiği Yer Adları	179
4.1.1.ğ. Kişi Adlarıyla Oluşturulan Tamlama ve Unvan Grubu Şeklindeki Yer Adları.....	180
4.1.1.İ. Ek Almış Kişi Adlarından Oluşmuş Yer Adları	181
4.1.3. Milli Değer Taşıyan Kavramların Verildiği Yer Adları	181
4.1.4. Önemli Günleri Belirten Tarihlerle İlgili Yer Adları.....	182
4.1.5. Aile ve Akrabalık İlişkileri Çerçevesinde Oluşan Yer Adları	182
4.1.6. Ağaç ve Ağaç ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	182
4.1.7. Meyve ve Sebze Adları İle İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	184
4.1.8. Çiçek ve Çiçekler ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	184
4.1.9. Bitki ve Bitkilere Özgü Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	184
4.1.10. Coğrafi Terimlerden Oluşan Yer Adları	185
4.1.10.a. Su ve Su ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	185
4.1.10.b. Taş, Toprak ve Kaya ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	187
4.1.10.c. Dağ ve Tepe Kavramları ile İlgili Oluşmuş Yer Adları	189
4.1.10.ç. Ova ve Yayla Kavramları ile Oluşturulan Yer Adları.....	190
4.1.10.d. Ziraat ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	190
4.1.10.e. Meteoroloji ve Doğa Olayları ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	190
4.1.10.f. Gök Cisimleri ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	191
4.1.11. Madenler ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	191
4.1.12. Çeşitli Meslek Adları ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	191
4.1.13. Yapı ve Yapıt Adlarından Oluşan Yer Adları.....	192
4.1.14. Kurum ve Kuruluş Adlarından Oluşan Yer Adları	194
4.1.15. İnsan Vücuduna İlişkin Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	194

4.1.16. Tarihi Boy, Kavim, Aşiret ve Topluluk Adları ile İlgili Oluşan Yer Adları	196
4.1.17. Tarihi Olay ve Savaş Adları ile İlgili Yer Adları.....	196
4.1.18. Hayvanlar ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	196
4.1.19. Yer-Yön Belirten Kavramlardan Oluşan Yer Adları	197
4.1.20. Renk Adları ile İlgili Oluşturulan Yer Adları	198
4.1.21. Sayı ve Sıra Adları ile İlgili Yer Adları	201
4.1.22. Eşya ve Eşya ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları	201
4.1.23. İnsanın Büyüme ve Gelişmesi ile İlgili Yer Adları	202
4.1.24. Soyut Kavramlardan Oluşan Yer Adları.....	202
4.1.25. Ülke, İl, İlçe, Semt ve Bazı Belde Adlarının Verildiği Yer Adları.....	203
4.1.26. Olumsuz Anlam Barındıran Yerleşim Yeri Adları	204
4.1.27. Ebat, Şekil ve Miktar Terimlerinden Oluşan Yer Adları	205
4.1.28. Yiyecek ve İçecekler ile İlgili Kavramlardan Oluşmuş Yer Adları.....	206
4.1.29. Çekimli Fiil ya da Fiilimsilerden Oluşan Yer Adları.....	206
4.1.30. Güzel Anlam İfade Eden Yerleşim Yeri Adları.....	207
4.1.31. Yöresel Kelimelerden Oluşturulan Yer Adları	209
4.2. ADIYAMAN İLİNDE YER ADLARININ DEĞİŞİMİ	210
4.3. ATASÖZÜ VE DEYİMLERDE YER ADLARI	211
4.4. NİŞANYAN YER ADLARI ENVANTERİNDE ADIYAMAN VE İLÇELERİ	214
4.3. ADIYAMAN YENİ VE ESKİ YERLEŞİM YERİ ADLARI	217
SONUÇ.....	243
ÖNERİ.....	248
KAYNAKÇA	249
EKLER.....	258

ÖN SÖZ

Nesneleri birbirinden ayıran en önemli şey, adlarıdır. Ad, canlı veya cansız, soyut veya somut nesneleri veya varlıkları diğerlerinden ayıran, bunları çeşitli yönleriyle tasvir eden belli bir dil dizgesi içerisinde meydana gelerek yayılan bir göstergedir. Bir yer, bir kişi, bir nesne adlandırıldığı zaman varlığı görünür olur. İnsanoğlu var olduğu andan itibaren her varlığı tanımak için o varlığa bir ad vermiştir. Ad vermek, insanın içgüdüsel bir özelliği ve bir ihtiyacıdır. İnsan, ad koyarak varlık ile duygusal bağ kurar, varlığı sahiplenir ve içselleştirir. Adlandırma, varlıkları tanımlama ihtiyacı, olay ve olguları anlama, sahiplenme içgüdüğü, eşyaya olan merak ve tüm edindiği sonuçları ifade isteğinden kaynaklanır.

Yer adlarının anlamını, geçirmiş olduğu değişimi ve verilmiş şeklini inceleyen bilim dalı olan toponomi (toponymie) ülkemizde pek çok alandan araştırmacıların ve konuya ilgi duyanların üzerinde çalışma yaptığı bir disiplindir. Yer adları, toplulukların hayat boyunca sahip oldukları maddi ve manevi değerler arasında, kültürün bütün özelliklerini de bünyesinde barındıran en önemli değerlerden biridir. Bazı araştırmacılar bu özelliğinden dolayı yer adları için “toprağın dili” terimini kullanırlar. Yer adları, bir milletin iskân tarihi açısından yaşayan en önemli belgeleridir. Yerleştikleri coğrafyayı kendilerine yurt edinen milletler, çoğu zaman ana yurtlarından getirdikleri adları kullanırlar. Bu yetersiz kalınca yaşadıkları bölgeyi, boy, oymak, cemaat, renk, yön, kişi, bitki, hayvan adlarıyla işaretlemişler ve yer adları da böylelikle oluşmuştur.

Yer adları, toplumların kültürel belleğini kodlayan işaretler ya da kısa anlatılar olarak kabul edildiğinde, bu sistemle ilgili yapılacak her çalışma; aynı zamanda o topraklarda yaşayan toplulukların duyuşunu, düşüncesini, yaşadığı tarihsel ve toplumsal olaylarını açıklayacak birer adım olacaktır.

Adıyaman ili yerleşim yeri adlarının tanımı, tezimizin içeriğini oluşturmaktadır. Bu yerleşim yerleri, merkez ilçe ile birlikte 9 ilçe, 172 mahalle ve 451 köyü kapsamaktadır. Tespit edilen yerleşim yerleri, köken ve yapı bakımından incelenip bu adların nelere göre verildiği değerlendirilip, tasnif edilmiştir. İlçe kaymakamlıklarından ve TÜİK verilerinden Adıyaman yerleşim yeri adları taranmış ve çalışmamızda alfabetik olarak gösterilmiştir.

Adıyaman ili medeniyetlerin beşiğı, önemli yolların kavşak noktası olan Mezopotamya bölgesinde bulunması sebebiyle tarihte her zaman ilk tercih edilen yerlerden biri olmuştur. Birbirinden çok farklı kavimlere ev sahipliğı yapmış topraklar üzerinde bulunan Adıyaman, medeniyet ve kültür sentezi bakımından önemli bir şehrimizdir. Çalışmamızda, gerek eski kültürlerin getirileri gerek oraya sonradan gelen halkın getirdiğı kültürlerin birbiriyle etkileşimi olarak ortaya çıkan bu yer adları Adıyaman ili açısından incelenmiştir.

Tezimizde yer adları verilirken yapılan tercihlerde dille ilgili unsurları açıklamak, ses ve şekil meselelerini ele almak, Adıyaman iline bir kültür hizmeti sunmak asıl hedeftir.

Oldukça uzun ve yoğun bir çalışmanın sonucu olan Adıyaman İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme adlı tezimize desteğı ve katkısı olan pek çok kişi olmuştur. Tez çalışmam esnasında hiçbir konuda yardımlarını esirgemeyen danışman hocam sayın Prof. Dr. İsmail ULUTAŞ'a, veri toplamada yardımcı olan ve tez ile ilgili fikir edindiğim değerli arkadaşım Oktay TARHAN'a, maddi –manevi desteğı ve fikirleri ile her zaman destekçim olan çok kıymetli kız kardeşim Esmâ ÖNÜL'e teşekkürlerimi ve şükranlarımı arz ederim.

Hacer ÖNÜL

Siirt-2021

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ADİYAMAN İLİ YER ADLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Hacer ÖNÜL

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İsmail ULUTAŞ

2021, 266 Sayfa

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Melike SOMUNCU

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman AYDENİZ

Tarihi M.Ö. 40.000 yıllarına dayanan, ‘bereketli hilal’ toprakları üzerinde yer alan, tarihte birçok medeniyetin yaşamış olduğu Adıyaman İli’nin yer adları üzerine yaptığımız bu tez çalışması; Kısaltmalar, Transkripsiyon, Giriş, I., II., III. IV. Bölüm, Sonuç , Öneriler, Kaynakça ve Özgeçmiş bölümlerinden oluşmaktadır.

Yer adı çalışmaları, bir yer adından yola çıkarak orada yaşayan insanların doğal ortamla etkileşimlerini, ekonomik faaliyetlerini, sosyal hayatlarını, kültürel yapılarını, tarihi geçmişlerini, göç hareketlerini göz önünde bulundurarak önemli verilere ulaşır. “Adıyaman Yer Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Adıyaman’ın merkez ilçesi de dâhil olmak üzere 9 ilçe ve 623 yerleşim yeri adı yapı ve köken bakımından incelenmiş, semantik olarak tasnif edilmiş ve oluşum biçimleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı, önemi, veri toplama teknikleri, metodu ve araştırmanın çerçevesi açıklanmıştır. I. Bölümde Adıyaman ve ilçeleri hakkında bilgilendirme yapılmış, il ve ilçelerin isimlerinin hangi kökenden geldiği ve anlamları incelenmiştir. Ayrıca tarih boyunca Adıyaman’da ikamet etmiş cemaatler, oymak, aşiret ve bölgeye hâkim olmuş devletler hakkında bilgiler verilmiştir. Adıyaman’ın coğrafi, fiziki, beşeri, ekonomik ve kültürel özelliklerine yer verilmiştir.

II. Bölümde Adıyaman köy ve mahalle adları alfabetik olarak sözlük haline getirilmiş ve çalışmaya dahil edilen tüm yer adları tek tek açıklanmıştır. III. Bölümde Adıyaman’a bağlı bütün köy ve mahalle adları morfolojik ve sözdizimsel olarak incelenmiştir. IV. Bölümde ise Adıyaman ili tüm köy ve mahalleleri semantik olarak tasnif edilmiştir. Yine bu bölümde Adıyaman’ın tüm yerleşim yeri adları eski ve yeni adları ile birlikte alfabetik olarak liste şeklinde verilmiştir.

Sonuç bölümünde ise bütün bu incelemelerin neticesinde Adıyaman yer adlarının kullanımıyla ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yer Adları, Toponimi, Adıyaman, Morfoloji, Gramer, Tasnif

ABSTRACT
MASTER THESIS

A STUDY ON THE PLACE NAMES OF ADIYAMAN PROVINCE

Hacer ÖNÜL

2021, Page: 266

Thesis Advisor: Professor Doctor İsmail ULUTAŞ

Jury Member: Asst. Prof. Dr. Melike SOMUNCU

Jury Member: Asst. Prof. Dr. Süleyman AYDENİZ

This thesis study on the place names of Adıyaman province, whose history goes back to 40.000 BC and which is located on fertile crescent and has hosted many civilizations, consists of Abbreviations, Transcription, Introduction, Section I, II, III, Conclusion, Suggestions, Bibliography and CV sections

Place name studies reach interpretations by considering the interaction of people living there with the natural environment, economic activities, social lives, cultural structures, historical backgrounds and migration movements based on the name of a place. In the master's thesis named "A Study on the Place Names of Adıyaman Province", 9 districts and 623 settlement names, including the central district of Adıyaman, were examined in terms of structure and origin, semantically classified and their formation forms were tried to be explained.

In the introduction part, the subject, purpose, importance, data collection techniques, method and the framework of the research are explained. In the Section I, information about Adıyaman and its districts was given and the origin and meaning of the names of the provinces and districts were studied. In addition, information about the tribes, communities that resided in Adıyaman throughout history, and the states that dominated the region was provided. The geographical, physical, human, economic and cultural characteristics of Adıyaman are included.

In the Section II, all village and neighborhood names of Adıyaman have been analyzed etymologically and grammatically. In the section III, all villages and neighborhoods of Adıyaman are classified semantically. Again in this section, all settlement names of Adıyaman are given in alphabetical form with their old and new names.

In the conclusion part, inferences were made about the use of Adıyaman place names based on all these studies.

Keywords: Place Names, Toponym, Adıyaman, Morphology, Grammar, Classification

KISALTMALAR

a.: Ad

a.g.e.: Adı geçen eser

a.g.m.: Adı geçen makale

a.i.: Arapça isim

akt. : Aktaran

Ar.: Arapça

aş.: Aşağı

b.i. : Birleşik İsim

b.siz i.t. : Belirtisiz İsim Tamlaması

BAAD I-II : Bölge Ağzlarında Atasözü ve Deyimler, I-II, TDK Yayınları, Ankara, 1996.

bit.: Bitki

bkz. : Bakınız

bld. : Belde

BTL I-IV : Büyük Türk Lugati, Hüseyin Kazım Kadri, 3. Cilt: İstanbul Maarif Matbaası, 1943; 4. Cilt: Cumhuriyet Matbaası, İstanbul 1945.

coğ. : Coğrafi

Coğ.: Coğrafya

Çağ.: Çağatayca

DS : Deyimler Sözlüğü (Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2), 4. baskı, Ömer Asım Aksoy, TDK Yayınları, 1984.

f.e.: Farsça ek

f.i.: Farsça isim

f.sf.: Farsça sıfat

f.zm.: Farsça zamir

Far.: Farsça

Fr.: Fransızca

hlk.: Halk

İ.: İlçe

İbr.: İbranice

is. : İsim

İt.: İtalyanca

K.: Köy

k.a. : Kişi Adı

k.i.: Kürtçe isim

Kür.: Kürtçe

m. : Merkez

M.: Mahalle

MBTS : Asırlar Boyu Tarihî Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük I, II, III, Kubbealtı Lugatı, İlhan Ayverdi, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul, 2006.

mz. : Mezra

ÖDS : Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü, Metin Yurtbaşı, 2. baskı, Ankara, 1996.

s.: Sayfa

s.t. : Sıfat Tamlaması

sf. : Sıfat

STA : Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Metin Yurtbaşı, 6. baskı, İstanbul, 1996.

Sür. : Süryani

T.: Türkçe

tr.sf.: Türkçe sıfat

tr.yap.e.: Türkçe yapım eki

TS : Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, 11. Baskı, Ankara 2011.

TTA : Türkiye Türkçesinde Atasözleri, Numan Albayrak, Kapı Yayınları, İstanbul 2009.

y.a. : Yer Adı

yk. : Yukarı

Yun.: Yunanca

yy. : Yüzyıl

TRASKRİPSİYON

1

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

¹ <http://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabesi/> (2021)

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu

Çalışmamızda, Adıyaman yerleşim yeri adları gramatikal olarak incelenip, bu yer adlarının veriliş özellikleri, oluşum süreci, eski ve yeni adları ile kategorize edilip değerlendirilecektir.

B. Araştırmanın Amacı

İnsanı hayvanlardan ayıran belki de en önemli özellik, dile sahip olmasıdır. İnsanlığımızı anlamak için, bizi insan kılan dilin doğasını anlamak gerekir. Chomsky'ye göre “dili incelemek, bazılarının ‘insan özü’ dediği şeye yaklaşımdır” yani zihnimizin, bildiğimiz kadarıyla yalnızca insana özgü, ayırt edici niteliklerine ulaşmaktır. (akt. Erkman Akerson, 2008: 23).

Dil, bir milletin geçmişten günümüze varlığının en önemli unsurudur. Tarih boyunca insanoğlu gerek kendini ifade etmek için gerek çevresini anlamlandırmak için varlıklara isim vermiştir. Yer adlarının anlamını, veriliş şeklini ve geçirmiş oldukları değişimi inceleyen bilim dalı olan toponomi (toponymie), ülkemizde pek çok alandan araştırmacıların ve konuya ilgi duyanların üzerinde çalıştığı bir disiplin olmuştur. Tarih, coğrafya ve özellikle edebiyat gibi çeşitli bilim dallarından araştırmacılar bugüne kadar Türkiye toponomisi hakkında çeşitli eserler ortaya koymasına rağmen birçok yörede toponomik çalışmanın yapılmadığı bilinmektedir. Bu durumdan hareketle daha önce üzerine çalışma yapılmamış Adıyaman İli yer adlarını inceleyerek aşağıdaki soruların cevaplarını vermeye çalışacağız;

Adıyaman ve yöresi yer adlarında hangi kültürlerin ve hangi dillerin etkisi vardır?

Adıyaman ve yöresinde kullanılan Türkçe yer adları Türkçenin gramatikal özelliklerini göstermekte midir?

Bölgede kullanılan ağız özelliğinin Adıyaman yer adlarında baskınlık derecesi nedir?

Fars ve Arap kültürüne olan komşuluğumuzdan dolayı dilimize yavaş yavaş yerleşen ayrıca dil, kültür ve edebiyatımızı etkileyen Arapça ve Farsçanın yer adlarımız üzerinde etki derecesi nedir?

Yörenin coğrafi özellikleri yer adları üzerinde ne derece etkili olmuştur?

Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde etkin bir rolü olan Türklerin ve özellikle Oğuz boylarının, cemaatlerin, oymakların Adıyaman ve çevresindeki yer adlarında etkisi var mıdır?

Anadolu, Türklerin yurdu olmadan önce Adıyaman ve yöresi çeşitli kültürlerin ve ırkların barındığı, hayatlarını sürdürdüğü coğrafya idi. Bu kültürlere ait özellikler yer adlarımızda görülmekte midir?

Adıyaman yöresi insanının sosyokültürel açıdan yaşam tarzının yer adlarına etkisi nedir?

Sosyal, siyasi ve kültürel olayların Adıyaman yer adları üzerinde etkisi var mıdır?

Herhangi bir bilim, sanat, spor dalında elde edilen başarılar ve bu başarılarda payı bulunanlar kişi ve kurumların isimleri yer adları verilirken dikkate alınmış mıdır?

Tüm bu soruların cevaplarını bulmak ve Adıyaman yerleşim yeri adlarını morfolojik, söz dizimsel ve semantik özelliklerini inceleyerek bu yer adlarının içerdiği gizil bilgileri açığa çıkarmak ve bu doğrultuda yer adları bilimine katkıda bulunmak asıl amaçtır. Türk yurdu haline gelmeden önce birçok medeniyetin uğrak noktası olan Adıyaman ve çevresi, geçmişten günümüze kadar geçirmiş olduğu toplumsal değişimler, dil ve kültür bakımından değerlendirilecektir.

C. Araştırmanın Önemi

Anadolu gibi asırlar boyu iskân edilmiş, yıllarca önemli kültür ve uygarlıkların beşiği olmuş, köklü bir geçmişe sahip olan bir coğrafyada yer adlarının incelenmesi elde edilecek bilgiler açısından çok değerlidir.

Yaşadıkları coğrafyaya isim verme ihtiyacı hisseden insanlar, yerleştikleri bölgeleri ya daha önceki adlarıyla ya da yeniden, kendi dilleriyle adlandırarak işaretleyip benimsemişlerdir. Toplulukların benimsedikleri bu isimler, ortak benliğin nesilden nesile aktarılmasını sağlamıştır.

Toponomi çalışmaları, farklı zamanlarda bu topraklarda hangi etnik grupların iskân ettiği ve bu grupların yerleştikleri yerlere kendi dilleriyle verdikleri isimleri, o dönemlerden bugüne kadar gelen belge ve bulgularla tespit edilebilmektedir. Toponomi, ülkemizde yeni bir disiplin olduğu için alanında ne kadar çalışmalar yapılmış olsa da eksikler mevcuttur. Adıyaman ili yer adlarının daha önce toponomik olarak çalışılmamış bir alan olması, çalışmanın titizliği ve önemi bakımından kayda değerdir. Bu tez çalışması bizden sonraki araştırmacılar için bir kaynak ve rehber olabilme amacı gütmektedir.

Ç. Veri Toplama Teknikleri

Öncelikle çalışmamıza başlarken Adıyaman yerleşim yeri adları TÜİK ve Adıyaman Valilik kayıtlarından alınmıştır. Adıyaman yerleşim yeri adlarının eski ve yeni adlarının tasnifi için Adıyaman İlçe Kaymakamlıklarından köy ve mahalle listesi çıkarılmış ve Sevan Niyanyan Yeradları (Türkiye ve Rumeli Yerleşim Birimleri Envanteri) sitesinden Adıyaman yerleşim yeri adları taranmıştır. Çalışmamızın konusu ile ilgili kitap kaynaklarından istifade edilmiş ve gerektiğinde bazı yer adlarının verilmiş tarihi ile ilgili köy sakinleri ile görüşülmüştür. Adıyaman İli sınırları içerisinde bulunan tüm ilçe, köy ve mahalle adları Toponomi biliminin kuralları çerçevesinde incelenmiştir.

D. Araştırmanın Metodu

Çalışmamızda, Adıyaman'ın kısa bir tarihi verilmiş ve yer adları morfolojik, söz dizimsel ve semantik açıdan incelenmiştir. Çalışmamızda tarama yöntemi kullanılmış ve Adıyaman yer adları eski / yeni adları ile alfabetik olarak sıralanmıştır. Tez çalışmamızda faydalanan tüm kaynaklar kaynakça kısmında belirtilmiştir.

Adıyaman ile ilgili yapılan çalışmalardan ve internet sitelerinden de istifade edilmiştir. İnternet siteleri incelenirken de resmi siteler öncelikli tercihimiz olmuştur.

E. Araştırmanın Kapsamı

Çalışmamız Adıyaman il sınırları içerisinde bulunan tüm ilçe, köy ve mahalle adlarının incelenmesiyle ortaya çıkmıştır. 623 adet yerleşim yeri çalışmaya dâhil edilmiş cadde, sokak ve bulvar adları çalışmanın dışında bırakılmıştır.

AD BİLİM (ONOMASTİK)

Tarihe baktığımız zaman adlandırma, insanlığın bütün dönemlerinde var olmuştur. Canlı-cansız bütün varlıkların birer ismi vardır. Bu isimler onları tanımlar ve çoğu zaman ifade eder. İsimler, kavramları tanımlar yani her kavramın ismi onu anlatır ve muhayyilemizde canlandırmamıza yardımcı olur. Adlar, canlı-cansız bütün varlık ve kavramları karşılayan sözcüklerdir (Eker, 2006: 391). Ad bilim; nesnelerin ve kavramların kısaca çevremizde gördüğümüz ve algıladığımız her şeyin adıyla ilgilenen bilim dalıdır. Araştırmacılar genel olarak ad bilimin kendi içinde alt başlıklara ayrıldığı görüşündedir. Özkan ve Yoloğlu'na (2005) göre ad bilim ikiye ayrılır; bunlardan birincisi kişi adları bilimi yani antroponomi, diğeri ise yer adları bilimi yani toponimidir.

Ad bilimi, evrensel adıyla “onomastik”, bir kelime türü olan “ad”ı çeşitli yöntemlerle ele alıp incelemiştir. Yunanca onomastika ‘ad verme sanatı, kültürü’ sözcüğünden gelen adbilim (onomastik); bir dil bilimi terimi olarak ‘1. Özel adları araştıran bilim alanı; 2. Onomastik öğelerin (onimlerin) tümü, toplamı’ anlamlarına gelmektedir (Güney, 1996: 619- 630).

Doğan Aksan (2007), adları genel olarak iki şekilde ele alır. Birincisi, dilbilgisinde ad (substantivum) olarak kabul edilen öğeleri sözcük-kavram ilişkisi bakımından ele alır. İkinci olarak özel ad kabul edilen öğeleri, köken, tarihsel gelişim ve değişim açısından olduğu gibi bu adların verilişindeki etken ve eğilimleri dil-kültür ilişkisi çerçevesinde inceler.

YER ADI BİLİMİ (TOPONİMİ)

Ad bilimin alt dallarından biri olan “yer adı bilimi” günümüzde önemi gittikçe artan bilim dallarındandır. “Toponimi” terimi, Güncel Türkçe Sözlük’te “yer adı bilimi” olarak tanımlanmaktadır ve Fransızca “Toponymie” kökeninden geldiği belirtilmektedir. Kökeni incelendiğinde Toponimi terimi Yunanca bir kelime olup “topos” (yer) ve “onoma/onima” (ad) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmektedir.

Toponimi (topos: yer, onomia: ad), yerleşme yerleri veya herhangi bir fiziki özelliğe verilen adların veriliş şeklini, kökenini, anlamını ve geçirmiş olduğu değişimi ve dağılışını ele alan bilim dalıdır. Yer adlandırması “başlangıçta bütün çağrışımlarıyla kendiliğinden gelişmiş, doğal ve kültürel olanın içinde oluşmuş, dil ile birlikte değişmiş bir etkinlik ve bir tür söz olarak saklanmış, aktarılmış; sürekliliği korunarak mekâna ilişkin belleğin, çevreye ve geleceğe taşınması sağlanmıştır (Özkan- Yoloğlu, 2005: 54-62). Bir toplumun ad hazinesi, onun kültürünün bir aynası, onun geçmişteki ve bugünkü zihinsel- ruhsal durumunun yansımasıdır. İnsanoğlu yaşadığı ortamın çeşitli özelliklerini adlandırmıştır. Adlandırma mekâna hâkim olmanın, onu tanımanın veya onunla çok yönlü ilişki kurmanın dışı vurumudur (Aliagaoglu, 2013: 45).

Tez çalışmasında yerin Türkler için önemi üzerinde duran Yıldırım (2006), şu ifadeleri aktarmıştır: “Toplular arası farklılığı ve farklılığın güzelliği yaratan, insan gruplarının üzerinde yaşayıp tarihlerini yazdıkları toprak parçaları, coğrafyadır. ‘Milli birlik’in, ‘milli karakter’in veya ‘kültür’ün doğmasına, büyümesine ve etnik görünümü yansıtmasına bu ‘toprak parçaları’ zemin hazırlar. Bu zeminde, toprağın nitelikleri, ormanlar ve orman türleri, hayvanlar ve bitki örtüsü, dağlar, ırmaklar, denizler, göller, tundralar ve iklim insan gruplarının hayat tarzını, yaşayışını, dünya görüşü şekillendirir. Türkün üstünde yaşadığı yer ‘yir’/yer/ ve ‘sub’/su/’dan ibaretti. Orada yaşayan Türkler için bu yer ‘ıduk’/mukaddes/’tir ve sahibi insanoğlunu yönetmek için yaratılmış olan ‘Türk’tür. Demek ki Türkler, yaşadıkları tabiat ortamını bu şekilde değerlendirmekte ve ona ‘mukaddes’ gözüyle bakmakta, ecdadın el tuttuğu yer olmasından dolayı kıymet vermektedir.” Türkiye’de yer ad bilimi alanında uygulamaya yönelik çalışmalar, 1920’li yıllarda başlamıştır.

Yapılan ilk çalışmaların o döneme ait bazı siyasi endişelerle, daha çok Türk boy adlarının izlerini aramaya yönelik makaleler (bilimsel ifadeyle etnotoponim, daha özelde etnooykonim makaleleri) olduğu görülmektedir. Sonraki dönemlerde biraz daha genişleyerek her türlü yerleşim adının (orun'oykonim' adlarının) araştırmalara konu olduğu, bu çerçevede belirli bir bölge esas alınarak o bölgedeki bazı yer adlarının seçilip anlam özelliklerinin araştırıldığı gözlenmektedir.

Bu ilk çalışmalardan itibaren yer adı teriminin daha çok yerleşim adlarını ifade etmek için kullanıldığı, ancak bazı araştırmalarda önemli akarsu ve dağ adlarını da kapsadığı görülmektedir. Halbuki yer adı terimi çağdaş anlamda, orunadı(oykonim, dağ adı (oronim), su adı (hidronim), bağ adı (agroonim), el adı (horonim), orman adı (drimonim), yol adı (dromonim) gibi her türlü yer adı türünü kapsayan bir terimdir (Bulut, 1996: 30-40).

Yer adları ile ilgili çalışmalar çok eski zamanlardan başlamış olmakla birlikte özellikle ülkemizde 1960'lı yıllardan itibaren yapılan çalışmaların sayısında ciddi bir artış olduğu gözlenmektedir. Son zamanlarda, sosyal bilimlerle ilgilenenlerin üzerinde durduğu en önemli konulardan birisi de tabiat- kültür ilişkisidir. Yer adları ile ilgilenen bilim alanları oldukça fazladır. Gerçekten de coğrafyacılar ile birlikte, tarihçi, sosyolog, halk bilimci, dilbilimci, kültür tarihçisi, etnolog, askeri uzmanlar ile siyaset ve jeopolitik uzmanı gibi bilim mensupları da bu konuyla yakından ilgilenmektedir (Şahin, 2015: 10-21).

Özellikle Cumhuriyetten sonra yoğun olarak üzerinde çalışmaların yapıldığı yer adlarını birçok kimseler çalışmış, bu alanda birçok araştırmalar yayınlanmıştır. Bu alandaki çalışmaların olumlu sonuçlar vermesi, toponomi araştırmalarında dilbilim yöntemlerinin kullanılmasıyla bir kat daha artmıştır. Bu metotlarla yapılan araştırmalar sonunda yer adlarının kelimelerden farksız olduğu anlaşılmış, yer adlarının da kelimeler gibi fonetik kurallara uyduğu meydana çıkmıştır. Bundan başka, bütün yer adlarının bir anlam taşıdığı da tespit edilmiştir. Buna göre, bu adların verilmesinde de birtakım kuralların hâkim olduğu açıktır. Yer adı bilimi üzerine yapılan son çalışmalara bakıldığında bu alanın esasen kendi içinde bazı alt bilim dallarını da kapsayan çok geniş bir bilim dalı olduğu görülmektedir.

Yer adı bilimi çalışma alanı içerisinde sokak, mahalle, cadde, köy adları ile birlikte dağ, ova, tepe, göl, dere, mağara, bağ, bahçe, orman, yol gibi birçok yerleşim alanı dışında kalan yer adları da vardır. Bu geniş alan içerisinde çalışmamıza Adıyaman ili köy ve mahalle adlarını konu edindik.

1. BÖLÜM

1.1. TARİH ÖNCESİ DÖNEMDE ADIYAMAN

Tarihin en eski yerleşimlerinin bulunduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Adıyaman şehrinin ne zamandan beri var olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Adıyaman ve çevresinde yapılan jeolojik araştırmalar ve arkeolojik kazılar, tarih öncesi dönemlerden itibaren bölgede insan yerleşimlerinin olduğuna işaret etmiştir. Arkeolojik buluntular şehrin tarihinin Paleolitik döneme kadar uzandığını göstermiştir. Doğan (2012), “Adıyaman ve çevresinde tespit edilen eski yerleşimlerden Perre (Pirin), Palanlı, Haydaran ve Turuş'ta yapılan kazı çalışmaları, bölgenin tarihinin binlerce yıl öncesine dayandığını göstermiştir.” İfadelerini kullanır.

Adıyaman'ın Palanlı Mağarasında yapılan incelemeler sonucu şehir tarihinin M.Ö. 40.000 yıllarına kadar uzandığı anlaşılmıştır. Samsat-şehremuz Tepesi'deki tarihi bulgulardan Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağı dönemlerinin yaşandığı anlaşılmış ve taş devrinden kalma buluntulara bir çok yerde rastlamak mümkündür.

Yöredeki arkeolojik kazılarda bulunan Paleolitik ve Neolitik dönemlere ait çakmak taşından yapılmış el baltaları, delici ve kazıcılar, obsidiyenden yapılmış ok uçları, pişmiş toprak parçaları; Kalkolitik döneme ait pişmiş topraklardan yapılmış kaplar ve objeler, Erken Tunç Çağına ait madeni eserler; Demir Çağına ve Helenistik döneme ait taş ve pişmiş topraktan eserler, Roma dönemine ait kandiller, çeşitli kaplar, heykeller ve taş eserler, Abbasiler dönemine ait altın ziynet eşyaları, Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait sırlı seramikler, vazolar, cam eserler; mühürler, yüzükler ve bilezikler, insan ve hayvan figürleri gibi daha birçok arkeolojik eserler, Adıyaman ve çevresinin tarihi zenginliklerini ortaya koymaktadır.²

²<https://adiyaman.kbt.gov.tr>

1.2. ADIYAMAN'IN TARİHSEL GELİŞİMİ

M.Ö. 3.000 -1.200 yılları arasında bölge Hititlerle Mitanniler arasında el değiştirmiş ve Hitit Devletinin yıkılmasıyla karanlık bir dönem başlamıştır. M.Ö. 1.200'den Frig Devletinin kuruluşu olan M.Ö. 750 yılları arası dönemle ilgili olarak yazılı kaynağa rastlanmamıştır. Ancak; bu dönemde yöre, Asur etkisine girmeye başladığından, Samsat'ta bulunan Asur mühürleri ve Kahta Eskitaş Köyünde bulunan Hitit Hiyeroglifi ile yazılmış kitabeler, Anadolu'daki tarihi silsilenin Adıyaman'da da aynen devam ettiğini, göstermektedir. Bu dönemde Adıyaman ve çevresinde Hitit Devletinin yıkılmasıyla ortaya çıkan Geç Hitit şehir devletlerinden biri olan Kummuh Devleti hüküm sürmüştür. M.Ö. 900 -700 yılları arasında yöre Asur etkisinde kalmakla birlikte, Asurlular tam olarak egemen olamazlar. 6. yüzyılın başlarından itibaren yöreye Persler hakim olur ve yöre Satrap'lar (Valiler) eliyle yönetilir.

M.Ö. 334 yılında Makedonya Kralı Büyük İskender'in Anadolu'ya girmesiyle Pers'ler hakimiyetini kaybetmiş ve M.Ö. 1. yüzyıla kadar yörede Makedonyalı Selev-kos'lar hüküm sürmüştür. Selev-kos'ların gücünün zayıfladığı sıralarda, Kral Mithradetes 1. Kallinikos, Kommagene Krallığının bağımsızlığını ilan etmiştir.³

Başkenti Samosota (Samsat) olan Kommagene Krallığı, egemenliğini M.S. 72'ye kadar sürdürmüş, bu tarihte yöre Roma İmparatorluğunun eline geçmiş ve Adıyaman Roma İmparatorluğunun Syria (Suriye) Eyaletine, 6. Lejyon olarak bağlanmıştır. Roma İmparatorluğunun 395 yılında Batı ve Doğu Roma olarak ayrılmasıyla, Adıyaman Doğu Roma İmparatorluğuna katılmıştır. 643 yılından itibaren bölgeye İslam akınları başlamakla birlikte İslam hâkimiyeti ancak 670 yılında Emeviler'le kurulabilmiştir. 758 yılında ise Abbasi komutanlarından Mansur Ibn-i Cavene'nin hâkimiyetine girer. 926 yılına kadar Abbasi hâkimiyetinden sonra Hamdanilerin egemenliği başlar. 958 yılında yöre yeniden Bizanslıların eline geçer. 1114-1181 yılları arası yöreye Türk akınları olur. 1204-1298 yılları arasında Samsat ve yöresini Anadolu Selçukluları ele geçirir. 1230 ve 1250 yıllarında Moğol saldırıları yaşanır.

³ [https:// adiyaman.kbt.gov.tr](https://adiyaman.kbt.gov.tr)

1298'de yöre ve bölge Memlükler'in eline geçer. 1393 yılında Adıyaman bu kez de Timurlenk tarafından yağmalanır.⁴

Adıyaman tarihi ve kültürü üzerine çalışma yapmış olan Kara (2012), “Eski Çağ'dan itibaren insan yerleşimine sahne olan Adıyaman'ın kurulduğu yer, ticarî ve askerî yolların yakınında bulunmaktaydı. İlk Çağ'da Mezopotamya'nın güçlü devletlerinden biri haline gelmiş olan Asurluların, Anadolu ile yaptıkları ticarete bu güzergâhı kullandıkları bilinmektedir.”açıklamalarında bulunmuştur. Günümüzde Adıyaman İli'nin sınırları içerisinde bulunan Perre kentinin, ticarî güzergâh olmasının yanı sıra askerî güzergâh olarak da önemli bir konuma sahip olduğu bilinmektedir.

Ramsay (1960) Adıyaman yöresinden, “Batıdan gelen Roma yolu Melitene'den Fırat Nehri'ni takiben Syria/Suriye vilayetindeki Samosata'ya ulaşmıştır. Toroslardan Kommagene'ye açılan iki boğazdan biri Melitene'den geçerek Perre'ye uğramış, oradan da Samosata'ya doğru devam etmiştir.” şeklinde bahsetmiştir. Yine Ramsay, eski kaynaklarda Toros Dağları'nın doğusunu aşarak Kommagene'ye ulaşan üç yolun olduğunu ifade etmiştir. Bu yollardan ilki Göksun'dan Maraş'a, ikincisi Afşin'den Maraş'a ulaşımı sağlıyordu. Yolların sonuncusu ise Melitene'den başlayıp Polat ve Adıyaman'ı geçtikten sonra doğruca güneye inerek Samosata'ya ulaşan yoldu.

Bahsedilen yollar ticarî faaliyetler için olduğu kadar, askerî amaçlar için de oldukça önemliydi. Malazgirt Savaşı'ndan sonra Müslüman Türklerin eline geçen Adıyaman ve çevresi, farklı zaman aralıklarıyla Artuklu, Eyyubi ve Selçuklu egemenliklerinden sonra Moğol, Akkoyunlu, Dulkadirli ve Memluk hâkimiyetlerinde kalmıştır.

Adıyaman ve çevresi ilk olarak Yıldırım Bayezit zamanında Osmanlı hâkimiyetine girmişse de tekrar elden çıkmıştır. Bu bölge kesin olarak 1515 yılında, Yavuz Sultan Selim tarafından Diyarbekir'in fethi sırasında Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti altına girmiştir. (Köçer, 2009: 44).

⁴[http:// www.adiyaman.gov.tr](http://www.adiyaman.gov.tr)

Osmanlı topraklarına katılan Adıyaman, başlangıçta merkezi Samsat'ta bulunan bir Sancakla Maraş Beylerbeyliğine bağlıyken, Tanzimat'tan sonra bir kaza olarak Malatya'ya bağlanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan 1954 yılına kadar eski idari yapısı korunarak Malatya'ya bağlı kaza konumunda olan Adıyaman 1 Aralık 1954 tarihinde 6418 sayılı Kanunla Malatya'dan ayrılarak müstakil il haline gelmiştir.⁵

Adıyaman Valilik kaynaklarında ili tarihi gelişim kronolojisi;

“M.Ö. 40000- M.Ö. 7000 Paleolitik
M.Ö. 7000 - M.Ö. 5000 Neolitik
M.Ö. 5000 - M.Ö. 3000 Kalkolitik
M.Ö. 3000 - M.Ö. 1200 Hititler
M.Ö. 1200 - M.Ö. 750 Asurlular
M.Ö. 750 - M.Ö. 600 Frigler
M.Ö. 600-M.Ö. 334 Persler
M.Ö. 334-M.Ö. 69 Makedonlar
M.Ö. 69-M.S. 72 Kommagene Krallığı
72-395 Roma İmparatorluğu
395-670 Doğu Roma (Bizans)
670-758 Emeviler
758 - 926 Abbasiler
926- 958 Hamdaniler
958 –1114 Bizanslılar
1114 –1204 Eyyubiler
1204 –1298 Anadolu Selçuklular
1298 –1516 Memlûklular
1516 –1923 Osmanlı İmparatorluğu”

⁵ <http://www.adiyaman.gov.tr>

1.3. DEVLET SALNAMELERİNDE ADIYAMAN (1925-1930)

1516 yılında Osmanlı hâkimiyetine geçen Hısn-ı Mansur, 1519 yılı idari taksimatında Besni'ye bağlı nahiyeler içerisinde gösterilmiştir. Besni'den Vilayet-i Besni diye söz edilmiş olup Gerger, Kâhta ve Hısn-ı Mansur, nahiye olarak Besni'ye bağlanmıştır.

1524 yılında yapılan düzenlemeye göre Hısn-ı Mansur nahiyesi Gerger ve Kâhta sancağına bağlanmış, 1540 yılı düzenlemelerinde ise Hısn-ı Mansur, Zulkadriye Eyaleti'nin Elbistan Sancağına bağlı kazalar arasında yer almıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Diyarbakır Eyaleti'nin Mamuretülaziz Livası'na bağlı bir kaza olmuştur. Osmanlı döneminde Hısn-ı Mansur olarak ifade edilen Adıyaman 1883'te Mamuratülaziz vilayetine bağlanmıştır (Kopar, 2017: 181).

Hısn-ı Mansur kazası 1889-1995 tarihleri arasında 7 nahiye, 210 köy, 1896- 1897 tarihlerinde 1 nahiye ve 289 köye sahiptir. 1897-1909 yılları arasında bu kazanın nahiye sayısı 5, köy sayısı ise 174 olmuştur. 1911 yılında 243 köyden, 44'ü Kuyucak, 56'sı Koçali, 29'u Karıcık, 56'sı Çalgan ve 58'i de Samsad nahiyesine bağlıdır. 1910 yılında toplam 257 köyden 65'i merkez kaza Hısn-ı Mansur, 29'u Karluk, 57'si Samsad, 47'si Çalgan, 15'i Koçali ve 44'ü de Kuyucak nahiyesine bağlıdır (H. Şaşmaz ve M. Şaşmaz, 2012: 12).

Osmanlı Devleti'nin yıkılması ile birlikte yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti idari anlamda yeni düzenlemeler yapma yoluna gitmiş, dört kademeli bir idari sistemi uygulamaya koymuştur.

Osmanlı dönemindeki mutasarrıflık statüsündeki yerleşmeler idari olarak vilayet kabul edilmiş, vilayet, kaza, nahiye ve köy olarak birimlere ayrılmıştır. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun 10. maddesiyle mevcut şekilde yapılan yeni düzenlemeler yeni anayasada yasal bir zemine oturtulmuştur. 1924 Anayasasında vilayetlerin adı il, kazaların adı ilçe, nahiyelerin adı ise bucak olarak değiştirilmiştir (Kocaman, 2014: 29). Cumhuriyet ile birlikte Besni, Kâhta ve Hısn-ı Mansur Malatya ili sınırları içerisine dahil edilmiştir. Kazalar, nahiye adı verilen alt birimlerden oluşmaktadır.

1927 yılında coğrafi olarak Besni 3220 km², Hısn-ı Mansur 2895 km² ve Kâhta 1775 km² genişlikteki topraklara sahip bulunmaktadır. Hısn-ı Mansur kazasında, merkez kaza, Samsat, Kuyucak, Karıcık, Celkan ve Tut nahiyeleri; Kâhta kazasında merkez nahiye, Tukaris, Merdis (Narince), Alut (Kahte) ve Sincik (Biremişe) nahiyeleri ve Besni kazasında ise Keysun, Perveri, Belviran, Şambayadı, Suvarlı ve Tun (Gölbaşı) nahiyeleri bulunmaktadır. 1927-1929 yıllarında Hısn-ı Mansur vilayetinde 265 köy, Kâhta'da 175 köy, Besni kazasında ise 133 köy bulunmaktadır.

Hısn-ı Mansur Kazasında 1925- 1926 yıllarında görev yapan idari kadro Kaza Kaymakamı Şefik Bey, Mal Müdürü Hacı Ahmet Bey, Müftü Hacı Mahmut Efendi, Asliye Mahkemesi Hâkimi Ali Rıza Bey, Savcı Yunus Bey, Sorgu Hâkimi Mehmet Hilmi Bey, Belediye Doktoru Sırrı Bey, Belediye Eczası Selahattin Bey, Posta ve Telgraf Müdürü Hurşit Efendi, Kaza Baytarı İsmail Hakkı Bey, Trahom ile Mücadele Heyeti Baştabibi ise Kaşif Ömer Bey'den oluşmaktadır. 1926 yılında Besni kazası Gaziantep iline verildiyse de 1933 yılında tekrar Malatya iline aktarılmıştır.

Malatya iline bağlı kaza olan Hısn-ı Mansur'un ismi, 28 Aralık 1928 yılında alınan bir kararla Adıyaman olarak değiştirilmiştir. 1954 yılında Malatya ilinden ayrılarak Adıyaman adıyla Türkiye'deki iller arasında yerini almıştır.

1.4. KOMMAGENE KRALLIĞI DÖNEMİNDE ADIYAMAN

Adıyaman topraklarında hüküm sürmüş olan Kommagene Krallığı'nın Roma egemenliğine girişine kadar olan tarihi hakkında bilgiler yazılı kaynaklarda neredeyse yok denecek kadar azdır. Kommagene, M.Ö. 162'ye kadar Perslerin, İskender İmparatorluğu'nun ve Selevkos Krallığı'nın egemenliği altında varlığını devam ettirmiştir. Selevkoslar Dönemi'nde idareci zümresi çoğunlukla Helen olan Kommagene'nin, yerli halkı etnik ve kültürel bakımdan homojen değildi. Bölgede çoğunlukla Sami kökenli topluluklar yaşamaktaydı.

M.Ö. 162’de Selevkosların Makedon kökenli valisi Ptolemaios isyan ederek Kommagene’de kendi krallığını ilan etmiştir. Ptolemaios, daha sonra kuzeyde bulunan Melitene’yi ele geçirmişse de, Kapadokya’dan gelen ordu karşısında tutunamayarak geri dönmek zorunda kalmıştır. Ülkenin Ptolemaios dönemindeki sınırları günümüzde kesin olarak tespit edilememiştir. Bununla beraber, sonraları Samosata (Samsat) olarak anılacak olan ve Fırat Nehri kıyısında bulunan Kommagene’nin önemli şehri Kummuḥ’un, Ptolemaios’un hükmü altında olduğu kesinlik kazanmıştır.

Kummuḥ ismi Ptolemaios’tan sonraki Kral Samos tarafından Samosata olarak değiştirilmiştir. Kral, kendi adını verdiği bu şehri başkent ilan etmiştir. Bu dönemde Kommagene’nin sınırları Kuzey Suriye ile Toroslara kadar olan bölgeleri kapsamıştır. Sonradan güneybatıda bulunan Zeugma da Kommagene’ye katılmıştır. Ülkenin kuzey sınırlarında Melitene, güney sınırlarında ise günümüzde Gaziantep yakınındaki Dolikhe (Dülük) kenti bulunmaktaydı (Taşdöner Özcan, 2015: 98-101). Selevkosların henüz Kommagene’nin bağımsızlığını tanımadıkları bir dönemde Kral Samos, Selevkoslarla ilişkilerini dostane düzeyde tutmayı başarmıştır. Oğlu I. Mithradates Kallinikos’u Selevkos Kralı VIII. Antiochos Grypos’un kızı Laodike ile evlendirerek Selevkos hanedanı ile uzlaşmayı başarmıştır. Bu siyasi evlilikle kurulan akrabalıktan da yararlanarak, Selevkosların ülkeyi ele geçirme isteklerine karşı duran Samos, ömrünün sonuna kadar Kommagene’yi başarılı bir şekilde korumayı başarmıştır.

Kommagene Kralı I. Antiochos ise, Nemrut Dağı’nın zirvesine kazdırdığı kitabelerde babasıyla birlikte annesi Laodike’yi anmayı ihmal etmemiştir. Çünkü annesi onu soyağacı yoluyla Büyük İskender’e bağlıyordu. Selevkosların güç kaybettiği bu dönemden itibaren Kommagene, Part Krallığı, Armenia Krallığı ve Roma İmparatorluğu’na bağlı bir halde varlığını devam ettirebilmiştir.

I.Mithradates döneminde, M.Ö. 109’da, Suriye’yi işgal eden Partlar, Selevkosları yendikleri gibi M.Ö. 93’te Kommagene’yi de kendilerine bağlamışlardır (Taşdöner Özcan, 2015: 104-106). Bu sırada Roma bir vesileyle Kommagene’nin ne kadar önemli bir konumda olduğunun farkına varmıştır. Aynı dönemde, Roma’ya bağlı Armenia Kralı Tigranes, Kommagene’nin komşusu Kapadokya Kralı’nı tahttan indirerek güç dengesini bozmuştur.

Roma'nın gönderdiği General Cornelius Sula, Tigranes'i yenip Kapadokya Kralı'nı yeniden tahta çıkardıktan sonra Fırat boylarına geçmiştir.

Melitene (Malatya) civarında Part elçisiyle görüşen Cornelius Sula, Fırat Nehri'nin Roma İmparatorluğu ile Part Krallığı arasında sınır olması konusunda anlaşmıştır. Böylece Kommagene fiili olarak Roma egemenlik sahasında kalmıştır. Bundan sonraki on yıl boyunca (M.Ö. 93-83) Adıyaman ve çevresi Partlar tarafından yönetilmiştir (Taşdöner, 2016: 32). Kommagene ve çevresi bir süre sonra, M.Ö. 83'te, Suriye üzerine sefere çıkan Armenia Kralı Tigranes'in yönetimi altına girdi. Suriye'de büyük bir zafer kazanan Tigranes, Selevkosların başkenti Antickheia'yı ele geçirdiği gibi bölgedeki tüm kralları da hükmü altına aldı.

Armenia Kralı'nın egemenliğini kabul eden krallar arasında Kommagene Kralı da bulunmaktaydı. Selevkos Kralı'nın savaş alanından kaçtığı bu başarıdan sonra Tigranes, Krallar Kralı unvanını aldı. Kommagene, 14 yıl boyunca Tigranes'in yönetimi altında kaldı (Taşdöner Özcan, 2015: 98-101).

Kommagene Krallığı, Adıyaman ve çevresinde hüküm sürmüş olan Helenistik krallıklardan biridir. Kommagene'nin kurucuları, Selevkos Krallığı'nın zayıfladığı M.Ö. I. yüzyılda bağımsız olmak için ayaklanmışlardır. Fırat ve Toroslar arasında, yani Adıyaman'ın da içinde bulunduğu bölgede çıkan ayaklanma bastırılmışsa da Kommagene'nin bağımsızlık arzusu sönmemiştir. Romalıların Selevkos Krallığı'na son vermesi Kommagene'ye bağımsızlık yolunu açmıştır.

Selevkos Kralı Antiochos Grypos'un kızı Laodike ile evli olan I. Mithradetes M.Ö. 80'de Kommagene'ye kral olmuştur. Ancak devletin kurucusu olarak I. Mithradetes'in oğlu I. Antiochos kabul edilmektedir. Kommagene Krallığı'nın kuruluşu için de, adı geçen kralın tahta geçtiği M.Ö. 69 yılı esas alınmıştır. Aynı tarih Romalıların Selevkos Krallığı'na son verdiği tarihtir (Yurt Ansiklopedisi I, 1981: 191-192). Pontus Krallığı'nın Anadolu'daki Helenistik kralların tahtlarına göz dikmesi kargaşa ve savaflara dönüşünce, Roma Anadolu'daki küçük devletlere müdahale etmiştir. Bu olaylar vesilesiyle Romalılar Kommagene'nin stratejik konumunu daha iyi anlamışlardır. Anadolu'daki taht mücadeleleri nedeniyle meydana gelen Mithradates Savaşları'nda zaferle çıkan Roma, Anadolu'daki etkinliğini artırdığı gibi Kommagene'nin güçlenmesine de müsaade etmiştir (Taşdöner Özcan, 2015: 104-106).

Nitekim M.Ö. 70 yılında I. Antiochos, Kommagene tahtına çıktığında Mithradates Savaşları'nın üçüncüsü (M.Ö. 74- 64) devam etmekteydi. M.Ö. 69'da Armenia Kralı Tigranes'i yenen Romalı General Lucullus büyük bir zafer kazanınca bölgedeki krallar Roma'ya bağılılıklarını bildirdiler. Roma egemenliğini kabul eden krallar arasında Kommagene Kralı da bulunmaktaydı. Romalılar da, Fırat'ın doğusundaki küçük bir bölgeyi içine alacak şekilde Kommagene'nin sınırlarını genişleterek kralı ödüllendirdiler (Taşdöner, 2016: 32-34).

Dörner'e göre (1990), Kommagene Krallığı, her yönüyle Doğu ve Batı'nın bir senteziydi. Kendilerini Helenlerin ve İranlıların uğurlu kökleri olarak nitelendirmişlerdir. Kommagene kralları, kendilerini baba tarafından Pers İmparatoru I. Darius'a, anne tarafından ise Selevkoslara ve dolayısıyla Büyük İskender'e dayandırmışlardır. Kültürel devamlılığın göstergesi olan bu kan bağı, aynı zamanda çağın siyasi bir gereği idi. Küçük, güçsüz veya yeni kurulmuş olan devletler, köken olarak kendilerini güçlü devletlere veya büyük hükümdarlara bağlama yolunu tercih etmişlerdir. Nitekim I. Antiochos, Nemrut Dağı'nın 2150 metre yüksekliğinde devasa, anıtsal bir tapınak yaptırmıştır. Dağın zirvesinde küçük taşlarla yaptırdığı suni bir tümülüsün doğu ve batı yamaçlarında tören ve ayin terasları inşa ettirmiştir. Kommagene Kralı, terasların bir tarafında tanrılarla birlikte, Pers kökenli atalarının heykellerini sıralarken, diğer tarafında tanrılaşmış Helen atalarını sıralamıştır.

Nemrut Dağı'nın zirvesindeki yapay tümülüsün her iki taraftaki heykel dizilerinin arkasında bulunan platformdaki kitabelere amacını nakşeden Kommagene Kralı I. Antiochos, kendisini, uzak dağlık bir ülkenin büyük kralı olarak nitelemiştir. Kral, Tanrılara ve atalara gösterilmesi bir tanrı buyruğu olan bir dindarlık örneği vermek amacıyla göksel tahtların yakınındaki bu anıtı yaptırdığını kitabeye naksettirmiştir. Kommagene'nin kurucusu, bu kutsal mezar anıtını, tanrılar ve tanrılaşmış ataların gözle görünür yardımlarına bir şükran borcu olarak yaptırdığını kendisinden sonraki nesillere aktarmak istemiştir (akt.Toprak, 2018: 22). Antiochos'un eseri olan zirvedeki bu devasa anıt, günümüzde hala ayakta durmaktadır.

Kommagene, stratejik olarak önemli bir konumdadır. Doğu-batı, güney kuzey istikametindeki yollar bu bölgeden geçmekte ve güney istikametinde Fırat Nehri'ni geçen geçitler ve kuzey istikametinde Toros Dağları'nı aşan yollar için Adıyaman ve çevresi bir uğrak noktasıdır. Bu nedenle Kommagene toprakları sürekli olarak çevredeki güçlü devletlerin çıkarlarının çatıştığı bir alan olmuştur. Ülkenin bulunduğu noktanın konumunun farkında olan Kommagene kralları, güçlü devletlere karşı koyamayacaklarını bildiklerinden hep barış yolunu tercih etmişlerdir. Devletler arasındaki güç dengelerini gözetleyen krallar, ülkeyi uzun süre bağımsız tutmayı başarmışlardır. Ancak doğuya doğru ilerleyen Romalılar, doğu sınırlarının güvenliğini temin için Kommagene'nin bağımsızlığına son vermişlerdir. MS 18 yılında bölgeye gelen Romalı komutan Germanicus, Kommagene'yi Roma'nın vassalı haline getirmiştir. Adıyaman ve çevresi bu tarihten sonra Roma'nın Suriye eyaletine bağlı olarak idare edilmiştir (Yurt Ansiklopedisi I, 1981: 191-194).

Romalılar, Suriye'deki egemenliklerine özen gösteriyorlardı. Suriye'nin güvenliği için de Fırat Nehri'nin geçiş noktalarının bulunduğu Kommagene'nin iç işlerine sürekli müdahale etmekten geri durmuyorlardı. Bu süreç, Roma'ya bağlılık bildiren Kommagene kralları için oldukça zordu. Ama uyguladıkları barışçı siyaset sayesinde Romalılarla sürtüşmeye girmeden siyasi varlıklarını devam ettirmişlerdir. Zamanla Romalılar, Kommagene'nin bağımsız bir devlet olarak yaşamasına izin verdiler. Roma İmparatoru Caligua, Kommagene'yi IV. Antiochos'a geri verdi. Böylece tekrar bağımsız olan Kommagene Krallığı ile Roma arasında yeniden ilişkiler kurulmuş oldu. Bu dönemde sınırlarını batıya doğru genişleten Kommagene'nin egemenlik sahası Kilikya'ya kadar uzandı.

Yurt Ansiklopedisi'nde (1981), "Roma İmparatoru Neron döneminde, Romalıların Partlara karşı giriştiği savaşlarda Kommagene, Romalıların yanında yer aldı. Neron, savaşta gösterdiği başarıdan dolayı Doğu Anadolu'yu IV. Antiochos'a armağan olarak verdi. Ancak Kommagene'nin Roma ile olan dostluğu uzun sürmedi. Romalı komutan Vespasianus, Yahudilerle olan savaşlar sırasında Kommagene Kralı IV. Antiochos'u görevinden uzaklaştırdı ve ülkesinin bağımsızlığına son verdi. Böylece MS 72 yılında Kommagene yeniden Roma'nın bir eyaleti haline geldi." ifadeleri geçmektedir.

Kral I. Antiochos'un bağımsızlığına kavuşturarak politik kargaşalardan uzak tutmaya çalıştığı Kommagene, bir süre daha Roma ile dostluk içerisinde yaşayabilmiştir. Sonraki krallar Roma'nın gücünü tam anlamıyla değerlendirememişlerdir. Roma ile dost geçinmeye önem vermekle birlikte, Roma lejyonlarına karşı Roma'nın düşmanlarının yanında yer almışlardır. Yukarıda bahsi geçen MS 72'deki son Kommagene Savaşı Roma'nın zaferiyle sona erince Kommagene'nin bağımsızlığı nihayete ermiştir. Bu tarihten sonra ülke Roma'nın Syria/Suriye eyaletinin bir parçası haline gelmiştir (akt.Toprak, 2018: 23).

Kommagene Kralı I. Antiochos'un tanrılara ve atalarına minnettarlığını göstermek için yaptırdığı mezarları, anıtsal heykelleri en güzel Helenistik Dönem kalıntılarındandır.

UNESCO Dünya Miras Listesi'ne 1987'de girmiş olan Nemrud Dağı Heykelleri; Kahta'nın 25 km kuzeyinde 2206 m yükseklikte Nemrut Dağı üzerindedir. Dünyanın sekizinci harikası olarak bilinen Nemrut Dağı'nda güneşin doğuşu ve batışı çok net izlenilir. Doğu teras kutsal merkezdir ve bu nedenle de en önemli heykeller burada yer almaktadır. Sümer krallarından Göğsa (Gövs) bu bölgeye yazları, yazlığa çıkardı. Birinci Antiochus buraya taştan bir anıtkabir yaptırmıştır. Antiochus'un mezarı 50 metre yüksekliğindedir. Etrafında o devirde tapılan put heykelleri doludur. Bunlar, hepsini içine alan taş bir duvar ile çepeçevre sarılıdır. Bu taş heykeller M.Ö. birinci asırdan kalmadır.

Nemrut Dağındaki bu heykellerin, Kur'an-ı Kerim'de bildirilen ve İbrahim Aleyhisselamı ateşe atan Nemrut ile ilgisi yoktur. Heykeller, Kommage Krallığı'na ve taptıkları tanrılara aittir. Yığma taş ile yapılan taş heykeller, dünyanın en büyük açık hava müzesidir.⁶

1.5. SELÇUKLULAR DÖNEMİNDE ADIYAMAN

Selçuklu komutanlarından Gümüştekin 1066 yılında Hısn-ı Mansur(Adıyaman) ve yöresini ele geçirirse de kısa bir süre sonra iç karışıklık nedeniyle geri çekilir. 1071 Malazgirt Savaşı'nı müteakip 1082 yılında Hısn-ı Mansur (Adıyaman) ele geçirilir.

⁶ <http://www.coğrafya.gen.tr>

Kutalmışoğlu Süleyman şah'ın Komutanlarından Buldacı Bey tarafından 1085 yılında Besni Kalesi fethedilir. Selçuklular döneminde Besni, Maraş Beyliğine; Adıyaman ise merkezi Harput olan Dersim Beyliğine bağlanır. Daha sonra yöreye bir süre Artuklular hakim olur. Ardından I. Haçlı seferi meydana gelir. 1097'de Haçlıların eline geçen yöreyi 1099 yılında Zengilerden Nurettin Atabey kurtarır. Yöre bir süre Zengilerle Artuklular arasında çekişme konusu olur.

Selçuklu hükümdarı Gıyasettin Keyhüsrev zamanında Amasya'da ikamet eden Türkmen şeyhi Baba İlyas'ın Adıyaman'a gönderdiği adamı Baba İshak, Samsat'ın Keferdiş köyünde Selçuklu'ya karşı büyük bir isyan çıkarır (Sucu, 1985: 8).

1.6. OSMANLI DÖNEMİNDE ADIYAMAN

Osmanlıların ilk kez Güneydoğu Anadolu şehirleri olan Adıyaman, Besni, Kâhta ve Gerger çevrelerinde görünmeleri, Yıldırım Bayezid devrinde gerçekleşmiştir. 1394-1398 yılları arasında, Hısn-ı Mansur'un da içinde bulunduğu Besni ve Malatya çevreleri Kadı Burhaneddin'in kontrolünde kalmıştır. Osmanlı Padişahı Yıldırım Bayezid, 1398'de Sivas'ı Kadı Burhaneddin'den aldıktan sonra Malatya'ya doğru ilerlemiştir. Bu arada Memluk Sultanı Berkuk'un ölümünden sonra tahta küçük yaştaki oğlunun geçmesi Mısır'da karışıklıklara neden olmuştur.

Memluk Emirleri arasındaki bu ihtilaflardan yararlanmak isteyen Osmanlı Sultanı, Adıyaman ve Malatya'nın da içinde bulunduğu bölgenin Kadı Burhaneddin'e aidiyetinden bahisle, Malatya'nın kendisine teslimini istemiş, isteği reddedilince de Malatya üzerine sefere çıkmıştır. Malatya'yı 1399'da ele geçirdikten sonra Fırat'a doğru ilerleyerek Besni, Adıyaman, Kâhta, Divriği ve Darende'yi de egemenliği altına almıştır. Böylece Hısn-ı Mansur, 1399'da kısa bir süre için Osmanlı Devleti'nin yönetimine girmiştir. 1402'deki Ankara Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenilmesi neticesi bölge Timur'un eline geçmiştir. Timur'un Anadolu'dan ayrılmasından sonra ise şehir yeniden Dulkadirîlilerin yönetimine geçmiştir (akt.Toprak, 2018: 35).

Osmanlı Devleti'nin güçlenerek bölgeye tekrar dönmesinden sonra Hısn-ı Mansur çevresi, Dulkadirli, Memluklar ve Osmanlılar arasında bir geçiş bölgesi konumuna gelmiştir. Çaldıran Seferi esnasında Dulkadirli Beyliği'nin, Osmanlıların yardım isteğini geri çevirmesi ve ordusunun zahire kollarına saldırması bölgenin Osmanlıların eline geçmesine zemin hazırlamıştır (Doğan, 2012: 557). Dulkadirli Beyi Alaüddevle, Osmanlı-Memluk rekabetinde Mısırlıların tarafını tutmuştur.

Alaüddevle, Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi sırasında yardıma gelmediği gibi Osmanlı Devleti'nin yanında savaşa katılacak olan aşiretlere saldırmaktan da geri durmamıştır. Bu hareketler Osmanlı Padişahı'nın hiddetine neden olmuştur.

Yavuz Sultan Selim, İran Seferi dönüşünde Sadrazam Hadım Sinan Paşa'yı bölgeyi alınması için Dulkadirli üzerine göndermiştir. Alaüddevle'nin başında bulunduğu Dulkadirli ordusunun, Hadım Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusuna yenilmesi sonucu Dulkadirli toprakları Osmanlıların eline geçmiş ve Osmanlı ordusu Mısır'a yönelmiştir. Zaferden sonra güneye doğru ilerleyen Osmanlı ordusuna karşı Memluklerin Suriye'de önlem alması, Yavuz Sultan Selim'in bizzat ordunun başına geçerek Mısır Seferi'ne çıkmasına sebep olmuştur. Bu sefer sırasında Memluklere bağlı olan Ayntab, Behisni ve Hısn-ı Mansur 1516 yılı Ağustos ayında Osmanlıların eline geçmiştir. Devam eden savaş Halep yakınlarındaki Mercidabık'ta Osmanlı ordusunun zaferiyle neticelenmiştir. Memluk Sultanı ve ordusunun başkomutanı Kansu Gavri ise savaş alanında hayatını kaybetmiştir. Dulkadirli Beyliği topraklarını ilhak eden Osmanlı Devleti, bölgeyi Şahsuvaroğlu Ali Bey'in yönetimine vermiştir.

Adıyaman ve Besni'nin de içinde bulunduğu Malatya yöresi Osmanlıların eline geçtikten sonra oldukça önemli bir yer haline gelmiştir. Çünkü bu bölge, o dönemden itibaren Osmanlı ordusunun Mısır yönüne giderken buluştuğu merkez haline getirilmiştir. Sefer sırasında Mısır istikametine giden Osmanlı ordusu Malatya'dan hareket ederek Samanlı, Şamlu Yurdu, Zeliha, Sürgü ve Subadra üzerinden Adıyaman ve Besni yakınlarından geçerek yoluna devam etmiştir (Çetin, 2009:65). XVI. yüzyıl başlarında Osmanlı hâkimiyetine girmiş olan Hısn-ı Mansur, idarî taksimatta ilk olarak 1519 ve 1524 tahrirlerinde Behisni'ye bağlı bir nahiye olarak yer almıştır. 1540 ve 1563 tarihli tahrirlerde ise Dulkadiyye eyaletine bağlı bir kaza olarak kayıt altına alınmıştır (akt. Taştanır, 1999: 14-20).

1519 yılındaki idarî taksimatta ise Vilayet-i Arab'a bağlı bir sancak olarak kayda geçirilmiştir. 1524 ve 1530'da tutulan tahrir kayıtları şehrin Vilayet-i Rum-ı Hâdis'e bağlı bir kaza konumuna getirildiğini göstermiştir. Belirtilen tarihlerde sancak merkezi olan Behisni'ye bağlı olan Gerger, Kâhta ve Hısn-ı Mansur kazaları 1530-1540 arası Dulkadiyye eyaletinin Elbistan sancağına bağlanmışlardır. 1540 yılından itibaren ise Dulkadiyye eyaletinin merkezi Maraş'a taşındığından, Hısn-ı Mansur da Maraş sancağına bağlı bir kaza haline gelmiştir. 1563 yılından sonra da çevredeki idarî birimlerle birlikte Dulkadiyye eyaletine bağlı bir kaza olarak idarî taksimatta yerini korumuştur (akt. Öztürk, 2012: 118).

Genel olarak bölgenin Maraş'tan idare edilişi XVI. yüzyıl ortalarından Tanzimat Dönemi'ne kadar devam etmiştir. Bölgenin Arab, Rum ve Dulkadiyye eyaletlerine bağlı idare edildiği bu süreçte Hısn-ı Mansur ve çevresi her zaman Malatya sancağından idare edilmiştir (Toprak, 2015: 20-22).

Tanzimat Dönemi'nde memleket idaresinde yapılan değişikliklerden Hısn-ı Mansur da etkilenmiştir. İdarî taksimata gereği şehir, 1841'de kaza, 1849'da ise sancak statüsü ile Diyarbakir'e bağlanmıştır. Behisni, Kâhta ve Gerger ile birlikte Adıyaman 1859'da kaza statüsünde Malatya sancağına bağlanmıştır. 1864'te yürürlüğe giren Vilayet Nizamnamesi gereği 1865'te Bosna, Halep, Erzurum ve 1867'de Diyarbakir eyaletleri kurulmuştur. Aynı yıl Hısn-ı Mansur, Behisni ve Kâhta ile birlikte yeni kurulan Diyarbakir eyaletinin Mamûratülaziz sancağına bağlanmışlardır. Yeni idarî teşkilatta şehre kaza statüsü verilmiştir. Adıyaman, 1870'te yeniden sancak yapılan Malatya'ya bağlanmıştır. 1883'te Malatya'nın Diyarbakir eyaletinden ayrılarak yeni kurulan Mamûratülaziz eyaletine bağlanmasıyla Hısn-ı Mansur da Diyarbakir'den ayrılmıştır. Böylece kaza, 1918'e kadar Mamûratülaziz eyaletinin Malatya sancağına bağlı olarak idare edilmiştir.

1.7. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİNDE ADIYAMAN

Milli Mücadele Dönemi Türk milletinin işgal kuvvetlerine karşı birlik ve beraberlik içinde mücadele ettiği bir safha olmuştur. Anadolu'nun en zayıf olduğu bu dönemde Güneydoğu Anadolu halkının Milli Mücadeleyi başlatıp, ona öncülük etmesi tarihi bir olaydır.

Çünkü Milli Mücadele hareketinin kazanılan ilk cephelerinden biri de Antep, Urfa ve Maraş savunmaları olmuştur. Adıyaman, Millî Mücadele döneminde işgal edilmemiş olmasına rağmen, Mondros Mütarekesi sonucunda, çevresinde ve ülke genelinde yapılan işgallere karşı sessiz kalmamıştır. İhtiyaç duyulan bölgelere elinden geldiği ölçüde yardım ve destekte bulunmaya çalışmıştır. Bu yardım ve destekler iki yolla olmuştur. Birincisi işgal kuvvetlerini protesto etmek için ilgili makamlara gönderilen telgraflar, diğeri ise yiyecek, giyecek ve asker yardımı şeklinde olmuştur.

Bölgedeki Fransız işgallerine karşı Adıyaman, Besni, Kahta ve Samsat'tan birçok milis kuvveti işgal altındaki şehirlerin yardımına koşmuşlardır. Bu yörelerde yapılan çarpışmalarda ve İstiklâl Savaşı'nın farklı cephelerinde birçok Adıyamanlı şehit düşmüş bir kısmı da yaralanmıştır.

Adıyaman ve çevresi Millî Mücadele yıllarında hem Kuva-yı Milliye hem de Millî Mücadele hareketine destek vermiştir. Adıyaman, Kahta ve Besni'de Müdafaa-i Hukuk Derneklerinin şubeleri açılmıştır. BMM 'ne karşı yurdun pek çok yerinde ayaklanmalar çıkarken Adıyaman ve çevresinde benzer bir durum olmaması, Mustafa Kemal Paşa liderliğinde başlatılan bağımsızlık mücadelesine sahip çıkarak destek vermesi Adıyaman 'nın Millî Mücadele hareketine verdiği katkıyı göstermesi bakımından önemlidir.

Türk milletinin işgal kuvvetlerine karşı verdiği bağımsızlık ve var olma mücadelesinde gerek gönüllü milis kuvvetlerinin katkıları gerekse yabancı temsilciliklere ve diğer ilgili makamlara gönderilen protesto telgrafları gibi siyasi faaliyetlerle Adıyaman ve çevresinde yaşayan halkın üzerine düşen görevi yerine getirme hususunda azami bir gayret içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Kahtalı Hacı Bedir Ağa, Antep ve Urfa savunmalarına aktif olarak emrindeki adamlarla beraber katılmış, bu bölgelerin Fransız işgalinden kurtarılmasında büyük bir çaba sarf etmiştir. Ayrıca Kahtalı Hacı Bedir Ağa ile bölge insanının Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşlarına yönelik Ali Galip komplosuna karşı durarak Milli Mücadele'nin yanında yer almaları Milli Mücadele'nin seyrine etki eden önemli bir hadise olmuştur.

Yine Besni Kuva-yı Milliye Komutanı Hasan Bey idaresindeki milis kuvvetleri de Antep'in yardımına koşmuştur. Hacı Bedir Ağa, Antep cephesindeki hizmetlerinden dolayı kırmızı-yeşil şeritli istiklal madalyası ile ödüllendirilmiştir (Doğan, 2012: 571-572).

1.8. CUMHURİYET DÖNEMİNDE ADIYAMAN

Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber memlekette yeniden yapılanma süreci başlamıştır. Savaşın verdiği tahribat giderilmeye çalışılırken halkın refah düzeyinin yükseltilmesi için seferber olunmuştur. Bir taraftan iktisadî hayatın canlanması, tarım ve ticaretin gelişmesi için alt yapı çalışmaları yapılırken, diğer taraftan ülkenin idarî taksimatı yeniden düzenlenmiştir.

20 Nisan 1924 tarihinde yürürlüğe giren 1924 Anayasası (Teşkilât-ı Esasiye Kanunu) 89, 90 ve 91. maddeleriyle memleket idaresinin yeniden düzenlenmesini gerektirmiştir. Anayasaya göre Türkiye, coğrafi ve ekonomik şartlar göz önüne alınarak vilâyetlere, vilâyetler kazalara, kazalar nahiyelere ayrılmıştır. Nahiyeler de kasaba ve köylerden oluşacak şekilde idarî bölgelere ayrılmıştır. Ayrıca kanun vilayet, kasaba ve köylere tüzel kişilik kazandırmıştır.

1924 Anayasası gereği Hısn-ı Mansur, Malatya vilayetine bağlı bir kaza olarak idarî taksimattaki yerini korumuştur. Yukarıda ifade edildiği üzere gerek yerel ahali arasında, gerekse de bazı yazılı eserlerde Hısn-ı Mansur'un ismi Adıyaman olarak kullanılmıştır. Türkiye'nin yeni hükümeti de 28 Aralık 1928 tarihinde aldığı bir kararla şehrin adını değiştirmiştir. Bu tarihten sonra resmî olarak şehrin ismi Adıyaman olmuştur. Osmanlı Devleti'nin son dönemimde Besni, Akçadağ ve Kâhta kazalarıyla birlikte Hısn-ı Mansur da Malatya sancağına bağlıydı. Besni kazası 1926 yılında Gaziantep vilayetine bağlanmışsa da 1933'te tekrar Malatya'ya iade edilmiştir. Bu tarihte Karıcık, Kuyucak, Çalgan ve Samsat nahiyeleri Hısn-ı Mansur kazasına bağlıydı. Bir yıl sonra Tut nahiyesi de bu kazadaki nahiyelere ilave edilmiştir. Yine 1927'de Hısn-ı Mansur kazasına bağlı 265 köy bulunmaktaydı. 1928'de yapılan değişiklikle Hısn-ı Mansur kazasının nahiyeleri Karıcık, Kuyucak, Çalgan, Aydınli ve Samsat olarak düzenlenmiştir (Doğan, 2012: 18-19).

Cumhuriyet Dönemi'nde, zamanın şartları gereği 1924 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden itibaren ülkenin idari taksimatında bazı değişiklikler yapılmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi bu dönemde yapılan değişikliklerin bir kısmı Gaziantep, Malatya, Besni ve Adıyaman şehirlerinin statüleriyle ilgilidir.

28 Mayıs 1954 tarihinde, Malatya'ya bağlı Adıyaman kazasının statüsünün vilayet yapılmasıyla ilgili bir kanun tasarısı, TBMM tarafından Dâhiliye ve Bütçe encümenlerine gönderilmiştir. Bu tasarının havalesiyle Adıyaman'ın da il olma yolundaki serüveni başlamıştır. Adıyaman kazasına vilayet statüsü verilmesiyle ilgili kanun tasarısının görüşmeleri oldukça uzun sürmüştür.

Adıyaman'ın il yapılması genel olarak uygun görülürken, yeni kurulacak vilayete bağlanacak kazaların durumu tartışma konusu olmuştur. Meclisteki görüşmeler sırasında, kanun tasarısında gerekli değişiklikler yapılmış ve yapılan oylamayla kanun kabul edilmiştir. Kanunun 1 Aralık 1954 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Adıyaman resmen vilayet statüsüne kavuşmuştur. Besni, Kâhta, Gerger ve Çelikhân nahiye ve köyleriyle birlikte Adıyaman iline bağlanmışlardır (akt. Toprak, 2018: 40).

1.9. KAMÛSU'L - A'LÂM'DA ADIYAMAN

Umumi bir tarih, coğrafya ve meşhur adamlar ansiklopedisi olan Kamûsu'l-A'lâm'a göre şehrin kuruluşu Emevilerin son devrinde gerçekleşmiştir. Şehrin kurucusu Halife Mervan bin Muhammed El-Cadi'nin (II. Mervan) komutanlarından Mansur bin Cavane'dir. Bölgenin hâkimiyeti için Bizans ile Müslüman Araplar arasında mücadelenin devam ettiği bu dönemde, Mansur bin Cavane, Perre şehrini Müslümanlar adına fethetmiştir. Perre'yi ele geçiren komutan, harap olan şehri yeniden imar ve bina ettiği gibi, antik şehrin hemen güneyinde yeni bir kale ve etrafında yeni yerleşim yerleri inşa etmiştir (Taştémir, 1999: 46).

Kaynaklarda, Emevi Halifesi II. Mervan'ın Hısn-ı Mansur'u tamir ettirdiğine dair bazı kayıtlar mevcuttur. Yeni kurulan şehre komutanın isminden dolayı Mansur'un Kalesi anlamında Arapça Hısn-ı Mansur ismi verilmiş olmalıdır. Nitekim Emevi hâkimiyetine son veren Abbasîlerin el-Cezîre bölgesini ele geçirmeleri sırasında, şehrin fatihi Mansur bin Cavane, kuvvetli bir direniş göstermiştir.

İlk Abbasî Halifesi Ebu'l-Abbas Es-Seffâh'ın bölgeye atadığı kardeşi Ebu Cafer el-Mansur'a karşı Hısn-ı Mansur ve çevresinde Mansur bin Cavane'nin gösterdiği mukavemet oldukça uzun sürmüştür. (Kamûsu'l-A'lâm III, 1308/1891: 1962). Şehrin kurucusu kabul edilen Mansur bin Cavane, 758 tarihine kadar bölgede kalmıştır. Samsat ve Edessa (Urfa) taraflarını hakimiyetinde tutarak Emevilere bağlılığını devam ettirmiştir. Edessa'yı 758/759'da kuşatan Abbasîler şehirde bulunan Mansur Bin Cavane'yi esir alarak Rakka'ya göndermişler ve orada idam etmişlerdir (Arslan, 2002: 253).

Başka bir rivayete göre ise Mansur bin Cavane, üzerine gelen Abbasi Halifesi'nin kardeşi ve komutanı Ebu Cafer el-Mansur'a karşı kahramanca savaşmış ve çarpışarak ölmüştür (Demir, 2004: 118). Böylece Hısn-ı Mansur, 758'den itibaren Abbasilerin hâkimiyetine girmiştir.

Yine Abbasî Halifesi Harun Reşid'in şehri yeniden inşa ettirdiği de kaynaklarda kayıtlıdır. Şehrin isminin Adıyaman olarak zikredildiği 1889 basımı Kamûsu'l-A'lâm isimli eser, bölge hakkında coğrafi bilgiler de ihtiva etmektedir. Kaynağa göre, diğer adı Hısn-ı Mansur olan şehir Diyarbekir vilayetinde, Diyarbekir şehrinin 120 km güneybatısında, 37 derece 45 dakika kuzey paraleli ve 36 derece 12 dakika doğu meridyeni arasındadır. Etrafı düzlük arazi ve ovalarla kaplı olan Adıyaman kasabasında 1.100 civarında hane bulunmaktadır. Kamûsu'l-A'lâm'ın 1891'de yayınlanan cildinde ise Hısn-ı Mansur, Mamûratülaziz vilayetinin Malatya sancağına bağlı bir kaza merkezi olarak kaydedilmiştir. Kaynak, bir kasaba hüviyetinde olan Adıyaman'ın Malatya'nın 75 km güneyinde ve Besni'nin (Behisni) 50 km doğusunda bulunduğunu kaydetmiştir (akt.Toprak,2018: 8-12).

Kamûsu'l-A'lâm'da kayıtlı olduğu üzere, “Hısn-ı Mansur kazası kuzeyden Malatya, batıdan Behisni, doğudan Kâhta kazaları ve güneyden Halep vilayetiyle kuşatılmıştır. Arazisi Fırat vadisi içerisinde yer alan bayırlardan ibarettir. Bölgenin su ihtiyacını Fırat'ın kollarını oluşturan birkaç küçük çay karşılamaktadır. Kamûsu'l-A'lâm'ın ifadesine göre çoğu Kürt olan ahalinin bir kısmı yerleşik, bir kısmı da konargöçer olarak yaşamaktadır.

Kaynağın verdiği bilgiye göre 1891’de Adıyaman kazası, bağlı olan yerlerle birlikte yaklaşık 25.000 nüfusa sahiptir. Bu nüfustan yalnızca 1.200’ü Hristiyan’dır. Geriye kalan büyük çoğunluk tamamen Müslüman ahaliden oluşmuştur. Kasaba dâhilinde tarihî Sümeysat (Samsat) şehri ve çok sayıda antik eser mevcuttur.” (akt.Toprak, 2018: 8-12).

1.10. ADIYAMAN’DAKİ OYMAK, AŞİRET VE CEMAATLER

Eski coğrafyacı ve tarihçilere göre: Güneyde Arap Yarımadasından, Kuzeyde Toros Sıradağları’na doğru uzanan Arap çöllerinin sona erdiği yerde, Toros sıra dağlarının eteklerinde verimli topraklar yer almaktadır.

Arap çöllerini kuzeyden bir ay gibi saran bu topraklara binlerce yıldan beri ‘Bereketli Hilal’ adı verilmiştir. Ortadoğu ülkelerinin merkezinde yer alan ‘Bereketli Hilal’ topraklarında Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarından gelen ana kara yolları birbirlerini kesmektedir. ‘Bereketli Hilal’ bölgesinin bir parçası sayılan Orta Fırat Bölümünün illerinden biri olan Adıyaman şehri, ‘Bereketli Hilal’ bölgesinin en üst sınırını oluşturmaktadır. Adıyaman ili uygun coğrafi özellikleri dolayısıyla tarihinin her döneminde insanların yaşamayı tercih ettikleri bir yerleşim bölgesi olmuştur.

Tarih boyunca birçok devlet ve kavim arasında el değiştiren Adıyaman topraklarına gelip yerleşen oymak, aşiret ve cemaatler;

1.10.a. Adıyaman (Merkez İlçe): Bereketli, Kavi, Kömür Kavisi, Payamlı Hüseyin, Rışvan, Rumyanlı, Türkoğlu, Belikanlı, Dımışklı, Hıdırsurlu, Müsürkanlı, şeyhbalanlı, Hinut, Hamzeyin, Rutanlı.

1.10.b. Besni: Çakal, Çakallı (Konar-Göçer Türkmen), Rışvan, Derik, Alişar, Alişarlı, Arap, Araplar, Köseyan, Köseyanlı, Mansur, Mansurlu, Bayat, Hasanan, Mehmanlı, Atmalı, İzali, Besni, Bisni (Çerkez asıllı), Avşar, Karalar, Oyratlı.

1.10.c. Çelikhan: Çelikanlı, Bistikan, Keler, Buğara, Abdülharap.

1.10.ç. Gerger: Kerker, Kavili, Musaoğulları, Reyhanlı, Alakeçili, Merdisi.

1.10.d. Gölbaşı: Çelik, Hacılar, Nasiri.

1.10.e. Kahta: Mülükanlı, Merdis, Kavi, Beziki, Alut, İzoli, Gevuz.

1.10.f. Samsat: Baziki, Bazuklu, Merdisi, Hacıhalanlı, Arap, Sinanlı.

1.10.g. Sincik: Halikanlı, Hamzakanlı, Sinik, Sinikan, Senek, Çükan.

1.10.h. Tut: Afşar, Kasikanlı.

1.11. COĞRAFİ ÖZELLİKLERİYLE ADIYAMAN

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Orta Fırat Bölümü'nde yer alan Adıyaman batıdan Kahramanmaraş, güneybatıdan Gaziantep, güney ve güneydoğudan Şanlıurfa, doğudan Diyarbakır ve kuzeyden Malatya illeriyle çevrelenmiştir.

Şehrin kuzeyinde yüksekliği yer yer 2.500 metreyi aşan Güneydoğu Toros Dağları uzanmaktadır. 37 derece kuzey enlemi ile 38 derece doğu boylamı üzerinde bulunan Adıyaman ilinin yüzölçümü 7.614 km²'dir. Bu arazinin yarısından fazlası dağlık alandır.

Şehrin güneydoğu-güneybatı istikametini baştanbaşa Fırat Nehri ve Atatürk Barajı kaplamaktadır (Demir, 2004: 116). Adıyaman'ın güneyi düzlük ve ovalarla kaplıyken kuzeyi tamamen dağlarla çevrilidir.

1.11.a. Bitki Örtüsü

Adıyaman ili Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri arasında köprü vazifesi gören bir şehirdir. Hatta kısmen Akdeniz Bölgesinin özelliklerini de taşır. Bu nedenle bitki örtüsü de bu üç bölgenin özelliklerini taşımaktadır. Yüksek rakımlı yerler genelde meşe ağaçları ile kaplanmış olmakla birlikte, su ve toprak erozyonu nedeni ile çıplak hale gelmiş araziler de mevcuttur. Yaz mevsiminin uzun ve kurak geçmesi dolayısıyla orman içi bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Tarım yapılmayan alanlar mera, yabancı ağaçlar ve makilerle kaplıdır. Sazlık, bataklık alanlarda suyu seven bitki çeşidine rastlanmaktadır.

Rakım yükseldikçe ağaç türleri değişmekte kimi yerlerde meşeliklere rastlamak mümkün olmaktadır. Doğan, şahin, baykuş, keklik gibi kuş türleri yanında tavşan, tilki, çakal gibi hayvanlar görmek mümkündür.

1.11.b. Akarsular

Fırat Nehri ilin en önemli akarsuyudur. Diğer akarsuları ise Sofraz Çayı, Ziyaret Çayı, Çakal Çayı, Kalburcu Çayı, Eğri Çayı, Besni Akdere Çayı, Şepker Çayı, Çat Deresi, Gürlevik Deresi ve Halya Deresi ile Gölbaşı, İnekli, Azaplı ve Abdulharap gölleri ilin diğer su kaynaklarıdır.

Fırat Nehri: İlin en önemli akarsuyudur. Şanlıurfa ile sınırı oluşturur. İl içindeki uzunluğu 180 km'dir. Kahta, Kalburcu ve Göksu Çayları nehrin başlıca kollarıdır.

Kahta Çayı: Çelikhan yöresindeki Bulam, Abdülharap ve Recep sularını toplayıp Cendere Köprüsü'nden geçtikten sonra Eski Kahta ve Alut Arazisinde biriken dağ sularını da alarak Fırat Nehri'ne karışır (45.5 km).

Göksu Çayı: Kahramanmaraş ili sınırlarında çıkar Erkenek, Tut ve Akdere civarından geçer, Sofraz Suyu'nu da aldıktan sonra Gümüşkaya'nın batısında Fırat Nehri'ne karışır. İl sınırları içindeki uzunluğu 90 km'dir.

Sofraz Çayı: Besni ilçesi Toklu Köyü civarında çıkar, Hacıhalil Köyü yakınlarında Keysun Suyu'nu alarak Akdere civarında Göksu Çayı'na karışır. İl sınırları içindeki uzunluğu 51 km'dir.

Ziyaret Çayı: Kaynağını Cebel ve Zey Köyleri sularından alarak İpekli Köyü civarında Atatürk Barajı Göleti'ne karışır.

Diğer Akarsular:

Çakal Çayı (37,5 km)

Kalburcu Çayı, Eğriçay (32 km)

Besni Akdere Çayı (59 km)

Keysun Çayı (45 km)

Birimşe Çayı(35 km)

Şepker Çayı, Çat Deresi, Gürleyik Deresi, Halva Deresi (41 km)

1.11.c. Göller ve Göletler

İlde dört doğal, bir de yapay olmak üzere beş adet göl vardır.

Bunlar; Gölbaşı, İnekli, Azaplı ve Abdülharap doğal gölleri ile Atatürk Barajı yapay göletleridir.

Gölbaşı Gölü: 2.19 km² yüzölçümünde olan bu göl, Gölbaşı ilçesinde yer almaktadır. Göl ve çevresi doğal sit alanı olarak ilan edilmiş olup kuş gözetleme kuleleri bulunmaktadır. Gölde balık üretimi de yapılmaktadır.

İnekli Gölü: Yüzölçümü 1.09 km² dir. Yağışların fazla olduğu dönemlerde Gölbaşı ve Azaplı Gölleri ile doğal olarak açılan kanallarla birbirine bağlanırlar.

Azaplı Gölü: ilçenin batısında bulunan bu gölün yüzölçümü 2.72 km² dir. Kışın sularının artması nedeniyle çoğu kez Gölbaşı Gölü ile birleşik bir görünüm arz eder.

Abdülharap Gölü: Çelikhan ilçesinin 3 km. kuzeyinde yer alan gölün yüzölçümü 5 km² dir. Yüzeyi yoğun olarak sazlık ve otlarla kaplanmış olan bu göl. Çat Barajı'nın kurulması ile göl baraj sahası içinde kalmıştır. Baraj üzerinde onlarca yüzen adacıklar mevcuttur.

Atatürk Barajı: Güneydoğu Anadolu Projesi'nin (GAP) uygulamaya konulmasıyla oluşan bir gölet olup Adıyaman ve şanlıurfa illeri arasında geniş bir alanı kaplar. Bölgenin sulama suyu ve balık üretiminin temini açısından son derece önemli bir gölettir. Rezervuar sahası 81.700 hektardır.

Çamgazi Barajı: Adıyaman merkez ilçeye bağlı Atatürk Barajı yolu üzerindedir. Baraj gövdesi zonlu toprak dolgu tipinde yapılmıştır. Sulama amaçlı kullanılmaktadır. Sulama alanı 6536 hektardır.

Çat Barajı: Güney Doğu Anadolu Projesi'nin (GAP) uygulamaya konulmasıyla oluşan gölet olup Adıyaman-Çelikhan Abdulharap Gölü üzerindedir. Sulama amaçlı kullanılan baraj gölü 14.481 hektarlık alanı kaplar.

Göletler: Adıyaman ili gölet inşası bakımından yeterli su potansiyeline sahiptir. Bu nedenle mevcut göletlerin yanı sıra çoğunluğu GAP Projesi çerçevesinde olmak üzere birçok gölet inşa halindedir. Bazı göletler de planlama aşamasındadır.

1.11.ç. Dağlar

Kuzey kesimi, Torosların uzantısıdır. Güneye inildikçe yükselti azalır ve tamamı ile ova nitelikli araziler başlar. Çelikhan, Tut ve Gerger ilçelerinin tamamına yakını dağlık bölge özelliğini taşır.

Merkez, Besni ve Kahta ilçelerinin kuzey kesimleri dağlık, güney kesimleri ova şeklindedir. Samsat ilçesi ise ilin en düz arazilerine sahiptir.

1.11.d. Ovalar

Ova Adı	Bulunduğu Yer	Yüzölçümü (Km ²)	Yüzölçümüne Oranı (%)	Yükseklik (metre)
Kahta Ovası	Kahta	832	11,0	600-700
Keysun Ovası	Besni	306	4,0	600-700
İnekli Ovası	Gölbaşı	45	0,5	550-650
Pınarbaşı Ovası	Çelikhan	13	0,1	1450-1550

1.11.e. İklim

Adıyaman'ı doğudan batıya doğru bölen Anti Torosların kuzeyinde kalan dağlık bölgenin iklimi ile güneyinde kalan bölgenin iklimi birbirinden farklıdır. Kuzeyde bulunan Çelikhan ile Gerger ilçesinin bir kısmı Doğu Anadolu Bölgesi iklim özelliklerini taşımaktadır. Batıda bulunan Gölbaşı ile Besni ilçesinin bir kısmı ise Akdeniz Bölgesi iklimine sahiptir. Güneyi, yazları kurak ve sıcak, kışları ılık ve yağışlı; kuzeyi yazları kurak ve serin, kışları yağışlı ve soğuktur.

Doğu Anadolu ile Akdeniz Bölgeleri arasında köprü konumunda olan İlin iklimi, bu özelliği dolayısıyla bölgedeki diğer illerden farklıdır. Atatürk Baraj Göleti alanının oluşmasından sonra, ilin ikliminde bir yumuşama ve nem oranında bir artış olmuştur. İlde hakim rüzgarlar kuzey, kuzeydoğu ve kuzeybatı istikametindedir.⁷

1.11.f. Yüzölçümü – Yükseklik

İlçe Adı	Yüzölçümü (km ²)	Yüzölçümüne Oranı (%)	Yükseklik (metre)
ADİYAMAN	1.702	22,35	669
BESNİ	1.330	17,47	1.050
ÇELİKHAN	584	7,67	1.388
GERGER	702	9,22	750
GÖLBAŞI	784	10,30	867
KAHTA	1.490	19,57	750
SAMSAT	338	4,44	610
SİNCİK	364	4,78	
TUT	320	4,20	1.050

⁷ <https://adiyaman.ktb.gov.tr>

1.12. SEYYAHLARIN İZLENİMLERİ İLE ADIYAMAN

1.12.1. Kâtip Çelebi'nin Adıyaman İzlenimleri

Adıyaman ve çevresi hakkında bilgi veren ilk gezginlerden biri Kâtip Çelebi'dir. Tarih, coğrafya, bibliyografya, astronomi ve tıp alanlarında uzman olan seyyah, aynı zamanda bir Osmanlı bürokratıdır. IV. Murat'ın doğu seferine katıldığı için memleketi dolaşma fırsatı bulmuş ve Anadolu'nun coğrafyasını iyi tanımıştır.

XVII. yüzyıl ortalarında yazdığı Cihannüma adlı eserinde Adıyaman ve çevresinden de bahsetmiştir. Seyyah, Fırat Nehri batısında ve Samsat yakınında bulunan Hısn-ı Mansur şehrinin kurucusunun Mansur bin Cavane el-Haris el-Amiri olduğunu belirtmiştir.

Eserinde Kâhta hakkında da bilgi veren seyyahın ifadesine göre, Hısn-ı Mansur şehri, II. Mervan zamanında Mansur bin Cavane tarafından imar edilmiştir. Ona göre, Fırat kenarında bulunan Kâhta, Malatya'nın güneydoğusunda bulunan küçük bir şehirdir. Bir küçük ırmağı olan şehrin bağları ve bahçeleri vardır (Kopar, 2014: 150).

1.12.2. Evliya Çelebi'nin Adıyaman İle İlgili Görüşleri

Adıyaman yöresine uğrayan bir başka seyyah Evliya Çelebi'dir. İyi bir eğitim görmüş olan Evliya Çelebi, seyahat merakını IV. Murat devrinde üstlendiği devlet görevleri sayesinde giderme imkânı bulmuştur. XVII. yüzyıl ortalarından itibaren vazife gereği Osmanlı ülkesinin pek çok yerine seyahatlerde bulunmuştur. Evliya Çelebi, 1648'de, Mustafa Paşa ile şam'a giderek Suriye'de üç yıl kalmıştır. Bu uzun sürede bölgeyi gezmiş, toplumu incelemiş ve notlar almıştır. Üsküdar'dan şam'a gidiş gelişi sırasında yol güzergâhındaki pek çok yeri dolaşmış ve bilgi toplamıştır. Urfa, Siverek, Çüngüş, Çermik, Kâhta, Hısn-ı mansur ve Behisni üzerinden, 1649'da, Maraş'a gitmiştir (akt. Toprak, 2018: 45).

Evliya Çelebi, bu seyahati esnasında uğradığı Hısn-ı mansur hakkında topladığı bilgileri eserine kaydetmiştir. Seyyahın ifadesine göre şehir, Mansur bin Cavane tarafından kurulduğu için Mansur'un Kalesi anlamına gelen Hısn-ı Mansur ismiyle anılmıştır. Seyyah, uğradığı tarihte şehrin bir subaşı tarafından idare edilen, Maraş'a bağlı bir kaza olduğunu belirtmiştir. Ünlü seyyah, kazanın müftü ve nakibinin Maraş'ta ikamet ettiğini, bunun dışında şehrin kethüda yeri, yeniçeri serdarı, muhtesip, naip ve bacdar (vergi memuru) gibi görevlilerinin bulunduğunu ifade etmiştir. Ona göre, Fırat Nehri'nin batı tarafında bulunan Simyat (Samsat) şehrinin kalesine çok yakın olan Hısn-ı Mansur'da kale dizdarı ve onun emrinde askerleri mevcuttur.

Emevi Halifesi Mervan b. Muhammed el-Cadi'nin bu kaleyi tamir ettirdiğine dair sur duvarında tarih kitabesi bulunduğu şeklinde bir kayıt Evliya Çelebi'nin eserinde yer almıştır. Onun ifadesine göre, küçük bir kale olan Hısn-ı Mansur ulaşılması güç, sağlam ve çetin olduğundan, Mısır halifeleri sürgün edilecek şahısları buraya gönderip hapiste tutarlardı (akt. Toprak, 2018:45).

Evliya Çelebi, Adıyaman'ın hem coğrafyasına hem de konumuna değinmiştir. Seyyahın konumlandırmasına göre, Hısn-ı Mansur, Göksu Irmağı'nın kuzeyinde ve Fırat Nehri'nin güneybatısında bir noktada bulunuyordu. Hısn-ı Mansur Kalesi siyah beyaz, yuvarlak ve düzgün taşlardan inşa edilmiş benzersiz bir yapıya sahipti. Kale içinde 40 adet hane, bir cami, bir cephane ve yetecek kadar top vardı. Kalenin aşağısındaki yerleşim yeri mamur, süslü ve şirin bir şehirdi. Şehir halkı Malatya'ya ve Malatyalılar bu şehre öğle vaktine kadar gidip gelebiliyorlardı. Zira ikisinin arasında sadece Kömür Dağı bulunmaktaydı. Seyyaha göre Malatya şehrinin güneyinde bulunan Hısn-ı Mansur Kalesi ile arasında üç konaklık mesafe bulunmaktaydı. Güneybatı tarafında Ayntab iki menzil, Maraş bir menzil mesafedeydi (akt. Kahraman ve Dağlı, 2020: 22).

Ünlü Seyyah, Mısır hâkimi Melik el-Efdal'in askerî bir ayaklanma sonucu tahttan indirildikten sonra Samsat Kalesi'ne sürgün edildiğini ifade etmiştir. Yine seyyahın kanaatine göre Melik el-Efdal, üzüntü ve tasasından ağlayıp inleyerek sürgünde ölmüştür. Ona göre Mısır Meliki, Samsat'ın dut bağları arasında, yüksek bir kubbede gamsız olarak istirahat çekilmiştir.

Ahmed Cevdet, 1314'te neşrettiği Seyahatname'nin Hısn-ı Mansur ile ilgili kısmına Adıyamanlı Divan şairi Rıfat Baba'nın aşağıdaki beytini ilave etmiştir. (akt. Toprak, 2018: 46).

“Dilberlerinin misli İstanbul'da bulunmaz
Rıfat bu sebepten seviyor Adıyaman'ı.”

1.12.3. Mark Sykes'in Adıyaman İle İlgili Görüşleri

İngiliz seyyah, asker, diplomat ve parlamento üyesi olan Mark Sykes, XX. yüzyıl başlarından itibaren Anadolu ve Ortadoğu'ya seyahatler düzenlemiştir. Ülkesi adına 1907'de İstanbul Büyükelçiliği, Birinci Dünya Savaşı sırasında başta Mezopotamya olmak üzere Sofya, Selanik, Çanakkale, Mısır ve Aden gibi bölgelerde istihbarat toplama görevlerinde bulunmuştur. Görevi gereği bulunduğu yerlerde İngilizlerin nüfuzunu ve ekonomik çıkarlarını geliştirmenin yollarını arayan Sykes, ayrıntılı inceleme ve gözlemler yapmıştır. Savaş sırasında İngilizlerin Ortadoğu'daki menfaatlerini korumak üzere Fransızlarla Ortadoğu üzerine görüşmeler yapmakla görevlendirilmiştir. Mark Sykes'in çabaları sonucu İngiltere, 1916'da Fransa ile imzaladığı Sykes Picot Antlaşması ile Ortadoğu'da önemli nüfuz bölgeleri elde etmiştir. Antlaşma ile Suriye'yi alacak olan Fransa, Basra Körfezi'nden Arabistan'ın kuzeyine, oradan Bağdat'a kadar olan yerlerin İngiltere'ye verilmesini kabul etmiştir.

Sykes, bir Ortadoğu uzmanı olarak 1918'de Londra'da katıldığı bir toplantıda, İngiltere'nin tek başına dünya hâkimiyetinde söz sahibi olabilmesi için savaş sonrasında Mezopotamya'da kalıcı bir varlığa sahip olması gerektiğini İngiliz hükûmetine tavsiye etmiştir (Sakin, Kartın, 2014: 318-321). Birinci Dünya savaşı sırasında Arap yarımadası ve Anadolu'nun doğusuna geziler yapan Sykes, bu bölgelerin coğrafyası, etnik ve dinî yapısı hakkında bilgiler toplamıştır. Gezdiği yerlerin ileri gelenleriyle görüşmeler yaparak dostluklar kurmuş olan İngiliz diplomat, Orta Doğu halkları hakkında ayrıntılı bilgiler toplamıştır. Edindiği izlenimleri, yayınladığı eserlerin en bilinenlerinden biri olan Darü'l-İslâm isimli kitapta yayınlamıştır.

Adı geçen eserde, Sykes'ın Adıyaman hakkındaki izlenimleri de yer almaktadır. Onun ifadesine göre; Samsat'tan Malatya'ya giden yol Pervari, Erkenek ve Akçadağ üzerinden geçen eski bir Roma yoludur (akt. Toprak, 2018: 66).

Pervari-Erkenek istikameti acil durumlarda, kış mevsiminde bile askerî birliklerin intikali için uygun bir güzergâhtır. Adıyaman-Malatya arasındaki diğer yoldan kış mevsiminde asker intikali yapmak neredeyse imkânsızdır. Eski yol kalıntılarının üzerinden geçen Pervari ile Besni arasındaki yol Havran'daki Basra ile Berat arasındaki yola benzemektedir. Pervari'den Erkenek üzerinden Besni'ye giden yol çok bozuktur. Kötü olan bu yol, altı saatten fazla süren bir mesafedir. Küçük ve şirin bir kasaba olan Besni'nin karma bir nüfusa sahip olmasına rağmen huzurlu bir yer olduğunu ifade eden Mark Sykes, Müslüman Türk, Kürt ve Hristiyan Ermenilerin bir arada yaşadığını belirtmiştir. Ona göre Besni'de, önde gelen Müslümanlar, Kürtlerin ve diğer şahısların Ermenilere saldırmasına engel olmuşlardır. Ermeni isyancıların Müslüman halkı kışkırtmasına karşı, bir Müslüman ortaya çıkıp halkı yatıştırmıştır. Ayaklanma ve katliamlarda kadınların ve çocukların geri tutulması ve onlara zarar verilmemesi Sykes'ın garibine gitmiştir. Besni'deki isyancılara ve ihtilalcilere karşı koyanlar her zaman güçlü kuvvetli erkekleri hedef alarak ayaklanmayı bastırmayı hedef edinmiştir. (Tezkan, 2017: 149- 150).

1.12.4. Vital Cuinet'in Adıyaman İzlenimleri

Vital Cuinet, Fransız bürokrat, araştırmacı ve gezgindir. Fransa hükümetinin resmî görevlisi olarak Anadolu'da seyahatler yapmıştır. Osmanlı Devleti'ne borç veren Avrupalı devletler, borçlarına karşılık gösterilen gelirlerin yerinde tespiti için Anadolu'ya görevliler göndermişlerdir. Henüz Düyûn-ı Umûmiye İdaresi kurulmadan önce, bu amaçla Anadolu'ya gelen görevlilerden biri olan Cuinet, Osmanlı beldelerinin iktisadî, sosyal ve kültürel envanterini çıkarmaya çalışmıştır. Osmanlı idarî birimleri olan sancak, kaza ve nahiyelerin coğrafi, idarî, dinî ve etnik durumunu tespit eden araştırmacı, daha sonra Paris'te yayınladığı eserinde Anadolu'ya ait ayrıntılı demografik veriler ortaya koymuştur.

Vital Cuinet'in, *La Turquie d'Asie Géographie Administrative* (Asya'nın Türkiye'si – İdarî Coğrafyası,) isimli eserinde verdiği bilgilerden Adıyaman'a da uğradığı anlaşılmaktadır.

Cuinet, Hısn-ı Mansur kazasının coğrafi konumunu doğru olarak verdikten sonra, bu yerin 250 köyü olan bir nahiye olduğunu kaydetmiştir. Cuinet'in tespitine göre 1890'lı yıllarda, diğer kazalarda olduğu gibi, Hısn-ı Mansur kazası da bir kaymakam ve bir müdürle birlikte bir idare heyeti (Kaza İdare Meclisi) tarafından yönetilmekteydi. Fransız görevli, Adıyaman'ın sosyal ve iktisadi hayatı hakkında da bilgi vermiştir. Cuinet, eserinde okuyucusuna, Hısn-ı Mansur ahalisinin geçim kaynakları, tarla işleri, tarım, tahıl ürünleri ve çalışma hayatına katılanlarla ilgili teferruatlı veriler sunmuştur (akt. Öztürk, 2012: 143). Anadolu'yu 1888-1890 yıllarında gezmiş olan Fransız görevli, Besni'ye de uğramıştır. Eserinde Besni hakkında geniş bilgi veren seyyah, şehrin idari yapısını, köylerini, coğrafi konumunu, komşu sancak ve kazalara olan uzaklığını doğru olarak tanımlamıştır.

Cuinet'in kaydettiği verilere göre 1890'lı yıllarda Besni'nin toplam nüfusu 45.120'dir. Bu nüfusun 23.600'ü Müslüman, 5.500'ü Kürt, 13.191'i Kızılbaş ve 2.829'u Gregoryen Ermenilerden oluşmaktaydı. Besni şehir merkezinin nüfusunu 1.500 hane olarak kaydeden seyyaha göre şehirde 800 Müslüman, 220 Kürt, 379 Kızılbaş ve 101 Gregoryen Ermeni hanesi bulunmaktaydı. Besni'de yaşayan Müslüman ve Ermeni nüfus hakkında bilgi veren Cuinet, şehrin geçim kaynaklarından, tarım ürünlerinden, her yerde bol bulunan lezzetli Besni Üzüümü'nden ve yetişen meyvelerden bahsetmiştir.

Cuinet, eserinde Kâhta kazası hakkında verilere de yer vermiştir. Kâhta'nın konumu, nahiye ve köyleri ile ilgili bilgi veren seyyah, kazanın idari taksimatı ve idare heyetinden de bahseder. Fransız seyyahın kaydettiği verilere göre Kâhta merkezinde bulunan 1.300 hanenin 700'ü Müslüman, 469'u Kürt, 102'si Kızılbaş ve 29'u Gregoryen Ermeni'ydi. Kâhta kazasının toplam nüfusu ise 46.264'tü. Bu nüfusun 23.100'ü Müslüman, 5.000'i Kürt, 14.374'ü Kızılbaş ve 3.790'ı Gregoryen Ermenilerden müteşekkildi (akt. Toprak, 2018: 64-65).

1.12.5. Helmuth von Moltke'nin Adıyaman İzlenimleri

Henüz genç Prusyalı bir subayı iken, askerî bir görevle Türkiye'ye gelmiş olan Helmuth von Moltke, Osmanlı Devleti ile Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa arasındaki savaşta Osmanlı ordusunun hizmetinde bulunmuştur. Genç yüzbaşı, Osmanlı ordusu ile Mısır ordusunun karşılaşma güzergâhı olan Güneydoğu Anadolu'daki Toros Dağları'nın (Antitoros Dağları) kuzeyinde ve güneyinde, Malatya ile Birecik arasında gözlem ve incelemeler yapmıştır.

Berlin'den askerî danışman olarak Sultan II. Mahmud'un hizmetine gönderilen Moltke'ye askerî yolların tespit edilmesi vazifesi verilmiştir. Alman arkeolog F. K. Dörner (1990), Prusyalı askerî uzman Moltke'nin bu görevi süresinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Adıyaman civarındaki faaliyetlerini açıklayıcı bir dille aktarmıştır:

“Sultan'a karşı isyan etmiş olan Mısır valisinin Filistin ve Suriye'yi alması üzerine, Yüzbaşı Moltke acil olarak bölgeye gönderilmiştir. Ona verilen görev, askerî harekât için kullanıma uygun yolları tespit ederek ordunun destek imkânları konusunda kesin bilgiler toplamaktır.

Genç yüzbaşı, görev sahasına vardığında, daha önce yola çıkarılmış olan Osmanlı ordusunun da bölgeye ulaşmış olduğunu görmüştür.

Ordu, 1838 yılının başından itibaren Malatya'da savaşa hazır bir vaziyette beklemiştir. Çünkü kalabalık askerî birliklerin ve ağır savaş araçlarının Antitoros Dağları'ndan güneye nasıl geçirilebileceği konusu ordu komutanını oldukça düşündürmüştür. Komutan, harekât sırasında ordunun takip edeceği yollar hakkında kesin ve sağlam teknik bilgilerin bulunmadığının farkına varmıştır. Özellikle ordunun kesintisiz olarak nasıl destekleneceği sorunu kolay çözülememiştir. Sahaya gelen Moltke, üstlendiği görevi büyük bir özen, ciddiyet ve dirayetle ele almış ve güvenilir bilgiler sağlamak için tehlikeli yolculuklar yapmaktan geri kalmamıştır.”

1838 yılının Mart ayında Malatya'dan zorlu bir yolculuğa çıkan Yüzbaşı Moltke önce Maraş'a gitmiştir. Oradan Pazarcık üzerinden on sekiz saat at sırtında süren bir yolculuktan sonra Besni yakınındaki Belveren köyüne ulaşmıştır. Yol güzergâhında göçebe çadırlarına misafir olan yüzbaşı, Türkmen ve Kürt aşiretlerin ahvalinden bahsederken, misafirperverlikleri karşısında hayranlığını gizleyememiştir.

İki yüz hanelik Belveren köyünün tek teras altında toplanmış evlerini ve dar sokaklarını da dikkatle gözlemleyen Prusyalı askerî uzman, oradan 30 Nisan 1838 tarihinde köylülerin yardımıyla Göksu'yu geçerek Adıyaman'a varmıştır. Adıyaman'dan sonra yirmi saatlik bir yolculuğun ardından Fırat Nehri kenarında, bir kayanın üzerinde kurulu eski bir hisar olan Gerger'e gitmiştir. Askerî uzman, sarp bir kayanın üzerinde bulunan ve ulaşımın bulunmadığı Gerger Kalesi'nin alınmasının imkânsız olduğunu vurgulamıştır.

Moltke, çok eski olan bu kalede temeller, kalıntılar ve kayanın düz bir yerinde Yunanca uzun bir yazıt bulunduğundan bahsetmiştir. Ayrıca Fırat'ın yüksek ve vahşi dağlar arasından daracık bir yatağa sıkışmış bir halde hızla ve garip kıvrımlar oluşturarak akışını tasvir etmiştir. Malatya civarından, İzoli denilen oviden Gerger'e doğru akan Fırat'ın Samsat'a varıncaya kadar olan cereyanını canlı bir şekilde aktarmıştır. Gerger'den Fırat yoluyla Samsat'a gitmiş, bu antik şehri de betimlemekten kendini alamamıştır. Antik Samosata'nın yirmide biri üzerinde kurulmuş olan Samsat'ta rast geldiği tarihi kalıntıları eserine kaydetmiştir. Samsat'tan sonra Fırat'ın geniş bir yataktan Rumkale'ye ve oradan Zeugma'ya kadar batıya doğru aktığını belirtmiştir.

Yolun bulunmadığı bu bölgede vaktiyle Romalıların bir lejyonunun bulunduğunu ve güney ile ulaşımı temin için Romalıların burada bir köprü yaptıklarını da ayrıca kaydetmiştir. Maraş'tan güneye doğru Rumkale, Urfa ve Siverek'ten Karacadağ'a kadar geniş olan ovalık alanlarda hiç bir yolun bulunmamasına şaşıtığını ifade etmiştir. Moltke, Roma eseri olduğunu belirttiği müstahkem mevki Rumkale'yi tasvir ederken, buranın "toplarla yıkılamayacağına" dikkat çekmiştir. Ancak Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın Rumkale'yi topa tutarak tahrip ettiğini de notlarına eklemiştir.

Yüzbaşı Moltke, Osmanlı ordusundaki görevi sırasında, isyan etmiş olan Kürt asileri cezalandırmak için Garzan Dağları civarında bulunan Hafız Paşa'yla birlikte Siirt civarında da bulunmuştur. Fırat'ın aşağısında bulunmayan ağaç, demir ve buğday gibi ürünlerin Garzan civarında bol miktarda bulunması Moltke'nin dikkatini çekmiştir. Hafız Paşa, Fırat Nehri'ni yukarıdan aşağıya doğru bir su yolu olarak kullanmanın uygun olup olmadığını tespit etmek için Moltke'yi görevlendirmiştir.

Yüzbaşı, ordunun ikmal işlerinde nehrin kullanılıp kullanılmayacağını tespit edebilmek için Yukarı Fırat Bölgesi'ne tehlikelerle dolu ve tarihe geçecek nitelikte olan bir yolculuk gerçekleştirmiştir. Bu görev için nehirden Toroslara aşarak güneye inmesi gereken Moltke, bölgenin haritasını çıkarma görevini de üstlenmiştir.

Prusyalı askerî uzman, Fırat yatağının taşımacılığa uygun olup olmadığını keşfetmek için şişirilmiş hayvan derilerinden yapılmış kelek denilen ilkel bir sal üzerinde, 10 Temmuz 1838'de, Palu'dan Fırat'a açılmıştır. Az kalsın bir felaketle sonuçlanacak olan bu tehlikeli yolculuğun hikâyesini, Moltke daha sonra bizzat kendisi kaleme almıştır. Onun, bu anlatımdaki betimlemeleri oldukça edebî ve gerçekçidir. Genç Yüzbaşı, dimdik kayaların arasından, dar vadilerden tehlikeli anafor ve şelalelerden oluşan üç yüzü aşkın tehlikeli noktayı aşarak Hon, Pertek, Kömürhan, şiro ve Geyiktaş civarından geçerek Gerger yakınlarına gelmiştir. Eski Gerger Kalesi'nin üst tarafında, dik bir tebeşir kayası yamacının dibindeki çok tehlikeli bir yerden geçmiştir. Moltke, Gerger yöresini şöyle tarif eder;

“Nehre açılan vadi kenarlarının alçak, duvar gibi bazalt yamaçlarla çevrili olduğu bu sahada Fırat, yüksek bir hızla, dik ve yüksek kıyılar arasında akmakta, dağlar her iki kıyıda nehirden uzaklaşmaktaydı. 300-400 ayak yüksekliğindeki kırmızıya çalan kayalar nehre dik olarak inmekteydi.

Çevrede kumtaşından oluşmuş garip şekiller ve birçok mağara mevcuttu. Bu mağaralardan birkaçının içinde bulunan eski manastırların harabelerinin bulunduğu yere, kaya duvarına tırmanan dar, baş döndürücü bir patikadan çıkılmaktaydı. Acayip gözcü kuleleri, kayalığın ileri doğru çıkmış yerlerine yapışmış duruyordu. Garip, eski Horis hisarından sonra nehir iki büyük kıvrım çiziyordu. Ondan sonra kayalıktan, alçak tepelerden oluşan açık bir alana çıkıyordu.”

Antik kültür eserlerine meraklı olan Moltke, incelemeleri sırasında eski eserlere büyük ilgi göstermekteydi. Gördüğü eserlerin mevcut durumunu eksiksiz tasvir etmeye çalışmakta ve incelediği tüm eserleri olduğu gibi not etmekteydi. Bu yolculuğu sırasında Fırat'ın kenarında, nehre dimdik inen bir kıyıdaki antik Gerger Kalesi hakkında ilk kesin bilgileri not etmeyi başarmıştı. Kalenin bölgeye hakim konumunu, anıtsal kaya kabartmasına ve kalenin girişinde sütunlar halinde düzenlenmiş olan Grekçe kitabeye de ilk işaret eden Moltke olmuştu.

Daha sonra yazdığı ve Türkçeye Moltke'nin Türkiye Mektupları olarak çevrilen Briefe über Zustände und Begebenheiten in der Türkei (Türkiye'deki Durum ve Olaylar Hakkında Mektuplar) adlı eserinde Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki tarihi yerler, ahalinin yapısı ve genel durumu hakkında gayet ayrıntılı bilgiler vermiştir.

Prusyalı Yüzbaşı, Gerger'den Samsat'ın alt tarafındaki taş çölüne girinceye kadar olan bölgede, Fırat'ı Oder Nehri'nin Frankfurt önündeki haline benzetmiştir. Onun ifadesine göre nehir, buradan sonra da Zeugma ve Rumkale'ye kadar batıya doğru akmaya devam ederek dik bir açıyla güneye yönelmiştir. Burada düz bir yayladan geçmesine rağmen yatağı derin oyulmuş ve kenarları pek az yerinde nehre inmeye imkân veren, dik kumtaşı yamaçlarla çevrelenmişti. Daha önce buradan Birecik'e (Birt) kadar Fırat boyunca karadan gitmiş olan yüzbaşı, nehir yolculuğuna Samsat'ta son vermiştir. Böylece aldığı krokilerin Albay Chesney'in Birecik'ten aşağı kısımlar için hazırladığı haritasına bağlanmış olduğunu fark etmiştir.

Moltke, geçtiği yerlerin etnik ve dinî yapısına, adet, gelenek ve göreneklerine, coğrafyasına, bitki örtüsüne ve tarihî eserlerine dikkat ettiği gibi, maden kaynaklarının durumuna da işaret etmiştir. Daha sonra yazdığı eserinde, Maden kazası civarından itibaren yörenin madenleri hakkında açıklamalar yapmıştır. Özellikle Şiro civarında bulunan gümüş madenlerinin işletme şartlarını teferruatıyla izah etmiştir.

Samsat'ın mütesellimine misafir olan Moltke, gösterilen saygı ve ikram karşısında şaşırmıştır. Mütesellimin verdiği hediyeleri, Hristiyanlardan geriye alır düşüncesiyle geri çevirmiştir. Eski ihtişamlı halinden eser kalmamış olan kasabanın hali ve karşılaştığı fakirlik ve sefalet, onda acıma hissi uyandırmıştır. Bütün Asya'nın en böcekli yerinin Samsat olduğunu söyleyen yüzbaşı, haşerelerden dolayı gece uyuyamamıştır. Gece yarısında adamlarıyla birlikte altı saatlik mesafedeki Adıyaman'a doğru yola çıkmak zorunda kalmıştır.

Moltke'nin tasvirine göre, Hısn-ı Mansur kasabası Torosların güney eteğindeki ovada, bir nehre akan kaynak suların yakınında kurulmuştur. Kasabanın geniş meyve bahçeleri ve bağlarının manzarası insanı etkileyecek güzelliktedir.

Eski bir akropolün harabeleri ve minarelerin çokluğu, Prusyalı yüzbaşıda, büyük ve kalabalık bir şehir beklentisi oluşturmıştır. Ancak o, bir moloz yığını ve yıkıntıyla karşılaştığını ifade etmiştir. Şehrin mütesellimi ile görüşüp atlarını değiştirdikten sonra yoluna devam eden Moltke'nin küçük kafilesi, kasabanın kuzeyindeki Torosların (Akdağ) eteklerine tırmanmaya başlamıştır. Askerî uzman, yakıcı güneşin çıplak kaya yamaçlarını kızgın fırınlar gibi yaktığı bir yaz günü yaptığı bu yolculukta, ömründe çekmediği kadar sıkıntı çektiğini belirtmiştir. Bütün gün dört derin vadiyi aştığı halde bir insan barınağına rastlamamıştır. Kafile, tepelerde ve vadilerde karşılaştığı güzel manzaralar eşliğinde Hocalı Boğazı'na (Koçali) varmıştır. On sekiz saat yol aldıktan sonra gördükleri tek köyün boşaltılmış olduğuna şaşırان Moltke, daha sonra yaylaya çıkmış olan Kürt köylülere misafir olmuştur. Konargöçer olarak yaşayan köylülerin misafirperverliklerini karşılıksız bırakmamıştır. Moltke, onların ikramlarına küçük hediyelerle karşılık vermiştir. Sarp dağlardaki yolculuğuna devam ederek 17 Temmuz 1838 günü Abdülharab köyüne ulaşmıştır. Bundan sonra saatlerce taşlık ve çıplak bir vadiden yukarı, Beydağı sırtlarına tırmanmış, oradan itibaren bir patikayı takip ederek aşağı doğru yoluna devam etmiştir. Beydağı'ndan sonra Sultansuyu Vadisi, Hindebey, Çermikli ve Barguzu üzerinden ordugâhın bulunduğu Asbuzu'ya (Malatya) ulaşmıştır.

Prusyalı yüzbaşı, yaptığı incelemeler sonucu Osmanlı Ordusu Başkomutanlığı'na sunduğu raporda, Fırat Nehri'nin Malatya-Samsat arasındaki bölümünün ordunun ikmal işleri için uygun olmadığını bildirmiştir. Malatya'dan güneye üç yol bulunduğunu komutana ifade etmiştir. Bu yollardan ilki topçu, süvari ve bir kısım piyadenin nakledilebileceği Gözene, Sürgü, Erkenek, Perveri ve Besni üzerinden geçen araba yoludur. İkincisi piyade askeri için yüksek dağlar üzerinde Abdülharab ve Adıyaman üzerinden geçen atlı ve yaya yoludur. Üçüncüsü ise Murat Nehri üzerinden geçen nehir yoludur. Tehlikeli Fırat yolculuğundan sonra at sırtında keşif seyahatlerine devam eden yüzbaşı, ordunun yürüyüş güzergâhı olarak planlanan bölgede geniş çapta kartografik malzeme toplamıştır. Moltke, seyahatleri sırasında, her zaman ta uzaklardan ve her yönden görülebilen Nemrut Dağı'nın zirvesini, yön tespitinde sabit nokta olarak kullanmıştır (akt.Toprak, 2018: 46-51).

1.12.6. Charles Texier'in Adıyaman İzlenimleri

Fransa'nın resmî görevlisi olarak 1833 ve 1843'te iki farkı dönemde Anadolu'da bulunmuş olan ünlü Fransız bilgin ve seyyah Charles Texier, Anadolu'da araştırma, inceleme ve kazı faaliyetlerinde bulunmuştur. Bazı antik eserler ve şehirlerin planlarını çıkarmıştır. Fransız seyyah, Anadolu seyahatleri sırasında Malatya ve Adıyaman'ın içinde bulunduğu coğrafyaya da gelmiş, bu bölge hakkında tespitlerde bulunmuştur.

Bölgenin konumunu açıklarken; Ceyhan Irmağı havzasının, doğudan batıya uzanan Fırat havzasından Malatya vilayetinin sınırlarını oluşturan sıradağlarla (Güneydoğu Toroslar) ayrıldığını belirtmiştir. Charles Texier; Malatya vilayeti sınırının güneyinde, on saat mesafede Nacar adındaki bir köyün bulunduğu bahsetmiştir.

Seyyah, oradan da kötü bir yoldan, on saat gidilince, yol güzergâhında Türkler ve Ermenilerle meskûn Belviran/Belveren adındaki kasabanın bulunduğunu eserine kaydetmiştir. Ünlü seyyahlar Ainsworth ve Rennel, bahsi geçen bu kasabanın Kapadokya'dan başlayarak doğuya doğru giden ve Küçük Armenia'dan geçerek Mezopotamya'ya ulaşan yol üzerindeki Perre antik kenti olduğunu iddia etmiştir. Ancak bu araştırmanın bulguları, yukarıda adı geçen yerin 1958'de Gölbaşı ilçesinin kuruluşuna kadar, Besni'ye bağlı olan Belviran/Belveren/Belören nahiyesi olduğunu ortaya çıkarmıştır. 1840 tarihli nüfus defterindeki kayıtlara göre, Besni kazası Gölbaşı nahiyesinin Belviran köyünde 22 gayrimüslim ailenin yaşadığını ortaya koymuştur.

Nitekim Besni'nin güneyinde Kızılın, Belveren ve Suvarlı'dan geçerek doğu-batı istikametinde uzanan İpek Yolu, Bağdat Yolu, Halep Yolu ve Murad Yolu gibi isimlerle anılan ticaret yolu, Besni'nin dışa açık önemli bir merkez olmasında önemli bir amil olmuştur. Günümüzde hala kalıntıları bulunan bu yolun Romalılar zamanında Anadolu ve Suriye'de bulunan askerî lejyonlar arasında lojistiği sağlayan temel ağ olduğu bilinmektedir (Sucu, 1992: 66).

Yukarıda adı geçen seyyah Texier, bölgenin Peuttinger tarafından çizilen haritalarından bahsetmiştir. Fransız seyyah belli başlı yolları ve geçitleri de eserinde izah etmiştir. Peuttinger'in haritasına göre izledikleri Samsat-Malatya yolunu tarif eden seyyaha göre, Pavreli köyü üzerinden Göksu vadisini aşan yol Herkenet Boğazı'na ulaşmaktadır. Buradan Sürgü, Büyük Balanya, Balanya ve Gözene köylerinden geçerek Malatya'ya gitmektedir. Malatya'nın konumunu Kapadokya ile Fırat Nehri'nin sağ yakası arasında bir yer olarak tanımlayan Charles Texier, Kommagene Prensliği'nin Malatya'nın güneyinde yer aldığını eserine kaydetmiştir (akt.Toprak, 2018: 54-55).

1.12.7. William Francis Ainsworth'un Adıyaman İzlenimleri

Britanyalı bir hekim, yerbilimci ve seyyah olan William Francis Ainsworth, Osmanlı Devleti ile Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa arasında Nizip Savaşı'nın yaşandığı dönemde Güneydoğu Anadolu'da bulunmuştur.

Ainsworth, gözlemlerde bulunmak üzere İngiltere'nin himayesinde faaliyet gösteren Royal Geographia Society ve Society for Promoting Cristian Knowledge kuruluşları tarafından gözlem yapmak üzere Anadolu'ya gönderilmiştir. 1838-1839 yıllarında yaptığı gezileri sırasında Fırat vadisini, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu dolaşmış, daha sonra izlenimlerini yayınlamıştır.

Malatya'dan hareket eden Ainsworth, 1 Haziran 1839'da Sürgü'ye gitmiş, oradan yoluna devam ederek Erkenek'e varmıştır. Adıyaman coğrafyasına gelen İngiliz seyyah, Perveri, Behisni, Perre, Hısn-ı Mansur, Tokariz ve Kâhta'da zaman geçirerek edindiği izlenimleri not etmiştir.

Ainsworth, Göksu Nehri ve Pervari civarında yaptığı gözlemler sonucu bölgenin önemli yolların kavşak noktasında bulunduğu kanaatine varmıştır. Pervari civarında geniş vadiler, vadileri birbirinden ayıran dağ sırtları ve sırtlardan akan pınarlar seyyahın dikkatini çekmiştir. Ona göre Mezopotamya, Suriye, Kapadokya ve Armenia'dan gelen yollar bölgenin merkezi olan Perre'de birleşmiştir.

Yine Adıyaman'a gitmeden önce, Behisni üzerinden Perre'ye ve Samsat'a giden bir yol kavşağı bulunduğunu, bu yolun Rumkale'ye kadar gittiğini gözlemlemiştir.

Perveri'den Behisni'ye doğru yer yer alçalan dağ sırtları ve çeşitlilik gösteren zengin bitki örtüsü arasından geçerek Akdere denilen bir yere inmiştir. Oradan, yükselen tepeler üzerinden Hamiyiyan tepelerine yaptığı uzun bir yürüyüşten sonra, güneye doğru alçalan bir bayırdan vadinin aşağısına doğru yoluna devam etmiştir. Vadide bulunan Eski Besni Kalesi'nin (Nisus/Bexene) harabelerini gezen İngiliz seyyah, eski şehrin yakınındaki bir terasta kurulmuş olan modern Besni'ye geçmiştir (Öztürk, 2012: 137).

Ainsworth, gezdiği Besni çevresini tanımlarken şehir ve kale hakkında oldukça tanımlayıcı bilgiler not etmiştir. Eserinde, bir yaz günü Besni'de Ermeni bir sarrafın evinde konakladığını yazmıştır. Seyyah, şehrin bir vadide bulunduğunu, hava sıcak olduğundan gece evlerin damlarında uyuduklarını, sabah erkenden bir mescide gittiklerini uzun uzun anlatmıştır. Şehirde oturan Müslüman ve Ermeni nüfus hakkında bilgi veren seyyah, şehir ve çevresindeki bağ ve bahçelerden de bahsederek insanların kibarlıklarından ve iyilikseverliklerinden övgüyle söz etmiştir. Şehirde yaşayan nüfusun etnik ve dinî çeşitliliğine dikkat çeken seyyah, Besni'de 2.500 Müslüman ve 250 Ermeni hanesi bulunduğunu ifade etmiştir. Seyyah Ainsworth, Besni Kalesi ve kalenin eteğine inşa edilmiş olan şehrin güzel bir gravürünü yapmış ve eserine eklemiştir.

Ainsworth, Besni'de bulunduğu sırada gerek kenti gerekse köyleri gezerek ahalinin sosyal yaşantısını yerinde gözlemlemiştir. Etraftaki üzüm bağları, çıplak görünümlü kır evleri, kibar ve iyi niyetli köylüler de seyyahın dikkatinden kaçmamıştır. Besni'den ayrılan seyyah, 7 mil uzaklıktaki bir köyden süt aldıklarını ve köylülerin yardımıyla Göksu'yu geçtiklerini belirtmiştir. Ainsworth, kafilesiyle birlikte Akdağ'ın güneyinden Fırat Nehri'ne doğru uzanan çayırılık vadilerde yaptıkları yedi saatlik bir at yolculuğundan sonra Adıyaman kasabasına ulaştıklarını kaydetmiştir (Öztürk, 2012: 137-138).

İngiliz Seyyah, bir tepenin üzerinde kurulmuş olan kalenin etrafına dolambaçlı bir şekilde yerleşmiş olan Hısn-ı Mansur'da, 800 Müslüman ve 300 Ermeni hanesi bulunduğunu tespit etmiştir. Kasabada birkaç mescit, bir cami, üç kervansaray harabesi ve bir hamam harabesi olduğunu ifade eden Ainsworth, eski zamanların zenginliğine işaret eden kalıntılara rağmen, insanların fakirliğine vurgu yapmıştır.

Kasabada yaşayan Hristiyanların ise kiliselerinin bulunmadığını notlarına eklemiştir. Kasabanın her yerinin bahçe ve meyve ağaçlarıyla çevrili olduğunu ifade eden seyyah, halkın dinî bakımdan önem verdiği ziyaret yerleri ve türbelerden de bahsetmiştir. Özellikle şehre yakın iki kayalık tepede bulunan Mahmud el-Ensarî ve İbn Zair Ansari'nin türbelerini eserinde zikretmiştir (Öztürk, 2012: 137-138).

Seyyah Ainsworth, Adıyaman'dan Gerger'e gitmek üzere Fırat'ı botlarla geçişleri sırasında karşılaştıkları Birecik valisinin kendilerini Samsat'a yönlendirdiğini belirtmiştir. Güvenlik açısından yolda, akşam vakti sıkıntılar olabileceğini belirten vali, onlara Samsat'ta konaklamayı tavsiye etmiştir. Seyyah, valinin bu davranışını, Gerger'e gitmelerinin istenmediği şeklinde algılamıştır. Uyarılara rağmen yoluna devam eden Ainsworth, yol güzergâhındaki Kerkunah adlı köyde konaklamıştır. Ertesi gün bahçelik olan bu köyden ayrılan seyyah, iki tarafı dut ağaçları, çalılıklar ve hoş kokulu bitkilerle çevrili dar ve derin bir dereden ilerleyerek Kâhta çayına kadar yoluna devam etmiştir. Üç kola ayrılmış olan Kâhta çayı geniş bir alana yayıldığı için suyu geçmek kolay olmuştur. Ainsworth burada bulunduğu sürede, dört saat mesafede bulunan demir kapılarıyla şöhret bulmuş Kâhta Kalesi'ni görmeyi arzu etmiş ancak bu mümkün olmamıştır. Ainsworth, suyun kıyısında serçelerle dolu olan nar ve incir ağaçlarından oluşan küçük ormanı, çayın ilerisinde at yetiştirmeye uygun bitkilerin yetiştiği, bol otlarla kaplı yaylaları geçerek yoluna devam etmiştir. Birkaç köy geçtikten sonra Tokaris'e ulaşmıştır. Buradan Gerger'e hareket eden gezgin, yol güzergâhındaki bir geçitte gördüğü, taştan oluşmuş düzensiz dere yatağını, taşa dönüşmüş deniz dalgalarına benzetmiştir. Geçidi aştıktan sonra kayalıkların eteğindeki görkemli Gerger Kalesi'ne varmıştır.

Gerger'de yaşayanlar hakkında bilgi veren seyyah, kasabada 150 hanenin bulunduğunu gözlemlemiştir. Ayrıca kalenin içinde de 30 hanenin bulunduğunu eserine kaydetmiştir. Kasaba içinde Ermenilere ait 25 evin bulunduğunu kaydeden seyyah, diğer evlerin sahiplerinin dindar Müslümanlar olduğunu ifade etmiştir. Ainsworth, Gerger'de Ermeniler için bir kilise ve bir rahibin bulunduğunu da notlarına eklemiştir (akt.Toprak, 2018: 51-53).

1.13. ADIYAMAN'IN TARİHTEKİ ADLARI VE EFSANELER

Hısn-ı Mansur, günümüzdeki Adıyaman ilinin VIII. yüzyıldan itibaren kullanılan en yaygın isimdir. Osmanlı döneminde de şehir bu isimle anılmaya devam etmiştir. Ancak kentin bulunduğu bölgede tarih öncesi devirlerden itibaren yerleşik hayatın varlığı bilinmektedir. Şehrin bulunduğu yerin stratejik öneminin çevredeki egemen güçler tarafından anlaşılması İlk Çağ'a dayanmaktadır.

Stratejik konumu dolayısıyla her zaman yerleşim alanı olan Adıyaman'ın bulunduğu coğrafya, tarihin çeşitli evrelerinde dışarıdan gelen güçlerin saldırılarına uğramıştır. Batıdan doğuya veya doğudan batıya ilerleyen devletler, şehrin bulunduğu yöreyi ya bir geçiş alanı olarak görmüşler, ya da bölgenin kontrolü için merkezi bir üs olarak değerlendirmişlerdir. Tarihî süreçte saldırılara, istilalara ve yağmalara uğrayan bu coğrafya, aynı zamanda çok sayıda topluluğa da ev sahipliği yapmıştır. Anadolu ile Suriye arasındaki ulaşımı sağlayan bağlantı yollarına yakın olan bölge, çoğu zaman büyük devletlerin ele geçirme çabası içinde olduğu bir hedef haline gelmiştir.

Tarihî süreçte, çeşitli devletlerin egemenliği altında, farklı toplulukların hayat sürdüğü bir yer özelliği taşıyan Adıyaman, farklı isimlere de sahip olmuştur. Fırat Nehri yakınında bulunan kentin, Doğulu coğrafyacılar tarafından Cholmodara adıyla bilindiğini ifade eden seyyah Ainsworth, Romalıların da şehre Carbanum dediklerini kaydetmiştir (Öztürk, 2014: 138). Bizans İmparatorluğu döneminde Pordoniom olarak isimlendirilen şehre Süryaniler Klevdiye ismini vermişlerdir (Dalyan, 2007: 1).

Müslümanların eline geçişinden itibaren şehir için Hısn-ı Mansur ismi kullanılmıştır. Bu coğrafyaya, VIII. yüzyılda gelen Emevi komutanlarından Kays kabilesine mensup Mansur b. Cavane (Cav'âne) bin Haris el-Âmiri'ye izafeten şehre Hısn-ı Mansur adının verildiği rivayeti genel kabul gören bir kanaattir. Başka bir rivayete göre ise, Abbasi Halifesi Ebu Cafer el-Mansur'dan dolayı şehre bu isim verilmiştir (Yurt Ansiklopedisi, 1988: 377).

Adıyaman adının kökeninin Luvi diline dayandığını iddia eden araştırmacılar da olmuştur. Bir kanaate göre, Adıyaman ismi adı geçen dilde Ana Tanrıça Halkının Ülkesi anlamına gelen Adaumana veya Ada-uma- (wa)na kelimelerinden gelmiştir.

Şehir, Osmanlı kaynaklarında çoğunlukla Hısn-ı Mansur formuyla geçmektedir. Osmanlılar zamanında halk arasında, seyyahların dilinde ve Kamûsu'l-A'lâm gibi eserlerde çoğu kez Adıyaman ismi tercih edilmiştir. Nitekim 1837 yılında Adıyaman'ı ziyaret eden seyyah Ainsworth, bu şehir için kitabında Adıyaman ismini zikretmiştir. Yine 1838'de şehre gelmiş olan Prusyalı askerî uzman Moltke, Kürtlerin Adıyaman'a Hassunmanna ve Hesn Mansur dediklerini kaydetmiştir (akt. Toprak, 2018: 6).

Hısn-ı Mansur ismi, Arapça kale anlamına gelen hısn kelimesi ile Mansûr isminin birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu haliyle şehrin ismi Mansur'un Kalesi anlamına gelmektedir (Öztürk, 2008: 118). Kelimenin asıl şekli bozularak farklı dillerde çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. Hısn-ı Mansur kelimesi bozularak Ermenice ve Süryanice'ye Hasan Mısır, Hasan Mansur, Hüsn-i Masnur ve Hişn-i Mansur şeklinde geçmiştir. Şehir Osmanlı Devleti hâkimiyetine girdikten sonra, Osmanlı resmî belgelerinde her zaman Hısn-ı Mansur ismiyle zikredilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk yıllarında, devletin resmî belgelerinde Hısn-ı Mansur isminin kullanımı devam etmiştir.

Kazanın resmî adı 1928 yılının sonunda alınan bir kararla günümüzdeki ismi olan Adıyaman olarak değiştirilmiştir (Doğan, 2012: 18). Şehir için kullanılan Adıyaman kelimesinin kökeni tam olarak bilinmemektedir. Bu adın Yedi Yaman isminden geldiğine yönelik Adıyaman ahalisi arasında çeşitli rivayetler vardır. Rivayetlerden birine göre şehrin ismi, putperest babalarının inancına isyan eden yedi gencin hikâyesinden doğmuştur. Rivayete göre putperest babanın avda olduğu bir sırada, yedi kardeş babalarının putlarını kırarlar. Öfkelenen baba yedi çocuğunu da öldürür. Rivayete göre yedi kardeş, günümüzde Adıyaman şehir merkezinin güneyinde Yedi Kardeş olarak bilinen türbeye gömülmüştür. Bu şekilde öldürülmüş olan yedi kardeşin hikâyesi halk arasında efsaneleşmiş ve Yedi Yaman şekline dönüşmüştür. Yedi Yaman tabiri de zamanla Adıyaman şeklini almıştır (Yurt Ansiklopedisi, 1981: 191).

Bir rivayete göre ise, Nemrut Dağı'nın zirvesine bir tapınak yapmak isteyen Kommagene Kralı, tapınağın yapımı için mimar, heykeltıraş, asker, işçi ve kölelerden oluşan binlerce kişiyi seferber eder. Heykellerin yapımı için de heykeltıraş Sorgon'u görevlendirir.

Putperest olan Sorgon, yanında yedi oğlundan başka hiçbir kimseyi çalıştırmamış. Çünkü meslek sırrını kimseye vermek istemezmiş. Oğulları ise putperest olmadıkları halde babalarının korkusundan inançlarını gizliyorlarmış. Tapınağın yapımı sırasında çok sayıda insan büyük kaya bloklarının altında kalarak ölüyormuş. Ama kral ve Sorgon, insanları zulümle çalıştırarak işi inatla devam ettiriyorlarmış. Bir gün Sorgon'un çocukları, küçük kardeş Henun'un liderliğinde babalarına isyan ederek evlerindeki tüm heykel ve putları kırmışlar. Bu olay üzerine çocuklarını cezalandıran Sorgon, onları zehirleyerek öldürmüş. İşte rivayete göre Sorgon'un öldürdüğü yedi oğlu Yedi Yaman diye anılmıştır. Yedi Yaman tabiri zamanla Adıyaman şeklini almıştır (Tozlu, 2013: 139).

Rivayetlerden birine göre ise, şehrin ismi Adıyaman Kalesi'ni fetheden komutan Yaman Bey'in adından gelmiştir (Dalyan, 2007: 1). Yine Adıyaman isminin kökeni için de farklı rivayetler vardır. Söylentilerden birine göre çevresi münbit ve verimli arazilerle kaplı olan şehir için güzel vadi anlamına gelen Vadi-i Leman tabiri isim olarak kullanılmıştır. Vadi-i Leman zamanla Adıyaman şeklini almıştır (Yığınlı, 2013: 17).

Adıyaman ismi, resmî olarak Cumhuriyet Dönemi'nde şehre verilmiş olmakla birlikte, XIX. yüzyılın sonlarına doğru yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Hem vilayet salnamelerinde, hem de bazı arşiv belgelerinde Adıyaman ismine tesadüf edilmektedir (Öztürk, 2008: 117).

Adıyaman'ın eski isimlerinden biri de halk arasında kullanılan Semsur'dur. Şehir için kullanılan Semsur ismi zamanla Kör Semsur'a dönüşmüştür. Şehrin adının nasıl bu şekle dönüştüğü bir efsaneye dayanmaktadır. Rivayete göre, günümüzdeki Şeyh Muhittin-i Arabî Camii'nin bulunduğu yerde daha önceleri bir medrese varmış. Medresede ders veren bir hocanın, ders alan çocuklardan birine, diğer öğrencilerden daha fazla ilgi göstermesi dedikodulara sebep olmuş. Halkın sözleriyle aşağıladığı çocuk durumu hocasına anlatınca, hoca halka bir ders vermek istemiş. Öğrencinin eline bir salatalık vererek, sözle kendisini aşağılayanların yanında salatalıktan bir parça kesmesini istemiş. Öğrencinin kestiği salatalığı gören herkes kör olmuş. Hoca da öğrencisini alarak şehirden uzaklaşmış. Rivayete göre Semsur'un ismi bu olaydan sonra Kör Semsur olmuştur (akt. Toprak, 2018: 5-8).

1.14. ADIYAMAN İLİNİN İLÇELERİ

1.14.1. Gerger İlçesi

Adıyaman'ın kuzeydoğusunda yer alan Gerger' in kuzeyinde Malatya'nın Pötürge ilçesi, doğusunda Diyarbakır'ın Çüngüş ve Çermik ilçesi ve Şanlıurfa'nın Siverek ilçesi, güneyinde Kahta, batısında Sincik İlçeleri ile sınırdır. İlçenin doğu ve güney sınırını Fırat Nehri üzerinde yapılan Atatürk Baraj Gölü çizmektedir.

Gerger ilçesi; yüzölçümü 702 Km²'dir. İl merkezine 105 km uzaklıktadır. Deniz seviyesinden yüksekliği 950 m'dir. İklimi; kışları soğuk, yazları sıcak ve kuraktır. Bu özellikleri ile Akdeniz iklimi ve kara iklimine sahiptir. 20. yüzyılın başlarında Ermeni yerleşim yeridir.

Daha sonra Kürt- Sünni ve Zaza- Sünni yerleşim yeri olmuştur. İlçenin eski adı “ Aldûş” tur. Şimdiki adı Gerger ise Ermenice (gargar) “höyük, tümülüs” anlamındadır. Bazı kaynaklara göre M.Ö.VI.Yüzyılın ilk yarısında yaşayan Selevkos Kralı Arses, Fırat üzerinde aşağı Arsemia adlı bir kent kurmuştur. Bu kent Gerger Kalesi olarak halen bulunmaktadır.

Aşağı Arsemia Kommagene Krallığı, zamanında kışlık kent olarak kullanılırdı. 1239 yılında yöredeki diğer merkezler gibi Gerger de Babai ayaklanmasına sahne olur. Daha sonra birçok kere el değiştiren Gerger, Osmanlı yönetimine girdikten sonra Zülkadriye (Maraş) Eyaleti içinde yer alır. 1519-1531 arasında Samsat sancağına bağlanır. 1531 yılında ise Malatya sancağına bağlanır. Cumhuriyet dönemine Malatya-Pötürge İlçesine bağlı köy olarak giren Gerger 1 Aralık 1954 yılında İl olan Adıyaman'a bağlanmıştır. İlçe merkezi 1954-1957 yılları arasında halen köy tüzel kişiliğine sahip Güngörmüş köyünde bulunuyorken 25.06.1957 tarih ve 9642 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak 7022 Sayılı Kanunun uygulamasıyla 10 Şubat 1958 yılında İlçe merkezi Budaklı köyü Alduş Mezrası'na (şimdiki Gerger İlçesi) nakil edilmiştir. ⁸

⁸ <http://www.gerger.gov.tr>

1.14.2. Gölbaşı İlçesi

Gölbaşı ilçesi ilin en batısında yer alır. Yüzölçümü 784 km²'dir. Kuzeyden Malatya ilinin Doğanşehir ilçesi, doğudan Besni ve Tut ilçeleri, güneyden Gaziantep ilinin Araban ilçesi ve batıdan Kahramanmaraş ilinin Pazarcık ve Elbistan ilçeleri ile çevrilidir. Deniz seviyesinden yüksekliği 862 m'dir (Sucu, 1985: 78). Gölbaşı Cumhuriyet döneminde Besni İlçesine bağlı 'Karaçalık ' olarak anılan mevkiinde bir köydür. 1958 yılında Besni'den ayrılarak Adıyaman İline bağlandı. Yerleşim alanının genişliği, coğrafi konumu halkın kültürel ve ekonomik yapısı ilçenin hızla gelişmesine etken olmaktadır. Kent, adını aldığı Gölbaşı Gölü'nün kenarındaki vadide kurulmuştur. Karadeniz ve Doğu Anadolu Bölgesini, Akdeniz'e bağlayan Karayolu ile Demiryolunun geçtiği bir güzergahta kurulduğundan, Malatya, Adıyaman, Gaziantep ve Kahramanmaraş illerini birbirine bağlayan bir kavşak konumundadır.

Gölbaşı ilçesi, Gölbaşı Gölü, İnekli Gölü ve Azaplı Gölü'nü de kapsayan 1687 hektarlık bir alana sahip olup, Milli Parklar Kanunu uyarınca, 2008 yılında Tabiat Parkı olarak tescil edilmiş olup, bu park alanı içinde bir hizmet binası ve kuş gözlem kulesi bulunmaktadır. İlçenin kuzeyinde Güneydoğu Torosları'nın bir parçası olan sıra dağlar uzanmaktadır. İşlenebilir tarım arazisi %29.66'lık alanı kapsamaktadır.⁹

1.14.3. Besni İlçesi

Besni İlçesi ilin batı kesiminde yer alır. İlçe merkezi, il merkezine 41 km uzaklıktadır. Kuzeyinde Tut İlçesi, doğudan Merkez İlçe Adıyaman, güneyden Gaziantep'in Araban ilçesi, güneydoğudan Fırat Nehri, Şanlıurfa'nın Halfeti İlçesi ile Bozova İlçesi, batıdan Gölbaşı İlçesi ve güneybatıdan da Kahramanmaraş'ın Pazarcık İlçesi ile çevrilir. Yüzölçümü 1327 km²'dir. Deniz seviyesinden yüksekliği 1050 m'dir. İlçede Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz iklimlerinin karışımı tipik bir iklim hüküm sürer. Üzüm bağı ve Antepfıstığı yaygın ziraat ürünleridir.

Bölgede tarihi bilinen en eski alanlardan biri olan Besni çeşitli dönemlerde değişik isimler almıştır. Kommagene Krallığı döneminde Bahsna, daha sonra Bethesna adıyla anılmıştır.

⁹[http:// tr.m.wikipedia.org](http://tr.m.wikipedia.org)

Besni; Arapça ‘Bahasna’, Süryanice ‘Betni’ ve ‘Besni’ isimleriyle geçmektedir. Şehrin isminin Acem kaynaklarında ‘Bihişti’ olarak geçtiği de bazı eserlerde kayıtlıdır. Besni için Orta Çağ tarihçilerinden Bar Hebraeus ‘Bet Hesna’ Urfalı Mateos ‘Behesni ve Behesdin’ isimlerini kullanmışlardır. 17. yüzyıl ortalarında Besni’ye uğrayan Evliya Çelebi, Seyahatname’sinde kent ve kale için Sadr-ı, Behesni ve Behisni gibi isimlerin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Arap ve Fars kaynaklarında Besni isminin ‘Behesnâ’dan geldiği ve “eşsiz” ya da “cennete eş” anlamlarına gelen ‘hesnâ’ kelimesinden türediği belirtilmektedir.

Anadolu’nun güneydoğusunda, bir yay şeklinde uzanan Güneydoğu Toroslar sırasına ait Yumrutepe eteklerinde kurulmuştur. Tarihî kaynaklara konu olan Besni şehri, ilçenin günümüzde bulunduğu yerin 5 km güneyinde bulunan Eski Besni olarak bilinen ören yerinde, Besni Kalesi’nin çevresinde kurulmuş bir yerleşim yeridir. Besni, 1950’lerin sonuna kadar kalenin etrafındaki yerindeydi. Heyelan ve su basması nedeniyle 1950-1965 yılları arasında şehrin yeri değiştirilerek günümüzdeki yerine taşınmıştır.¹⁰

1.14.4. Çelikhan İlçesi

Malatya-Adıyaman arasında bulunan Güneydoğu Torosların devamı olan yüksek dağların arasında kurulmuş bir ilçedir. Rakımı, ilçe merkezi 1388 m’dir. İlçenin yapısı dağlık ve engebelidir. İlçenin yüksek dağı Akdağ olup rakımı 2700 m yüksekliktedir. En önemli akarsuları Bulam ve Abdulharap çayıdır. Abdulharap çayı üzerinde Çat barajı kurulmuştur. Büyük bir kısmı Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içinde kalır.

Çelikhan İlçesi’nin, doğusunda Sincik, batısında Malatya’nın Doğanşehir ilçesi, güneyinde Adıyaman merkezi, kuzeyinde Malatya ili Yeşilyurt ilçesi ile çevrilidir. Yüzölçümü 584 km², deniz seviyesinden yüksekliği ise 1390 m’dir. Çelikhan’ın ilk ismi “Komişır” olarak bilinir. Cumhuriyet Döneminden sonra bu isim Çelikhan olarak değiştirilmiştir. Çelikhan’ın yerleşik halkını Türk boylarından Hamkoda, Perta, Sisa ve Tilla oymakları oluşturmaktadır.

¹⁰<http://tr.m.wikipedia.org>

Bugünkü Çelikhan bölgesi 1839 Tanzimat Fermanı'ndan sonra yapılan adli, askeri ve mülki ıslahat sonunda merkezi Harput olan Mamurat-ül Aziz eyaletine bağlanmıştır. Bu tarihte Mamurat-ül Aziz eyaletine bağlı üç sancaktan birini Malatya teşkil etmekteydi.

1864 yılında vilayetlerin kurulması hakkındaki nizamname ile büyük kadılıklar ilçe, küçük kadılıklar ise bucak müdürlüğü haline getirilince “Ortaköy” adında bir bucak müdürlüğü kurulmuştur. Bu tarihten sonra eski adı Arga olan Malatya'nın Akçadağ ilçesine bağlı bir yerleşim birimi konumunu almıştır. 1927 yılına kadar Akçadağ'a bağlı olan Çelikhan, 1927-1931 yılları arasında Koçali Bucak Müdürlüğüne bağlanmıştır. 1931 yılında ise Çelikhan adıyla bir bucak müdürlüğü kurulmuştur. 1954 tarihinde Malatya iline bağlı İlçe olarak kurulan Çelikhan daha sonra 14 Haziran 1954 tarih ve 6418 sayılı kanunla Besni, Gerger, Gölbaşı ve Kahta ilçeleriyle birlikte kurulan Adıyaman iline bağlanmıştır. İlçe halkı geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktadır. Ancak yörenin engebeli oluşundan ötürü tarıma elverişli alanları oldukça sınırlıdır. Bununla birlikte, tütün, meyvecilik ve sebze tarımı yapılmaktadır.

1.14.5. Samsat İlçesi

Samsat ilçesi Adıyaman'ın güney-doğu kesiminde yer almakta olup, yüzölçümü 338 km²'dir. İlçenin batısında Atatürk Baraj Gölü, kuzeyinde Kahta ilçesi, doğu ve güneyinde Atatürk Baraj Gölü yer almaktadır. Denizden yüksekliği 610 m, il merkezine uzaklığı 47 km'dir.¹¹

Kuruluş tarihi çok eskilere dayanan Samsat'a Sümerler zamanında “Semizata” dendiği rivayet edilmektedir. Mısırlıların ise yine Samsat'a “Şamşuata” veya “Şemşıata” dediği rivayet edilmektedir. Ancak kentin adını Kommagene krallarından I. Antiochos Epiphanes'in dedesi olan Kral Samos'tan almış olduğu düşünülmektedir. Bu ismin manasının ne olduğu bilinmemekle birlikte antik çağlardan itibaren Samsat ismi muhtemelen Kral Samos'tan dolayı “Samasota”, “Samusat”, “Şimsat” “Simisat” adıyla adlandırılmıştır. Samsat adının Süryanice ve İbranice isminin “Simsat” (Şimsat) olduğu ve bu ismin “Güneş” “Güneş Diyarı” manalarına geldiği söylenmekle birlikte bunun yanlış olduğu kanatı vardır.

¹¹[http:// www.samsat.gov.tr](http://www.samsat.gov.tr)

Çünkü ortaçağın ilk dönemlerinde 4. yüzyılın başlarında Ermeniler Hristiyanlığı kabul etmeden önce ateşperest idiler. Hristiyanlığın ilk dönemlerinde bu eski dinlerini muhafaza etmiş olan Ermenilere “Arevebaş” (yani güneşe tapınan) veya “Arevorti” (güneşin oğlu) deniliyordu. Bunların 14. yüzyıla kadar yoğun olarak yaşadıkları en önemli merkez Samsat’tı.

Bu yüzden "Güneş Diyarı" değil de güneşe tapanların memleketi olarak bilinmelidir. İslam fetihleriye birlikte “Samosata” ismi Arap şivesine uydurularak artık “Sümeysat” olarak adlandırılacaktır. Osmanlıların son dönemlerinden itibaren günümüze kadar olan dönemde ise “Sümeysat” adı değişerek günümüzdeki kullanılan “Samsat” halini almıştır. Sümerler zamanında “semiata” adı verilen Samsat’ın Demir çağında Hitit krallığının merkezi olduğu tahmin edilmektedir. Cumhuriyet döneminde daha da küçülerek bucak merkezi durumuna girer. Samsat, 1960'ta ilçe merkezi haline getirilir ve Adıyaman iline bağlanır.

Samsat ilçesi, Atatürk Barajının göl sularının altında kalmasından dolayı 05.03.1988 tarihinde eski yerleşim yerinden tahliye edilmiş ve 21.04.1988 tarihli, 3433 sayılı kanunla, merkezi değiştirilerek bugünkü yerine taşınmıştır. Günümüzde yapılan Arkeolojik araştırma ve kazılarla Eski Samsat ve civarında o dönemlere ait saraylar, su kemerleri, kaleler, vb. yapılar, kıymetli eşyalar bulunmuştur. Bu eserlerden bir kısmı Adıyaman müzesinde sergilenmektedir.¹²

1.14.6. Sincik İlçesi

Sincik İlçesi Adıyaman’ın 70 km kuzey doğusunda yer almaktadır. Kuzeyinde ve doğusunda Malatya ilinin Pötürge İlçesi, batısında Çelikhan İlçesi ve güneyinde de Kahta İlçesi yer alır. İlçenin yüzölçümü 364 m2 ve deniz seviyesinden yüksekliği 1700 m’dir (Sucu, 1985: 98). Sincik, dağlık ve dağınık araziye sahip olup, Güney Doğu Toros dağlarının güney kesimindeki dağ ve tepelerde oluşmaktadır. Sincik İlçesinin eski adı “sincik” diye geçer ‘iğde ağacı’ demektir.

¹²<http://tr.m.wikipedia.org>

İlk çağlarda Sincik'in içinde bulunduğu Adıyaman ve Kahta yöresinde bir çok devlet egemenliği kurulmuştur. 1954'e kadar Malatya iline bağlı bir nahiye olan Sincik; 1954'ten sonra Adıyaman'ın il olması ile Kahta ilçesine bağlı bir köy iken 1990 yılında ilçe statüsüne kavuşmuştur. Sincik ilçesinin hane halkı genel olarak akrabadır. İlçenin tamamı Rışvan aşiretine mensuptur. En kalabalık boyları Karaçur ve Alıkan aşiretidir.

Rışvan aşireti Adıyaman, Malatya, Diyarbakır, Urfa, Antep, Haymana, Konya, Cihanbeyli, Kulu, Antakya, Mersin, Adana ve Maraş, Elazığ, Kırşehir bölgelerine dağılmış bir aşirettir. Bu aşiretin bir sürü kolu vardır. Hacı Bedir Ağa'nın soyu Rışvan aşiretinin "Zürevkan Kolu"dur. Bu aşiretin kökeni Ankara Haymana'da yaşayan Mir Mehmet'e kadar dayanır. Bunun soyundan gelen Büyük ve Küçük Osman kardeşler Tunceli'ye gelip yerleşirler. Daha sonra ise bu iki kardeşin ölmesinden sonra Büyük ve Küçük Hüseyin Beyler Tunceli'yi terk ederek Sincik'e gelip yerleşirler. Hayvancılıkla uğraşarak burada geçimlerini sağlarlar.

Kölük (şu an ki Kahta) da oturan Mıçgori ailesi bunları kendi köyüne davet eder. İşte Rışvan aşiretinin bu üyeleri Kölük'e yerleştikten sonra bu bölgede hâkimiyet kurmaya başlarlar. Bu yörenin aşiret reisleri kız alıp verme politikası ile iyi geçinip güçlenirler. Aşiret reisi Hacı Hüseyin bir suikaste kurban gidince Hacı Bedir Ağa aşiretin başına geçer.¹³

1.14.7. Kahta İlçesi

Kahta İlçesi, doğuda Gerger İlçesi, güney ve güneydoğuda Şanlıurfa İli, güneybatıda Samsat İlçesi, batıda Adıyaman, kuzeyde Sincik İlçesi ve Malatya İli ile çevrilidir. İlçe merkezinin yerleşim yeri ova üzerindedir. Kahta, 1490 km² yüzölçümüne sahip olup denizden yüksekliği 750 m'dir. İlçenin kuzey bölgesi dağlık olup bu bölgede köyler tarım arazisi dışına, yamaçlara kurulmuştur.

İlçe adının kaynağı; Kahtâ adının nereden geldiği yolunda kaynaklarda pek bilgi olmamakla beraber, tarihte, "Kâhta" isminin Persçe'de "Dağın Eteği" anlamına geldiği ve Kommageneliler'den önce bölgede hâkim olan Persler tarafından kullanıldığı, bu adın da eski yerleşim yerinin konumundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

¹³<http://tr.m.wikipedia.org>

Eski ilçe merkezi Eski Kâhta'dır ve Nemrut Dağı'nın eteklerinde yer almaktadır. Kâhta'nın geçmişi sabah medeniyetinin doğuş yeri olan Mezopotamya'ya yakın olması nedeniyle tarih öncesi dönemlere kadar uzanmaktadır. Bulunduğu coğrafi konum nedeniyle sayısız medeniyete ev sahipliği yapmıştır.

Yörede yapılan arkeolojik kazılardan elde edinilen eser ve bulgular ile günümüze intikal eden canlı tarihi bulgular en belirgin kanıtlardır. Paleolitik, Neolitik, Kalkolitik Dönem ve Tunç Devri'ne ait elde edilen eserler Adıyaman müzesinde sergilenmektedir. MÖ 2000 yıllarında Kommagene Krallığı'nın kuruluşuna kadar Hititler, Mitanniler, Aramiler, Asurlular, Geç Hititliler, Persler, Kummuhlar ile Makedonyalı Büyük İskender'in hâkimiyeti ve Doğu Roma İmparatorluğu egemenliği hüküm sürmüştür.

MÖ 69 yılında kurulan Kommagene krallığı bugün dünyanın sekizinci harikası olarak aday gösterilen Nemrut Dağı'ndaki dev heykelleri ve ilçedeki diğer tarihi eserleri bırakmıştır. 142 yıl yörede hüküm süren ve bugünlere intikal eden eserleri bırakan Kommagene Krallığı MS 72 yılında Roma İmparatorluğu tarafından ortadan kaldırılarak Suriye Eyaletine bağlanmıştır. İlçenin Antik Çağ'da ve Bizans döneminde adı bilinmemektedir. Orta Çağ'da İslam dünyasının sınır kalelerinden biri olmuştur. MS 670'te Emeviler, 758'de Bizans ve Sasaniler, 926'da Hamdaniler, 1226'da Seçuklular, 1284'e kadar Memlûklüler, Artuklular ve Dulkadiroğulları, 1393'te Timur ve 1516'dan sonra da Osmanlı İmparatorluğu bölgeye hâkim olmuştur.

Kâhta şehri şu anda bulunduğu yere Cumhuriyetin ilk yıllarında taşınmış olup daha önce şimdiki Kocahisar (Antik Kâhta) köyünün bulunduğu yerde idi. MÖ üçüncü yüzyılın ilk yarısında Arses adlı bir kralın bu yörede hakimiyet kurduğu sanılmaktadır. Kâhta cumhuriyet döneminde Malatya'ya bağlı bir ilçe olarak eski durumunu muhafaza eder. Cumhuriyetin ilk yıllarında yer değiştirerek eski Kâhta'dan 26 km güneyindeki şimdiki yerine taşınır.¹⁴

¹⁴<http://tr.m.wikipedia.org>

1.14.8. Tut İlçesi

Tut İlçesi'nin kuzeyinde Malatya-Doğanşehir İlçesi, doğusunda Adıyaman, batısında Gölbaşı ve güneyinde Besni İlçesi bulunmaktadır. İlçe, Toros Dağları'nın bir uzantısı olan Güneydoğu Torosların eteklerinde, Akdağ'ın güneyinde yer alır. Yüzölçümü 350 km² olup arazi genellikle dağlık ve engebelerdir. Deniz seviyesinden yüksekliği 1.050 metredir.

Adıyaman'ın kuzey batısında, Güneydoğu Torosların bir uzantısı olan Hacı Muhammed Dağı'nın eteklerinde, "yeşillikler beldesi" olarak bilinen bir ilçedir. Yolu dağlar arasında gitmekte olup, 14 kilometresi oldukça virajlıdır. İlçe nüfusunun yaklaşık 85-90 %'ni Türkmenlerden oluşur ve sadece Türkçe konuşurlar. Tut, Güneydoğu Torosların eteğinde kurulmuş çok eski bir yerleşim merkezidir. Güney ve Batı sınırı Göksu akarsuyu, doğu sınırı ise Şovak suyu ile çevrilidir. Kaşlıca ve Sürmen yöresinde Tarihi eserlere rastlanmaktadır. Kurulan deresi yanında Ernişdere adında bir kale, bucağın batısında yer alan Sürmen' de ev kalıntıları, yatak yerleri ve mezarlar vardır. Ernişdere'de derenin sarp yerlerinde görülen su arkı ile Tut' tan Kaşlıca' ya doğru uzanan Gül Harığı yörenin eskiden oldukça kalabalık bir yerleşim birimi olduğunu göstermektedir.

İlçenin Çamlıca Mahallesiinde yer alan tarihi Vijne Köprüsü, bugünde ayakta kalan görkemli yapısıyla eski dönemlerin kervan katarlarına uzun dönem hizmet vermiştir. Göksu üzerinde halen görülmeye değer bir tarihi eser olarak duran bu köprüye benzer iki adet köprünün önceki yıllarda sel ve doğal nedenlerle yıkıldığı bilinmektedir. Vijne Köprüsünün bir benzeri ise halen hizmet veren tarihi Şebker köprüsüdür. Bu köprü, İlçenin Tepecik Köyü ile Adıyaman'ın merkez Şerefli köyünü birbirine bağlayan yüzyıllarca ayakta kalmayı başaran önemli bir tarihi yapıdır. Şebker köprüsü, Şebker çayının dar ve kayalık bir kısmına oturtulmuştur. Yapılışındaki bu teknik sayesinde köprü, bugüne kadar ayakta kalmayı başarmıştır.¹⁵

¹⁵ <http://tr.m.wikipedia.org>

Bugünkü Tut İlçesi'nin 1560 senesine ait Kanuni Sultan Süleyman döneminin tahrir defterindeki kayıtlara göre önemli bir yerleşim birimi olduğu anlaşıyor. Söz konusu tahrir defterindeki kayıtlarda, Tut yerleşim biriminin Şeyh Abdurrahman Erzincani vakfı olduğu belirtilmektedir. İlçe, 1950 yılına kadar köy statüsünde iken, 1954 yılında belde, 20 Mayıs 1990 tarih ve 20523 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 9 Mayıs 1990 tarih ve 3644 sayılı Kanun ile Besni'den ayrılarak ilçe olmuştur.¹⁶

¹⁶ <http://www.tut.gov.tr>

2. BÖLÜM

2.1. ADIYAMAN YER ADLARI SÖZLÜĞÜ

100. Yıl: s.t. (1981 yılında, Atatürk'ün 100. yaşına ithaf edilerek kullanılmış bir tabirdir.) **100.:** Yüz sayısının sıra sıfatı, sırada doksan dokuzuncudan sonra gelen. **Yıl:** is. 1. Dünya'nın güneş ve çevresinde tam bir dolanım yapması için geçen 365 gün, 5 saat ve 49 dakikalık zaman. 2. Miladi takvime göre Ocak ayını birinde başlayıp Aralık ayının otuz birinde sona eren on iki aylık dönem, sene. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

15 Temmuz Şehitler: s.t. 15 Temmuz Darbe Girişimi, 15-16 Temmuz 2016 tarihleri arasında Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde kendilerini Yurtta Sulh Konseyi olarak tanımlayan bir grup asker tarafından Türkiye'de gerçekleştirilen askeri darbe teşebbüsüdür. Bu darbe esnasında 251 kişi şehit edildi. 15 Temmuz Darbe Girişimi'nden sonra Türkiye'de birçok yerin adı "15 Temmuz Şehitler" ibaresi ile nitelendirilmiştir. m Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Abımıstık: Farsça tamlama. (Ab-ı mıstık) Mıstık'ın / Mustafa'nın suyu demek. **Ab:** is. (av~ab) su. **Mıstık:** is. Mustafa adının tatlılaştırılmış, küçültülmüş hali. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Açma: is. 1. Açmak işi. 2. Orman içinde ağaç kesme veya yakma yoluyla tarıma elverişli bir duruma getirilen arazi. 3. Bir tür susamsız, kalınca yağlı çörek. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Adalet: is. 1. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk, türe. 2. Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları. 3. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Adalı: sf. Adası olan. **Ada:** (is.+lı) 1. Deniz veya göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası, cezire. 2. Tali yoldan ana yola güvenli çıkışı sağlamak için tali yolun sağ tarafına yapılan, çizgilerle ayrılmış bölüm. 3. Kavşaklarda trafiği düzenleyici, yönlendirici veya ayırıcı olmak üzere bordürle sınırlandırılmış veya yer çizgileriyle belirlenmiş alan. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Ağaçkonak: s.t. **Ağaç:** is.1. Gövdesi odun ve kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki.

2. Bu gibi bitkilerin gövdesinden ve dallarından yapılan. **Konak:** is. 1. Büyük ve gösterişli ev. 2. Hükümet işlerinin görüldüğü yapı. 3. Araba veya hayvanla bir günde alınan yol. 4. Yolculukta geceyi geçirmek için inilen, konaklanan yer. 5. Misafir. 6. Gözde oluşan ince tabaka. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Ağaçlı: sf. Ağacı olan. **Ağaç:** (is.+lı) 1. Gövdesi odun ve kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki. 2. Bu gibi bitkilerin gövdesinden ve dallarından yapılan. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Ağcin: is. Yöresel bir ad, anlamı bilinmiyor. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Ağikan: is. Yöresel bir ad, anlamı bilinmiyor. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Ahmethoca: k.a. unvan grubu. 1928 tarihinden önce Malabave olarak geçen köyün adı Ahmethoca olarak değiştirilmiştir. Ahmet Hoca'nın kim olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte, köyün bir sakini olduğu düşünülmektedir. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı

Akalın: s.t. **Ak:** sf. 1. Temiz. 2.sf. Bu renkte olan. 3. Beyaz leke. 4. Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. **Alın:** is. 1. Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü. 2. Bir ocakta her türlü ayak, galeri, baca, kuyu ve yolun ilerletilmekte olan yüzeyi. 3. (bazı şeylerde) ön, ön yüz 4. Karşı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Akçabel: s.t. **Akça:** sf. Oldukça beyaz, beyazca, oldukça ak. **Bel:** is. 1. İnsan gövdesinde göğüs ile karın, sırt ile kalçalar arasındaki daralmış bölüm, bu bölümün çevresi. 2. Hayvanlarda omuz başı ile sağrı arası, sırtın ortaları. 3. Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Akçakaya: s.t. **Akça:** bkz. Akça. **Kaya:** bkz. Kaya. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Akçalı: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Çalı:** İs. Böğürtlen, ahududu gibi ağaççıktan küçük, dalları çok çatalı ve sapları odunsu bitki. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Akçatepe: s.t. **Ak:** (sf.+ça) 1. Temiz. 2.sf. Bu renkte olan. 3. Beyaz leke. 4. Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. **Tepe:** is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yeri, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası. 3. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genelde birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık bir yer biçimi. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Akdamar: s.t. **Ak:** sf. 1. Temiz. 2.sf. Bu renkte olan. 3. Beyaz leke. 4. Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. **Damar:** is. 1. Canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal. 2. Mermerde, bazı taşlarda ve tahta kesitlerde renk ayrılığı gösteren dalgalı çizgi. 3. Soy, yaradılış. 4. Huy, mizaç. 5. Böceklerde kanat zarını dik tutmaya yarayan organ. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Akdere: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Dere:** **Dere:** is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Akdoğan: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Doğan:** is. 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Akdurak: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Durak:** bkz. Durak. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Akhisar: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Hisar:** is. 1. Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale, kermen, germen. 2. Klasik Türk müziğinde bir birleşik makam. 3. Klasik Türk müziğinde rediyez notası. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Akıncılar Atatürk: (is.+is.) **Akıncılar:** (is.+lar) 1. Düşman ülkesine akın yapan savaşçı. 2. İleri uç oyuncusu. **Atatürk:** k.a. (is.+is.) 1. Türklerin atası. 2. Büyük kurtarıcı Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya 1934 yılında yasayla verilmiş soyadı. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Akkavak: s.t. **Ak:** bkz. Ak. **Kavak:** is. Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Akkuş: s.t. **Ak:** bkz. Ak. **Kuş:** is. Yumurtlayan omurgalılarından, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı.

Akkuyu: s.t. **Ak:** bkz. Ak. **Kuyu:** is. 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer. 4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Akpınar: s.t. **Ak:** bkz. Ak. **Pınar:** bkz. Pınar. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Akpınar: s.t. **Ak:** bkz. Ak. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Aksu: s.t. **Ak:** sf. 1. Temiz. 2.sf. Bu renkte olan. 3. Beyaz leke. 4. Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. **Su:** is. 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Aktaş: s.t. **Ak:** sf. 1. Temiz. 2.sf. Bu renkte olan. 3. Beyaz leke. 4. Kar, süt vb.nin rengi, beyaz, kara ve siyah karşıtı. **Taş:** is. 1.Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Aktaş: s.t. **Ak:** bkz. Aktaş. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Aktepe: s.t. **Ak:** bkz. Ak. Bkz. Tepe. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Aktoprak: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Toprak:** is. 1. Yer kabuğunun, toz durumuna gelmiş türlü kütle kırıntılarıyla, çürümüş organik cisimlerden oluşan ve canlılara yaşama ortamı sağlayan yüzey bölümü. 2. Kara. 3. Ülke. 4. Arazi, tarla. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Akyazı: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Yazı:** is. 1. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazmak işi. 2. Harfleri yazma biçimi. 3. Herhangi bir harf düzeninde biçim ve sanat bakımında özellik gösteren tür. 4. Alın yazısı, yazgı. 5. Halk ağzında “düz yer, ova kır”. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Akyazı: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Yazı:** is. 1. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazmak işi. 2. Düşünceyi tespiti yarayan işaretler düzeni, alfabe. 3. Bir yazarca herhangi bir konuda fıkra, makale, eleştiri, deneme, inceleme gibi düz yazı olarak yazılmış şeylerin ortak adı. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Akyıldız: s.t. **Ak:** bkz. **Ak.** **Yıldız:** is. 1. Çekirdeğinde oluşan füzyon sonucunda açığa çıkan enerjiyi uzaya ışının biçiminde yayan, ışıklı gök cisimlerinden her biri. 2. Sinema, tiyatro veya müzikhol sanatçısı, star. 3. Bir noktadan çevreye beş veya daha fazla çıkıntısı olan çok köşeli şekil. 4. sf. Bu biçimde olan. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Alancık: (is.+cık) 1. Düz, açık ve geniş yer, meydan, saha. 2. Orman içinde düz ve ağaçsız yer, düzlük, kayran. 3. Bir konu veya çalışma çevresi. 4. Yüz ölçümü. 5. Eski Roma’da açık hava gösterisi yapılan geniş yer. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Albet: s.t. **Al:** is.1. Kanın rengi, kızıl, kırmızı. 2. sf. Bu renkte olan. 3. (at donu için) Dorunun açığı, kızıla çalan. 4. Yüze sürülen pembe düzgün, allık. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Alıçlı: sf. Alıç meyvesi olan. **Alıç:** (is.+lı) 1. Gülgillerden, kırlarda yetişen yabani bir ağaç (crataegus). 2. Bu ağacın mayhoş yemişi. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Ali Erdemoğlu: k.a. Adıyaman Besni doğumlu, Merinos Holding’in kurucusu Mehmet Erdemoğlu’nun oğludur. Merinos Halı Yönetim Kurulu Başkanı’dır. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Alibey: k.a. unvan grubu. Net bir şekilde bilinmemekle birlikte yöre sakini olduğu düşünülüyor. **Ali:** is.1. Büyük, yüksek, şerif, celil, aziz olan, yüce, üstün. **Bey:** is. 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü.

2. Erkek özel adların yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. İskambil kâğıtlarında birli, as. 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Alidam: s.t. **Ali:** is. 1. Büyük, yüksek, şerif, celil, aziz olan, yüce, üstün. **Dam:** is. 1. Yapıları dış etkilerden korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm. 2. Toprak damlı ev, küçük ev, köy evi. 3. Dansta kavalinin eşi. 4. İskambil kâğıtlarında kız. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Alişar: is. 2. Yerleşim merkezi. 2. Büyük önem taşıyan höyük. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Alitaşı: b.siz i.t. **Ali:** k.a. 1. Büyük, yüksek, şerif, celil, aziz olan, yüce, üstün. **Taş:** (is.+ı) bkz. Taş. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Altınşehir: s.t. **Altın:** is. bkz. Altın. **Şehir:** is. Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Altıntaş: s.t. **Altın:** is.1. Atom sayısı 79, atom ağırlığı 196,9 olan, 1064 °C’de eriyen, kolay işlenen, yüksek değerli, paslanmaz element, zer. 2. sf. Bu elementten yapılmış. 3. Altından yapılmış sikke. 4. sf. Üstün nitelikli, değerli. **Taş:** is. 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Çelikhane ve Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Arıkonak: s.t **Arı:** sf. 1. Temiz. 2. Yabancı şeylerden arınmış, katışıksız, saf. 3. Kutsal. 4. Günahsız. 5. Çiçeklerden bal yapan böcek. **Konak:** 1. Büyük ve gösterişli ev. 2. Hükümet işlerini görüldüğü yapı. 3. Araba veya hayvanla bir günde alınan yol. 4. Yolculukta geceyi geçirmek için inilen, konaklanan yer. 5. Misafir. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Arılı: s.t. Arılı olan, arınmış olan. **Arı:** (is.+lı) 1. Zar kanatlılardan, bal ve bal mumu yapan, iğnesiyle sokan böcek. 2. Temiz. Münezzeh. 3. Yabancı şeylerden arınmış, katıksız, saf, halis. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Asfalt: is. 1. Siyah renkte şekilsiz bir cins bitüm. 2. Ana maddesi katran olan ve yolların kaplanması için kullanılan karışım. Gölbaşı ilçesine bağlı mahalle adı.

Askerhan: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Askerhan+nı) **Asker:** is. 1. Erden mareşale kadar orduda görevli bulunan herkes. 2. Askerlik görevi veya ödevi. 3. Ordunun yalnız er rütbesinde olan bölümü. 4. Topluluk düzenine saygısı olan, disiplinli. 5. Yurdun korunması yolunda iyi dövüşmesini sağlayan. **Han:** is.1. Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan. 2. Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan. 3. Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı. 4. Büyükşehirlerde, serbest mesleklerde çalışanların oda veya daire tutup çalıştıkları birkaç katlı yapı. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Aşağı Dağlıca: s.t. **Aşağı:** is. 1. Bir şeyin alt bölümü, zir, yukarı karşıtı. 2. Eğimli bir yerin daha alçak olan yeri. 3. sf. Bir yere göre daha alçakta bulunan. 4. sf. Bayağı, adi. **Dağlıca:** (is.+lı+ca) 1. Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü. 2. Kızgın bir demirle vurulan damga, nişan. 3. İyileştirmek için vücudun hastalıklı bölümüne kızgın bir araçla yapılan yanık. 4. Büyük üzüntü, acı. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Aşağıazaplı: s.t. **Aşağı:** sf. 1. Bir yere göre daha alçak yerde bulunan. 2. Eğimli bir yerin daha alçak olan yanı, alt yanı. 3. Bir şeyin yere yakın olan bölümü, alt bölümü. 4. Niteliği düşük, kötü, adi olan. **Azap:** (is.+lı) 1. Dinsel inanışa göre, bu dünyada günah işlemiş olanlara öteki dünyada verilecek olan ceza. 2. Organik ya da ruhsal büyük acı, büyük sıkıntı. 3. Anadolu beyliklerinde donanmadaki görevlerde kullanılan asker. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Aşağıçöplü: s.t. **Aşağı:** bkz. Aşağı. **Çöp:** (is.+lü) Saman inceliğinde herhangi bir sap, dal veya tahta parçası. 2. Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Aşağıkarakuyu: s.t. **Aşağı:** bkz. Aşağı. **Kara:** is. bkz. Kara. **Kuyu:** is. 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer.

4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Aşağınasırlı: s.t. **Aşağı:** bkz. Aşağı. **Nasır:** (is.+lı) En çok el ve ayağın sürekli sürtünmelere uğrayan noktalarında üst derinin kalınlaşması ve sertleşmesiyle oluşmuş deri. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Aşağısarhan: s.t. **Aşağı:** bkz. Aşağı. **Sarhan:** (sarıhan ~ sarhan) **Sarı:** is. 1. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun. **Han:** is.1. Genellikle uzun yollarda yol üzerinde, kentlerde, kasabalarda yolcuların hayvanlarıyla birlikte konaklamalarına yarayan yapı. 2. Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan. . Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Aşağısöğütlü: s.t. **Aşağı:** bkz. Aşağı. **Söğüt:** (is.+lü) Söğütgillerden, akarsu kenarlarında yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç (salix). Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Atakent: s.t. **Ata:** is. 1. Baba. 2. Dedelerden ve büyük babalardan her biri. 3. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri. **Kent:** is. Şehir, site. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Ataköy: s.t. **Ata:** bkz. Ata. **Köy:** is.1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Atatürk: k.a. (is.+is.) 1. Türklerin atası. 2. Büyük kurtarıcı Gazi Mustafa Kemal Paşa'ya 1934 yılında yasayla verilmiş soyadı. **Ata:** is. 1. Baba. 2. Dedelerden ve büyük babalardan her biri. 3. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri. **Türk:** is. 1. Türkiye cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan halk ve bu halktan olan kimse.

2. Dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan, Türkçenin değişik lehçelerini konuşan soy ve bu soydan olan kimse. Kâhta ve Besni ilçelerine bağlı mahalle adı.

Atmalı: is. 1. Kar altında bile varlığını koruyan, beyaz, ince kabuklu, yuvarlak bir kış üzümü. 2. Çocukların oynadığı bir ceviz oyunu. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Aydınlar: (is.+lar) sf. 1. Işık alan, ışıklı, aydınlık. 2. Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli(kimse), münevver. 3. Kolayca anlaşılacak kadar açık, vazih (söz veya yazı). Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Aydınpınar: s.t. **Aydın:** sf. 1. Işık alan, ışıklı, aydınlık. 2. Kültürlü, okumuş, görgülü, ileri düşünceli (kimse), münevver. 3. Kolayca anlaşılacak kadar açık, vazih (söz veya yazı). **Pınar:** bkz. Pınar. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Ayengin: (is.+is.) **Ay:** is. 1. Yer yuvarlağının uydusu olan gök cismi, kamer. 2. Yılın on iki bölümünden her biri. 3. Art arda gelen iki yeni ay arasında geçen süre. **Engin:** is. 1. Denizin kıyıda çok uzaklarda bulunan geniş bölümü, açık deniz. 2. sf. Ucu bucağı görünmeyecek kadar geniş, çok geniş, vasi. 3. Değer ve fiyatı düşük olan. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Ayniye: is. Bir şeyin aslı gibi, tıpkısı olma. Tut ilçesine bağlı mahalle adı.

Bağarası: b.siz i.t. **Bağ:** bkz. Bağ. **Ara:** (is.+sı) 1. İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, açıklık, aralık, boşluk, mesafe. 2. İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman, fasıla. 3. Toplu bulunan nesnelerin veya kimselerin içi. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Bağbaşı: b.siz i.t. **Bağ:** 1. Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, tel vb. düğümlenebilir nesne. 2. İlgi, ilişki, rabita. 3. Kemikleri birbirine bağlamaya, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti. 4. Üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası. 5. Meyve bahçesi. **Baş:** (is.+ı) : 1. Bir topluluğu yöneten kimse. 2. İs. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 3. Başlangıç. 4. Temel, esas. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Bağdere: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Bağdere+si) **Bağ:** bkz. Bağ. **Dere:** is.1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bağlar: (is.+lar) 1. Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, tel vb. düğümlenebilir nesne. 2. İlgi, ilişki, rabita. 3. Kemikleri birbirine bağlamaya, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti. 4. Üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası. 5. Meyve bahçesi. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Bağlarbaşı: b.siz i.t. **Bağ:** (is.+lar) bkz. Bağ. **Baş:** (is.+ı) bkz. Baş. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Bağlıca: (sf.+ca) Bağlı olan. **Bağ:** bkz. Bağ. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bağözü: b.siz i.t. **Bağ:** bkz. Bağ. **Öz:** (is.+ü) is. 1. Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, iç, nefis, derun, varoluş karşıtı. 2. Sf. Bir kan bağı ile bağlı olan, üvey olmayan. 3. “kendine, kendi kendini” anlamlarında birleşik kelimeler türeten bir söz. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Bağpınar Kuyucak: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Bağpınar+ı+is.) **Bağ:** bkz. Bağ. **Pınar:** bkz. Pınar. **Kuyu:** (is.+cak) 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer. 4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bağpınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Bağpınar+ı) **Bağ:** bkz. Bağ. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bahçecik: (is.+cik) bkz. Bahçe. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Bahçeli Evler: s.t. **Bahçeli:** sf. Bahçesi olan. **Bahçe:** (is.+li) Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer. **Ev:** (is.+ler) 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane. 3. Aile. Çelikhane ve Merkez ilçelerinde mahalle adı.

Bahri: is. Denize ait, denize mensup, denizle alakalı. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Balıkburun: s.t. **Balık:** is. 1. Omurgalılarından, suda yaşayan, solungaçla nefes alan ve yumurtadan üreyen hayvanların genel adı. 2. Zodyak üzerinde, Kova ve Koç burçları arasında yer alan burcun adı. 3. Şehir. Balık sözcüğü ile ilgili birçok görüş mevcuttur;

Osman Fikri Sertkaya: “Kerpiç, (çamur) balıktan üretildiği için, eski Türklerde, genelde kerpiçten yapılmış evlerde oturduklarından, yerleşim birimlerine balık demiş olabilirler.”

Hasan Eren: “Su canlısına ad olan Balık sözünün kökeni belirsizdir. Balçık sözünün, Arguca çamur = Balk sözü ile –aç ekinin birleşmesiyle oluştuğunu, önce Balkaç, daha sonra göçüşme ile Balçak ve nihayet Balçık olduğunu savunur.”

Tuncer Gülensoy, Balk + aç > balkaç > balçak > balçık gelişiminde H. Eren’e katılır.

Sevan Nişanyan: “Balık sözü eski Türkçede balçık, Çamur ve su canlısı anlamında, ayrıca Balmak fiili de bağlanmak, saplanmak, yapışmak, cıvık olmak anlamında kullanılmıştır.”

Osman Karatay: “İlk insanlar yerleşikti, yeteri kadar mağara olmadığından kendilerine basit te olsa, barınak, korunak yapmak zorunda idiler. Göçebelik, daha ileri bir bilgi düzeyi gerektirir, sonradan gelişmiştir”der. Sinorun,”Eski Türkçede şehir anlamında kullanılan Balık sözü, ön Ugor dilindeki *palγV sözünden ödünçlemedir”görüşüne itiraz eder. “Eski Yunanın Polis sözü bizimkine daha çok benziyor, gözardı etmeyelim. Şehir ya korunma köklüdür, ya da balçık > kerpiç > duvar > sur > kale = şehir, gelişmesidir.”

Menges, Balçık'ın *bal kökünden geldiğini ortaya atmış, Moğolca balyasun 'şehir' biçimiyle birleştirmiştir.

Sinor: “Altay dillerindeki yerleşke sözleri başka dil ailelerinden alıntıdır.” Balık, Türkçe gibi görünse de, bütün Türk dillerinin ortak sözü değildir, ön Ugor dillerinden alıntı olabilir. O da Ugrik *palʏV sözü olmalıdır.

Marek Stachowski: “Bal sözü, koyu, yapışkan, yoğrulabilir madde, çamur, kil, anlamında bir kök sözdür, –çık küçültme ekidir. Bu yüzden Balçık da, yarı çamur anlamındadır. Su canlısına gelince; *bal> *balk> *balık sözü çamurlu suları tercih eden kaya balığına ad oldu, Türkler göçlerle bu sözü dünyaya yaydılar.”¹⁷ **Burun:** is. 1. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. 2. Bazı şeylerin ön ve sivri bölümü. 3. Mecazi olarak, kibir, büyüklenme. 4.coğ. Karanın, özellikle yüksek ve dağlık kıyılarda, türlü biçimlerde denize uzanmış bölümü. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Balkaya: s.t. **Bal:** 1. Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovalarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde. 2. Olgunlaşmış incirin, dışına sızan tatlısı. 3. Ağaçların kabuğundan sızarak pıhtılaşan besi suyu. **Kaya:** . 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Ballı: sf. Ballı olan. **Bal:** (is.+lı) 1. Özellikle bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp, kovanlardaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu, sıvı madde. 2. Olgunlaşmış incirin, dışına sızan tatlısı. 3. Ağaçların kabuğundan sızarak pıhtılaşan besi suyu. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Baraj: is. 1. Suyu toplamak, gücünden yararlanmak amacıyla akarsu üzerinde yapılan bent, bütet. 2. Herhangi bir alanda başarıyı tespit etmek için gerekli olan şart. 3. Futbol ve hentbolda serbest atışı yapacak oyuncunun önünde karşı takım oyuncularının yan yana dizilip oluşturdukları duvar. Samsat ilçesine bağlı mahalle adı.

¹⁷ Osman Sertkaya, Etimoloji (Köken Bilimi) Kulübü.

Barbaros Hayrettin: k.a. Barbaros Hayrettin Paşa, Osmanlı Devleti tarihinin ünlü Türk denizcilerinden, Kaptan-ı derya olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kaptan paşası ve Kaptan-ı deryasıdır. Asıl adı Hızır olduğu halde Barbaros ve Hayrettin lakaplarıyla bilinir. Batılılar havuç rengine çalan kırmızı sakalından dolayı ağabeyi Oruç'a verdikleri Barbarossa adını daha sonra Hızır için de kullandıklarından Barbaros diye tanınmış, Hayrettin lakabını ise kendisine Yavuz Sultan Selim takmıştır. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Başı: sf. Başı olan. **Baş:** (is.+lı) bkz. Baş. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Başpınar: s.t. **Baş:** is.1. bir topluluğu yöneten kimse. 2. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 3. Başlangıç. 4. Temel, esas. **Pınar:** is. 1. Yerden kaynakarak çıkan su, kaynak. 2. Bu suyun çıktığı yer, kaynak, memba.3. Çeşme. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Başpınar: bkz. Başpınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Battalhüyük: s.t. **Battal:** sf. 1. Kullanılmaz durumda olan, işe yaramaz, işlemez. 2. Boyutça alışılmış olandan büyük. 3. Cesur, kahraman. **Hüyük:** is. Höyük/Hüyük. 1. Tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılıp yok olmuş yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesi nedeniyle oluşmuş, çoğu kez içinde tarihsel kalıntıların gömülü bulunduğu yayvan toprak tepe. 2. Toprak yığını, küçük tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bayat: is. 1. Taze olmayan. 2. Oğuz Türklerinin 24 boyundan biri. 3. Güncelliğini, önemini, özelliğini yitirmiş, çok söylenmiş. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Bayırlı: sf. Eğimli olan. **Bayır:** (is.+lı) Tepe eteği benzeri az eğimli yer, küçük yokuş. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Bayraktar: is. Bayrağı taşıyan kimse. **Bayrak:** is. 1. Bir milletin, belli bir topluluğun veya bir kuruluşun simgesi olarak kullanılan, renk ve biçimle özelleştirilmiş, genellikle dikdörtgen biçiminde kumaş, sancak. **+tar:** Farsça ilgi eki. Türkçe bayrak kelimesi ile Farsça dâr'dan (sahip olan) oluşmuştur. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Bebek: is. 1. Meme ve kucak çocuğu. 2. Plastik, tahta, bez vb.den yapılan insan biçiminde oyuncak. 3. Göz bebeği. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Belenli: sf. Belenli olan. **Belen:** (is.+li) Dağ sırtında geçit veren çukur yer. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Belören: isnat grubu.¹⁸ **Bel:** is.1. İşaret. 2. İnsan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm. 3. Bu bölümün, sırtın altına rastlayan bölgesi. 4. Hayvanlarda omuz başı ile sağrı arası. 5. Geminin orta bölümü. 6. Dağ sırtlarında geçit veren çukur yer. **Ören:** is. Eski yapı ya da kent kalıntısı, harabe, virane. ¹⁹Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Bereketli: sf. Bereketi olan. **Bereket:** (is.+li) 1. Olağandan, alışıldan çok olma durumu, bol verim. 2. Bolluk, gürlük, ongunluk, feyz, feyezan. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Berete: is. 1. Kartal. 2. Hayvan ölüsü. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Besni: is. Arap ve Fars kaynaklarında Besni isminin' Behesnâ'dan geldiği ve "eşsiz" ya da "cennete eş" anlamlarına gelen 'hesnâ' kelimesinden türediği belirtilmektedir. Adıyaman'ın batı kesiminde yer alan ilçesi.

Beşgöze: s.t. **Beş:** 1. Dörtten sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 5 ve V rakamlarının adı. 3. sf. Dörtten bir artık. **Göze:** (is.+e) 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde görme ve bakma. 3. Oda 4. Bakış, görüş. 5. Suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

¹⁸ Isnat Grubu: İyelikli veya iyeliksiz bir isim unsuru ile başka bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Biri diğerine isnat edilen (dayandırılan)iki isim unsurundan oluşur. Grubun ikinci unsurunun genellikle sıfat görevinde kullanılan bir kelimedenden oluşması sebebiyle isnat grubu sıfat tamlamasının ters çevrilmiş şekli olarak düşünülse de her zaman için sıfat görevinde kullanılan bir isim değildir. Çünkü ikinci unsur bazen hal eki de alabiliyor; eli kulağında, dumanı üstünde, eli işte gibi.

¹⁹ Ören kelimesi farklı şekillerde ele alınabilir; 1. Eski yapı ya da kent kalıntısı. 2. Örmek fiili +An partisip eki alarak sıfat tamlaması oluşturur (örgü ören kadın). 3. Eski Türkçede or- : koymak, kondurmak, vazetmek, kaim etmek anlamındadır. Or –In eki alarak Orun "makam, mevki, yer" olmuş ve kelimenin zaman içinde şekil alarak 'Ören' olması kuvvetle muhtemeldir. 4. Makam, mevki, yer olarak bilinen Or kelimesi Eski Türkçede bulunan +An çokluk eki alarak Or+an~ Or+en~ Ör+an~ Ör+en 'mevkiler, yerler' anlamında bir kelime olması da olasıdır. 5. Yine Türkçede Or: orta, merkez ve büyük anlamına gelen bir kelimedir, örnek olarak; Orgeneral 'merkez komutanı'. Orgeneral kelimesindeki Or; ordu olarak da bilinir, Orgeneral 'Ordu Komutanı'.

Beşikli: sf. Beşikli olan. **Beşik:** (is.+lı) 1.Süt çocuklarını yatırmaya ve sallayarak uyutmaya yarayan, tahta veya demirden yapılmış sallanır bir çeşit karyola. 2. Bir şeyin doğup geliştiği yer. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Beşkoz: s.t. **Beş:** sf.1. Dörtten bir fazla. 2. Dörtten sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam. 5,V. **Koz:** is. 1. Ceviz. 2. İskambil oyunlarında diğer kâğıtları alabilen, onlara üstün tutulan belirli renk ve işaretteki kâğıt. 3. Başarı fırsatı olan elverişli durum, saldırış ve savunma fırsatı. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Beşyol: s.t. **Beş:** bkz. **Beş.** **Yol:** is. 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. 2. Karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. 3. Genellikle yerleşim alanlarını bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer. 5. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz. 6. Gaye, uğur, maksat. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Beybostan: t.i.t. **Bey:** is. 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adların yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. İskambil kâğıtlarında birli, as. 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. **Bostan:** is. 1. Sebze bahçesi. 2. Kavun, karpuz tarlası. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Boğazkaya: (is.+is) **Boğaz:** 1. Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik. 2. Şişe, güğüm gibi kaplarda ağza yakın dar bölüm. 3. İki dağ arasında dar geçit. 4. İki kara arasındaki dar deniz. 5. Yiyeceği içeceği sağlayan kimse. 6. Yedirme içirme yükümü, iase. **Kaya:** 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Boncuk: is. Cam, taş, sedef, tahta, plastik gibi maddelerden yapılan, ortası delik, çoğu yuvarlak ve renkli süs tanesi. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Bostanlı: sf. Bostanı olan. **Bostan:** (is.+lı) 1. Sebze bahçesi. 2. Kavun, karpuz tarlası. 3. Kavun ve karpuzlara verilen ortak ad. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Boybeypınarı: b.siz i.t. **Boybey(i):** is. unvan grubu. 1.Boyun en saygın ve lider kimliğine sahip kişisi. 2. Ağa, ileri gelen, köy büyüğü, aşiret reisi. **Pınar:** bkz. Pınar. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Boyundere: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Boyundere+si)

Boyun: 1. Gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi. 2. Şişe, güğüm gibi kapların veya vida, cıvata gibi araçların dar olan üst bölümü. 3. Sorumluluk. 4. Dağ sırtlarında geçmeye elverişli alçak yer.

Dere: is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Bozathlı: s.t. **Boz:** bkz. Boz. **Atlı:** is. 1. Ata binmiş kimse, süvari. 2. Atı olan. 3. Binek atı kullanan asker veya asker sınıfı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bozgedik: s.t. **Boz:** is. 1. Açık toprak rengi. 2. Kül rengi, gri. 3. sf. Bu renklerde olan 4.sf. Açılmamış, sürülmemiş (toprak). **Gedik:** is. 1. Bir düzey üzerindeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne. 2. Dağ geçidi. 3. Boşluk, eksiklik. 4. Güçlük, güç durum. 5. Yarma saldırısında düşman mevzilerinde açılan yer. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Bozhüyük: s.t. **Boz:** bkz. Boz. **Hüyük:** is. Höyük/ Hüyük. 1. Tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılıp yok olmuş yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesi nedeniyle oluşmuş, çoğu kez içinde tarihsel kalıntıların gömülü bulunduğu yayvan toprak tepe. 2. Toprak yığımı, küçük tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bozpınar: s.t. **Boz:** 1. Açık toprak rengi. 2. Kül rengi, gri. 3. sf. Bu renklerde olan 4.sf. Açılmamış, sürülmemiş (toprak). **Pınar:** is. bkz. Pınar. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Boztarla: s.t. **Boz:** bkz. Boz. **Tarla:** is. 1. Tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Boztepe: bkz. Boz. **Tepe:** bkz. Tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Börkenek: is. Geviş getiren hayvanların midelerinin ikinci bölümü. 2. Yağmurdan veya soğuktan korunmak için giyilen ucu sivri boşluk, külah. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Bulanık: sf. 1. Bulanmış olan, duru olmayan. 2. Bulutlu, kapalı. 3. Açık seçik görünmeyen, net olmayan. 4. Mecazi olarak, niteliği tam anlaşılmayan. Tut ilçesine bağlı mahalle adı.

Burçaklı: sf. Burcağı olan. **Burçak:** (is.+lı) 1. Baklagillerden, taneleri hayvan yemi olarak kullanılan yıllık bir yem bitkisi.(vicia ervilia) 2. Bu bitkinin mercimeğe benzeyen ve genellikle hayvan yemi olarak kullanılan tanesi. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Burmapınar: s.t. **Burma:** sf.1. Burulmuş, burularak yapılmış, kıvrılmış. 2. Burularak yapılmış bilezik. 3. Burmak işi. **Pınar:** bkz. Pınar. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Burunçayır: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Burunçayır+ı)
Burun: : is. 1. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. 2. Bazı şeylerin ön ve sivri bölümü. 3. Mecazi olarak kibir, büyüklenme. 4.coğ. Karanın, özellikle yüksek ve dağlık kıyılarda, türlü biçimlerde denize uzanmış bölümü. **Çayır:** is. 1. Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer. 2. Böyle yerde biten otlar. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Büklüm: is. Bükülmüş, kıvrılmış şeylerin oluşturduğu kat, kıvrım yeri. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Büyükbaş: s.t. **Büyük:** sf.1. Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan (somut nesne), makro, küçük karşıtı. 2. Çok, ortalamayı aşan (soyut kavram). 3. Niceliği çok olan. 4. Üstün niteliği olan. 5. Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Büyükbejyan: s.t. **Büyük:** bkz. Büyük. **Bejyan:** is. Kürtçede şehir, kent. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Büyükbey: s.t. **Büyük:** bkz. Büyük. **Bey:** is. 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. İskambil kâğıtlarında birli, as. 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. Kâhta, ilçesine bağlı köy adı.

Büyükkavaklı: s.t. **Büyük:** sf.1. (somut nesneler için) Boyutları, benzerlerinden daha fazla olan, küçük karşıtı. 2. Çok, ortalamayı aşan. 3. Niteliği çok olan. 4. Üstün niteliği olan. 5. Yetişkin, belli bir yaşa gelmiş. 6. Önemli. **Kavak:** (is.+lı) Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen, boyu bazı türlerinde otuz veya kırk m'ye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan bir ağaç (populus). Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Büyükkırıklı: s.t. **Büyük:** bkz. Büyük. **Kırık:** (is.+lı) 1. Bir şeyin kırılan yeri. 2. Kırılmış olan. 3. Tam nota göre düşük olan. 4. Melez. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Cami: is. cem'den. 1. Müslümanların namaz kılmak için toplandıkları yer. 2. Toplayan, bir araya getiren, bir arada bulunduran, cem'edici, içine alan. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Camuşçu: (is.+çu) Mandacı. **Câmûs:** is. Manda, su sığırısı. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Cankara: (is.+is.) Muhtemelen iyelik eki düşmüş "canıkara" isnat grubundan kısaltılmıştır. **Can:** is. 1. İnsan ve hayvanlarda yaşamayı sağladığına ve ölümle vücuttan ayrıldığına inanılan madde dışı varlık. 2. Yaşama, hayat, güç, dirlik. 3. İnsanın kendi varlığı, özü. **Kara:** is. 1. En koyu renk, siyah, beyaz karşıtı. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Esmer. 4. Kötü, uğursuz, sıkıntılı. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Cevizpınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Cevizpınar+ı) **Ceviz:** 1. Cevizgillerin örnek bitkisi olan, uzun ömürlü, gövdesi kalın, kerestesi değerli, yurdumuzda çok yetişen ağaç. 2. sf. Bu ağacın kerestesinden yapılmış. 3. Bu ağacın dışı kabuklu, içi yağlı ve nişastalı yemişi, koz. **Pınar:** 1. Yerden kaynakarak çıkan su, kaynak. 2. Bu suyun çıktığı yer, kaynak, memba. 3. Çeşme. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Cirit Meydanı: b.siz i.t. Cirit oyununun oynandığı alan. **Cirit:** is. İki takımın, dörtnala koşan atlar üzerinden birbirine değnek atarak, topluca oynadıkları bir oyun. At üzerindeki sporcunun ciridini rakibe karşı isabetli bir şekilde atmasını, muharebe anında kendisine ve bineğine hâkimiyetini ve bu yolla rakibine üstün gelmesini amaç edinen, kuralları olan bir spordur. Genellikle Kars, Bayburt, Ardahan, Uşak ve Erzurum'da oynanır.

Cirit, Türklerin yüzyıllardan beri oynadıkları bir ata oyunudur. Halkın ilgisini çekmek için cirit meydanında davullar ve zurnalar çalınır. Cirit, düğünlerde, önemli günlerde, pazar yerlerinde, panayırda oynanır. Günümüzde Anadolu’da birçok farklı noktada Cirit Oyunu canlandırılmakta ve oynanmaktadır. **Meydan:** (is.+ı) bkz. Meydan. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Cumhuriyet: bkz. Cumhuriyet. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Cumhuriyet: is. Milletin, egemenliği altında tuttuğu ve bunu belirli süreler için seçtiği milletvekilleri aracılığıyla kullandığı yönetim biçimi. **Cumhur:** is. ‘halk topluluğu, hey’et, takım, aynı kararı veya hükmü kabul edenler ‘ demektir. + **iyet eki:** Arapça sıfatların ve isimlerin sonuna gelir, Türkçedeki +lık, +lık, +luk, +lük eklerinin muadilidir, yani cumhur> cumhuriyet, toplu> topluluk.

Çakıreşme: s.t. **Çakır:** 1. Açık mavi, hareli ela (göz için). 2. Şarap. **Eşme:** 1. Eşmek işi. 2. Kaynak, pınar. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Çakmak: is. 1. Taşa vurup kıvılcım çıkarılan çelik parçası. 2. Çelik, taş, cam, plastik vb. maddeden yapılmış gaz veya benzinle dolu tutuşturma aleti. 3. Tabanca veya tüfeklerde bulunan tetik düzeni. Gölbaşı ve Besni ilçelerine bağlı mahalle adı.

Çakmaklar: (is.+lar) 1. Çakmak taşına vurulunca kıvılcım saçan çelik parçası. 2. Çelik, çakmak taşı ve tutuşacak maddeden oluşan, ateş elde etmeye yarayan, türlü biçimlerde araç. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çaltılı: sf. Dikenli olan. **Çaltı:** (is.+lı) hlk. Diken, çalı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Çamdere: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması) **Çam:** Çamgillerin örnek bitkisi olan, dört mevsim yeşil kalabilen, iğne yapraklı, yurdumuzda birçok türü yetişen bir orman ağacı. **Dere:** is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Çamgazi: (is.+is.) **Çam:** bkz. Çam. **Gazi:** bkz. Gazi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çamiçi: b.siz i.t. **Çam:** is. Çamgillerin örnek bitkisi olan, dört mevsim yeşil kalabilen, iğne yapraklı, yurdumuzda birçok türü yetişen bir orman ağacı (pinus). **İçi:** (iç+i) 1. Herhangi bir durumun, cismin veya alanın sınırları arasında bulunan bir yer. 2. Oyuk şeylerin boşluğu. 3. Cisimlerin yüzeyleri arasında kalan bir nokta. 4. Kabuğu olan veya dışı kabuk durumunda bulunan yiyeceklerde kabuğun sardığı bölüm. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Çamlıca: bkz. Çamlıca. Kâhta ve Besni ilçelerine bağlı köy adı.

Çamlıca: bkz. Çamlıca. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çamlıca: is. İnce donanma sınıfından eski Türk gemi türlerinden biri. Tut ve Kâhta ilçelerine bağlı mahalle adı.

Çamlıyayla: s.t. **Çamlı:** sf. Çam ağacı olan. **Çam:**(is.+lı) Çamgillerin örnek bitkisi olan, dört mevsim yeşil kalabilen, iğne yapraklı, yurdumuzda birçok türü yetişen bir orman ağacı. **Yayla:** is.1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazı havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Çampınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Çampınar+ı) **Çam:** Çamgillerin örnek bitkisi olan, dört mevsim yeşil kalabilen, iğne yapraklı, yurdumuzda birçok türü yetişen bir orman ağacı. **Pınar:** bkz. Pınar. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Çamyurdu: b.siz i.t. **Çam:** bkz. Çam. **Yurt:** (is.+u)1. Halkın üzerinde yaşadığı, kültürün oluşturduğu toprak parçası, vatan. 2. Memleket. 3. Bakıma ve barınmaya muhtaç bir grup insanın oturduğu, yetiştirildiği veya bakıldığı kurum. 4. Göçebe Türklerin oturduğu çadır. 5. Öğrencilerin kaldığı, barındığı yer. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çardak: is. 1. Kameriye. 2. Tarla, bahçe gibi yerlerde ağaç dallarından örülmüş barınak. 3. Asma gibi bitkilerin dallarını sardırma için direklerle yapılmış yer. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Çat: is. 1. Sert bir şeyin kırılırken çıkardığı ses. 2. İki yolun veya iki derenin birleştiği yer, kavşak. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Çat: bkz. Çat. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Çatalağaç: s.t. **Çatal:** sf. 1. Ucu kollara ayrılmış, iki taraflı. 2. İki veya daha çok kola ayrılan değnek. 3. Yol, ağaç gibi, kollara ayrılan şeylerin ayrılma yeri. 4. Yemek yerken kullanılan iki, üç veya dört uzun dişli çoğunlukla metal araç. **Ağaç:** bkz. Ağaç. Merkez ve Gölbaşı ilçelerine bağlı köy adı.

Çataltepe: s.t. **Çatal:** sf. 1. Ucu kollara ayrılmış. 2. İki taraflı. 3. İki veya daha çok kollara ayrılan değnek. 4. Yol, ağaç gibi, kollara ayrılan şeylerin ayrılma yeri. 5. Dallı olan şeylerin her kolu. **Tepe:** is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yeri, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası. 3. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genelde birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık bir yer biçimi. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Çataltepe: s.t. **Çatal:** bkz. Çataltepe. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Çatbahçe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Çatbahçe+si) **Çat:** bkz. Çat. **Bahçe:** Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Çatderesi: b.siz i.t. **Çat:** bkz. Çat. **Dere:** (is.+si) is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Çaybaşı: b.siz i.t. **Çay:** is. Genellikle ırmaktan küçük, dereden büyük akarsu. Say> çay: kara taşlık yer, çakıl taşlı sığ dere yatağı.²⁰ **Baş:** (is.+ı) Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

²⁰ Diğer bir anlamıyla Farsçadan dilimize geçen çay; yapraklarından içecek yapılan bir bitki (camellia sinensis)dir. Çay kelimesi Çince kökenlidir. Çay kelimesi radyo, televizyon ve kahve gibi kendine birçok kültürde yer bulan gezici bir kelimedir. Çin'in kuzey diyalektinde ayrı güney diyalektinde ayrı şekillerde kullanılır. Çin'in kuzeyinde kullanılan Mandarin lehçesinde çay kelimesi "Ça" şeklinde yer alırken güney doğusunda bulunan Fujian eyaletinde kullanılan Min Nan lehçesinde ise çay "Te" şeklinde tanımlanmıştır. Çay kelimesi, neredeyse tüm dünyada iki farklı şekilde yer alıyor. Çoğu Avrupa kültüründe çay kelimesi "Tea ve Te" şeklini almışken Doğu kültürlerinde "Ça, cha ve chai" şeklindedir.

Çayırılı: sf. Çayırı olan. **Çayır:** is. 1. Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer. 2. Böyle yerde biten otlar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çaykaya: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Çaykaya+sı). **Çay:** bkz. Çay. **Kaya:** bkz. Kaya. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Çaylı: sf. Çaylı olan. **Çay:** (is.+lı) bkz. Çay. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çelikhan: s.t. **Çelik:** is. 1. Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminden az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, polat. 2. sf. Bu alaşımdan yapılmış. 3. Sf. Zayıf fakat güçlü (vücut). **Han:** is. 1. Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan. 2. Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan. 3. Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı. 4. Büyükşehirlerde, serbest mesleklerde çalışanların oda veya daire tutup çalıştıkları birkaç katlı yapı. Adıyaman'ın kuzey basında yer alan ilçesi.

Çelikköy: s.t. **Çelik:** is. Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, pulat. **Köy:** is. 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Çemberlitaş: s.t. **Çember:** (is.+lı) 1. Merkez denilen sabit bir noktadan aynı uzaklık ve düzlemdeki noktalar kümesinin oluşturduğu kapalı eğri. 2. Bu biçime getirilmiş katı cisimlerin çevresi. 3. Çocukların oynamak için çevirip arkasından koştukları tekerlek biçiminde oyuncak. **Taş:** bkz. Taş. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çınar: is. 1. Boyu 30 metreye ulaşabilen, kalın dallı, çok uzun ömürlü bir ağaç türü. 2. Dayanak, destek, güç alınan kimse. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Bunun sebebi Çin'e ve çay ticaretine bağlıdır. Avrupa ülkeleri ticaretlerini deniz yoluyla gerçekleştirirken Doğu ülkeleri ticaretlerini İpek Yolu başta olmak üzere kara yoluyla gerçekleştirmiştir. Böylece Çin'in kuzey bölgeleriyle ticaret yapan ülkeler Mandarince'de kullanılan "Ça" kelimesinden etkilenmiş, Çin'in güney bölgeleriyle ticaret yapan ülkeler ise Min Nan lehçesinde kullanılan "Te" kelimesinden etkilenmiştir. Yani kısaca kara yoluyla ticaret yapan ülkeler çaya "Ça", deniz yoluyla ticaret yapan ülkeler ise çaya "Te" demişlerdir.

Çınarık: (is.+ık) İki çeneklilerden, 30 m'ye kadar uzayabilen, gövdesi kalın, uzun ömürlü, geniş yapraklı bir ağaç (platanus). Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çıralık: (is.+lık) 1. Çam gibi reçineli ağaçların yağlı ve çabuk yanmaya elverişli bölümü. 2. Lamba. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Çiçek: is. 1. Bir bitkinin, üreme organlarını taşıyan çoğu güzel kokulu, renkli bölümü. 2. Çiçek açan kır veya bahçe bitkisi. 3. Davranışları hafif, toplum kurallarına uymayan kimse. 4. Süblimleşme veya çiçeksimе yoluyla elde edilen toz. 5. İrinli kabarcıklar dökerek yüzde izler bırakan ateşli, ağır ve bulaşıcı bir hastalık. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Çiftisar: s.t. **Çift:** is. 1. Birbirini tamamlayan iki tekten oluşan nesneler. 2. Bir erkek ve bir dişiden oluşan iki eş. 3. Toprağı sürmek için birlikte koşulan iki hayvan. 4. Küçük maşa ve cımbız. **Hisar:** is. Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış, yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale, kermen, germen. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Çiftlik: 1. Tarım yapılan, hayvan yetiştirilen, çalışanlarının da oturması için evler bulunan geniş toprak parçası. 2. Çift olma durumu. 3. Kolaylıkla yarar sağlanabilen yer. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Çilboğaz: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Çilboğaz+ı) **Çil:** is. 1. Çoğunlukla yüzde oluşan kahverengi küçük benekler. 2. Orman tavukgillerden, eti için avlanan, ormanlarda yaşayan bir kuş, dağ tavuğu. 3. Aynada oluşan leke. **Boğaz:** is. 1. Boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organlar, imik. 2. Şişe, güğüm gibi kaplarda ağıza yakın dar bölüm. 3. İki dağ arasında dar geçit, derbent. 4. İki kara arasındaki dar deniz. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Çimenke: (is.+ke) **Çimen:** 1. Kendiliğinden yetişmiş çim. 2. Buğdaygillerden, genellikle yapay çayır oluşturulmasında, alanların, bahçelerin yeşillendirilmesinde yararlanılan çok yıllık ot. **+ke:** Eski Türkçede yönelme durum eki +KA ve A biçimindedir.

+ga/+ke genellikle doğrudan isim tabanına eklenir: balığ+ga, yir+ke, yıl+ga, öküz+ke vb. Kürtçede +ke eki doğrudan isimlere gelip birleşik yazılır fakat 2.teklik şahısta yapmak, etmek fiili anlamına gelir: devam+ke “devam et”, buya+ke “boyala”, Sor+ke “bindir”, meze+ke “incele, bak”, Paç+ke “öp”, Çov+ke “göz at, gözetle” vb. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Çoban Dede: k.a. unvan grubu. 17.yy.’da yaşadığı tahmin edilen bir Allah dostudur. Çok sevilen bir zât olduğu için Anadolu’nun birçok yerinde türbesi mevcuttur. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Çobanlı: sf. Çobanı olan. **Çoban:** (is.+lı) Davar, koyu, keçi, sığır, manda sürülerini güdüp otlatan kimse. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Çobanpınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Çobanpınar+ı) **Çoban:** is. Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimse. **Pınar:** 1. Yerden kaynakarak çıkan su, kaynak. 2. Bu suyun çıktığı yer, kaynak, memba. 3. Çeşme. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Çomak: is. Değnek, sopa. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Çorak: sf. Bitkisi iyi olmayan veya hiç bitki vermeyen, verimli olmayan. 2. (su için) Acı. 3. Toprak damlara çekilen su geçirmeyen killi toprak. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Çukurtaş: s.t. **Çukur:** sf.1.Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer. 2. Çene ve yanaktaki gamze. 3. Sin, mezar. **Taş:** is. 1.Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Çükan: (is.+an) Erkeklik organı. **+An:** f.i. : çoğul edatı, cemi. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Dağdeviren: s.t. **Dağ:** 1. Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü. 2. Kızgın bir demirle vurulan damga, nişan. 3. İyileştirmek için vücudun hastalıklı bölümüne kızgın bir araçla yapılan yanık. 4. Büyük üzüntü, acı. **Deviren:** fiil (devir-en) 1. Ayakta veya dik duran bir şeyi düşürmek, yatay duruma getirmek. 2. Bir yönetim organının veya başkanının yönetim gücünü zorla elinden almak. 3. Hepsini kısa sürede içip bitirmek. 4. Bir yana eğmek. 5. Belli bir yaş dönemini geride bırakmak. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Dallarca: (is.+lar+ca) 1. Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri. 2. Branş. 3. Bir bilim alanının içinde yer alan ana bilim dalında alt alan. 4. Canlıların bölünmesinde, sınıfların bir araya gelmesiyle oluşan birlik, şube. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Damdırmaz: (is.+is.) **Dam:** 1. Yapıları dış etkilerden korumak amacıyla üzerlerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm. 2. Toprak damlı ev, küçük ev, köy evi. 3. Dansta kavalinin eşi. 4. İskambil kâğıtlarında kız. **Dırmaz:** (dırmaz>durmaz ; durmaz)fiil-fiilden isim yapım eki, partisip) Durmayan. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Damlacık: (is.+cık) Yuvarlak biçimde, çok küçük miktarda su vb. sıvı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Damlıca: sf. Damı olan. **Dam:** (is.+lı+ca) bkz. Dam. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Dardağan: is. 1. Palmiye cinsinden bir ağaç (millium effusum). 2. Bu ağacın çitlembik büyüklüğünde, sert çekirdekli tatlı yemişi. Kâhta ve Merkez ilçelerine bağlı köy adı.

Davuthan: k.a. unvan grubu. Davuthan, Otuz yılı aşkındır Adıyaman'da medyumluk yapmaktadır. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Demirtaş: s.t. **Demir:** is. 1. Atom numarası 26, atom ağırlığı 55, 847, yoğunluğu 7,8 olan, 1510 °C'de eriyen, mavimsi esmer renkte, özellikle çelik, döküm ve alaşımlar durumunda sanayide kullanılmaya en elverişli element. 2. sf. Bu elementten yapılmış. 3. Bu elementten yapılmış parça. 4. Ayakkabı topuğuna veya ayakkabı burnuna aşınmayı önlemek için çakılan, özel olarak yapılmış madenden parça.

5. sf. Güçlü, kuvvetli, sert. **Taş:** is. 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde.

2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Derinsu: s.t. **Derin:** sf. 1. Dibi yüzeyinden veya ağzından uzak olan. 2. Yüzeyden içeri inen. 3. Kendi türünde çok gelişmiş, en ileri durumda olan. 4. Yoğun. 5. Dip. **Su:** is. 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Dikenli: sf. Dikeni olan. **Diken:** (is.+lı) Bazı bitkilerin dal, yaprak, meyve kabuğu gibi bölümlerinde ve bazı hayvanların derisinde bulunan sert ucu sivri ve batıcı çıkıntılardan her biri. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Dikilitaş: s.t. **Dikili:** sf. (dik-il-i) 1. Bir cismi dik olarak durdurmak. 2. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb. iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Dilektepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Dilektepe+si) **Dilek:** is. Bir kimsenin dilediği şey, istek, talep, rica, murat. **Tepe:** bkz. Tepe. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Dişbudak: is. 1. Zeytingillerden, kerestesi sert ve değerli bir ağaç(Fraxinus excelsior). Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Doğanca: (is.+ca) 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Doğankaya: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Doğankaya+sı) **Doğan:** is. 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş. **Kaya:** bkz. Kaya. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Doğanlı:(is.+lı) 1. Doğan, dünyaya gelen. 2. Kartalgillerden, alıştırılarak kuş avında kullanılan, yırtıcı bir kuş. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Doluca: (is.+ca)1. Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli saydam buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türü. 2. İçi boş olmayan, dolmuş, meşbu, boş karşıtı. 3. Bir yerde sayıca çok. 4. Boş yeri yok, her yeri tutulmuş. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Doyran: is. Halk ağzında ayran demektir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Dört yol: s.t. **Dört:** sf. 1. Üçten bir artık. 2. Dört sayısının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 4, IV. **Yol:** is. 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. 2. Karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. 3. Genellikle yerleşim alanlarını bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer. 5. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz. 6. Gaye, uğur, maksat. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Dumlu: is. Tek namlulu ve içine bir fişek konulabilen tüfek. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Dumlupınar: y.a. Ege Bölgesi'nin doğusunda, Kütahya ilinin güneyinde yer alır. Dumlupınar adında eski bir Türkçe kelime saklanmıştır. Türkiye'de Meskûn Yerler Kılavuzuna göre, "Kütahya, İzmir, Çankırı, Aydın ve Ankara illerinde Dumlupınar adını taşıyan meskûn yerler vardır. İzmir, Antalya, Eskişehir ve Samsun'da ise Dumluca adında birer köy vardır. Bütün bu adlarda eski Türkçede kullanılmış olan bir kelime saklanmıştır:umlu < tumluğ 'soğuk'. Buna göre, Dumlupınar adı 'soğukpınar' anlamına gelmektedir. Nitekim Anadolu'nun birçok yerlerinde bugün Soğukpınar, Soğuksu, Soğukkuyu gibi adlar vardır"(Eren, 2010: 18). Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Durak: is.1. Tren, tramvay, otobüs gibi genel taşıtların durmak zorunda olduğu veya durabileceği yer. 2. Cümle sonundaki nokta. 3. Hece ölçüsüyle yazılmış şiirlerde ölçü kalıpları içindeki durma yerleri. 4. Bir ölçü uzunluğunda susma. 5. Konuşmada, anlamın gerektirdiği biçimde kelimeler arasındaki ses kesintisi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Durukaynak: s.t. **Duru:** sf.1. Bulanıklığı olmayan, temiz, berrak. 2. Pürüzsüz. 3. (dil, üslup için) Arınmış, karışık olmayan. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Dut: is.1. Dutgillerden, kuzey yarım kürenin genellikle ılıman bölgelerinde yetişen, yapraklarıyla ipek böceği beslenen ağaç (Morus). 2. Bir ağacın, ak, kara, pembe renkte ekşi veya tatlı, sulu meyvesi. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Düzce: sf. 1.Oldukça düz. 2. Türkiye Cumhuriyeti'nde bir il. **Düz:** (is.+ce) Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Eceler: (is.+ler) Güzel kadın, kraliçe. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Eğerli: sf. Eğeri olan. **Eğer:** (is.+li) Şart anlamını güçlendirmek için şartlı cümlelerin başına getirilir, şayet. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Ekinci: is. Ekin ekip biçmekle uğraşan kimse, çiftçi. Kâhta ve Merkez ilçelerine bağlı köy adı.

Elbeyi: b.siz i.t. **El:** is. 1. Kolun bilekten parmak uçlarına kadar olan, tutmaya ve iş yapmaya yarayan bölümü. 2. Sahiplik, mülkiyet. 3. Kez, defa. 4. Yabancı. **Bey:** (is.+i) 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. İskambil kâğıtlarında birli, as. 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Elçiler: (is.+ler) 1. Bir devleti başka bir devlet katında temsil eden kimse, sefir. 2. Bir uzlaşma sağlamak veya iş bitirmek için birinin yanına gönderilen kimse. 3. Dini bakımdan, peygamber. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Elmacık: (is.+cık) Gülgillerden, çiçekleri pembe veya beyaz bir ağaç (pirus malus). 2. Bu ağacın kabuğu parlak, sert, kırmızıdan yeşile kadar türlü renkte, kokusu hoş, tadı ekşi, veya tatlı, dokusu gevrek, ufak çekirdekli meyvesi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Erdemoğlu: k.a. Ali Erdemoğlu'nun soyadı. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Erikdere: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Erikdere+si) **Erik:** 1. Gülgillerden beyaz çiçekli bir ağaç (ğrunus domestica). 2. Bu ağacın kabuğu ince, sarıdan kırmızıya, mora kadar türlü renkte, mayhoş ve tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi.

Dere: is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Erikli: sf. Eriği olan. **Erik:** (is.+li) 1. Gülgillerden beyaz çiçekli bir ağaç (ğrunus domestica). 2. Bu ağacın kabuğu ince, sarıdan kırmızıya, mora kadar türlü renkte, mayhoş ve tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Esence: is. Sağlığı, sıhhati yerinde. **Esen:** (is.+ce) Hiçbir hastalığı, vücutça hiçbir eksiği olmayan, sağlıklı, sıhhatli, salim. 2.Havanın bir yönden bir yöne akması, rüzgâr olması. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Esence: bkz. Esence. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Esendere: s.t. **Esen:** sf.1. Havanın bir yönden bir yöne akması, rüzgâr olması. 2. Ruhsal ve bedensel olarak sağlıklı, sıhhatli, salim. **Dere:** is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Esentepe: s.t. Esen: bkz. Esen. Tepe: bkz. Tepe. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Eski Hüsn-ü Mansur: s.t. **Eski:** bkz. Eski. **Hüsn-ü Mansur:** k.a. Hısn-ı Mansur adının nerden geldiği hakkında iki ayrı rivayet mevcuttur. Birinci rivayet; VII. yüzyılda buraya gelen Emevi komutanlarından Kays kabilesine mensup Mansur Cavene'ye izafetle bu ismin verildiğidir. İkinci rivayet ise; Abbasi Halifesi Ebu Cafer El-Mansur'un adından gelmektedir. Zamanla halk arasında telaffuz şeklinin de değişmesiyle “ Hüsn-ü Mansur” olmuştur.

Hısn-ı Mansur ismi, Arapça “kale” anlamına gelen hısn kelimesi ile Mansûr isminin bileşmesinden meydana gelmiştir. Bu haliyle şehrin ismi ‘Mansur’un Kalesi’ anlamına gelmektedir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Eski Kâhta: s.t. **Eski:** sf. 1. Çoktan beri var olan, üzerinde çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. 2. Önceki, sabık. 3. Geçerli olmayan. 4. Herhangi bir meslekte uzun süreden beri çalışmış olan. **Kâhta:** bkz. Kâhta. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Eskikent: s.t. **Eski:** sf. 1. Çoktan beri var olan, üzerinde çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. 2. Önceki, sabık. 3. Geçerli olmayan. 4. Herhangi bir meslekte uzun süre çalışmış olan. **Kent:** is. Şehir. 2. Site. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Eskiköy: s.t. **Eski:** sf. 1. Çoktan beri var olan, üzerinde çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. 2. Önceki, sabık. 3. Geçerli olmayan. 4. Herhangi bir meslekte uzun süreden beri çalışmış olan. **Köy:** is.1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Eskisaray: s.t. **Eski:** bkz. Eski. **Saray:** 1. (Seray) Büyük kimselerin veya padişahların oturduğu yüksek ve büyük bina. 2. Büyük, muntazam ve tantanalı konak, ev. 3. Kamu işlerinin yürütüldüğü büyük yapı. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Eskitaş: s.t. **Eski:** bkz. Eski. **Taş:** is. 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Fatih: sf.feth’den. 1. Cenab-ı hakkın sıfatlarından birisi. 2.is. Fetheden, zafer kazanan. 3. Açan, kapılar açan. 4. İslam devletlerinde, bir ülkeyi ya da bir kenti savaşıarak ele geçiren hükümdar ve komutanlara verilen san. 5. Osmanlı Padişahı II. Mehmet’in lakabı. Gerger, Çelikhan, Kâhta, Sincik, Merkez, Gölbaşı ve Besni ilçelerinde mahalle adı.

Fatih: bkz. Fatih. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Fethiye: y.a.1. Muğla iline bağlı ilçelerden biri. 2. Fethetme, alma, ele geçirme. **Feth:** is. Açma, başlama, zaptetme, ele geçirme, zafer. **+iye:** Arapça yer adı eki. (Fethedilen yer, zaptedilen bölge.) Tut ilçesine bağlı mahalle adı.

Fırat: 1.(Asurca) Geniş akarsu. 2.(Farsça) Geçit veren, üstünden geçmeye uygun. 3. Türkiye ve Suriye'nin doğu bölgelerini sulayan, Irak'ı aşan, Dicle Irmağıyla birleşerek Basra Körfezine dökülen büyük nehir. Kâhta ve Sincik ilçelerine bağlı mahalle adı.

Fıstıklı: sf. Fındığı olan. **Fındık:** (is.+lı) 1. Kayıngillerden, kuzey yarım kürenin ılık yerlerinde ve daha çok Doğu Karadeniz bölgesinde yetişen bir ağaççık (corlylus avellana). 2. Bu ağaççığın sert bir kabuk içinde bulunan yağlı, nişastalı ürünü. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Gazi: is. 1. Müslümanlıkta düşmanla savaştan veya savaş yapmış kimse. Olağanüstü yararlıklar göstererek düşmanı yenen komutanlara devlet tarafından verilen onur unvanı. 3. Savaştan sağ olarak dönen kimse. Kâhta ve Merkez ilçelerinde mahalle adı.

Geçitli: sf. Geçidi olan. **Geçit:** (is.+li) 1. Geçmeye yarayan yer, geçecek yer. 2. İki dağ arasında dar ve uzun yol, derbent. Gerger ve Besni ilçelerine bağlı köy adı.

Geçitli: bkz. Geçitli. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Gedikli: sf. Gediği olan. **Gedik:** is. 1. Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne. 2. Dağ geçidi. 3. Boşluk, eksiklik. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Geldibuldu: Çekimlenmiş iki fiilden oluşmuş. **Gel-** : f. Bir yerden bir yere varmak, ulaşmak. **Bul-:** 1.Var olduğu bilinmeyen ya da bilindiği halde göz önünde olmayan bir şeyi arayarak ortaya çıkarmak. 2. Bir şeyi rastlantıyla elde etmek, bir şeyle rastlantıyla karşılaşmak. **+Dİ:** Görülen geçmiş zaman eki. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Gerger: is. (gargar > gerger) Ermenice höyük, Tümülüs anlamındadır. Adıyaman'ın Kuzeydoğusunda yer alan ilçesi.

Girik: is. 1. İp takılan eğri ağaç. 2. Yüksekçe dağ, tümsek. 3. Hamur yumağı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Girne: y.a. KKTC’de yer alan turistik kasaba. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Göçeri: is. Sürekli yer değiştiren, göç etmekten hoşlanan. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Gökçay: s.t. **Gök:** 1. İçinde gök cisimlerinin hareket ettiği sonsuz boşluk, uzay, feza. 2. Yeryüzü üzerine mavi bir kubbe gibi kapanan boşluk, sema. 3. Gökyüzünün, denizin rengi, mavi veya yeşile çalan mavi. **Çay:** is. Genellikle ırmaktan küçük, dereden büyük akarsu. Say> çay: kara taşlık yer, çakıl taşlı sığ dere yatağı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Gökçe: is.1. Gök rengi, mavi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. sf. Gökle ilgili, semavi.4. Güzel, hoş giden. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Gölbağı: b.siz i.t. **Göl:** is.1. Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü. 2. Yapay su birikintisi.

Bağ: (is.+1) 1. Bir şeyi başka bir şeye veya birçok şeyi topluca birbirine tutturmak için kullanılan ip, sicim, şerit, tel vb. düğümlenebilir nesne. 2. İlgi, ilişki, rabita. 3. Kemikleri birbirine bağlamaya, iç organları yerinde tutmaya yarayan lif demeti. 4. Üzüm kütüklerinin dikili bulunduğu toprak parçası. 5. Meyve bahçesi. Çelikhane ilçesine bağlı köy adı.

Gölbaşı: b.siz i.t. **Göl:** is.1. Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü. 2. Yapay su birikintisi. **Baş:** (is.+1) 1. Topluluğu yöneten kimse. 2. İs. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 3. Başlangıç. 4. Temel, esas. Adıyaman’ın en batısında yer alan ilçesi.

Gölge: sf. Gölgesi olan. **Gölge:** (is.+li) 1. Saydam olmayan bir cisim tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı yerde oluşan karanlık. 2. Güneş ışınlarından korunacak yer. 3. Ne olduğu anlaşılmayan karaltı, siluet. 4. Resimlerdeki bir şekli cisimlendirmek için, onun ışık almaması gereken yerlerine vurulan az çok koyu renk. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Gölpınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Gölpınar+ı) **Göl:** is. 1. Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu ve tuzsuz durgun su örtüsü. 2. Yapay su birikintisi. **Pınar:** bkz. Pınar. Samsat ve Merkez ilçelerine bağlı köy adı.

Göltarla: s.t. **Göl:** bkz. Göl. **Tarla:** is. 1. Tarıma elverişli olan, sınırlı ve belirli toprak parçası. 2. Deniz hayvanlarının çoklukla bulunduğu yer. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Gölyurt: s.t. **Göl:** is.1. Oluşması genellikle tektonik, volkanik vb. olaylara bağlı olan, toprakla çevrili, derin ve geniş, tuzlu veya tuzsuz durgun su örtüsü. 2. Yapay su birikintisi. **Yurt:** is. 1. Halkın üzerinde yaşadığı, kültürün oluşturduğu toprak parçası, vatan. 2. Memleket. 3. Bakıma ve barınmaya muhtaç bir grup insanın oturduğu, yetiştirildiği veya bakıldığı kurum. 4. Göçebe Türklerin oturduğu çadır. 5. Öğrencilerin kaldığı, barındığı yer. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Gönan: is. 1. İşlenmiş deri. 2. Kösele. 3. Hayvan derisi. **+an:** (f.i.) : çoğul edatı, cemi. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Gözebaşı: b.siz i.t. **Göz:** (is.+e) 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde görme ve bakma. 3. Oda 4. Bakış, görüş. 5. Suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak. **Baş:** (is.+ı) bkz. Baş. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Gözpınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Gözpınar+ı) **Göz:** 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde görme ve bakma. 3. Oda 4. Bakış, görüş. 5. Suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak. **Pınar:** 1. Yerden kaynakarak çıkan su, kaynak. 2. Bu suyun çıktığı yer, kaynak, memba. 3. Çeşme. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Göztepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Göztepe+si) **Göz:** bkz. Göz. **Tepe:** bkz. Tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Güdülge: (is.+ge) 1. Kedi yavrusu. 2. Kuyruksuz, kuyruğu kesik hayvan. 3. Kısa, bodur, gelişmemiş. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Gümüşkaşık: s.t. **Gümüş:** is. Parlak beyaz renkli kolay işlenir, değerli bir maden. **Kaşık:** is. 1. Sulu veya bazı ufak taneli yiyecekleri ağza götürmeye yarayan saplı sofra aracı. 2. Ucu iğneli kaşık biçimindeki olta. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Gümüşkaya: s.t. **Gümüş:** bkz. **Kaya:** bkz. Kaya. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Gümüşlü: sf. Gümüşlü olan. **Gümüş:** (is.+lü) Parlak beyaz renkli kolay işlenir, değerli bir maden. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Gündoğdu: b.i. (kalıplaşmış cümle) Sabaha karşı doğdu, anlamında kullanılan bir ad. **Gn:** is. 1. Güneş. 2. Güneş ışığı. 3. Gündüz. 4. Yer yuvarlağının kendi ekseninde bir kez dönmesiyle 24 saatlik süre. 5. İçinde bulunulan zaman. 6. Zaman, sıra. 7. ağ, devir. 8. İyi yaşanmış zaman. **+doğ-du:** doğ- mak'tan görülen geçmiş zaman ekinin kalıplaşmasıyla Gndoğ-du isimleşmiş cümledir.

Güneşli: sf. Güneşli olan. **Güneş:** (is.+li) 1. Dünyamızın içinde bulunduğu sistemin merkezi kabul edilen, çevresinde gezegenlerin dolaştığı ve yeryuvarlağına ve gezegenlere ışık ve ısı veren, her gün doğup battığını gördüğümüz parlak ve büyük gök cismi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Güneykaş: s.t. **Güney:** is. 1. Solunu doğuya, sağını batıya veren kimsenin tam karşısına düşen yn, dört ana yönden biri, cenup, kuzey karşıtı. 2. sf. Bu yönde olan, bu ynle ilgili, cenubi. **Kaş:** bkz. Kaş. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Güngörmüş: b.i. (kalıplaşmış cümle) 1. Gnen ve mutluluk içinde yaşamış, iyi bir yaşam sürmüş (ama artık bu durumu değişmiş kimse). 2. Birçok yaşam deneyi bulunan kimse. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Gürgenli: (is.+li) 1. Grgengillerden, Karadeniz kıyılarındaki ormanlarda çok yetişen, kerestesi değerli bir ağaç, karagrgen. 2. sf. Bu ağaçtan yapılmış. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Güzelçay: s.t. **Güzel:** sf. 1. Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı. 2. İyi, hoş. 3. Beklenene uygun düşen ve başarı düşüncesi uyandıran. 4. Soyluluk ve ahlaki üstünlük düşüncesi uyandıran. **Çay:** is. Genellikle ırmaktan küçük, dereden büyük akarsu. Say> çay: kara taşlık yer, çakıl taşlı sığ dere yatağı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Güzelsu: s.t. **Güzel:** sf. 1. Göze ve kulağa hoş gelen, hayranlık uyandıran, çirkin karşıtı. 2. İyi, hoş. 3. Beklenene uygun düşen ve başarı düşüncesi uyandıran. 4. Soyluluk ve ahlaki üstünlük düşüncesi uyandıran. **Su:** is. 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Güzelyurt: s.t. **Güzel:** sf. 1. Biçimindeki uyum ve ölçülerindeki denge ile hoşla giderek hayranlık uyandıran. 2. İs. İyi, hoş. 3. Soyluluk ve ahlaki üstünlük düşüncesi uyandıran. 5. Görgü kurallarına uygun olan. 6. Hoşla giden, beğenilen, iyi doğru bir biçimde. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Habipler: is. Sevenler, dostlar. **Habib:** (is.+ler) Hubb'dan. Sevilen, sevgili, seven, dost. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Hacı Halil: k.a. unvan grubu. 18. yy.' da yaşadığı bilinen bir erendir. Halk tarafından çok sevilen bir zât olduğu için Anadolu'da birçok köye adı verilmiştir. Merkez ve Besni ilçelerine bağlı köy adı.

Hacılar: (is.+lar) 1. Din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman. 2. Kudüs, Efes vb. kutsal bir yeri ziyaret etmiş olan Hristiyan. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Hacılar: bkz. Hacılar. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Hacıyusuf: k.a. Bayramiye tarikatına mensuptur. Arapça'yı ve Farsça'yı ana dili gibi bildiği yazmış olduğu eserlerden anlaşılmaktadır. Hattatlıkta da usta olan Yusuf, II. Beyazıd'ın yaptırdığı Beyazıd Camii Şerifi'nin ilk Cuma ve Kürsü vaizidir. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Hamzalar: (is.+lar) 1. İstemek, arzu etmek. 2. Hamza (r.a.) Abdulmuttalib'in oğlu olup, Resulüllah'ın (a.s.m.) amcasıdır. Kâhta ve Gölbaşı ilçelerine bağlı köy adı.

Harmanardı: b.siz i.t. **Harman:** is. 1. Tahıl demetlerinin üzerinde düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işi. 2. Bu işin yapıldığı yer veya mevsim. 3. Birçok çeşitten birer parça alıp yeni birleşim oluşturma işi. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Hasancık: (is.+cık) 1. Nâmahremden korunur üzere olmak, korunmak. 2. Güzel. 3. İyilik, güzel muamelede bulunmak. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Hasandığın: (is.+is.) **Hasan:** 1. Nâmahremden korunur üzere olmak, korunmak. 2. Güzel. 3. İyilik, güzel muamelede bulunmak. **Diğın:** Hem aktif hem pasif, çift taraflı erkek. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Hasankan²¹: (is.+is.) unvan grubu **Hasan:** 1. Nâmahremden korunur üzere olmak, korunmak. 2. Güzel. 3. İyilik, güzel muamelede bulunmak. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Hasankendi: (is.+is.) **Hasan:** bkz. Hasan. **Kendi:** zm. 1. İyelik ekleri olarak kişilerin öz varlığını anlatmaya yarar. 2. Kişiler üzerinde direnilerek durulduğunu anlatır. 3. Bir işte başkalarının etkisi bulunmadığını gösterir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Hasanlı: (is.+lı) Hüsn'den. 1. Güzel. 2. İyilik, güzel muamelede bulunmak. 3. Namahremden korunur üzere olmak, korunmak. Sincik ve Besni ilçelerine bağlı köy adı.

Hasköy: s.t. **Has:** is. 1. Özgü, mahsus. 2. Katışıksız, en iyi cinsten, saf. 3. İyi nitelikleri kendinde toplamış olan. 4. Osmanlı Devletinde yüz bin akçeyi aşan dirlik. 5. Hükümdara özgü olan.

²¹ Kan > han: Eski Türkçede söz başında /h/ sesi yoktur, onun yerine /k/ sesi vardır. Bu nedenle Eski Türkçe'de söz başında bulunan /k/ sesi EAT'de sızılışarak /h/ sesine dönüşmüştür. ET.'de kanı > EAT.'de hanı, kangı > hangı, kan > han gibi. Kan(Gan) > Han: Eski Türklerde hükümdarlık unvanı.

Köy: is. 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Havutlu: sf. Semeri olan **Havut:** (is.+lu) Deve semeri. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Haydarlı: (is.+lı) 1. Yiğit, cesur, kahraman. 2. Hz. Ali'nin bir nâmı. 3. Arslan, Gazanfer. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Hocaömer: k.a. unvan grubu. Lala Hoca Ömer hakkında pek bilgi yoktur. Bilinene göre Sultan II. Osman'ın şehzadelik döneminde onu eğiten lalası. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Hürriyet: is. Özgürlük, bağımsızlık, serbestlik. Ar. **Hurriyya** “ köle olmama, azatlık” . **Hurr:** köle veya bağımlı olmayan, asil, soylu. **Hurre:** Cariye olmayan kadın. **Hürr:** Kimsenin baskısı, zorlaması olmadan meşru dairede istediği gibi yaşayabilen, serbest. Arapça nispet eki -î ile dişilik eki -e(h/t)'nin birleşmesi sonucu oluşan ekler bütünü. Türkçede -lık, -lik anlamı vermek için sıkça kullanılır. Kâhta, Merkez, Gölbaşı ve Besni ilçelerine bağlı mahalle adı.

Hüseyinli: (is.+li) 1.Küçük sevgili, güzel. 2. Hz. Ali'nin oğlu, Resul—Ekrem Aleyhiselatü Vesselâm'ın sevgili torunudur. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Ilıcak: sf. Az ılık, ılıkça. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Işıklı: (is.+lı) 1. Cisimleri görmeyi, renkleri ayırt etmeyi sağlayan fiziksel enerji, erke, ziya, nur, şavk. 2. Yüksek derecede ısıtılan cisimlerin (akkorluk) veya çeşitli enerji biçimleriyle uyarılan cisimlerin(gaz ışı) yaydığı gözle görülen ışım. 3. Bir yeri aydınlatmaya yarayan araç. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Işıktepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Işıktepe+si) **Işık:** is. 1. Aydınlık ziya. 2. Mutluluk, sevinç veya zekâdan doğan, yüzde ve gözlerde beliren pırıltı. 3. Yol gösteren, aydınlatan, önderlik eden kimse. **Tepe:** is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yeri, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası.

3. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genelde birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık bir yer biçimi. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

İkizce: (is.+ce) 1. Bir doğumda dünyaya gelen iki (kardeş). 2. Aynı çiçekte oluşmuş birbirine yapışık iki meyve. 3. Birbirine tamamen benzeyen, eş. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

İmamağa: (is.+is.) unvan grubu. **İmam:** 1. Cemaate namaz kıldırان kimse. 2. Müslümanlıkta mezhep kuran kimse.

3. Hz. Muhammed'den sonra onun vekilliği görevini üzerine alan halifelere verilen unvan. 4. Bazı küçük islam devletlerinde devlet başkanı. **Ağa:** 1. Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 3. Büyük kardeş, ağabey. 4. Okuryazar olmayan yaşlı kimselerin adlarıyla birlikte kullanılan san. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

İnce: sf. 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, kalın karşıtı. 2. Zayıf. 3. Taneleri ufak, iri karşıtı. 4. Aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

İncebağ: s.t. **İnce:** sf. 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve uzun olan, kalınlığı az olan, kalın karşıtı. 2. Küçük ayrıntıları çok olan, aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı. 3. Hafif, gücü az. **Bağ:** bkz. Bağ. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

İncekoz: s.t. **İnce:** sf. 1. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve kalınlığı az olan, kalın karşıtı. 2. Zayıf. 3. Taneleri ufak, iri karşıtı. 4. Aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı.

Koz: is. 1. Ceviz. 2. İskambil oyunlarında diğer kâğıtları alabilen, onlara üstün tutulan belirli renk ve işarettteki kâğıt. 3. Başarı fırsatı olan elverişli durum, saldırış ve savunma fırsatı. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

İnceler: (is.+ler) 1. Küçük ayrıntıları çok olan, aşırı özen gerektiren, kaba karşıtı. 2. Hafif, gücü az. 3. sf. Kendi cinsinden olanlara göre, dar ve uzun olan, kalınlığı az olan, kalın karşıtı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

İncirli: sf. İnciri olan. **İncir:** (is.+li) 1. Dutgillerden, asıl yurdu Akdeniz kıyıları olan, yaprakları geniş dilimli bir ağaç. 2. Bu ağacın yaş veya kuru olarak yenilen etli, tatlı yemişi, ballıdır. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

İnönü: b.siz i.t. Mustafa İsmet İnönü, Osmanlı döneminde Albay, Cumhuriyet döneminde orgeneral ve eski Genelkurmay Başkanı olan, cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'nin ilk başbakanı, ikinci cumhurbaşkanı, İstiklal Madalyası sahibi asker ve siyasetçidir. Çelikhan ve Besni ilçelerine bağlı mahalle adı.

İpekli: sf. İpekli olan. **İpek:** (is.+li) İpek böceği kozaları çözülerek çıkarılan ve dokumacılıkta kullanılan çok ince, esnek ve parlak tel. 2. sf. Bu telden yapılmış. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

İslamköy: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, İslamköy+ü) **İslam:** is. 1.Selâm'dan. İtaat, inkıyad, bir şeye teslimiyet. 2. Din. 3. Hz. Muhammed'in (a.s.m), Allah'ın emriyle insanlara bildirdiği din (İslâmlıkta, Allah'a itaat etmek, peygamberlere tabi olmak ve din namına ne bildirilmişse, kalp ile din ile tasdik ve onunla amel etmek şarttır). **Köy:** is. 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

İzollu: is. Şanlıurfa'nın en büyük aşiretlerinden biridir. Adı ve soyu Kurtuluş Savaşı kahramanı Şanlıurfalı İzollu Bozan Ağa'dan gelen bir aşirettir.²² İzol Aşireti, Fırat ve Dicle nehirleri arasındaki bölgelerde yoğunlaşmıştır.

Bu nedenle Adıyaman Besni ilçesine bağlı İzollu Köyü adının bu aşiretten geldiği düşünülmektedir. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kâhta: Kahtâ adının nereden geldiği yolunda kaynaklarda pek bilgi olmamakla beraber, tarihte, "Kâhta" isminin Persçe'de "Dağın Eteği" anlamına geldiği bilinmektedir. Adıyaman'ın doğusunda yer alan ilçesi.

²² <https://eksisozluk.com>

Kalburcu: is. 1. Kalbur yapan veya satan kimse. 2. İşi bir şeyi kalburdan geçirmek olan kimse. **Kalbur:** (is.+cu) Tahıl ve başka iri taneli maddeleri elemek için kullanılan büyük delikli veya seyrek telli elek. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kale: is. 1. Düşmanın gelmesi beklenebilen yollar üzerinde, askeri önem taşıyan şehirlerde, geçit ve dar boğazlarda güvenliği sağlamak için yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı. 2. Genellikle bir düşüncenin savunulduğu, sürdürüldüğü yer. 3. Takımla oynanan bazı top oyunlarında topun sokulmasına çalışılan yer.

4. Satranç tahtasının dört köşesine dikilen, tahtanın bir tarafından diğer tarafına kadar düz olarak boş hanelerde gidebilen kale biçiminde taş. Samsat ilçesine bağlı mahalle adı.

Kalecik: (is.+cik) bkz. Kale. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Kalemkaş: s.t. **Kalem:** is. 1. Yazmak, çizmek gibi işlerde kullanılan çeşitli biçimlerde araç. 2. Resmi kuruluşlarda yazı işlerinin görüldüğü yer. 3. Yontma işlerinde kullanılan ucu sivri veya keskin araç. **Kaş:** is. Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar. 2. Kemerli ve çıkıntılı şey veya yer. Gölbaşı ilçesine bağlı mahalle adı.

Kangülü: b.siz i.t. **Kan:** is. 1. Atardamarın ve toplardamarın içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı. 2. Soy. **Gül:** (is.+ü) 1. Gülgillerin örnek bitkisi (Rosa). 2. Bu bitkinin katmerli, genellikle kokulu olan çiçeği. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Kap Cami: (is.+is.) **Kap:** 1.İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. 2. Kap kaçak. 3. Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık vb. 4. Kadınların giydiği kolsuz üstlük. **Cami:** bkz. Cami. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Karaağaç: s.t. **Kara:** sf. 1. En koyu renk, siyah, beyaz karşıtı. 2. Bu renkte olan. 3. Esmer. 4. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. 5. Kötü, uğursuz, sıkıntılı. **Ağaç:** bkz. Ağaç. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Karabahşılı: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Bahşı:** (is.+lı) Türkçe Kişi Adları Sözlüğünde; Bilgin, öğretmen. Eski Uygur metinlerinden itibaren çeşitli Türk lehçelerinde bakşı (Uygur), bahşı (Çağatay), bahşı, bağşı (Türk), bakşı, baksa (Kırgız - Kazak) şeklinde rastlanan bu kelime diğer Altay dillerinde de bahşı (Moğol) ve bakşı (Mançu) olarak geçer. Farsça: بخشی; Türkmence: bagşy (bağşı), başxi, Türkmenlerde destan anlatıcısı, Özbeklerde destancı ve falcı, Kazak ve Kırgızlarda ise büyücü ve duahan manalarında kullanılmaktadır..

“Kelimeye Moğol istilâsından sonra XIII. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar tarihî bir terim olarak rastlanır. Hatta XIII. yüzyıl İran şairlerinden Pûr Bahâ-yi Câmî'nin bir kasidesinde de bu kelime geçmektedir. Kelimenin yakın zamanlara kadar Sanskritçe bhikşudan (dilenci ve gezginci Budist rahibi) geldiği sanılmıştır. Ancak Ramstedt, Schmidt ve Pelliot kelimenin Çince'den Moğolcaya geçtiğini söylerlerken Radloff bunun Türkçe bak kökünden geldiğini ileri sürmüştür. Aslı henüz aydınlanmayan ve Uygur metinlerinde "Budist rahibi" mânasına gelen bu kelime, Moğol devletlerinin Müslümanlığı kabulünden sonra, 'Uygur harflerini ve edebî Türk ve Moğol dillerini bilen kâtip' anlamında, XVI. yüzyılda ise 'hekim, cerrah' mânasında kullanılmıştır. Bahşı kelimesi, XIV. yüzyıldan başlayarak Moğol geleneğini sürdüren Celâyirliler, Timurlular ile Kazan, Kırım hanlıklarında ve Bâbürlüler'de de 'kâtip' mânasında geçmiştir. Hazar ötesi Türkmenler'i arasında 'koşuklar, yani şiirler okuyan şair' mânasını taşıyan kelime, Hîve ve Buhara'da 'halk şair çalgıcısı'nı ifade etmektedir. Bahşı kelimesine müslüman Kırgız - Kazaklar arasında bahsı, bahşı ve bahsa şekillerinde hâlâ rastlanmaktadır. Bunların kullandıkları müzik aleti (kopuz) bir çeşit viyolonsel olup yay ile çalınmaktadır.”²³ Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Karaburun: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Burun:** is. 1. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. 2. Bazı şeylerin ön ve sivri bölümü. 3. Karanın, özellikle yüksek ve dağlık kıyılarda, türlü biçimlerde denize uzanmış bölümü. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

²³ Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

Karacaören: s.t. **Karaca:** sf.1. Rengi karaya yakın olan, esmer. 2. Geyikgillerden, boynuzları küçük ve çatallı bir av hayvanı. 3. Üst kol. **Ören:** is. Eski yapı ya da kent kalıntısı, harabe, virane. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Karaçalı: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Çalı:** is. Böğürtlen, ahududu gibi ağaççıktan küçük, dalları çok çatallı ve sapları odunsu bitki. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Karaçayır: s.t. **Kara:** sf. 1. En koyu renk, siyah, beyaz karşıtı. 2. Bu renkte olan. 3. Esmer. 4. Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak. 5. Kötü, uğursuz, sıkıntılı. **Çayır:** is. Özellikle ılıman kuşakta yaygın olan bozkırlara göre daha nemcil, yeşilliği daha sürekli ve kimi kez ağaçla karışık otsu bitkisel örtü ve bu örtünün oluşturduğu doğal bölge. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Karadağ: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Dağ:** 1. Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü. 2. Kızgın bir demirle vurulan damga, nişan. 3. İyileştirmek için vücudun hastalıklı bölümüne kızgın bir araçla yapılan yanık. 4. Büyük üzüntü, acı. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Karadut: s.t. **Kara:** is. 1. En koyu renk, siyah, beyaz karşıtı. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Esmer. 4. Kötü, uğursuz, sıkıntılı. **Dut:** bkz. Dut. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Karagöl: s.t. **Kara:** bkz. **Göl:** bkz. Göl. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Karagöl: bkz. Karagöl. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Karagüveç: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Güveç:** is. 1. İçinde yemek pişirilen toprak kap. 2. Bu kapta pişirilen yemek. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Karahöyük: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Höyük:** is. 1. Tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılıp yok olmuş yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesi nedeniyle oluşmuş, çoğu kez içinde tarihsel kalıntıların gömülü bulunduğu yayvan toprak tepe. 2. Toprak yığını, küçük tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Karakoç: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Koç:** is.1. Damızlık erkek koyun. 2. Çalıştırmacı. 3. Sağlıklı, gürbüz genç erkek. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Karaköse: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Köse:** bkz. Köse. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Karalar: (is.+lar) Kara: bkz. Kara. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Karaman: y.a. 1. Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. 2. İs. Orta Anadolu'da yetiştirilen, kuyruğu iri ve yağlı bir tür koyun. 3. Esmer, kara yağız insan. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Karaman: y.a. 1. Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan illerinden biri. 2. İs. Orta Anadolu'da yetiştirilen, kuyruğu iri ve yağlı bir tür koyun. 3. Esmer, kara yağız insan. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Karapınar: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Karataş: s.t. **Kara:** bkz. Kara. **Taş:** is. 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Kargalı: sf. Kargası olan. **Karga:** (is.+lı) Kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuş. 2. Bir şeyin asıl durumunu yitirerek, baş aşağı olması. 3. Yelkenleri toplama. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Karşıyaka: y.a. sıfat tamlaması. İzmir iline bağlı ilçelerden biri. **Karşı:** is. 1. Bir şeyi, bir yerin, bir kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi. 2. Yol, deniz, ırmak vb.nin öbür kıyısı veya yanı. 3. Ön, kat, huzur.

4. sf. Bulunan yere göre önde, ileride olan. **Yaka:** is. 1. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. 2. Giyeceklerin boyna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası. 3. Kıyı, kenar, taraf. 4. Eğik, yerey. 4. Semt. 5. Yapıların saçaklarında, suyun içeriye sızmasını önlemek için kiremidin altıyla oluk arasına konulan metal levha. 6. Yelkenlerin kenar ve köşeleri. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Kaşköy: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Kaşköy+ü) **Kaş:** bkz. Kaş. **Köy:** is.1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kaşlıca: sf. Kaşı olan. **Kaş:** (is.+lı+ca) . 1. Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar. 2. Eyerin ön ve arkasındaki çıkıntılı bölüm. 3. Sarp kayalık, uçurum. 4. Bağ ve bahçelerde toprak yığarak yapılan sınır, set. 5. Ocağın veya şöminenin üst tarafında bulunan, üzerine malzeme konulan çıkıntı. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Kaşyazı: b.siz i.t. **Kaş:** is. 1. Gözlerin üzerinde kemerli birer çizgi oluşturan kısa kıllar. 2. Eyerin ön ve arkasındaki çıkıntılı bölüm. 3. Sarp kayalık, uçurum. 4. Bağ ve bahçelerde toprak yığarak yapılan sınır, set. 5. Ocağın veya şöminenin üst tarafında bulunan, üzerine malzeme konulan çıkıntı.

Yazı: is. 1. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazmak işi. 2. Harfleri yazma biçimi. 3. Herhangi bir harf düzeninde biçim ve sanat bakımında özellik gösteren tür. 4. Alın yazısı, yazgı. 5. Halk ağzında “düz yer, ova kır”. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Kavak: is. Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kavaklı: sf. Kavak ağacı olan. **Kavak:** (is.+lı) Söğütgillerden, sulak bölgelerde yetişen boyu bazı türlerinde 30-40 metreye değin çıkan, kerestesinden yararlanılan uzun boylu bir ağaç. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Kaya: is. 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Kayacık: (is.+cık) 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kayadibi: b.siz i.t. **Kaya:** bkz. Kaya. **Dip:** (is.+i) 1. Oyuk ve çukur bir şeyin en alt bölümü. 2. Taban. 3. Dikili duran bir şeyin yerle birleştiği nokta ve çevresi veya bir şeyin yanı başı. 4. Kapalı bir yerin kapıya göre en uzak bölümü. Kâhta ve Merkez ilçelerine bağlı köy adı.

Kayalı: (is.+lı) bkz. Kaya. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kayalık: sf. Kayaları çok yer. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Kayaönü: b.siz i.t. **Kaya:** bkz. Kaya. **Ön:** (is.+ü) 1. Bazı kelimelerin başına getirilerek kelimenin anlamına “önce olan” veya “ ilk kavramı” katar. 2. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı. 3. Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan. 4. Bir kimsenin ilerisi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kaymakam Hasan Tütün: k.a. 1990-1993 yılları arasında Adıyaman Besni İlçesinin Kaymakamı olarak görev almıştır. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Keleşan: is.(sf.+an) **Keleş:** yiğit, cesur, bahadır, çok yakışıklı. **+an:** i. çoğul edatı, cemi. (Yiğitler, bahadırlar) Gerger ilçesine bağlı mahalle adı.

Kemer kaya: s.t. **Kemer:** 1. sf. Katmanlı kayaçlarda bir kıvrımın kabarık tepe yeri, tekne karşıtı. 2. İki sütun veya ayağı birbirine üstten yarım çember, basık eğri, yonca yaprağı gibi biçimlerde bağlayan ve üzerine gelen duvar ağırlıklarını, iki yanındaki ayaklara bindiren tonos bağlantı. Bele dolayarak toka ile tutturulan, kumaş, deri veya metalden yapılan bel bağı. 3. Etek, pantolon gibi giysilerin bele gelen bölümü. 4. Özellikle yolculukta kullanılan, üzerinde altın para yerleştirmeye yarar gözleri olan meşin kuşak. **Kaya:** bkz. Kaya. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kesecik: (is.+cik) **Kese:** is. 1. Organizmanın bazı boşluklarına verilen ad. 2. Cepte taşınan, içine para, tütün gibi şeyler konulan, kumaştan veya örgüden küçük torba. 3. Yıkanırken kir çıkartmak için ele geçirilen, vücudu ovmaya yarayan, bürümcükten, cep biçiminde bez. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kesertaş: s.t. (kes-er) sf. 1. Kesici olan. 2. Tahta, ağaç yontmaya yarayan, kısa saplı, bir yanı keskin ağızlı, öteki yanı çivi çakmaya uygun çelik araç.

Taş: is. 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş. 3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Kılavuz: is. 1. Yol gösteren, tarihi ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber. 2. Herhangi bir alanda veya konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap vb. 3. Evlenecek olan erkek veya kadına eş bulan kimse. 4. Ruhsal ve zihinsel bakımdan yol gösteren, ışık tutan kimse. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Kılıç: is. 1. Uzun, düz veya eğri, ucu sivri, bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan çelikten silah.

2. Bu silah kullanılarak oynanan, hedef bölgesi, baş gövde ve kollar olan bir tür kılıç oyunu. 3. Saban ökçesini oka bağlayan ağaç parçası. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Kındıralı: (is.+is.) **Kındır:** 1. Halat, ip. 2. Kındır / Kındır, şekil olarak vazoya benzeyen, suyu serin tutan su kabağı. **Ali:** bkz. Ali. Kesin olarak bilinmemekle beraber ilin bir sakini olabilir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kırmacık: (is.+cık) 1. Ortasından kırılarak doldurulan çiftte veya tüfek. 2. Kırılmış veya dövülmüş tahıl. 3. Kumaşı katlayarak yapılan giysi süsü, pli. 4. (Hayvan için) Soyu karışmış, azma, melez, metis. 5. Yabancı etkilerle özgün niteliğini yitirmiş olan. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Kızılcahöyük: s.t. **Kızıl:** (is.+ca) 1. Parlak kırmızı renk. 2.sf. Bu renkte olan. **Höyük:** is. 1. Tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılıp yok olmuş yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesi nedeniyle oluşmuş, çoğu kez içinde tarihsel kalıntıların gömülü bulunduğu yayvan toprak tepe. 2. Toprak yığını, küçük tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kızılcapınar: s.t. **Kızıl:** (is.+ca) bkz. Kızıl. **Pınar:** bkz. Pınar.

Kızılhisar: s.t. **Kızıl:** bkz. Kızıl. **Hisar:** is. 1. Bir şehrin veya önemli bir yerin korunması için taştan yapılmış yüksek duvarlı ve kuleli, çevresinde hendekler bulunan küçük kale, kermen, germen. 2. Klasik Türk müziğinde bir birleşik makam. 3. Klasik Türk müziğinde rediyez notası. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kızılın: s.t. **Kızıl:** bkz. Kızıl. **İn:** is. 1. Yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk. 2. Mağara. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kızılkaya: s.t. **Kızıl:** bkz. Kızıl. **Kaya:** bkz. Kaya. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kızılöz: s.t. **Kızıl:** is. 1. Parlak kırmızı renk. 2.sf. Bu renkte olan. **Öz:** is.1. Bir şeyin temel ögesi, künh, zübde. 2. Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, nefis, derun. 3. Kendi, zat. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Kızılpınar: s.t. **Kızıl:** bkz. Kızıl. **Pınar:** bkz. Pınar. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Koçalı: (is.+is.) unvan grubu. **Koç:** 1. Damızlık erkek koyun. 2. Çalıştırmacı. 3. Sağlıklı, gürbüz genç erkek. **Ali:** bkz. Ali. Kesin olarak bilinmemekle beraber ilin bir sakini olabilir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Koçtepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Koçtepe+si) **Koç:** 1. Damızlık erkek koyun. 2. Sağlıklı, gürbüz genç erkek. 3. Eğitici.

4. Kişilerin liderlik ve yöneticilik özelliklerini, becerilerini geliştirmeye yönelik, belli bir amacı hedefleyerek daha etkili sonuçlara ulaşmasını sağlamak için çalışan kimse. **Tepe:** is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yeri, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası.

3. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genelde birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık bir yer biçimi. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Konacık: (is.+cık) Hamur tahtası, sofra. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Konuklu: sf. Konuğu olan. **Konuk:** (is.+lu) Bir yere veya birinin evine kısa bir süre kalmak için gelen kimse, misafir, mihman. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Korucak: (is.+cak) Bakımlı ve koruma altında bulunan küçük orman. Çelikhane ilçesine bağlı köy adı.

Koruköy: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Koruköy+ü) **Koru:** Bakımlı ve koruma altında bulunan küçük orman.

Köy:1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Korulu: sf. Korusu olan. **Koru:**(is.+lu) Bakımlı ve koruma altında bulunan küçük orman. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Korupınar: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Korupınar+ı) **Koru:** bkz. Koru. **Pınar:** bkz. Pınar. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Koşarlar: (sf.+lar) 1. Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek. 2. Bir yere ivedilikle gitmek. 2. Bir işle çok ilgilenmek, hızlı adımlarla hareket etmek. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Kovanoluk: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Kovanoluğ+u) **Kovan:** 1. Fişegin kapsül, barut ve kurşun taşıyan yuva bölümü, kapçık. 2. Arılara barınak olarak yapılan, türlü biçimdeki tahta, sepet veya sandık. 3. Yayık.

Oluk: Bir şeyin akmasına yarayan üst yanı açık boru. 2. Yağmur sularını damların kenarlarına toplayıp akıtan yatay konumlu, genellikle çinko vb. boru. 3. Bir şeyin üzerinde oyulmuş yol. 4. Ay yüzeyinde görülen uzun yarıklardan her biri. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Kozağaç: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Kozağaç+ı) **Koz:** 1. Ceviz. 2. İskambil oyunlarında diğer kâğıtları alabilen, onlara üstün tutulan belirli renk ve işaretteki kâğıt. 3. Başarı fırsatı olan elverişli durum, saldırış ve savunma fırsatı. **Ağaç:** 1. Meyve verebilen, gövdesi odun ve kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki. 2. sf. Bu gibi bitkilerin gövdesinde ve dallarında yapılan. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Kozan: y.a. Adana ilinin bir ilçesidir. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Köklüce: sf. Kökü olan. **Kök:** (İs.+lü+ce) 1. Bitkileri toprağa bağlayan ve onların, topraktaki besin maddelerini emmesine yarayan klorofilsiz bölüm. 2. Dip, bölüm. 3. Temel, esas. 5. Kaynak, köken. 6. Bir kimseyi bir yere bağlayan manevi temel güçlerin bütünü. 7. Kelimenin her türlü ekler çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölümü.

8. Olağan şartlarda çevresinden yalıtılamayan, ancak birçok tepkimede nitelik değiştirmeden geçebilen atom kümesi. 9. Sazı kurmaya yarayan burgu, kulak. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Köprübaşı: b.siz i.t. **Köprü:** is. Herhangi bir engelle ayrılmış iki yakayı birbirine bağlayan veya trafik akımının, başka bir trafik akımını kesmeden üstten geçmesini sağlayan, ahşap, kâğıt, beton veya demir yapı. **Baş:** (is.+ı) bkz. Baş. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Köseler: (is.+ler) 1.sf. Bıyığı sakalı çıkmayan erkek. 2. Cılız, bodur. 3. Yeni evlenmiş erkek, güvey. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Köseli: sf. Köse olan. **Köse:** (is.+li) 1.Bıyığı sakalı çıkmayan erkek. 2. Cılız, bodur. 3. Yeni evlenmiş erkek, güvey. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Köseuşağı: b.siz i.t. **Köse:** 1.sf. Bıyığı sakalı çıkmayan erkek. 2. Cılız, bodur. 3. Yeni evlenmiş erkek, güvey. **Uşak:** (is.+ı) 1. Çocuk. 2. Herhangi bir bölgenin halkından olan erkek. 3. Erkek hizmetçi. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Kösüklü: sf. Kilidi olan. **Kösük:** (is.+lü) Kürtçe kilit demek. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Kurudere: s.t. **Kuru:** sf. 1. Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı. 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan. 3. Daha sonra kullanılmak için kurutulmuş, taze ve yeşil karşıtı. 4. Canlılığını yitirmiş. **Dere:** is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Kurugeçit: s.t. **Kuru:** sf. Nemi çok az olan hava. **Geçit:** is. 1. Geçmeye yarayan yer, geçecek yer. 2. İki dağ arasında dar ve uzun yol. Gölbaşı ilçesine bağlı mahalle adı.

Kurugöl: s.t. **Kuru:** sf.1.Suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı. 2. Yağış almayan veya üzerinde bitki olmayan. **Göl:** bkz. Göl. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kuşakkaya: s.t. **Kuşak:** is.1. Bele sarılan uzun ve enli kumaş. 2. Sağlamlığı artırmak için bir şeyin çevresine geçirilen ağaçtan veya metalden bağ. 3. Yaklaşık olarak yirmi beş, otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil, batın. 4. Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu. 5. Bir küre yüzeyi, paralel iki düzlemle kesildiğinde iki kesitin arasında kalan bölüm. **Kaya:** bkz. Kaya. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kuştepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Kuştepe+si) **Kuş:** is. Yumurtlayan omurgalılardan, akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı uçucu hayvanların ortak adı. **Tepe:** bkz. Tepe. Samsat ve Merkez ilçelerine bağlı köy adı.

Kutluca: sf. Kutlu olan. **Kutlu:** (is.+ca) Uğur getirdiğine inanılan, uğurlu, ongun, mübarek. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Kuyucak: (is.+cak)1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer. 4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kuyulu: (is.+lu) 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer. 4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kuzevleri: b.siz i.t. **Kuz:** is. Güneş almayan ya da az güneş alan yer. **Ev:** (is.+ler+i) 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane. 3. Aile. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Küçükhasancık: s.t. **Küçük:** sf. 1. Boyutları, benzerlerinkinden daha ufak olan, büyük karşıtı. 2. Eni, boyu az. 3. Daha az yaşlı. 4. Niceliği az olan. **Hasan:** (is.+cık) bkz. Hasan. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Küçükören: s.t. **Küçük:** sf.1. Boyutları, benzerlerinininkinden daha ufak olan, büyük karşıtı. 2. Eni, boyu az. 3. Daha az yaşlı. 4. Niceliği az olan. **Ören:** bkz. Ören. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Külahhüyük: (is.+is.) külfet> külef> külaf 1. Zahmetler, sıkıntılar, zorluklar, yorgunluklar. 2. Merasimler, seremoniler. **Hüyük:** höyük> hüyük 1. Tarih boyunca türlü nedenlerle yıkılıp yok olmuş yerleşme bölgelerinde, yıkıntıların üst üste birikmesi nedeniyle oluşmuş, çoğu kez içinde tarihsel kalıntıların gömülü bulunduğu yayvan toprak tepe. 2. Toprak yığını, küçük tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Kütüklü: sf. Kütüğü olan. **Kütük:** (is.+lü) 1. Kalın ağaç gövdesi. 2. Kesilmiş ağaç gövdesi. 3. Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan bölümü. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Levzin: is. Badem hulâsası. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Lokman: k.a. Lokman veya Lokman Hekim, Kur'an'da ve halk efsanelerinde bahsi geçen, hikmet sahibi olduğuna inanılan kişi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Mahmut Nedim Ökmen: k.a. Maliyeci, siyaset ve devlet adamı, milletvekili, bakan ve şairdir. 1951-1954 yıllarında Tarım Bakanlığı yapmış, 1954 seçimlerinde Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. 1955'te Maliye Bakanı olmuş, 1960 yılında 27 Mayıs ihtilali ile birlikte milletvekilliği ve bakanlık görevi sona ermiştir. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Mahmutoğlu: b.siz i.t. **Mahmut:** k.a. 1. Medh olmaya müstehak, medhe layık. 2. Öğülmüş, medh ü sena olunmuş. 3. Peygamberimizin (s.a.v) isimlerindendir. **Oğul:** (is.+u) 1. Erkek evlat. 2. Bazı kelimelerin anlamını pekiştirmek için kullanılan bir söz.

3. Bir ana arıyla birlikte kovandan ayrılan, yeni yetişmiş arı topluluğu. 4. Yaşlı kimselerin genç erkeklere söylediği bir seslenme sözü. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Malazgirt: y.a. Muş İlne bağlı bir ilçedir.

Me + zü + girt

↓ ↓ ↓
biz tez aldık

Me + zü + girt

Me + lez + girt

Ma + laz + girt

Malazgirt, “ çabuk aldık, tez aldık, kolay aldık, erken aldık ” anlamlarına gelir.

mâ (f.zm.): biz

girift (f.i.) : 1. tutma, yakalama, Ahz ü girift: yakalayıp tutma 2. Dolaşık, birbiri içine girgin, karışık.

Malazgirt, malum birçok yerleşim yerimizin adı olarak kullanılmaktadır. Adıyaman il merkezinde de bir mahallenin adı olarak geçmektedir.

Malazgirt kasabasının, Büyük Selçuklu hükümdarı Alparslan ile Bizans İmparatoru Romanos Diogenes’in karşılaştıkları ve Alparslan’ın zaferi ile son bulan Malazgirt Meydan Muharebesi’nin yapıldığı alanı içine alması bakımından, Türk tarihinde önemli bir yeri vardır. Asıl ününü ise Alparslan ile Romanos Diogenes arasında yaşanan ve Selçuklulara Anadolu’nun kapılarını açan Malazgirt Muharebesinden almıştır. Kaynaklarda kaydedilen rakamlara göre 200 bin kişilik Bizans ordusunun karşısına 50 bin kişiden oluşan bir orduyla çıkan ve galip gelen Alparslan’ın bu zaferi, Bizans’ın, diğer adıyla Doğu Roma İmparatorluğu’nun sonunu getirecek bir adım olmuştur. Malazgirt adının kökeni ve anlamının ne olduğu ile ilgili öne sürülen iddialara göre, Malazgirt Kürtçe bir kelimedir ve “Çabuk aldık”, “Tez aldık”, “Kolay aldık” veya “Erken aldık” anlamına gelen “*Me lez girt*” ifadesinden oluşmuştur.

Bu tür açıklamaları ancak yakıştırma olarak değerlendirmek mümkündür. Yakıştırma kelimesi olumsuz bir ifade olarak algılanmamalı şayet Saussure, “köken yakıştırma” eğiliminin bütün dillerde yaşandığını belirtir ve Avrupa dillerinde anlam genişliğine uğrayarak kökünden farklı anlamda kullanılan pek çok kelimeye işaret etmektedir. Aynı durum Malazgirt kelimesinde de söz konusudur.

Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçmiş kelimeler birinci manalarından farklı bir kullanım kazanmışlardır. Birçok şehrimizin adını, halk kendi hayal gücüne dayanarak anlamlandırmaktadır. Örneğin Mardin, İstanbul, Kastamonu ve başka pek çok şehir adları için efsanevi yorumlar yapılmaktadır. Aynı şekilde Mezopotamya için de ‘Mezra Botan (Botan Mezrası)’ açıklaması yapanlar var.

Doğu ve Batı tarih kaynaklarında Malazgirt’in adı ‘*Manazgirt*, *Mollaşkerd*, *Menazcird*, *Menazcerd*, *Malazgirt*, *Manazgird*, *Manzikert*’ gibi çeşitli şekillerde geçmektedir. Harf dönüşmesi veya harflerde takdim-tehire rağmen tamamının aynı kelime olduğu görülmektedir. Arapça kaynaklarda geçen *Menazcird*, *Menazcerd*, imlası Arap alfabesinde “g” harfinin bulunmayışıyla açıklamak mümkün. Yine birçok dilde –l ile –n harfinin birbirine dönüştüğü biliniyor; “nylon-laylon” örneğinde görüldüğü gibi. Arapça alfabede –g harfi olmadığından, Farsça gibi alfabesinde –g sesi olan diller, Arap alfabesini kullanmaya başladıklarında, “gaf” harfini oluşturuncaya kadar uzun bir dönem –g ve –k’yi aynı şekilde “kef” harfiyle yazmışlardır. *Malazgirt*, *Manzikert*, *Mollaşkerd* yazılışında görülen –g /-k farkının da bu sebepten kaynaklandığını söylemek mümkündür.

Malazgirt sözcüğünün kökeniyle ilgili tarihi kaynaklarda bir bilginin bulunduğu açık değildir. Kürtçe ‘*Me lez girt*’ ifadesine benzerliğine bakarak bu adı açıklamaya kalkışmanın ispatlanır bir yanı yoktur. Tıpkı Mezopotamya’nın ‘Mezra Botan’, Kastamonu’nun ‘*Kastın neydi Moni*’, Mardin’in ‘*Mert ini*’ şeklinde açıklanamayacağı gibi. Öte yandan kelimelere “köken yakıştırma” eyleminin durduk yere yapılmadığını göz önüne bulundurmak gerekir. Malazgirt Savaşı’nda 50 bin kişilik küçük bir ordunun, 200 bin kişilik bir orduyu yenmesine bakıldığında, akli zorlayan bir tablo göz önüne gelecektir.

Buradan hareketle ‘Me lez girt’ yakıştırması, Malazgirt adının toplumun duyusundaki yansıması olarak ortaya çıkıyorsa, böyle bir duyu ve açıklama bilimsel, nesnel bir bilgiye dayanmazsa dahi halkın sonuca yakıştırdığı bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.²⁴Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Malpınarı: b.siz i.t. **Mal:** is. 1. Bir kimsenin veya bir tüzel kişinin mülkiyeti altında bulunan, taşınır veya taşınmaz varlıkların bütünü. 2. Birinin mülkiyeti altında bulunan büyükbaş hayvanların bütünü. 3. Alınıp satılabilen her türlü ticaret eşyası, tüccar malı, emtia. 4. Bayağı, aşağılık, kötü kimse. **Pınar:** (is.+1) bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Mara: is. Vücûdun çok zaman çıplak olan yeri. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Mehmet Akif: k.a. Mehmet Akif Ersoy, Arnavut kökenli Türk şair, veteriner hekim, öğretmen, vaiz, hafız, Kur’an mütercimi ve siyasetçi. Türkiye Cumhuriyeti’nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin ulusal marşı olan İstiklal Marşı’nın yazarıdır. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Menderes: k.a. Ali Adnan Ertekin Menderes, 1899’da Çakırbeyli Aydın’da doğmuştur. Türk siyasetçi, hukukçu ve toprak ağasıdır. 19., 20., 21., 22., ve 23. dönem Hükümeti Başkanı’dır. 1950-60 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığı yapmıştır.

Serbest Cumhuriyet Fırkası, Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Partide siyaset yapmıştır. Menderes, 27 Mayıs Darbesi’nin ardından, 17 Eylül 1961 tarihinde asılarak idam edilmiştir. TBMM 1990 yılında çıkardığı yasayla Menderes ve onunla beraber idam edilenlere itibarlarını iade etmiştir. 26 Ocak 1931’de milli orduda görev aldığı için kırmızı şeritli İstiklal Madalyası ile taltif edilmiştir. Kâhta ve Besni ilçelerine bağlı mahalle adı.

²⁴ <http://alikaadeniz.org>

Menzil: is. 1. Yolculukta dinlenmek amacıyla durulan yer, konak. 2. İki konak arasındaki uzaklık. 3. Bir günlük yol. 4. Menzil Köyü tüm Türkiye’de tanınan bir köydür. Bunun sebebi ise Efendimiz’in (s.a.v) soyundan gelen zâtların bu köyde yaşıyor olması ve bu zâtların Şahı Nakşibend Hazretleri tarafından kurulan Nakşibendi Tarikatı’nın silsilesini devam ettiren Misyonu üstlenmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Merkez: is. 1. Bir bölgenin veya kuruluşun yönetim yeri. 2. Bir işin öğretildiği yer. 3. Bir işin yoğun olarak yapıldığı yer. Gerger, Çelikhan, Merkez ve Gölbaşı ilçelerinde mahalle adı.

Meryemuşağı: b.siz i.t. **Meryem:** 1.k.a. Hz. İsa Peygamberin annesi. 2. Dindar kadın. 3. İsyan, ayaklanma. **Uşak:** (is.+1) 1. Çocuk. 2. Herhangi bir bölgenin halkından olan erkek. 3. Erkek hizmetçi. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Mestan: is. Sarhoşlar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Meydan: is. 1. Alan, saha. 2. Yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri. 3. Bulunan yer ve çevresi, ortalık. 4. Fırsat, imkân veya vakit. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Mimar Sinan: k.a. Osmanlı baş mimarı ve inşaat mühendisidir. Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerinde baş mimar olarak görev yapan Mimar Sinan, yapıtlarıyla geçmişte ve günümüzde dünyaca tanınmıştır. Başyapıtı “ustalık eserim” dediği Selimiye Camii’dir. Merkez ve Gölbaşı ilçelerine bağlı mahalle adı.

Musalla: is. 1. Namaz kılınan yer. 2. Cami avlusunda cenaze namazı kılmaya ait yer. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Mustafa Yücel Özbilgin: k.a. Mustafa Yücel Özbilgin, Daniştay Saldırısı’nda görev başında hayatını kaybeden Türk hukukçu ve mülki idare amiridir. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Mutlu: sf. 1. Mutluluğa erişmiş olan, ongun, mesut, bahtiyar, berhudar. 2. Mutluluk veren. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Mülkköy: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Mülkköy+ü) **Mülk:** 1. Ev, dükkân, arazi gibi taşınmaz mal. 2. Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü, ülke. 3. Vakıf olmayıp doğrudan doğruya birinin malı olan yer veya yapı. **Köy:** is. 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Nakışlı: sf. Nakışı olan. Nakış: (is.+lı) 1. Genellikle kumaş üzerine renkli iplikler veya sırma ve sim kullanarak elle, makineyle yapılan işleme. 2. Özellikle duvar ve tavanları süslemek için yapılan resim. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Narince: (is.+ce) 1. İnce yapılı, yepelek, nazenin. 2. İnce, nazik. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Narlı: sf. Narı olan. **Nar:** (is.+lı) 1. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük koyu kırmızı renkte küçük bir ağaç. 2. Bu ağacın kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Narlidere: s.t. Nar ağacı olan dere. **Nar:** (is.+lı) 1. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük koyu kırmızı renkte küçük bir ağaç. 2. Bu ağacın kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi. **Dere:** is. 1. Genellikle yazın kuruyan küçük akarsu. 2. Bu akarsuyun yatağı. 3. İki dağ arasındaki uzun çukur. 4. Damlarda yağmur sularını toplayarak oluğa veren çinko veya kiremit yol. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Narsırtı: b.siz i.t. **Nar:** is.1. Nargillerden, yaprakları karşılıklı, çiçekleri büyük koyu kırmızı renkte küçük bir ağaç. 2. Bu ağacın kırmızımtırak sarı sert bir kabukla örtülü, içinde çok sayıda kırmızımtırak, sulu taneler bulunduran yuvarlak yemişi. **Sırt:** (is.+ı) 1. Omurgalı veya omurgasız hayvanlarda boyundan kuyruk sokumuna kadar uzanan üst bölüm. 2. İnsanlarda boyundan bele kadar uzanan üst bölüm. 3. Kesici araçların kesmeyen kenarı. 4. Dağların veya tepelerin üst bölümü. 5. Üst, arka (insan için). 6. Bir şeyin üstü, üst bölümü. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Olgunlar: (is.+lar) 1. Bilgi, görgü ve hoşgörüsü gereği kadar gelişmiş, kâmil. 2. sf. (meyveler için) Yenecek duruma gelmiş. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Oluklu: sf. Oluklu olan. **Oluk:** (is.+lu) 1. Bir şeyin akmasına yarayan üst yanı açık boru. 2. Yağmur sularını damların kenarlarına toplayıp akıtan yatay konumlu, genellikle çinko vb. boru. 3. Bir şeyin üzerinde oyulmuş yol. Kâhta ve Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Onevler: (sf.+ler) On tane hane. **On:** Sayı. 1. Dokuzdan bir artık. 2. Dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam: 10, X. **Ev:** is. 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut. 3. Evin iç düzeni, eşyası vb.

4. İçinde bir iş görülen veya bazen belirli bir amaçla kullanılan yer. 5. Aile. 6. Soy, nesil. 7. Herhangi bir yerde toplumsal, kültürel, ekonomik yönlerden tanıtma görevini üstlenen veya belli alanlarda olan kişilerin toplanıp toplumsal ilişkilerini sürdürmelerini sağlayan kuruluş. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Onur: is.1. insanın kendine karşı duyduğu saygı, şeref, öz saygı, haysiyet, izzetinefis. 2. Başkalarını gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, şeref, itibar. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Ormaniçi: b.siz i.t. **Orman:** is. Ağaçlarla örtülü geniş alan; bu ağaçların bütünü. **İç:** (is.+i) 1. Herhangi bir cismin, alanın, durumun sınırları içinde bulunan yer. 2. Oyuk olan ya da oyuk sayılabilen şeylerin boşluğu. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Ortaca: (is.+ca) 1. İki uçtan eşit uzaklıkta olan yer veya durum. 2. (zaman için) Başlangıcı ile bitimi arasında eşit uzaklıkta olan süre. 3. Bir şeyin kenarından yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer. 4. Bir şeyin eşit olarak ayrılabilceği bölüm. 5. Görünür, algılanır durum. 6. Her iki yanda kendi türünden eşit sayıda nesneler bulunan. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Ortanca: 1. Yaş bakımında üç kardeşin büyüğü ile küçüğü arasında bulunan. 2. Büyüklük, irilik bakımından üç nesne arasında sondan veya baştan ikinci gelen. 3. Taşkırangillerden, kırmızı, pembe veya mor renkli çiçeklerini yaz başında açan, gölgelik yerlerde yetiştirilen bir süs bitkisi. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Ovacık: (is.+cık) Çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az, akarsuların derine gömülmemiş olduğu, genellikle geniş veya dar düzlük. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Ovacık: (is.+cık) **Ova:** is. Çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az, akarsuların derine gömülmediği, geniş veya dar düzlük. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Oyalı: sf. Kenarına oya yapılmış veya geçirilmiş. **Oya:** (is.+lı) Genellikle ipek ibrişim kullanılarak iğne, mekik, tığ veya firkete ile yapılan ince dantel. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Oymaklı: sf. Oyulmuş olan. **Oymak:** (is.+lı) 1. Keskin, sivri uçlu bir cisimle bir şeyi yontarak veya delerek çukur oluşturmak. 2. Dil ve kültür yönünden büyük bir türdeşlik gösteren, birçok boydan oluşan, yapısındaki aileler arasında toplum, ekonomi, din, kan ve evlilik bağları bulunan göçebe veya yerleşik nitelikteki topluluk, aşiret. 3. İzcilikte küçük birlik. 4. Hemen hemen benzer veya aynı tür yıldızlardan oluşmuş, Samanyolunun seyrek yapılı genç kümelerinden her biri. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Oyratlı: (is.+lı) Oyratlar, Moğolistan'ın batısından Çin'in kuzeybatısına kara olan bölgede yaşayan Moğol kavmidir. 15. ile 18. yüzyıllar arasında Moğol ovasında hâkimiyetini kurdu. Çin ve Moğolistan'ın bir parçası olduktan sonra Moğolların bir kolu olduğu kabul edilip "Batı Moğollar" olarak adlandırılmaktadır. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Ozan: is. 1.Halk şairi, şiir yazan kimse, şair. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Öğütlü: sf. Öğütlü olan. **Öğüt:** (is.+lü) Bir kimseye yapması veya yapmaması gereken şeyler için söylenen söz, nasihat. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Ören: is. Eski yapı ya da kent kalıntısı, harabe, virane. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Örenli: (is+li) **Ören:** is. Eski yapı ya da kent kalıntısı, harabe, virane. Merkez ve Gölbaşı ilçelerine bağlı mahalle adı.

Örentaş: s.t. **Ören:** is. Eski yapı ya da kent kalıntısı, harabe, virane. **Taş:** bkz. Taş. Samsat ilçesine bağlı mahalle adı.

Özbilgin: s.t. **Öz:** : is.1. Bir şeyin temel ögesi, künh, zübde. 2. Bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, nefis, derun. 3. Kendi, zat. **Bilgin:** Bilimsel bir konuda çok bilgisi olan kimse, âlim. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Palanlı: sf. Palanı olan. **Palan:** (is.+lı) Genellikle eşeklere, bazen de atlara vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir çeşit eyer. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Paşamezrası: b.siz i.t. **Paşa:** is. 1. Osmanlı imparatorluğu zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan. 2. Cumhuriyet döneminde general. 3. sf. Uslu, ağırbaşlı. **Mezra:** (is.+ı) 1. Ekime elverişli, ekilecek tarla veya yer. 2. En küçük yerleşim birimi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Payamlı: sf. Bademi olan. **Payam:** (is.+lı) Badem. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Pınarbaşı: b.siz i.t. **Pınar:** bkz. Pınar. **Baş:** (is.+ı) 1. Topluluğu yöneten kimse. 2. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 3. Başlangıç. 4. Temel, esas. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Pınarbaşı: bkz. Pınarbaşı. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Pınarbaşı: bkz. Pınarbaşı. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Pinaryayla: (is.+is.) **Pınar:** bkz. Pınar. **Yayla:** is.1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazı havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Recep: is. 1. Heybetli, gösterişli, azametli. 2. Arabi ayların yedincisi ve kutsal sayılan üç ayların birincisi. Çelikhane ilçesine bağlı köy adı.

Reşadiye: y.a. Erzurum ve Kars'tan gelen muhacirler Sultan Reşat döneminde buraya yerleştirilmiştir. Köy, adını Sultan Reşat'tan almıştır. **Reşad:** is. Doğru yolda yürüme, Hak yolunda ilerleme. **+iye:** Arapça yer adı eki. (Hak yeri, Reşad'ın yurdu.) Tut ilçesine bağlı mahalle adı.

Rezip: is. İbrahim'in yeri, İbrahim'in bağı anlamına gelmektedir. **Rez:** Kürtçe isim. Üzüm bağı. **İv ~ İp:** Kürtçe isim. İbrahim isminin kısaltılmış hali. Rezip; İbrahim'in yeri, İbrahim'in bağı anlamına gelmektedir.²⁵ Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Sakız: is. 1. Bazı ağaçların ve özellikle sakız ağacının kabuğundan sızan, çiğnendiğinde yumuşayan, hoş kokulu, beyaz renkli reçine. 2. Vücudu beyaz olup başta ve ayaklarda belirgin siyah işaretler bulunan, ince kemik yapılı ve yüksek ayaklı, ince yağsız uzun kuyruklu bir koyun türü. 3. Sakız ağacı. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Salah: is. 1.Düzelme, iyileşme, iyilik. 2. Rahatlık, barış. 3.Dini olan bağlık 4. Erkek ismi. Tut ilçesine bağlı mahalle adı.

Salkımbağı: b.siz i.t. **Salkım:** is.1.üzüm gibi, birçoğu bir sap üzerinde bir arada bulunan meyve. 2. Ana saptan çıkan yan çiçekleri, sapları hep aynı uzunlukta olan çiçek durumu. 3. Baklagillerden, salkım durumunda mor çiçekler açan ve çoğu asma gibi çardağa sarılan ağaç türü ve çiçeği. **Bağ:** (is.+1) bkz. Bağ. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Samsat: Samsat adının anlamı tam olarak bilinmemekle beraber, Kommagene krallarından I. Antiochos Epiphanes'in dedesi olan Kral Samos'tan almış olduğu düşünülmektedir. Adıyaman ilinin Güneydoğusunda yer alan ilçesi.

Saraycık: Küçük saray. **Saray:** (is.+cık) 1. Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük yapı. 2. Kamu işlerinin yürütüldüğü büyük yapı. 3. Devlet başkanı ve çevresi. 4. Görkemli, iyi zevkle döşenmiş yapı. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

²⁵ Rezip Köyü sakini Mehmet Olagan

Sarıharman: s.t. **Sarı:** is. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun. **Harman:** is. 1. Tahıl demetlerinin üzerinde düven geçirilerek tanelerin başaklarından ayrılması işi. 2. Bu işin yapıldığı yer veya mevsim. 3. Birçok çeşitten birer parça alıp yeni birleşim oluşturma işi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Sarıkaya: s.t. **Sarı:** bkz. Sarı. **Kaya:** bkz. Kaya. Merkez ve Besni ilçelerine bağlı köy adı.

Sarısu: s.t. **Sarı:** is. 1. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun.

Su: is. 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb. nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Sarıyaprak: s.t. **Sarı:** bkz. Sarı. **Yaprak:** bkz. Yaprak. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Savran: is. Farsça sârbân. 1. Deveci, devecibaşı, yük taşıyan. 2. Altın benzeri. 3. Merdiven. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Sayören: (is.+is.) **Say:** is. 1. Çalışma, emek. 2. Düz, ince, yassı taş. **Ören:** is. Eski yapı ya da kent kalıntısı, harabe, virane. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Serhatlı: (is.+lı) Sınır boyu. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Serince: sf. Az serin, serine yakın. **Serin:** (is.+ce) 1. Az soğuk, ılık ile soğuk arası. 2. Hoşa giden, hafif bir soğukluk veren. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Serintepe: s.t. **Serin:** sf. 1. Az soğuk, ılık ile soğuk arası. 2. Hoşa giden, hafif bir soğukluk veren şey. **Tepe:** bkz. Tepe. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Seyit Mahmut: k.a. Seyyid Mahmud Hayrani, Hz. Muhammed'in soyundan gelen ve seyyid unvanı taşıyan Hayrani'nin babası Selçuklu devlet adamlarından Mesut Paşa'dır. Mevlana dergâhına kapılanıp onun aşk potasından nasip alan velilerden birisidir.

Hayrani, Harran'dan Anadolu'ya göçmüş ve Konya'ya gelip yerleşmiştir. Bir süre Hz. Mevlana'nın yanında kalmış, onun hizmetinde bulunmuş ve ondan feyz almıştır. S. Mahmud Hayrani, daha sonra Akşehir'e giderek inzivaya çekilmek istemişse de kapıldığı ilahi aşkın tesiriyle cezbeye tutularak dağlara düşmüş, bir süre dolaştıktan sonra, meczup bir halde Akşehir'e dönmüştür. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Sıraca: is. Deride ve daha çok boyunda görülen değişiklik; lenf düğümlenmelerinin şişkinliğiyle beliren tüberküloz türü. **Sıra:** (is.+ca) 1. Düzen. 2. Bir çizgi üzerinde yan yana veya art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi. 3. Belirli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu. 4. sf. Sıra durumunda olan, sıra oluşturan. 5. Dershane, meclis gibi yerlerde kullanılan ve oturup yazı yazacak biçimde yapılmış olan mobilya. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Sırakaya: s.t. Sıralı kaya. **Sıra:** bkz. Sıra. **Kaya:** bkz. Kaya. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Siratut: b.i. (basit cümle) 1. Sıra tutmak, sıra kapmak. 2. Sıralı dut ağacı. **Sıra:** 1. Düzen. 2. Bir çizgi üzerinde yan yana veya art arda olan şey veya kimselerin tümü, dizi. 3. Belirli bir düzene ve niteliğe göre dizilme durumu. 4. sf. Sıra durumunda olan, sıra oluşturan. 5. Dershane, meclis gibi yerlerde kullanılan ve oturup yazı yazacak biçimde yapılmış olan mobilya. **Tut:** 1. Tutmak eylemi. 2. Dut ağacı. Farsça tût > dut. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Sincik: is. Kürtçede iğde ağacı demektir. Adıyaman ilinin kuzey doğusunda yer alan ilçesi.

Siteler: (is.+ler) 1. Genellikle belli meslek adamları için yapılmış veya belli amaçlarla kurulmuş konutlar topluluğu, iş merkezi. 2. Şehir. 3. Kentlerde, belirli bir merkezden yönetilen, genellikle güvenliği sağlanmış toplu yerleşim merkezi. 4. İlk Çağda kendi yasalarıyla yönetilen bir veya birkaç kentten oluşan devlet. 5. Kişi veya kuruluşların genel ağda oluşturduğu değişik konulardaki bilgilendirici veya eğlendirici sayfalar. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Soğuksu: s.t. **Soğuk:** sf. 1. Isısı düşük olan, sıcak karşıtı. 2. Üşütecek derecede ısısı olan. 3. Duygudan, sevgiden yoksun olan, sokulgan olmayan. 4. Yakın ve içten olmayan, ilgisiz. 5. Sevimsiz veya yersiz. **Su:** is. 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Söğütlübahçe: s.t. Söğüdü olan bahçe. **Söğüt:** (is.+lü) Söğütgillerden, akarsu kenarlarında yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç (salix). **Bahçe:** Sebze, meyve, çiçek veya ağaç yetiştirilen yer. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Subaşı: is.1. Asker başı, subay. Eski Türkçe “sü” asker ve Eski Türkçe “baş” sözcüklerinin birleşimidir. 2. Osmanlı döneminde, kapıkulu süvarileri arasından seçilerek savaş zamanı güvenlik işlerine bakmakla, barış zamanı da vergi toplamakla görevlendirilen kimse. 3. Subaşı veya sübaşı, Türkçe bir sözcük olarak hemen hemen tüm Türk devletlerinde “komutan” anlamında kullanılmaktadır.

Karahanlılar, Gazneliler, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu, Arapça, Farsça “sahibü” ceyş” ve “sipehsalar”, Türkçe olarak da “subaşı” sözcükleri kullanılmıştır. Türkçede "sü" asker, ordu anlamındadır. Orhun Yazıtları'nda "sü begi" olarak kullanılmıştır. Karahanlılar orduyu sevk ve idare için "sü başlamak" derlerdi. Kutadgu Bilig'de "sübaşlar er", "sübaşçısı" ve "sübaşlar kişi" olarak kullanılmaktadır.

“Subaşı ve benzeri sözcüklerin kullanıldığı tüm Türk devletlerinde bu makam, devletin geleneklerine ve içinde bulunduğu şartlara göre değişmekle birlikte, subaşılık doğal olarak son derece önemli bir görevdir. Subaşı olarak atanacak kişide özel bir takım özellikler aranmıştır. Bunlar arasında askerî konularda, özellikle askerî taktiklerde deneyimli, atak, cesur, cömert, haysiyetli, alçak gönüllü, politik ve stratejik görüşe sahip, örfе bağılı, kalem, silah kullanmakta usta, ilim ve irfan sahibi olmak gibi çok çeşitli özellikler belirtilmektedir.”²⁶ Sincik ilçesine bağlı köy adı.

²⁶ <https://tr.m.wikipedia.org>

Sugözü: b.siz i.t. **Su:** is. 1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde, ab. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı. **Göz:** (is.+ü) 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde görme ve bakma. 3. Oda 4. Bakış, görüş. 5. Suyun topraktan kaynakıldığı yer, kaynak. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Susuz: sf. 1. Suyu olmayan, suyu bulunmayan. 2. Suyu çok az olan. 3. Yağmursuz, kurak geçen. 4. Susamış olan. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Sutepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Sutepe+si) **Su:** is.1. Hidrojenle oksijenden oluşan, sıvı durumunda bulunan, renksiz, kokusuz, tatsız madde. 2. Bu sıvıdan oluşan kitle, deniz, akarsu. 3. Meyve, sebze vb.nin sıkılmasıyla elde edilen sıvı.

Tepe: is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yerin, bir nesnenin vb.'nin üstü, hizası. 3. Birinin yanı başı, başucu. 4. Başın üst, kafanın iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık yer biçimi. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Sümerevler: (is.+is.+ler) **Sümer:** is. Mezopotamya'da yaşamış bir ulus ve bu ulustan olan kimse. Sümerler, MÖ 4000- MÖ 2000 yılları arasında Irak'ın güneyinde(Güney Mezopotamya) yerleşik olan, medeniyetin beşiği olarak bilinen coğrafi bölgedeki uygarlıktır. Dünyanın bilinen en eski uygarlığı kabul edilir. **Ev:** (is.+ler) 1. Yalnız bir ailenin oturabileceği biçimde yapılmış yapı. 2. Bir kimsenin veya ailenin içinde yaşadığı yer, konut, hane. 3. Aile. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Şahinbeyler: (is.+is.) unvan grubu. **Şahin:** is. 1. Kartalgillerden, Avrupa ve Asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuş. 2. Erkek ismi. **Bey:** (is.+ler) 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. İskambil kâğıtlarında birli, as. 5. Erkek sıfatlarının hemen arkasına eklenir. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Şahintepe: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Şahintepe+si) **Şahin:** is. Kartalgillerden, Avrupa ve Asya'nın dağ, orman ve çalılıklarında yaşayan, 50-55 santimetre uzunluğunda yırtıcı bir kuş. **Tepe:** bkz. Tepe. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Şahkolu: b.siz i.t. **Şah:** is. 1. İran ve Afgan hükümdarı. 2. Satranç oyununda her yönde tek hane gidebilen en önemli taş. 3. Alevilik ve Bektaşilikte pir. 4. sf. Benzerlerine oranla en üstün, en güzel, en iyi. **Kol:** (is.+u)1. İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm. 2. Ağaçlarda gövdeden ayrılan kalın dal.3. Bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal, kısım, branş. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Semikan: is. Şemika, bir aşiretin adıdır. Adıyaman merkeze bağlı bir köyün adı olan “Şemikan” , Şemika Aşireti’nin bir uzantısı olduğu düşünülüyor.

Şemika Aşireti, Turabidin (Süryanice: Allah’ın Dağı) bölgesinin etnik ve dini yapısı ile aşiret düzenini en iyi ve çarpıcı şekilde göstermesi açısından çok önemli bir örnektir. Beş köy ve bir ilçeden oluşan küçük bir aşiret olmasına rağmen bölgede çok etkin ve güçlü bir aşirettir. Ayrıca üç ayrı etnik yapı ve üç ayrı dine mensup insanlar (Müslüman, Hristiyan ve Yezidi) birlikte yaşamaktadır. Üç ayrı dil (Kürtçe, Arapça ve Süryanice) konuşulmaktadır. Şemika Aşireti 1700’lü yılların başlarında, Dalin Köyü çevresinden Midyat merkezine yerleşen Mala Nerhoz ile Mala Mehmedo adlarında iki Müslüman kürt aileye aşireti yönetme yetkisi verilmiştir.²⁷

Şenköy: s.t. **Şen:** 1. Yaşamaktan mutlu olduğunu davranışlarıyla belli eden, sevinçli, neşeli. 2. Neşe veren, neşelendiren, eğlenceli. 3. Neşe belirtisi olan (şey). **Köy:** is. 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Şerefhan: (iyelik eki düşmüş belirtisiz isim tamlaması, Şerefhan+ı) **Şeref:** 1.büyüklik, yükseklik, ululuk. 2. Övünme. 3. Üstünlük. 4. Erkek adı. **Han:** 1. Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan. 2. Doğu ülkelerinde yerli beyler ve Kırım girayları için kullanılan unvan. 3. Yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan yapı. 4. Büyükşehirlerde, serbest mesleklerde çalışanların oda veya daire tutup çalıştıkları birkaç katlı yapı. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

²⁷<http://www.semskiasireti.com>

Şerefli: sf. Şerefli olan. **Şeref:** (is.+lı) 1. Başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, onur. 2. Erdem, gözü peklik ve yetenekle kazanılmış iyi şöhret. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Şeyhbaba: k.a. Seyyid Hacı Ebuzer Baba, Osmanlının son döneminde yetişmiş tasavvuf büyüklerinden olup Cumhuriyet döneminin ilk yıllarını da idrak etmiştir. Kâhta ilçesine bağlı mahalle adı.

Taşgedik: s.t. **Taş:** bkz. Taş. **Gedik:** is. 1. Bir düzey üstündeki yıkık, çatlak veya aralık, rahne. 2. Dağ geçidi. 3. Boşluk, eksiklik, eksik dişli. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Taşkale: s.t. **Taş:** bkz. Taş. **Kale:** bkz. Kale. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Taşkuyu: s.t. **Taş:** bkz. Taş. **Kuyu:** is. 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindir biçiminde, çevresine duvar örülen, suyunda yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinden çıkılamayan durum veya yer. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Taşlıca: sf. Taşlı olan. **Taş:** (is.+lı+ca) is. 1. Kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan sert ve katı madde. 2. sf. Bu maddeden yapılmış, bu maddeden oluşmuş.

3. Bazı yerlerde ve işlerde kullanılmak için bu maddeden özel olarak hazırlanmış malzeme. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Taşlıca: bkz. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Taşlıçay: s.t. **Taş:** (is.+lı) bkz. Taş. **Çay:** is. Genellikle ırmaktan küçük, dereden büyük akarsu. Say> çay: kara taşlık yer, çakıl taşlı sığ dere yatağı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Taşlıyazı: s.t. **Taş:** (is.+lı) bkz. Taş. **Yazı:** bkz. Yazı. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Taşpınar: s.t. **Taş:** bkz. Taş. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Tecir: is. Hayvan alıp satan kimse. Tâcir, tüccar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Teğmenli: (is.+li) Orduda rütbesi asteğmenle üsteğmen arasında olan, takım komutanlığı yapan subay. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Tekağaç: s.t. **Tek:** sf. 1. Eşi olmayan, biricik, yegâne. 2. Yalnız, yalnızca, salt, sadece. 3. İki ile bölünemeyen (sayı). 4. Bir kadeh içki.

5. Birbirini tamamlayan veya aynı türden olan nesnelerden her biri. **Ağaç:** bkz. Ağaç. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Teknecik: (is.+cik) 1. Türlü işlerde kullanılmak için çoğu ağaçtan veya taştan yapılan, uzun ve geniş kap. 2. Geminin omurga, kaburga ve kaplamadan oluşan temel bölümü 3. Deniz taşıtı. 4. Katmanlı kayaçların içeri doğru çukur, alçak bölümü, ineç, kemer karşıtı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Tekpınar: s.t. **Tek:** sf. 1. Eşi olmayan, biricik, yegâne. 2. Yalnız, yalnızca, salt, sadece. 3. İki ile bölünemeyen (sayı). 4. Bir kadeh içki. 5. Birbirini tamamlayan veya aynı türden olan nesnelerden her biri. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Tepecik: (is.+cik) is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yeri, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası. 3. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genelde birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık bir yer biçimi. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Tepeönü: b.siz i.t. **Tepe:** bkz. Tepe. **Ön:** (is.+ü) 1. Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı. 2. Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan. 3. Bazı kelimelerin başına getirilerek kelimenin anlamına “önce olan” veya “ilk kavramı” katar. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Terman: is. Yöresel bir ad, ne anlama geldiği bilinmiyor. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Tetirli: sf. Lekeli. **Tetir:** (is.+lı) 1. Ceviz yaprağı ya da meyvesinin yeşil kabuğu.2. Yeşil ceviz kabuğunun, nar gibi meyvelerin bıraktığı kalıcı boya lekesi. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Tokar: is. Ağaç çengel. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Toklu: is. Bir yıllık kuzu. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Topkapı: y.a. İstanbul'un en tanınan semtlerinden biridir. Fatih İlçesi sınırları içerisindedir. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Toptepe: s.t. **Top:** sf. 1. Yuvarlak biçimde olan, toparlak. 2. is. Birçok spor oyunlarında kullanılan türlü büyüklükte, genellikle kauçuktan yapılmış toparlak. 3. Gülle veya Şarapnel atan büyük, ateşli silah. **Tepe:** bkz. Tepe. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Tuğlu: sf. Tuğu olan. **Tuğ:** (is.+lu) 1.Sorguç. 2. Bazı kuşların tepelerinde bulunan uzunca tüy. 3. Serpuşların ön tarafına takılan tüy veya püskül biçimindeki süs. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Tuna: is. 1. Çok, bol. 2. Yavru. 3. Görkemli, gösterişli. 4. Almanya'nın güneyinde Kara Orman bölgesinde Donaueschingen kasabasında Brigach ve Breg nehirlerinin birleşmesiyle meydana gelen nehir. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Turanlı: is. Eskiden Orta Asya'da yaşamış olan halk veya bu halkın soyundan olan kimse. **Turan:** (is.+lı) Turancıların dünyadaki bütün Türkleri birleştirerek kurmayı amaçladıkları devletin adı. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Turgut Özal: Halil Turgut Özal, 45'inci ve 46'ıncı Dönem Hükümetleri Başkanıdır. 20 Mayıs 1983'te Anavatan Partisini kurdu. 31 Ekim 1989 yılında Cumhurbaşkanı seçildi. Turgut Özal Türkiye Cumhuriyeti tarihinin hem Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı hem de Başbakanlık Müsteşarlığı yapmış tek başbakanı ve cumhurbaşkanıdır. Kâhta ve Besni ilçelerine bağlı mahalle adı.

Turgut Reis: k.a. Turgut Reis, Osmanlı İmparatorluğu donanmasında amirallik yapmış, Trablusgarp fatihi olarak anılan Türk denizcisidir. Beylerbeyi olarak görev yapmış, ayrıca Trablus Beyi olmuştur. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Tut: is. dut~tut, 1. Dutgillerden, kuzey yarım kürenin genellikle ılıman bölgelerinde yetişen, yapraklarıyla ipek böceği beslenen ağaç (morus). 2. Bu ağacın, ak, kara, pembe renkte ekşi veya tatlı, sulu meyvesi. Adıyaman'ın kuzey basında yer alan ilçesi.

Türkiye Petrolleri: b.siz i.t. **Türkiye:** is. Tarihte “Türk” adına birçok manalar verilmiştir. Bu tür manalandırmalar Gök Türk dönemine kadar uzanmaktadır. Gök Türk dönemindeki Sui-Şu adlı Çin kaynağında Tu-kie sözünün Türk dilinde miğfer anlamına geldiği belirtilmektedir.

Bu kaynağa göre, Türkler adlarını, Altay bölgesinde, eteklerinde oturdukları, miğfer biçiminde yükselen dağın şeklinden almışlardır.

Türk adı “miğfer” anlamında Farsça “targ” ve lehçelerinde “tulga”, “tolga”, “dugulga”, “duluga”, “dulga” sözleriyle de aynileştirilmiştir. Kendilerine tanınmış silah imalatçısı olmaları ve demir başlık ya da miğfer yaparak başlarında taşımalarından dolayı bu ismin verildiği ileri sürülmüştür. Hatta Türk topluluklarından Kara Kalpaklara “Kara Kalpak” adının siyah başlıklarından dolayı isim olarak verildiği gibi Türklerin de Demir Başlıklar ya da “Miğferler” ismi ile anıldıkları belirtilmiştir. İslam kaynaklarında Türkler için Yecüc-Mecüc seddinin arkasında “terk” edilmiş olduklarından bu adı aldıkları, belirtilmiştir. Nuh'un oğlu Yafes'e düşen arazi üzerinde “Türk diyarı” insan olmaksızın, “terk edilmiş” durumda bulunduğundan Türklere bu adın verildiği kaydedilmiştir. 11. yüzyıl da Kaşgarlı Mahmud İslam kaynaklarının etkisiyle “Türk adı için Nuh'un oğlunun adıdır. Tanrı tarafından bu ad Nuh'un oğlu Türk'ün oğullarına verilmiş bir addır” demektedir. Türk sözünün Nuh'un oğlunun adı olduğunda bir kişiyi bildirdiğini, oğullarının adı olduğunda çokluk ve yığını bildirdiğini ifade etmektedir. Burada “ad olarak Türk adını Ulu Tanrı vermiştir” denilmektedir.

Türk adının bir şahıs ve onun soyundan gelenler için kullanıldığı açık olmakla birlikte, ne anlama geldiği açıklanmamaktadır. Ancak Türk adının “olgunluk çağı” anlamına geldiği başka bir yerde belirtilmektedir. Türk kelimesini ilk defa ilmi açıklamasını H. Vambery yapmıştır. Buna göre, “Türk”, Türkçede “türemek” fiilinden çıkmış olup, “türe”, “töre” kelimesiyle bağlantılıdır ve “yaratılmış” “yaratık” anlamına gelmektedir. Gerçekten de Türkçede törü-mek / türemek fiili bulunmaktadır. Türk sözü törü-mek / türemek fiilinden çıkmış olup, törü-mek = türemek = törük = türük = türk şekline dönüşmüştür. Hatta belki de türemiş anlamında “türeyük” kelimesinden de başlayabiliriz. Bu kapsamda “türeyük” = “türük” = “türk” şeklinden de söz edebiliriz. Türk kelimesi, “törü-mek” / “türe-mek” fiilinden çıkmış bir isim olduğuna ve bu fiille ilgili bir anlam taşıdığına göre, bu isim ile Gök Türklerin tarih sahnesine çıkışlarını anlatan Gök Türk Türeyiş Destanındaki olaylar arasında da bir bağ bulunmaktadır (Durmuş, 2017: 40-41).

Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti'nde kullanılan Türkiye, Eski Fransızca'daki Turquie sözcüğünden türemiştir. Orta Çağ Latin ülkelerinde Turquia ve Turchia olarak geçer. Yunan kaynaklarında Τουρκία olarak adlandırılmıştır. Orta Çağ İngilizcesi'nde ilk defa (olarak Turkey, Torke, ardından Turkie, Turkey), 1369 yılında Chaucer tarafından yazılmıştır. O zamanın diğer uygarlıkları tarafından Osmanlı İmparatorluğu'ndan sık sık Türkiye veya Türk Medeniyeti olarak bahsedilirdi. Türkiye adı (Orta Çağ Latincesi: Turchia/Turquia) iki parçaya ayrılabilir: Çok önceden beri söylenen Türkiye ismine teorik olarak eklenen -iye eki, "sahip", "bölgesi", "ile ilgili" anlamlarına gelir. İlk olarak Yunanca ve Latince Tourkia (Τουρκία) ve Turchia sözlerindeki -ia ekinden türeyip daha sonra Arapça Turkiyya (ترکیا) kelimesindeki -iyya ekinden türemiştir. "Türk" veya "Türük" sözcüğü ilk defa Eski Türk Yazıtları'ndan biri olan Orhun Yazıtları'nda Göktürk Devleti döneminde 8. yüzyılda kullanılmıştır. Türkçeden çıkmış olan Türk sözcüğü Göktürk Devleti'nde ilk defa kullanılmıştır. İşbara Kağan'dan İmparator Yang Jian'a 585 yılında gönderilen mektupta ona "Büyük Türk Kağanı" demiştir.

Orhun yazıtlarında Türk ve Türik adı çokça geçmektedir. Türkiye ile aynı anlama gelen belki de ilk sözcük Çin kaynaklarında "tie-le" (铁勒) veya "tu-jue" (突厥) olarak geçer. İsim, Çinliler tarafından Orta Asya'daki Altay Dağları'nın güneyinde yaşayan Türk halkına milattan önce 177 civarında verilmiştir. Türk adı Gök Türk döneminde çeşitli boyları bünyesinde barındırmasına ve doğrudan Türk adı taşımayan çeşitli boyları da kapsamına rağmen, günümüzde Türkiye merkez olmak üzere Dünya üzerinde birçok topluluk ve devleti içine alan bir kavram olmuş, dünyanın dört bir tarafına yayılmış, milyonlarca nüfusu ifade eden bir söz haline gelmiştir. **Petrol:** (is.+ler+i) Neft ya da yer yağı, hidrokarbonlardan oluşmuş, sudan yoğun kıvamda, koyu renkli, arıtılmamış, kendisine özgü kokusu olan, yer altından çıkarılmış doğal yanıcı mineral yağı. Latince taş anlamına gelen "petra" ile yağ anlamına gelen "oleum" sözcüklerinden oluşmuştur (Petra oleum = Petrol).

Petrol halk arasında, yalnız belirli bir yakıt (benzin, gazyağı, dizel - motorin, motor yağı, fuel oil) olarak bilinmesine rağmen, aslında petrol kelimesi doğal halde bulunan ve yeraltından çıkarılan işlenmemiş ham petrol anlamına gelmektedir.²⁸ Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Tütenocak: s.t. Dumanı çıkmakta olan ocak. **Tüt-** : (fi.+en) 1. Duman ve buhar çıkarmak. 2. Yaşamak, varlığını sürdürmek. 3. İyi ve kötü kokmak. 5. Özlemek. **Ocak:** is. 1. Ateş yakmaya yarayan, pişirme, ısıtma, ısınma gibi amaçlarla kullanılan yer. 2. Odalarda, genellikle duvar kenarlarında tuğla veya taştan yapılmış, bacası olan yer, şömine. 3. Isı vererek üzerine veya içine konulan maddeleri ısıtan, pişiren, kaynatan, eriten araç veya alet. 4. Kahvelerde, kuruluşlarda çay, kahve vb.nin yapıldığı yer. 5. Yer üstünde veya yer altında cevher çıkarılan yer. 6. Aynı amaç ve düşüncüyü paylaşanların kurdukları kuruluş veya toplandıkları, görev yaptıkları yer. 7. (bazı deyimlerde) Ev, aile, soy. 8. Bazı hastalıkları iyi ettiğine inanılan aile. 9. Yılın 31 gün süren birinci ayı, Kanunusani. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Uğurca: (is.+ca) 1. Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı. 2.sf. Bu nitelikte olduğuna inanılan şey. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

²⁸ <https://tr.m.wikipedia.org>

Uğurlu: sf. Uğurlu olan, uğur getiren. **Uğur:** (is.+lu) 1. Bazı olaylarda görülen ve insana iyilik getirdiğine inanılan belirti veya bazı nesnelerde var olduğuna inanılan iyilik kaynağı. 2. Bu nitelikte olduğuna inanılan şey. 3. Meymenet, kadem. Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Ulucami: s.t. **Ulu:** sf. 1. Erdemleri yönünden çok büyük. 2. (somut şeyler için) çok büyük. 3. Saygı duyulan, büyük. **Cami:** bkz. Cami. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Uludam: s.t. **Ulu:** 1.sf. Erdemleri bakımında çok büyük, yüce. 2. (somut şeyler için) çok büyük. 3. Saygı duyulan, büyük. **Dam:** bkz. Dam. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Ulupınar: s.t. **Ulu:** sf. 1. Erdemleri bakımından çok büyük, yüce. 2. (somut şeyler için) çok büyük. 3. Saygı duyulan, büyük. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Uzunköy: s.t. **Uzun:** sf.1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. **Köy:** is.1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Uzunkuyu: s.t. **Uzun:** bkz. Uzun. **Kuyu:** bkz. Kuyu. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Uzunpınar: s.t. **Uzun:** bkz. Uzun. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Uzuntepe: s.t. **Uzun:** is. 1. İki ucu arasında fazla uzaklık olan. 2. Başlangıcı ile bitimi arasında fazla zaman aralığı olan, çok süren. **Tepe:** bkz. Tepe. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Üçdirek: s.t. **Üç:** sf. 1. İkidenden bir artı olan. 2. İkidenden sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 3, III, gibi. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Üçgöz: s.t. **Üç:** sf.1. İkiiden bir artık. 2. İkiiden sonra gelen sayının adı. 3. Bu sayıyı gösteren rakam, 3, III. **Göz:** 1. Görme organı. 2. Bazı deyimlerde görme ve bakma. 3. Oda 4. Bakış, görüş. 5. Suyun topraktan kaynadığı yer, kaynak. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Üçkaya: s.t. **Üç:** sf. 1. İkiiden bir artık. 2. İkiiden sonra gelen sayının adı. 3. Bu sayıyı gösteren 3 ve III rakamlarının adı. **Kaya:** is. 1. Büyük ve sert taş kütlesi. 2. Kayaç. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Ünlüce: sf. Ünlenmiş. **Ün:** (is.+lü+ce) 1. Ses. 2. İyi bir nitelikte bilinip tanınmış olma durumu, şöhret, şan, nam. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Varlık: is. 1. Var olma durumu, mevcudiyet. 2. Var olan her şey.3. Para, mal, mülk, zenginlik. 4. Önemli, yararlı, değerli şey. 5. Ömür, hayat. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Varlık: is. bkz. Varlık. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yağızatlı: s.f. **Yağız:** sf. 1. Doru. 2. Esmer. 3. Yiğit. **At:** (is.+lı) 1. Atgillerden, binme, yük çekme, taşıma vb. hizmetlerde kullanılan, tek tırnaklı hayvan, beygir, düldül. 2. Santrançta, her yönde siyahtan beyaza ve beyazdan siyaha bir hane atlayarak L biçiminde hareket eden taş. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Yağmurlu: sf. Yağmurun yağdığı bir gün. **Yağmur:** (is.+lu) Atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumunda olan, yağar, yağış, baran, bereket, rahmet. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Yakacık: (is.+cık)1. Giysilerin boyna gelen, boynu çeviren bölümü. 2. Giyeceklerin boyna gelen bölümüne eklenen ve türlü biçimlerde olan parçası. 3. Kıyı, kenar, taraf. 4. Eğik, yerey. 4. Semt. 5. Yapıların saçaklarında, suyun içeriye sızmasını önlemek için kiremidin altıyla oluk arasına konulan metal levha. 6. Yelkenlerin kenar ve köşeleri. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Yalankoz: is. Mürver (*Sambucus* sp.) hanımeligiller (*Caprifoliaceae*) ailesindendir. Kışın yaprağını döken, tomurcukları çıplak, uzun saplı tek tüysü bileşik yapraklarının kenarı dişli, kanatlı küçük tek tohumlu açılmayan kuru meyveler aşağı sarkan kurullar halinde, Kafkasya, Türkiye ve İran'da doğal olarak yetişen geniş tepeli boylu ağaç. Dişbudak yapraklı, kanatlı ceviz. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Yapraklı: sf. Yapraklı olan. **Yaprak:** (is.+lı) 1. Bitkilerde solunum, karbon özümlemesi, terleme gibi olayların olduğu, çoğu klorofilli, yeşil ve türlü biçimdeki bölümler. 2. Özellikle asma yaprağı. 3. Börek, baklava gibi şeylerde yufka. 4. Kitap, defter gibi şeylerde ön ve arka yüzü oluşturan kâğıtlardan her biri, varak. 5. Birkaç parça eklenerek yapılan şeylerde her parça. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Yarbaşı: b.siz i.t. **Yar:** is. 1. Deniz. Göl, ırmak gibi su kıyılarında ya da karada dik yer, uçurum. 2. Dimdik duran kaya, uçurum. 3. Sevgili. **Baş:** (is.+ı) 1. bir topluluğu yöneten kimse. 2. İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm, kafa, ser. 3. Başlangıç. 4. Temel, esas. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Yarımbağ: s.t. **Yarım:** sf. Bütün bir şeyin ayrıldığı iki eşit parçadan her biri. 2. Tam ve istenildiği gibi olmayan, eksik, noksan. 3. Bir bütünün yarısı olan miktar. **Bağ:** bkz. Bağ. Samsat ilçesine bağlı köy adı.

Yarmakaya: s.t. **Yarma:** sf.1. Kolay yarılan ve çekirdeğinden ayrılan. 2. Engebeli bir yerde, bir yolu geçirmek için açılmış yer. 3. Yarmak işi. 4. İri, gelişigüzel kırılmış (tahıl). **Kaya:** bkz. Kaya. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yarpuzlu: sf. Yarpuzlu olan. **Yarpuz:** (is.+lu) Ballıbabagillerden, çiçekleri birbirinden ayrı halka durumunda, nane türünden, kısa saplı, az veya çok tüylü, güzel kokulu bir bitki (*Mentha pulegium*). Sincik ilçesine bağlı köy adı.

Yavuz Selim: k.a. I. Selim, bilinen adıyla Yavuz Sultan Selim, 9'uncu Osmanlı padişahı ve 88'inci İslam halifesidir. Aynı zamanda ilk Türk İslam halifesi ve Hâdim'ul- Harameyn'uş-Şerifeyn unvanına sahiptir.

Çaldıran Zaferi ile Safevilere, Mercidabık ve Ridaniye savaşlarıyla Memlûk Devletine son vermiştir. Askeri olarak parlak zaferlerle dolu olan devirde İmparatorluğun toprakları üç misli genişlemiştir. Kâhta, Samsat, Merkez ve Gölbaşı ilçelerine bağlı mahalle adı.

Yayıklı: (is.+lı) 1. Tereyağı çıkarmak için sütün, yoğurdun içinde çalkalandığı kap veya makine. 2. sf. Yayılmış durumda olan, yayvan. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Yaylacık: (is.+cık)1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazı havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Yayladalı: b.siz i.t. **Yayla:** is. 1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazı havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri. **Dal:** (is.+ı) 1. Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri. 2. Branş. 3. Bir bilim alanının içinde yer alan ana bilim dalında alt alan. 4. Canlıların bölünmesinde, sınıfların bir araya gelmesiyle oluşan birlik, şube. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Yayladamı: b.siz i.t. **Yayla:** bkz. Yayla. **Dam:** (is.+ı) bkz. Dam. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yaylımlı: sf. Yaylımlı olan. **Yaylım:** (is.+lı) 1. Yayılma, dağılma işi. 2. Hlk. Yaylak, otlak. Tut ilçesine bağlı köy adı.

Yazıbaşı: b.siz i.t. **Yazı:** is. 1. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazmak işi. 2. Düşünceyi tespiti yarayan işaretler düzeni, alfabe. 3. Bir yazarca herhangi bir konuda fıkra, makale, eleştiri, deneme, inceleme gibi düz yazı olarak yazılmış şeylerin ortak adı. **Baş:** (is.+ı) bkz. Baş. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yazıbeydili: b.siz i.t. **Yazı:** bkz. Yazı. **Bey:** is. 1. Erkek adlarından sonra kullanılan saygı sözü. 2. Erkek özel adları yerine kullanılan bir söz. 3. Eş, koca. 4. İskambil kâğıtlarından biri, as. 5. Erkek sıfatlarının hemen hemen arkasına eklenir. **Dil:** (is.+i) 1. Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ; tat alma organı. 2. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Yazıca: (is.+ca) 1. Düşüncenin belli işaretlerle tespit edilmesi, yazmak işi. 2. Düşünceyi tespite yarayan işaretler düzeni, alfabe.

3. Bir yazarca herhangi bir konuda fıkra, makale, eleştiri, deneme, inceleme gibi düz yazı olarak yazılmış şeylerin ortak adı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yazıkarakuyu: s.t. **Yazı:** bkz. Yazı. **Kara:** bkz. Kara. **Kuyu:** is. 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur.

2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer. 4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Yazlık: is. 1. Yazın oturulan yer. 2. sf. Yaz boyunca kullanılan. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yedioluk: s.t. 1. sf. Altıdan bir artık. 2. Altıdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 7, VII. **Oluk:** is. Bir şeyin akmasına yarayan üst yanı açık boru. 2. Yağmur sularını damların kenarına toplayıp akıtan yatay konumlu, genellikle çinko vb. boru. 3. Bir şeyin üzerinde oyulmuş yol. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yelbastı: (is.+ çekimli fiil) **Yel:** is. 1. Havanın yer değiştirmesinden oluşan esinti, rüzgâr. 2. Bağırsaklardaki gaz. Besni ilçesine bağlı köy adı. **Bas-:** (fiil+tı) 1. Vücudun ağırlığını verecek biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. 2. Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Yelkovan: is.1. Saatin, dakikaları gösteren ve akrepten daha uzun olan ibresi. Yelkovan, Türkçe yelkemek, (yelpirmek, yel yepelek eteklerini uçurarak hızlı gitmek) anlamına gelmektedir. 18. Yüzyıla kadar gayet sık kullanılan bir fiil iken son zamanlarda tedavülden düşmüştür. Yelkeğen “hızlı giden, aceleci” demek. Mekanik saatlerde 17. Yüzyıldan önce bir tek gösterge (akrep) bulunurken 17. yüzyılda İsviçreli ustalar ikinci göstergeyi eklemişler bunun Türkçe adı yelkeğen, sonra yelkoğan olarak geçiyor. 2. Yelin yönünü göstermek için dik bir eksene geçirilen türlü biçimlerde hafif levha. 3. Yelkovangillerden, kanatları sivri, siyahımsı veya kül rengi gövdeli bir deniz kuşu. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Yeni Besni: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Besni:** bkz. Besni. Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Yeni Sanayi: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Sanayi:** is. Hammaddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların bütünü, işleyim, endüstri Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Yeni: sf.1. Kullanılmamış olan, eski karşıtı. 2. Oluş veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan. 3. En son edinilen. 4. İşe henüz başlamış. 5. O güne kadar söylenmemiş, görülmemiş, gösterilmemiş, düşünülmemiş olan. Gerger. Gölbaşı, Besni ve Merkez ilçelerinde mahalle adı.

Yenibardak: s.t. **Yeni:** sf. Bkz. Yeni. **Bardak:** is. 1. Su vb. şeyleri içmek için kullanılan genellikle camdan yapılan kap. 2. sf. Bu kabın alacağı miktarda olan. 3. Boduç, çamçak. 4. Toprak testi. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Yenice: sf. 1. Oldukça yeni. 2. (zaman için) yakın günlerde. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yenice: bkz. Yenice. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Yenigüven: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Güven:** is. 1. Yüreklilik, cesaret. 2. Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yenikent: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Kent:** is. Şehir, site. Gölbaşı ilçesine bağlı mahalle adı.

Yeniköy: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Köy:** is. 1. Yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışılan, konutları ve öteki yapıları bu hayata uygun yerleşim birimi, köylük yer, köy yeri. 2. Köy halkı. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Yeniköy: bkz. Yeniköy. Gölbaşı ve Besni ilçelerine bağlı köy adı.

Yenikuşak: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Kuşak:** is. 1. Bele sarılan uzun ve enli kumaş. 2. Sağlamlığını artırmak için, bir şeyin çevresine geçirilen ağaçtan veya metalden bağ. 3. Yaklaşık olarak yirmi beş, otuz yıllık yaş kümelerini oluşturan bireyler öbeği, göbek, nesil. 4. Yaklaşık olarak aynı yıllarda doğmuş, aynı çağın şartlarını, dolayısıyla birbirine benzer sıkıntıları, kaderleri paylaşmış, benzer ödevlerle yükümlü olmuş kişilerin topluluğu. 5. Bir küre yüzeyi, paralel iki düzlemde kesildiğinde iki kesitin arasında kalan bölüm. 6. Yeryüzünün kutuplar, kutup daireleri ve dönencelerle belirlenen beş bölümünden her biri. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Yenipınar: s.t. **Yeni:** bkz. Yeni. **Pınar:** bkz. Pınar. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Yeşilkaya: s.t. **Yeşil:** is. 1. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Kurumamış, taze, kuru karşıtı. 4. Olmamış, ham (meyve). **Kaya:** bkz. Kaya. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Yeşilova: s.t. **Yeşil:** is.1. Sarı ile mavinin karışmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk. 2. sf. Bu renkte olan. 3. (sebzeler için) kurumamış, taze. **Ova:** is. Çevrelerine göre çukurda kalmış, çoğunlukla alüvyonla örtülü, eğimi az, akarsuların derine gömülmemiş olduğu, genellikle geniş veya dar düzlük. Gölbaşı, Besni ve Merkez ilçelerine bağlı köy adı.

Yeşilova: bkz. Yeşilova. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Yeşiltepe: s.t. **Yeşil:** bkz. Yeşil. **Tepe:** is. 1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yeri, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası. 3. Başın üst, kafatasının iki kulak arasında kalan bölümü. 5. Yüksekliği genelde birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık bir yer biçimi. Çelikhan ilçesine bağlı köy adı.

Yeşilyayla: s.t. **Yeşil:** bkz. Yeşil. **Yayla:** is.1. Akarsularla derin bir biçimde yarılmış, parçalanmış, üzerinde düzlüklerin belirgin olarak bulunduğu, deniz yüzeyinden yüksek yeryüzü parçası, plato. 2. Dağlık, yüksek bölgelerde, kışın hayat şartları güç olduğu için boş bırakılan, yazı havası iyi ve serin olan, hayvan otlatma veya dinlenme yeri. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Yeşilyurt: s.t. **Yeşil:** sf. 1. Sarı ile mavinin karışımından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Kurumamış, taze. 4. Olmamış, ham. **Yurt:** is. 1. Halkın üzerinde yaşadığı, kültürün oluşturduğu toprak parçası, vatan. 2. Memleket.

3. Bakıma ve barınmaya muhtaç bir grup insanın oturduğu, yetiştirildiği veya bakıldığı kurum. 4. Göçebe Türklerin oturduğu çadır. 5. Öğrencilerin kaldığı, barındığı yer. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Yeşilyurt: bkz. Yeşilyurt. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Yolaltı: b.siz i.t. **Yol:** is. 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. 2. Karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. 3. Genellikle yerleşim alanlarını bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer. 5. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz. 6. Gaye, uğur, maksat. **Alt:** (is.+1) 1. Bir şeyin yere bakan yanı, üst karşıtı. 2. Bir nesnenin tabanı. 3. Yere yakın olan. 4. Oturulurken uyluk kemiklerinin yere gelen bölümü. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Yoldüzü: b.siz i.t. **Yol:** is. 1. Karada, havada, suda bir yerden bir yere gitmek için aşılacak uzaklık, tarik. 2. Karada insan veya hayvanların geçmesi için açılan veya kendi kendine oluşmuş, yürümeye uygun yer. 3. Genellikle yerleşim alanlarını bağlamak için düzeltilerek açılmış ulaşım şeridi. 4. İçinden veya üstünden bir sıvının geçtiği, aktığı yer. 5. Uyulan ilke, sistem, usul, tarz. 6. Gaye, uğur, maksat.

Düz: (is.+ü) 1. Kıvrımlı olmayan, doğru. 2. Yatay durumda olan, eğik ve dik olmayan. 3. Yüzeyinde girinti çıkıntı olmayan, müstevi. 4. Engebesiz olan yer, düzlük, ova. Besni ilçesine bağlı köy adı.

Yukarı Dağlıca: s.t. **Yukarı:** sf. 1. Benzerleri arasında üstte bulunan. 2. Bir şeyin üst bölümü, fevk, aşağı karşıtı. 3. Yetkili kimse. **Dağ:** (is.+lı+ca) 1. Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü. 2. Kızgın bir demirle vurulan damga, nişan. 3. İyileştirmek için vücudun hastalıklı bölümüne kızgın bir araçla yapılan yanık. 4. Büyük üzüntü, acı. Gerger ilçesine bağlı köy adı.

Yukarıçöplü: s.t. **Yukarı:** sf. 1. Benzerleri arasında üstte bulunan. 2. is. Bir şeyin üst bölümü, aşağı karşıtı, fevk. **Çöp:** (is.+lü) Saman inceliğinde herhangi bir sap, dal veya tahta parçası. 2. Yararsız, pis veya zararlı olduğu için atılan ufak tefek şeylerin hepsi. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Yukarıkarakuyu: s.t. **Yukarı:** bkz. Yukarı. **Kara:** bkz. Kara. **Kuyu:** is. 1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. İçinde çıkılamayan durum veya yer. 4. Yer altındaki iş yerine ulaşmak için açılmış ve kesit boyutları derinliğine oranla sınırlı, düşey veya düşeye yakın bağlantı yolu. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Yukarınasırılı: s.t. **Yukarı:** bkz. Yukarı. **Nasır:** (is.+lı) En çok el ve ayağın sürekli sürtünmelere uğrayan noktalarında üst derinin kalınlaşması ve sertleşmesiyle oluşmuş deri. Gölbaşı ilçesine bağlı köy adı.

Yukarısarhan: s.t. **Yukarı:** bkz. Yukarı. **Sarhan:** (sarıhan ~ sarhan) **Sarı:** is. 1. Güneş ışığının ayrışma tayfında yeşil ile portakal rengi arasında olan renk, altının rengi. 2. sf. Bu renkte olan. 3. Soluk, solgun. **Han:** is.1. Genellikle uzun yollarda yol üzerinde, kentlerde, kasabalarda yolcuların hayvanlarıyla birlikte konaklamalarına yarayan yapı. 2. Osmanlı padişahlarının adlarının sonuna getirilen unvan. . Besni ilçesine bağlı mahalle adı.

Yukarısöğütlü: s.t. **Yukarı:** bkz. Yukarı. **Söğüt:** (is.+lü) Söğütgillerden, akarsu kenarlarında yetişen, yaprakları almaşık ve alt yüzleri havla örtülü büyük bir ağaç (salix). Besni ilçesine bağlı köy adı.

Yunus Emre: k.a. 1250 yılında doğmuş, 1320 yılında vefat etmiştir. Ünlü bir sofi, halk şairi ve tasavvuf halk edebiyatının en önemli şahıslarındandır. Sivrihisar Sarıköy’de doğduğu tahmin edilmektedir. Devrinin tekke, tarikat, medrese gibi bütün irşat ve fikir yuvalarını dolaşmış, halk şiiriyle, nasihatleriyle doğru yolu göstermiştir. En önemli eseri, Risalett-ün Nushiyye’dir. Çelikhan ve Merkez ilçelerine bağlı mahalle adı.

Zafer: is. 1. Savaşta kazanılan başarı. 2. Yengi. 3. Bir yarışma veya uğraşıda çaba harcayarak elde edilen başarı. 4. Ar. Zafar “savaşta galibiyet” sözcüğünden alıntıdır. Arapça zafira “başardı, zafer kazandı, pençeledi” fiilinin masdarıdır. Bu sözcük Arapça zufr veya zifr “tırnak, pençe, özellikle yırtıcı kuşların pençesi” sözcüğünden türetilmiştir. Çelikhan ilçesine bağlı mahalle adı.

Zey: is. Duyulma, meydana çıkıp yayılma. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

Zeynel Aslan: Adıyaman Gerger doğumlu, mühendis ve Adıyaman Gerger Belediye Başkanıdır. Sincik ilçesine bağlı mahalle adı.

Zeytin: is. 1. Zeytingillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, 10-20 m yüksekliğinde, dalları dikensiz, yaprakları karşılıklı, küçük ve gümüş renginde, uzun ömürlü bir ağaç (Olea europea). Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Zivar: is. (ziver) 1. süs, bezek 2. Erkek adı. Merkez ilçesine bağlı mahalle adı.

Ziyaret: is. 1. Birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme, görüşme, uğrama, konuk olma. 2. Türbe, tekke, dede- baba mezarı, mezarlık gibi manevi güç ve meziyetlerine inanılan kişilerin yattıkları yerlere verilen genel isim, yatır. Kâhta ilçesine bağlı köy adı.

Ziyaret Payamlı: (is.+is.) bkz. Ziyaret. **Ziyaret Payam:** (is.+lı) Badem. Merkez ilçesine bağlı köy adı.

3. BÖLÜM

3.1. ADIYAMAN İLİ YER ADLARININ MORFOLOJİK VE SÖZ DİZİMSEL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Tarih boyunca bütün diller birbirini etkilemiş ve diller arasında karşılıklı alışveriş yaşanmıştır. Türkler tarih boyunca birçok ülkede ve bölgede önemli uygarlıklar yaratmış, çok dinli, çok dilli, çok kültürlü ortamlarda yaşamayı ve ayakta kalmayı başarmıştır. Bu tarihi akışın etkisiyle Türkçe belli başlı önemli kültür dillerinden etkilenmiş ve bu diller üzerinde de belirgin izler bırakmıştır (Özkan, 2011: 257-264.).

Dile bağlı ve dil dışı etkiler, diller arasında fonetik, morfolojik, sentaktik, semantik ve imlaya dayalı etkileşimlere yol açmaktadır. Yaygın bir kültür ve iletişim dili olan Türkçede bu tür etkileşimlerin bir sonucu olarak özellikle Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce, Rusça gibi dillere ait bazı unsurlar kullanılmaktadır (Özkan, 2007: 1343-1359). Anadolu konumu sebebiyle binlerce yıldır pek çok farklı kültüre ev sahipliği yapmıştır. Bu niteliği Anadolu'daki yer adlarının her birisinin geçmişten izler taşıması sonucunu da beraberinde getirmektedir. Dil bilim araştırmaları içinde köken bilgisinin özel bir yeri vardır. İnsan adlarının (antroponim) ve etnik adların (etnonim) etimolojileri ise diğer sözcüklere oranla daha karmaşıktır. Etimolojik sorunların önemli bir bölümünü kişi ve kavim adlarının kökenleri oluşturur.

Herhangi bir sözcüğün kökeni üzerine çalışmak dil bilimin ses, biçim, anlam gibi neredeyse tüm düzeylerinin bir arada, tarihsel ve karşılaştırmalı biçimde ele alınmasını gerektirir; hatta çoğu zaman sorun, bir dilin sınırlarını aşır ilgili diğer dil ya da dillerin bilgisini de gerektirebilir (Eker, 2016). Dil bir milletin kültürünü oluşturan öğelerin içinde önemli bir yer tutmaktadır. Milletler kültür değerlerini dil yoluyla kuşaktan kuşağa aktarırlar.

Bugün kültürümüze ait birçok maddi ve manevi unsur Anadolu ağızlarında dolayısıyla da yer adlarında yaşamaktadır. Anadolu ağızları bu bakımdan oldukça zengin bir hazineye sahiptir. O hazineyi keşfetmek de dilde yaşayan kültür unsurlarımızı ortaya çıkarmakla mümkündür (Tekin, 1998: 267-275).

3.1.A. ARAPÇA KÖKENLİ YALIN YER ADLARI

- Adalet M.
- Ayniye M.
- Bahri K.
- Berete K.
- Cami M. (Çelikhan ve Kâhta İlçelerinde bu mahalle adı geçmektedir.)
- Fatih K. (Çelikhan)
- Fatih M. (Gerger, Çelikhan, Kâhta, Sincik, Gölbaşı ve Besni İlçelerinde bu mahalle adı geçmektedir.)
- Fırat M.
- Gazi M. (Kâhta ve Merkez İlçelerinde bu mahalle adı geçmektedir.)
- Hürriyet M.
- Kale M.
- Levzin M.
- Lokman K.
- Mara M.
- Menzil K.
- Merkez M. (Gerger, Çelikhan, Merkez ve Gölbaşı İlçelerinde bu mahalle adı geçmektedir.)
- Meydan K.
- Musalla M.
- Recep K.
- Salah M.
- Zafer M.
- Zey K.
- Zeytin K.
- Ziyaret K.

3.1.A.1. Arapça Kök + Türkçe Ek Durumunda Olan Yer Adları

3.1.A.1.1. Arapça Kök + Yapım Eki Durumunda Olanlar

3.1.A.1.1.1. + lı, +lı, +lu, +lü Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bereket+lı K.
- Fıstık+lı K.
- Hasan+lı K. (Besni ve Sincik İlçelerinde bu köy adı geçmektedir.)
- Haydar+lı K.
- Hüseyin+lı K.
- Nakış+lı K.
- Şeref+lı K.

3.1.A.1.1.2. +cık, +cik, +cuk, +cük Ekiyle Türemiş Olanlar

- Hasan+cık K.
- Kale+cik K.

3.1.A.1.1.3. +cı, +ci, +cu, +cü Ekiyle Türemiş Olanlar

- Kalbur+cu K.

3.1.A.1.2. Arapça Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar

3.1.A.1.2.1. +lar, +ler Çoğul Eki Alan Yer Adları

- Hacı+lar K.
- Habip+ler K.
- Hamza+lar K.
- Kara+lar K.

3.1.A.2. Arapça Kök + Arapça Ek Almış YerAdları

3.1.A.2.1. + iyet Mastar Ekiyle Oluşturulmuş Yer Adları

- Cumhur+iyet M.

3.1.B. FARŞÇA KÖKENLİ YALIN YER ADLARI

- Çardak K.
- Çınar M.
- Dut K.
- Mestan K.
- Savran M.
- Zivar (Ziver) M.

3.1.B.1. Farsça Kök + Türkçe Ek Durumunda Olan Yer Adları

3.1.B.1.1. Farsça Kök + Yapım Eki Durumunda Olanlar

3.1.B.1.1.1. +lı, +li, +lu, +lü Ekiyle Türemiş Olanlar

- Alıç+lı K.
- Bağ+lı+ca K.
- Bahçe+li K.
- Bostan+lı K.
- Çoban+lı M.
- Eğer+li K.
- Havut+lu K.
- İncir+li K.
- Köse+li K.
- Nar+lı K.
- Palan+lı K.
- Payam+lı K.
- Serhat+lı K.
- Turan+lı K.

3.1.B.1.1.2. +k, +ık, +ik, +uk, +ük Ekiyle Türemiş Olanlar

- Çınar+ık K.

3.1.B.1.1.3. +an Ekiyle Türemiş Olanlar

- Koz+an K.

3.1.B.1.1.4. +lık, +lik, +luk, +lük Ekiyle Türemiş Olanlar

- Çift+lik K.
- Çıra+lık K.

3.1.B.1.1.5. +cık, +cik, +cuk, +cük Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bahçe+cik M.
- Kese+cik K.
- Saray+cık K.

3.1.B.1.1.6. +ca, +ce Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bağ+lı+ca K.
- Narin+ce K.

3.1.B.1.2. Farsça Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar

3.1.B.1.2.1. +lar, +ler Çoğul Eki Alan Yer Adları

- Bağ+lar M.
- Köse+ler K.

3.1.C. FRANSIZCA YALIN YER ADLARI

- Asfalt M.
- Baraj M.
- Onur M.

3.1.C.1.Fransızca Kök + Türkçe Ek Durumunda Olan Yer Adları

3.1.C.1.1.Fransızca Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar

3.1.C.1.1.1. +lar, +ler Çoğul Ekiyle Türemiş Olanlar

- Site+ler M.

3.1.Ç. KÜRTÇE YER ADLARI

3.1.Ç.1. Kürtçe Kök + Farsça Ek Durumunda Olan Yer Adları

3.1.Ç.1.1. + an, +en Ekiyle Türemiş Olanlar

- Keleş+an M.
- Term+an (Termon) K.
- Şemik+an K.

3.1.Ç.1.2. +lı,+li,+lu,+lü Ekiyle Türemiş Olanlar

- İzol+lu K.
- Köşük+lü K.

3.1.Ç.1.3. +cu, +cü,+cı,+ci Ekiyle Türemiş Olanlar

- Camuş+cu K.

3.1.Ç.2. Kürtçe İsim+ Kürtçe İsim Durumunda Olan Yer Adları

- Rez+ip K.

3.1.D. TÜRKÇE YALIN YER ADLARI

- Bayat M.
- Bebek K.
- Boncuk K.
- Börkenek K.
- Çakmak M.
- Çat M.
- Çiçek K.
- Çomak K.
- Çorak K.
- Durak K.
- Göçeri K.
- İnce M.
- Kavak K.
- Kaya M.

- Kılavuz K.
- Kılıç K.
- Mutlu K.
- Ozan K.
- Sakız K.
- Tuna M.
- Yalankoz K.
- Yelkovan K.

3.1.D.1. Türkçe Kök + Yapım Eki Durumunda Olanlar

3.1.D.1.1.İsimden İsim Yapım Ekleri

3.1.D.1.1.1. +an, +en Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bel+en+li K.
- Çük+an M.
- Gön+an K.

3.1.D.1.1.2. +lı,+li,+lu,+lü Ekiyle Türemiş Olanlar

- Ada+lı K.
- Arı+lı K.
- At-ma+lı K.
- Bal+lı K.
- Baş+lı K.
- Bayır+lı K.
- Bel+en+li K.
- Beşik+li K.
- Budak+lı K.
- Burçak+lı K.
- Çal-tı+lı K.
- Çam+lı+ca M. (Tut ve Kahta İlçelerinde bu mahalle adı geçmektedir.)
- Çam+lı+ca K.
- Çayır+lı K.

- Dam+lı+ca K.
- Dik-en+li K.
- Doğ-an+lı K.
- Dum+lu K.
- Er-ik+li K.
- Geç-it+li K.
- Gedik+li K.
- Gölge+li K.
- Gümüş+lü K.
- Güneş+li K.
- Gürgen+li K.
- Işık+lı K.
- İpek+li K.
- Karga+lı K.
- Kaş+lı+ca K.
- Kavak+lı K.
- Kaya+lı K.
- Konuk+lu K.
- Kök+lü+ce K.
- Kuyu+lu K.
- Kütük+lü K.
- Oluk+lu K.
- Ol-uk+lu K.
- Oya+lı K.
- Oymak+lı K.
- Oymak+lı K.
- Oyrat+lı K.
- Öğ-üt+lü K.
- Ör-en+li M.
- Taş+lı+ca M.
- Teğmen+li K.

- Tetir+li K.
- Tok+lu K.
- Tuğ+lu K.
- Ün+lü+ce K.
- Yağmur+lu K.
- Yaprak+lı K.
- Yarpuz+lu K. Yay-ık+lı K.
- Yay-lım+lı K. 3.1.D.1.1.3. +lık,+ik,+luk,+lük Ekleriyle Türemiş Olanlar
- Kaya+lık M.
- Var+lık M.

3.1.D.1.1.4. +sız,+süz,+suz,+süz Ekleriyle Türemiş Olanlar

- Su+suz K.

3.1.D.1.1.5.+ca,+ce,+cı+ci Ekleriyle Türemiş OlanlarÇam+lı+ca M.

- Dal+lar+ca K.
- Dam+lı+ca K.
- Doğ-an+ca K.
- Dol-u+ca K.
- Düz+ce K.
- Ek-in+ci K.
- Es-en+ce K.
- Es-en+ce M.
- İki+z+ce K.
- Kaş+lı+ca K.
- Kök+lü+ce K.
- Kutlu+ca K.
- Orta+(n)+ca K.
- Orta+ca K.
- Serin+ce K.
- Sıra+ca K.
- Taş+lı+ca M.

- Uğur+ca K.
- Ün+lü+ce K.
- Yazı+ca K.
- Yeni+ce K. (Kahta)
- Yeni+ce (Merkez) K.

3.1.D.1.1.6. +cık,+cik,+cak,+cek Ekleriyle Türemiş Olanlar

- Al-an+cık K.
- Dam+la+cık K.
- İli+cak K.
- Kaya+cık K.
- Kırma+cık K.
- Kору+cak K.
- Kuyu+cak K.
- Ova+cık K.
- Tekne+cik K.
- Tepe+cik K.
- Yak-a+cık M.
- Yay+la+cık K.

3.1.D.1.1.7. +k Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bebe+k K.
- Çınar+(i)k K.

3.1.D.1.1.8. +la,+le Ekiyle Türemiş Olanlar

- Dam+la+cık K.
- Yay-la+cık K.

3.1.D.1.1.9. +ça,+çe,+çı,+çi Ekleriyle Türemiş Olanlar

- El+çi+ler K.
- Gök+çe K.

3.1.D.1.1.10. +z Ekiyle Türemiş Olanlar

- İki+z+ce K.

3.1.D.1.1.11. +r,+ar,+er,+ır,+ir, +ur, +ür Ekleriyle Türemiş Olanlar

- Çay+ır+lı K.
- Tok+ar+lı K.

3.1.D.1.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

3.1.D.1.2.1. -a,-e Ekiyle Türemiş Olanlar

- Kaya+cık K.
- Ov-a+cık K.
- Oy-a+lı K.
- Tep-e+cık K.
- Yak-a+cık M.

3.1.D.1.2.2. -an,-en Ekiyle Türemiş Olanlar

- Dik-en+li K.
- Doğ-an+lı K.
- Es-en+ce M.
- Ör-en K.
- Ör-en+li M.

3.1.D.1.2.3. -ı,-i Ekiyle Türemiş Olanlar

- Yaz-ı+ca K.

3.1.D.1.2.4. -ın,-in, -un, -ün Ekiyle Türemiş Olanlar

- Ak-ın+cı+lar M.
- Ek-in+ci K.

3.1.D.1.2.5. -k,-ık,-ik,-uk,-ük Ekleriyle Türemiş Olanlar

- Buda-k+lı K.
- Bul-a-n-ık K.

- Er-ik+lı K.
- Gir-ik K.
- Işı-k+lı K.
- Kon-uk+lu K.
- Ol-uk+lu K.
- Yay-ık+lı K.

3.1.D.1.2.6. –ıt,-it,-ut,-üt Ekleriyle Türemiş Olanlar

- Geç-it+lı K.
- Öğ-üt+lü K.

3.1.D.1.2.7. –çak,-çek Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bur-çak+lı K.

3.1.D.1.2.8. -ar,-er,-ır,-ir Ekleriyle Türemiş Olanlar

- Bay-ır+lar K.
- Koş-ar+lar K.

3.1.D.1.2.9. –ma,-me Ekiyle Türemiş Olanlar

- Aç-ma K.
- At-ma+lı K.
- Kır-ma+cık K.

3.1.D.1.2.10. –mak,-mek Ekiyle Türemiş Olanlar

- Çak-mak+lar K.
- Oy-mak+lı K.

3.1.D.1.2.11. –m Ekiyle Türemiş Olanlar

- Bük-(ü)l-ü-m K.

3.1.D.1.2.12. –gın, -gin, -gun, -gün Ekiyle Türemiş Olanlar

- Ol-gun+lar K.
- Özbil-gin M.

3.1.D.2. Türkçe Kök + Çekim Eki Durumunda Olanlar

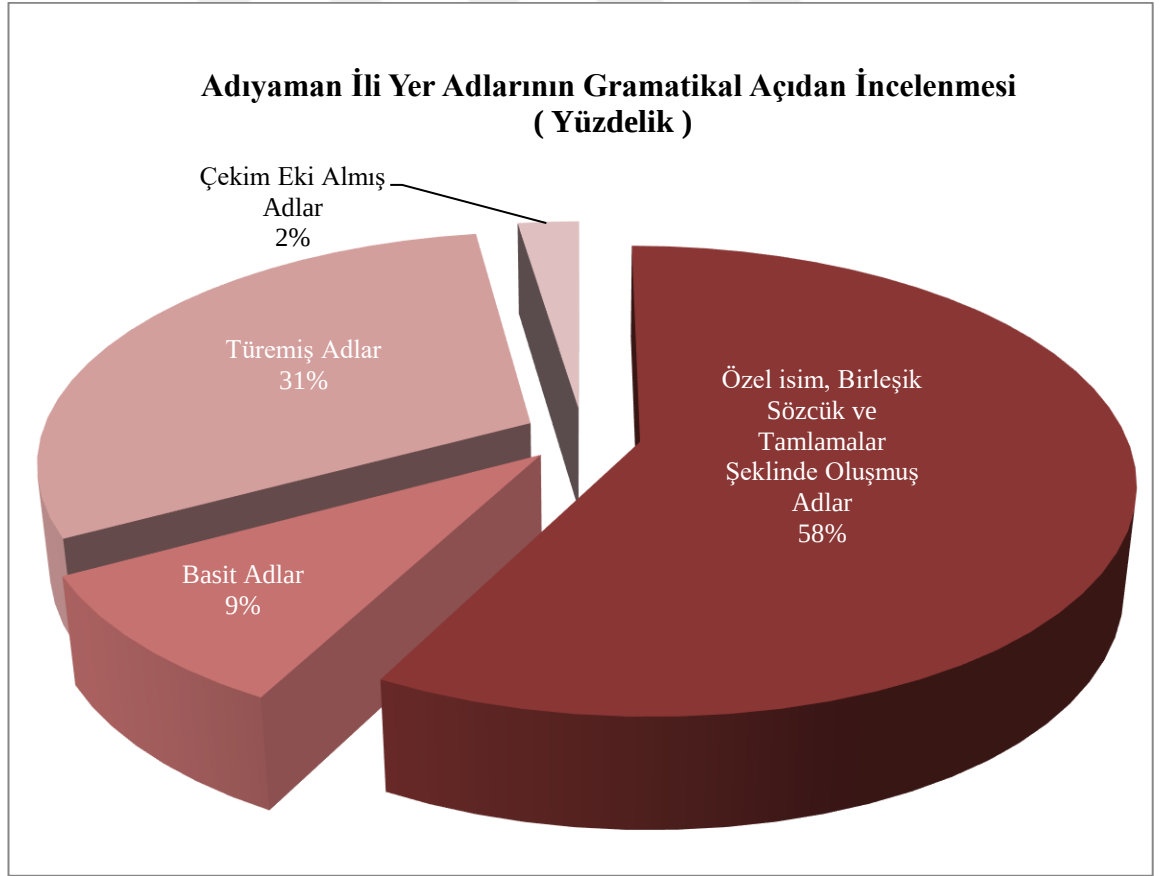
3.1.D.2.1. +lar,+ler Çoğul Eki Alan Yer Adları

- Ak-ın+cı+lar K.
- Aydın+lar K.
- Dal+lar+ca K.
- El+çi+ler K.
- İnce+ler K.
- Koş-ar+lar K.
- Ol-gun+lar K.

3.1.E. YUNANCA YALIN YER ADLARI

- Menderes M. (Besni ve Kâhta ilçelerinde bu mahalle adı geçmektedir.)

Grafik 3 : Adıyaman İli Yer Adlarının Gramatikal Açıdan İncelenmesi (Yüzdelik)

3.1.F. İKİ VE İKİDEN FAZLA KELİMEDEN OLUŞAN YER ADLARININ KÖKENLERİ VE YAPILARI

3.1.F.1. İki Kelimeden Oluşan Yer Adları

100.+Yıl K.: Tr.+Tr.

A

Abı²⁹+mıstık M.: Far.+Kür.

Ağaç+konak K.: Tr.+Tr.

Ahmet+Hoca K.: Arp.+Far.

Ak+damar K.: Tr.+Tr.

Ak+dere K.: Tr.+Tr.

Ak+doğan K.: Tr.+Tr.

Ak+durak K.: Tr.+Tr.

Ak+hisar K.: Tr.+Arp.

Ak+kavak K.: Tr.+Tr.

Ak+kuş K.: Tr.+Tr.

Ak+kuyu K.: Tr.+Tr.

Ak+pınar K.: Tr.+Tr. (Merkez)

Ak+pınar K.: Tr.+Tr. (Besni)

Ak+su K.: Tr.+Tr. (Çelilhan)

Ak+su K.: Tr.+Tr. (Sincik)

Ak+taş K.: Tr.+Tr. (Çelikhan)

Ak+taş K.: Tr.+Tr. (Kahta)

Ak+tepe K.: Tr.+Tr.

Ak+toprak K.: Tr.+Tr.

Ak+yazı K.: Tr.+Tr.

Ak+yazı K.: Tr.+Tr.

Ak+yıldız K.: Tr.+Tr.

Akça+bel K.: Tr.+Far.

²⁹Âb (f.i.) : Su (Devellioğlu, 2010: 1)

Akça+kaya K.: Tr.+Tr.

Akçe+tepe K.: Tr.+Tr.

Akıncılar+Atatürk M.: Tr.+Tr. (ak-ı-n+cı+lar)fiil-fiilden isim yapım eki+isimden isim yapım eki+çoğul eki

Al+bet K.: Tr.+Tr.

Ali+bey K.: Arp.+Tr.

Ali+dam³⁰ K.: Arp.+Tr.

Ali+şar³¹ K.: Arp.+Far.

Ali+taşı M.: Arp.+Tr. (taş+ı) isim+tamlanan eki

Altın+şehir M.: Tr.+Far.

Altın+taş K.: Tr.+Tr.

Arı+konak K.: Tr.+Tr. (kon-ak) fiil-fiilden isim yapım eki

Asker+han K.: Arp.+Far.

Aşağı+azaplı K.: Tr.+Arp. (azap+lı) isim+isimden isim yapım eki

Aşağı+çöplü K.: Tr.+Far. (çöp+lü) isim+isimden isim yapım eki

Aşağı+dağlıca K.: Tr.+Tr. (dağ+lı+ca) isim+ isimden isim yapım eki+ çekim eki

Aşağı+nasırlı K.: Tr.+Arp. (nasır+lı) isim+isimden isim yapım eki

Aşağı+söğütlü M.: Tr.+Tr. (söğüt+lü) isim+ isimden isim yapım eki

Ata+kent³² M.: Tr.+Soğ. (kand > kend > kent)

Ata+köy K.: Tr.+Far.

Ata+türk M.: Tr.+Tr. (Besni)

Ata+türk M.: Tr.+Tr. (Kahta)

Aydın+pınar K.: Tr.+Tr.

B

Bağ+arası K.: Far.+Tr. (ara+sı) isim+tamlanan eki

Bağ+başık. : Far.+Tr. (baş+ı) isim+tamlanan eki

Bağ+dere K.: Far.+Tr.

³⁰ Dam(1) Tr. ı. Yapıları dış etkilerden korumak amacıyla üzerine yapılan çoğu kiremit kaplı bölüm. II. Üzeri toprak kaplı ev ,küçük ev, köy evi. (2) Fr.ı. Dansta kavalinin eşi. II. İskambil kağıtlarında kız (Akalin, 2019: 588).

³¹ Şâr(f.i.) : Şehir (Devellioğlu,a.g.e.,s.1141)

³² Kent : Soğdca kand “şehir,kale” sözcüğünden alıntıdır. Soğdca sözcük Hotan Saka dilinde aynı anlama gelen kantha ile eş kökenlidir.(www.etimolojiturkce.com)

Bağ+özü K.: Far.+Tr. (öz+ü) isim +tamlanan eki

Bağ+pınar K.: Far.+Tr.

Bağlar+başı K.: Far.+Tr. (bağ+lar) isim+çoğul eki + (baş+ı) isim+tamlanan eki

Bahçeli+evler M.: Far.+Tr. (bahçe+li) isim+isimden isim yapım eki+(ev+ler)isim+çoğul eki

Bal+kaya K.: Tr.+Tr.

Balık+burun K.: Tr.+Tr.

Barbaros³³+Hayrettin M.: İt.+Arp.

Baş+pınar K.: Tr.+Tr. (Çelikhan)

Baş+pınar K.: Tr.+Tr. (Merkez)

Battal+hüyük K.: Arp.+Tr.

Bel+ören K.: Far.+Tr. (ör-en) fiil-partisip eki

Beş+göze K.: Tr.+Tr. (göz+e) isim+yönelme hal eki

Beş+koz K.: Tr.+Far.

Beş+yol K.: Tr.+Tr.

Bey+bostan K.: Tr.+Far.

Boğaz+kaya K.: Tr.+Tr.

Boyun+dere K.: Tr.+Tr.

Boz+gedik K.: Tr.+Tr.

Boz+hüyük K.: Tr.+Tr.

Boz+pınar K.: Tr.+Tr.

Boz+tarla K.: Tr.+Tr.

Boz+tepe K. : Tr.+Tr.

Burma+pınar K.: Tr.+Tr.

Burun+çayır K.: Tr.+Tr.

Büyük+bağ K.: Tr.+Far.

Büyük+bejyan K.: Tr.+ Kür.

Büyük+bey K.: Tr.+Tr.

³³ Barbaros : İtalyanca kökenli Barbaros(barba rossa) kelimesi Türkçede "kızıl sakal" anlamına karşılık gelir. Büyük Türk denizcisi Barbaros Hayrettin Paşa'ya Avrupalılar tarafından verilen bir isimdir. Günümüzde de erkek ismi olarak kullanılır. Barbaros Hayrettin Paşa Akdeniz'de korsanlık yapan bir kaptan iken Cezayir'i ele geçirmiş daha sonra Kanun-i Sultan Süleyman'ın teklifiyle Osmanlı donanmasına katılmış, Cezayir Osmanlıya bağlanmış Barbaros Hayrettin Paşa ise Cezayir beylerbeyi olmuştur. Osmanlı donanmasının kaptan-ı deryası olmuştur. Özellikle Preveze Deniz Savaşı'ndaki başarısıyla ün salmıştır. (<https://nedemek.com.tr>)

Büyük+kavaklı K.: Tr.+Tr.

Büyük+kırıklı K.: Tr.+Tr. (kır-ık+lı) fiil-fiilden isim yapım eki+isimden isim yapım eki

C

Can+kara K.: Tr.+Arp.

Ceviz+pınar K.: Arp.+Tr.

Cirit+Meydanı M.: Arp.+Arp. (meydan+ı) isim+tamlanan eki

Ç

Çakır+eşme :K. Tr.+Tr. (eş-me)fiil-fiilden isim yapım eki

Çam+dere K.: Tr.+Tr.

Çam+gazi K.: Tr.+Arp.

Çam+içi K.: Tr.+Tr. (iç+i) isim+tamlanan eki

Çam+pınar K.: Tr.+Tr.

Çam+yurdu K.: Tr.+Tr. (yurt+u) isim+tamlanan eki

Çamlı+yayla K.: Tr.+Tr. (çam+lı) isim+isimden isim yapım eki+ (yay+la)isim+isimden isim yapım eki

Çat+bahçe K.: Tr.+Far.

Çat+deresi K.: Tr.+Tr.

Çatal+ağaç K.: Tr.+Tr. (Merkez)

Çatal+ağaç K.: Tr.+Tr. (Gölbaşı)

Çatal+tepe K.: Tr.+Tr. (Gölbaşı)

Çatal+tepe K.: Tr.+Tr. (Kahta)

Çay+başı K.: Çin.+Tr. (baş+ı) isim + tamlanan eki

Çay+kaya K.: Çin.+Tr.

Çelik+köy K.: Tr.+Far.

Çemberli+taş K.: Far.+Tr. (çember+li)isim+isimden isim yapım eki

Çift+hisar K.: Far.+Arp.

Çil³⁴+boğaz K.: Far.+Tr.

³⁴ Çil (f.s.) : Kırk (Devellioğlu,a.g.e.,s.179)

Çoban+dede K.: Far.+Tr.

Çoban+pınarı K.: Far.+Tr. (pınar+ı) isim+ tamlanan eki

Çukur+taş K.: Tr.+Tr.

D

Dağ+deviren K.: Tr.+Tr. (devir-en) fiil-partisip eki

Dam+dırmaz K.: Tr.+Tr. (dırmaz > durmaz; dur-maz) fiil-fiilden isim yapım eki, partisip)

Dar+dağ K.: Far.+Tr. (Merkez)

Dar+dağ³⁵K.: Far.+Tr. (Kahta)

Davut+han K.: Arp.+Far.

Demir+taş K.: Tr.+Tr.

Derin+su K.: Tr.+Tr.

Dikili+ taş K.: Tr.+Tr. (dik-il-i) fiil-fiilden fiil yapım eki-fiilden isim yapım eki

Dilek+tepe K.: Tr.+Tr.

Diş+budak K.: Tr.+Tr.

Doğan+kaya K.: Tr.+Tr. (doğ-an) fiil-partisip eki

Dört+yol K.: Tr.+Tr.

Dumlu+pınar K.: Tr.+Tr.

Duru+kaynak K.: Tr.+Tr.

E

El+beyi K.: Tr.+Tr. (bey+i) isim+tamlanan eki

Erdem+oğlu M.: Tr.+Tr. (oğul+u) isim+tamlanan eki

Erik+dere K.: Tr.+Tr.

Esen+dere K.: Tr.+Tr. (es-en) fiil- partisip eki

Esen+tepe M.: Tr.+Tr.

³⁵ Dağ : 1.Tahta tavan 2. Sehpa 3. Üç ağacın bir noktada birleştirilmesiyle yapılan ve kaba şeyleri dokumak için kullanılan basit tezgah 4. Meyve toplamaya yarayan üç ayaklı ya da tek ayaklı uzun merdiven 5. Asmaların altına destek olarak konulan çatal kazık 5. Çitlembik ağacı ve meyvesi 6. Yağ tavası (<https://kelimeler.gen.tr>)

Eski+ Kahta³⁶ K.: Tr.+Far.

Eski+kent K.: Tr.+Tr.

Eski+köy K.: Tr.+Far.

Eski+saray M.: Tr.+Far.

Eski+taş K.: Tr.+Tr.

G

Geldi+buldu K.: Tr.+Tr. (gel-di) fiil-görülen geçmiş zaman eki+ (bul-du) fiil-görülen geçmiş zaman eki

Gök+çay K.: Tr.+Çin.

Göl+bağ K.: Tr.+Far. (bağ+ı) isim+tamlanan eki

Göl+pınar K.: Tr.+Tr. (Samsat)

Göl+pınar K.: Tr.+Tr. (Merkez)

Göl+tarla K.: Tr.+Tr.

Göl+yurt K.: Tr.+Tr.

Göz+pınar K.: Tr.+Tr.

Göz+tepe K.: Tr.+Tr.

Göze+başı K.: Tr.+Tr. (göz+e)isim+yönelme hali eki+(baş+ı)isim+tamlanan eki

Gümüş+kaşık K.: Tr.+Tr.

Gümüş+kaya K.: Tr.+Tr.

Gün+doğdu K.: Tr.+Tr. (doğ-du) fiil-görülen geçmiş zaman 3.teklik şahıs

Gün+görmüş K.: Tr.+Tr. (gör-müş) fiil-duyulan geçmiş zaman 3.teklik şahıs

Güney+kaş K.: Tr.+Tr.

Güzel+çay K.: Tr.+Çin.

Güzel+su K.: Tr.+Tr.

Güzel+yurt K.: Tr.+Tr.

³⁶ Kahta: Kahta adının nereden geldiği ile ilgili kaynaklarda pek bilgi olmamakla beraber, tarihte Orta Asya 'da Ötüken ve Karakurum yakınında Kahta isimli bir kentin varlığı göz önüne alınırsa Kahta isminin Orta Asya kökenli bir isim olduğu sonucu çıkarılabilir. " Kahta" isminin Persçede "dağın eteği" anlamına geldiği ve Kommagenelilerden önce bölgede hakim olan Persler tarafından kullanıldığı, bu adın da eski yerleşim yerinin konumundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. İlçe merkezi Eski Kahta'dır ve Nemrut Dağı'nın eteklerinde yer almaktadır. ([http:// www.kahta.gov.tr](http://www.kahta.gov.tr))

H

Hacı+Halil K.: Arp.+Arp. (Merkez)

Hacı+Halil K.: Arp.+Arp. (Besni)

Hacı+Yusuf K.: Arp.+Arp.

Harman+ardı K.: Far.+Tr. (ard+ı)isim+tamlanan eki

Has+köy K.: Arp.+Far.

Hasan+diğın K.: Arp.+Tr. (diğın > düğün)

Hasan+kan M.: Arp+Tr.

Hasan+kendi K.: Arp.+Tr.

Hoca+Ömer M.: Far.+Arp.

I

Işık+tepe K.: Tr.+Tr.

İ

İmam+ağa M.: Arp.+Tr.

İnce+bağ K.: Tr.+Far.

İnce+koz M.: Tr.+Far.

İslam+köy K.: Arp.+Far.

K

Kalem+kaş M.: Arp.+Tr.

Kan+gülü M.: Tr.+Fr. (gül+ü) isim+tamlanan eki

Kap+camı M.: Tr.+Arp.

Kara+ağaç K.: Arp.+Tr.

Kara+bahşılı ³⁷K.: Arp.+Çağ. (bahşı > bakşı > bağışı > baksı) bahşı+lı isim+isimden isim yapım eki

Kara+burun K.: Arp.+Tr.

Kara+çalı M.: Arp.+Tr.

Kara+çayır K.: Arp.+Tr.

Kara+dağ M.: Arp.+Tr.

Kara+dut K.: Arp.+Far.

Kara+göl K.: Arp.+Tr. (Merkez)

Kara+göl K.: Arp.+Tr. (Çelikhan)

Kara+güveç K.: Arp.+Tr.

Kara+höyük K.: Arp.+Tr.

Kara+koç K.: Arp.+Tr.

Kara+köse K.: Arp.+Far.

Kara+pınar K.: Arp.+Tr.

Kara+taş K.: Arp.+Tr.

Karaca+ören K.: Arp.+Tr. (kara+ca) isim+isimden isim yapım eki + (ör-en) fiil-partisip eki

Karşı+yaka M.: Tr.+Tr. (yak-a) fiil+fiilden isim yapım eki

Kaş+köy K.: Tr.+Far.

Kaş+yazı K.: Tr.+Tr. (yaz-ı) fiil-fiilden isim yapım eki

Kaya+dibi K.: Tr.+Tr. (dip+i) isim+tamlanan eki (Merkez)

Kaya+dibi K.: Tr.+Tr. (dip+i) isim+tamlanan eki (Kahta)

Kaya+önü K.: Tr.+Tr. (ön+ü) isim+tamlanan eki

Kemer+kaya K.: Far.+Tr.

Keser+taş K.: Tr.+Tr. (kes-er) fiil-partisip eki

Kındır³⁸+Ali K.: Kür.+Arp.

Kızıl+ın K.: Tr.+Tr.

³⁷Bahşı : Eski Uygur metinlerinden itibaren çeşitli Türk lehçelerinde bakşı(Uygur), bahşı(Çağatay), bahşı,bağışı(Türk), baskı,baksa(Kırgız-Kazak) şeklinde rastlanan bu kelime diğer Altay dillerinde de bahşı (Moğol),ve bakşı (Mançu) olarak geçer. Kelimeye Moğol istilasından sonra XIII. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla kadar tarihi bir terim olarak rastlanır. Bahşı kelimesi, XIV. Yüzyıldan başlayarak Moğol geleneğini sürdüren Celâyirliler, Timurlular ile Kazan, Kırım hanlıklarında ve Bâbürlüler’de de “katip” manasında geçmiştir. Hazar ötesi Türkmenleri arasında “koşuklar, yani şiirler okuyan şair” manasını taşıyan kelime , Hîve ve Buhara’da “halk şair çalgıcısı” anlamlarına gelmektedir. (<https://islamansiklopedisi.org.tr>)

³⁸ Kındır (kür.) : Halat, ip.

Kızıl+hisar K.: Tr.+Arp.

Kızıl+kaya K.: Tr.+Tr.

Kızıl+öz K.: Tr.+Tr.

Kızıl+pınar K.: Tr.+Tr.

Kızılca+höyük K.: Tr.+Tr. (kızıl+ca) isim+isimden isim yapım eki

Kızılca+pınar K.: Tr.+Tr. (kızıl+ca) isim+isimden isim yapım eki

Koç+Ali K.: Tr.+Arp.

Koç+tepe K.: Tr.+Tr.

Koru+köy K.: Tr.+Far.

Koru+pınar M.: Tr.+Tr.

Kovan+oluk K.: Tr.+Tr. (kov-a-n) fiil- fiilden isim yapım eki+(ol-uk)fiil-fiilden isim yapım eki

Koz+ağaç K.: Far.+Tr.

Köprü+başı M.: Tr.+Tr. (baş+ı) isim+tamlanan eki

Köse+uşağı K.: Far.+Tr. (uşak+ı) isim+tamlanan eki

Kuru+dere M.: Tr.+Tr.

Kuru+geçit M.: Tr.+Tr.

Kuru+göl K.: Tr.+Tr.

Kuş+tepe K.: Tr.+Tr. (Samsat)

Kuş+tepe K.: Tr.+Tr. (Merkez)

Kuşak+kaya K.: Tr.+Tr.

Kuz³⁹+evleri K.: Far.+Tr. (ev+leri) isim+çoğul eki

Küçük+Hasancık K.: Tr.+Arp. (Hasan+cık) isim+isimden küçültme ve sevgi ifade eden isim yapım eki

Küçük+ören K.: Tr.+Tr.

Küla⁴⁰f+hüyük K.: Arp.+Tr. (külef > külaf)

M

Mahmut+oğlu M.: Arp.+Tr. (oğul+u) isim+tamlanan eki

Mal+pınarı K.: Tr.+Tr. (pınar+ı) isim+tamlanan eki

³⁹ Kuz (f.s.) : kanbur (Devellioğlu,a.g.e.,s.613)

⁴⁰ Külef : (a.i. külfet'in c.) 1. Zahmetler,sıkıntılar,zorluklar,yorgunluklar.2. merasimler, seremoniler. (Devellioğlu,a.g.e.,s.614)

Mehmet+Akif M.: Arp+Arp.

Meryem+uşıağı K.: İbr.+Tr. (uşıak+1) isim+ tamlanan eki

Mimar +Sinan M.: Arp+Arp. (Merkez)

Mimar+Sinan M.: Arp.+Arp. (Gölbaşı)

Mülk+köy K.: Arp.+Far.

N

Nar+sırtı K.: Far.+Tr. (sırt+1) isim+tamlanan eki

Narlı+dere K.: Far.+Tr. (nar+lı) isim+isimden isim yapım eki

O

On+evler K.: Tr.+Tr. (ev+ler) isim+çoğul eki

Orman+içi K.: Tr.+Tr. (iç+i) isim+tamlanan eki

Ö

Ören+taş M.: Tr.+Tr. (ör-en) fiil-partisip eki

Öz+bilgin M.: Tr.+Tr. (bil-gin) fiil-fiilden isim yapım eki

P

Paşa+Mezrası K.: Tr.+Arp. (mezra+sı) isim+tamlanan eki

Pınar+başı K.: Tr.+Tr. (baş+1) isim+tamlanan eki (Sincik)

Pınar+başı K.: Tr.+Tr. (baş+1) isim+tamlanan eki (Besni)

Pınar+başı M.: Tr.+Tr. (baş+1) isim+tamlanan eki (Besni)

Pınar+yayla K.: Tr.+Tr. (yay+la) isim+isimden isim yapım eki

S

Salkım+bağı K.: Tr.+Far. (bağ+1) isim+tamlanan eki

Sarı+harman K.: Tr.+Far.

Sarı+kaya K.: Tr.+Tr. (Merkez)

Sarı+kaya K.: Tr.+Tr. (Kahta)

Sarı+su K.: Tr.+Tr.

Sarı+yaprak K.: Tr.+Tr.

Say+ör-en K.: Tr.+Tr. (ör-en) fiil-partisip eki

Serin+tepe M.: Tr.+Tr.

Seyit+Mahmut M.: Arp.+Arp.

Sıra+kaya K.: Tr.+Tr.

Sıra+tut M.: Tr.+Tr.

Soğuk+su M.: Tr.+Tr.

Söğütlü+bahçe K.: Tr.+Far. (söğüt+lü) isim+isimden isim yapım eki

Su+başı K.: Tr.+Tr. (baş+ı) isim+tamlanan eki

Su+gözü K.: Tr.+Tr. (göz+ü) isim+tamlanan eki

Su+tepe K.: Tr.+Tr.

Sümer+evler M.: +Tr. (ev+ler) isim+çoğul eki

Ş

Şah+kolu K.: Far.+Tr. (kol+u) isim+tamlanan eki

Şahin+beyler K.: Far.+Tr. (bey+ler) isim+çoğul eki

Şahin+tepe K.: Far.+Tr.

Şen+köy K.: Far.+Far.

Şeref+han K.: Arp.+Far.

Şeyh+baba M.: Arp.+Tr.

T

Taş+gedik K.: Tr.+Tr.

Taş+kale K.: Tr.+Arp.

Taş+kuyu K.: Tr.+Tr.

Taş+pınar K.: Tr.+Tr.

Taşlı+çay K.: Tr.+Tr. (taş+lı) isim+isimden isim yapım eki

Taşlı+yazı K.: Tr.+Tr. (taş+lı) isim+isimden isim yapım eki+(yaz-ı) fiil-fiilden isim yapım eki

Tek+ağaç K.: Tr.+Tr.

Tek+pınar K.: Tr.+Tr.

Tepe+önü K.: Tr.+Tr. (ön+ü) isim+tamlanan eki

Top+kapı K.: Tr.+Tr.

Top+tepe K.: Tr.+Tr.

Turgut+ Özal M.: Tr.+Tr. (Besni)

Turgut+Özal M.: Tr.+Tr. (Kahta)

Turgut+Reis M.: Tr.+Arp.

Türkiye+Petrolleri M.: Tr.+Fr. (petrol+leri) isim+çoğul eki

Tüten+ocak K.: Tr.+Tr. (tüt-en) fiil-partisip eki

U

Ulu+camı M.: Tr.+Arp.

Ulu+dam K.: Tr.+Tr.

Ulu+pınar K.: Tr.+Tr.

Uzun+köy K.: Tr.+Far.

Uzun+kuyu K.: Tr.+Tr.

Uzun+pınar K.: Tr.+Tr.

Uzun+tepe K.: Tr.+Tr.

Ü

Üç+direk K.: Tr.+Tr.

Üç+göz K.: Tr.+Tr.

Üç+kaya K.: Tr.+Tr.

Y

Yağız+atlı K.: Tr.+Tr. (at+lı) isim+isimden isim yapım eki

Yar+başı K.: Far.+Tr. (baş+ı) isim+tamlanan eki

Yarım+bağ K.: Tr.+Far. (yar-ı-m) fiil-fiilden isim yapım eki

Yarma+kaya K.: Tr.+Tr. (yar-ma) fiil-fiilden isim yapım eki

- Yavuz+Selim M.: Tr.+Arp. (yabız > yavız > yavuz) (Kahta)
- Yavuz+Selim M.: Tr.+Arp. (yabız > yavız > yavuz) (Merkez)
- Yavuz+Selim M.: Tr.+Arp. (yabız > yavız > yavuz) (Gölbaşı)
- Yavuz+Selim M.: Tr.+Arp. (yabız > yavız > yavuz) (Samsat)
- Yayla+dalı K.: Tr.+Tr. (yay+la)⁴¹ isim+isimden isim yapım eki+(dal+ı) isim+tamlanan eki
- Yayla+damı K.: Tr.+Tr. (dam+ı) isim+tamlanan eki
- Yazı+başı K.: Tr.+Tr. (baş+ı) isim+tamlanan eki
- Yedi+oluk K.: Tr.+Tr. (ol-uk) fiil-fiilden isim yapım eki
- Yel+bastı K.: Tr.+Tr. (bas-tı) fiil-görülen geçmiş zaman 3.teklik şahıs eki
- Yeni+ Besni⁴²M.: Tr.+Tr.
- Yeni+bardak K. : Tr.+Tr.
- Yeni+güven K.: Tr.+Tr.
- Yeni+kent K.: Tr.+Soğ.
- Yeni+köy K.: Tr.+Far. (Merkez)
- Yeni+köy K.: Tr.+Far. (Besni)
- Yeni+kuşak K.: Tr.+Tr.
- Yeni+pınar M.: Tr.+Tr.
- Yeni+Sanayi M.: Tr.+Arp.
- Yeşil+kaya K.: Tr.+Tr.
- Yeşil+ova M.: Tr.+Tr. (Besni)
- Yeşil+ova K.: Tr.+Tr. (Gölbaşı)
- Yeşil+ova K.: Tr.+Tr. (Merkez)
- Yeşil+ova K.: Tr.+Tr. (Çelikhan)
- Yeşil+tepe K.: Tr.+Tr.
- Yeşil+yayla K.: Tr.+Tr. (yay+la) isim+isimden isim yapım eki
- Yeşil+yurt M.: Tr.+Tr. (Merkez)

⁴¹ -la,-le

Bir iki misalde işlek olmayan bir isimden isim yapma eki gibi görülen bu ek aslında işlek bir isimden fiil yapma ekidir. kış-la, yay-la kelimelerinde görüldüğü gibi yer ismi yapar. Bu kelimelerin aslı kış-la-, yay-la-fiilinden yapılan kış-la-ğ, yay-la-ğ şeklinden isimler olup sondaki ğ'nın düşmesi ile kış-la, yay-la şekline geçmişlerdir. Bu yüzden -la- isimden fiil yapma eki bir isimden isim yapma eki durumuna düşmüştür. (Ergin, 2012:178.)

⁴²Besni: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde genellikle kurutmalık olarak üretilen , sofralık olarak da tüketilen, ince kabuklu, beyaz renkli bir tür üzüm. (<https://kelimeler.net>)

Yeşil+yurt K.: Tr.+Tr. (Gerger)

Yol+altı M.: Tr.+Tr.

Yol+düzü K.: Tr.+Tr.

Yukarı+çöplü K.: Tr.+Far. (çöp+lü) isim+isimden isim yapım eki

Yukarı+dağlıca K. : Tr.+Tr. (dağ+lı+ca) isim+ isimden isim yapım eki+ çekim eki

Yukarı+nasırlı K.: Tr.+Arp. (nasır+lı) isim+ isimden isim yapım eki

Yukarı+söğütlü K.: Tr.+Tr. (söğüt+lü) isim+isimden isim yapım eki

Yunus+Emre M. : Arp.+Tr. (Merkez)

Yunus+Emre M.: Arp.+Tr. (Çelikhan)

Z

Zeynel+Aslan M.: Arp.+Arp.

Ziyaret+payamlı⁴³ K.: Arp.+Far. (payam+lı) isim+isimden isim yapım eki

3.1.F.2. Üç ve Üçten Fazla Kelimeden Oluşan Yer Adları

15+Temmuz+Şehitler M.: Tr.+Arp.+Arp. (şehit+ler) isim+çoğul eki

Ali+Erdem+Oğlu M.: Arp.+Tr.+Tr. (oğul+u) isim+tamlanan eki

Aşağı+kara+kuyu K.: Tr.+Arp.+Tr.

Aşağı+Sar+han M.: Tr.+Tr.+Far. (Aşağı Sarıhan>Aşağı Sarhan)

Bağ+pınar+kuyucak K.: Far.+Tr.+Tr. (kuyu+cak) isim+isimden isim yapım eki

Boy+bey+pınarı M.: Tr.+Tr.+Tr. (pınar+ı) isim+tamlanan eki

Eski+Hüsnü+Mansur K.: Tr.+ Arp.+Arp.

Kaymakam+Hasan+Tütün M.: Arp.+Arp.+Tr.

Mahmut+Nedim+Ökmen M.: Arp.+Arp+Tr.

Mustafa+Yücel+Öz+bilgin M.: Arp.+Tr.+Tr.+Tr.

Yazı+bey+dili K. : Tr.+Tr.+Tr. (yaz-ı) fiil-fiilden isim yapım eki+(dil+i) isim+tamlanan eki

⁴³ Payam (f.i.) : badem, çağla (kelimeler.gen.tr)

Yazı+kara+kuyu K.: Tr.+Arp.+Tr. (yaz-ı) fiil-fiilden isim yapım eki

Yukarı+ Sar+han M.: Tr.+Tr.+Far. (Yukarı Sarıhan >Yukarı Sarhan)

Yukarı+kara+kuyu K.: Tr.+Arp.+Tr.

3.1.G. BASİT İKİ İSMİN (İSİM+İSİM) BİRLEŞMESİYLE OLUŞMUŞ YER ADLARI

Yalan+koz K.

Al+bet K.

Ağ+cin K.

Bey+bostan M.

Ceviz+pınar K.

Göl+yurt K.

Gön+an K.

Şeyh+baba M.

Ali+dam K.

Hasan+diğın K.

İslam+köy K.

Mülk+köy K.

Kızıl+öz K.

Kuş+tepe K. (Merkez)

Kuş+tepe K. (Samsat)

Şahin+tepe K.

Çük+an M.

Arı+konak K.

Hoca+Ömer M.

Hasan+kan M.

İmam+ağa M.

Kap+camı M.

Sıra+tut M.

Aği+kan K.

Ata+kent K.

Ata+köy K.

Battal+Hüyük K.

Çam+gazi K.

Çoban+dede K.

Davut+han K.

Diş+budak K.

Gök+çay K.

Hasan+kendi K.

Kaş+köy K.

Kındır+Ali K.

Koç+Ali K.

Koz+an K.

Külaf+Hüyük K.

Pınar+yayla K.

Şemik+an K.

Yeni+güven K.

Can+kara K.

Abı+mistik M.

Dumlu+pınar M.

Ali+şar K.

Çam+dere K.

Çam+pınar K.

Sümer+evler M.

Külaf+Hüyük K.

Kaş+köy K.

Kaş+yazı K.

Diş+budak K.

Erik+dere K.

Doğan+kaya K.

Bağ+dere K.

Bağ+pınar K.

Bal+kaya K.

Göz+tepe K

Tok+ar K.
 Kap+camî K.
 Göz+pınar K.
 Asker+han K.
 Ziyaret+payamlı K.
 Şahin+tepe K.
 Şeref+han K.
 Ata+türk M. (Kahta)
 Ata+türk M. (Besni)
 Bayrak+tar⁴⁴ M.

3.1.Ğ. SIFAT TAMLAMASI ŞEKLİNDE OLUŞMUŞ YER ADLARI

Ağaç+konak K.
 Ak+çalı K.
 Ak+damar K.
 Ak+dere K.
 Ak+doğan K.
 Ak+durak K.
 Ak+hisar K.
 Ak+kavak K.
 Ak+kuş K.
 Ak+kuyu K.
 Ak+pınar K.
 Ak+taş M.
 Ak+taş K.
 Ak+tepe K.
 Ak+toprak K.
 Ak+yazı K.
 Ak+yıldız K.
 Akça+bel K.

⁴⁴ Târ (f.s.) : 1. Karanlık. 2. Tel, saç teli. (Devellioğlu,a.g.e.,s. 1204)
 +tar : Farsça ilgi eki (sancaktar,bayraktar,emektar)

Akça+kaya K.
 Akça+tepe K.
 Aksu K.
 Al+bet K.
 Altın+şehir M.
 Altın+taş K.
 Aşağı+azaplı K.
 Aşağı+çöplü K.
 Aşağı+dağlıca K.
 Aşağı+nasırlı K.
 Aşağı+sahran M.
 Aşağı+söğütlü M.
 Aydın+pınar K.
 Bahçeli+evler M.
 Bal+kaya K.
 Baş+pınar M.
 Beş+göze K.
 Beş+koz K.
 Beş+yol K.
 Boğaz+kaya K.
 Boyun+dere K.
 Boz+atlı K.
 Boz+gedik K.
 Boz+Hüyük K.
 Boz+pınar K.
 Boz+tarla K.
 Boz+tepe K.
 Burma+pınar K.
 Büyük+bağ K.
 Büyük+Bejyan K.
 Büyük+bey K.
 Büyük+kavaklı K.

Büyük+kırıklı K.

Çamlı+yayla M.

Çat+bahçe K.

Çatal+ağaç K.

Çatal+tepe K.

Çay+kaya K.

Çelik+köy K.

Çemberli+taş K.

Çift+hisar K.

Çil+boğaz K.

Çukur+taş K.

Dar+dağ K.

Demir+taş K.

Derin+su K.

Dikili+taş K.

Dilek+tepe K.

Dört+yol K.

Duru+kaynak K.

Esen+dere K.

Esen+tepe M.

Eski+Hüsnü Mansur K.

Eski+Kahta K.

Eski+kent K.

Eski+köy K.

Eski+saray K.

Eski+taş K.

Gök+çay K.

Göl+pınar K.

Göl+tarla K.

Göl+yurt K.

Gümüş+kaşık K.

Gümüş+kaya K.

Güney+kaş K.
 Güzel+çay K.
 Güzel+su K.
 Güzel+yurt K.
 Has+köy K.
 Işık+tepe K.
 İnce+bağ K.
 İnce+koz K.
 Kalem+kaş M.
 Kara+ağaç K.
 Kara+bahşılı K.
 Kara+burun K.
 Kara+çalı M.
 Kara+çayır K.
 Kara+dağ M.
 Kara+dut K.
 Kara+göl K.
 Kara+güveç K.
 Kara+höyük K.
 Kara+koç K.
 Kara+köse K.
 Kara+pınar M.
 Karaca+ören K.
 Bel+ören K.
 Kara+taş K.
 Karşı+yaka M.
 Kemer+kaya K.
 Keser+taş K.
 Kızıl++pınar K.
 Kızıl+hisar K.
 Kızıl+in K.
 Kızıl+kaya K.

Kızıl+öz K.
 Kızılca+höyük K.
 Kızılca+pınar K.
 Koş+tepe K.
 Koru+köy K.
 Koru+pınar M.
 Kovan+oluk K.
 Koz+ağaç K.
 Kuru+dere M.
 Kuru+geçit M.
 Kuru+göl K.
 Kuşak+kaya K.
 Küçük+Hasancık K.
 Küçük+ören K.
 Narlı+dere K.
 On+evler K.
 Ören+taş M.
 Öz+bilgin M.
 Öz+Kur'an K.
 Pınar+yayla K.
 Sarı+harman K.
 Sarı+kaya K.
 Sarı+su K.
 Sarı+yaprak K.
 Serin+tepe M.
 Sıra+kaya K.
 Say+ören K.
 Soğuk+su M.
 Söğütlü+bahçe K.
 Su+tepe K.
 Taş+gedik K.
 Taş+kale K.

Taş+kuyu K.
 Taş+pınar K.
 Taşlı+çay K.
 Taşlı+yazı K.
 Tek+ağaç K.
 Tek+pınar K.
 Top+kapı K.
 Top+tepe K.
 Tüten+ocak K.
 Ulu+camı M.
 Ulu+dam K.
 Ulu+pınar K.
 Uzun+köy K.
 Uzun+kuyu K.
 Uzun+pınar K.
 Uzun+tepe K.
 Üç+direk K.
 Üç+göz K.
 Üç+kaya K.
 Yağız+atlı K.
 Yarım+bağ K.
 Yarma+kaya K.
 Yazı+kara+kuyu K.
 Yedi+oluk K.
 Yeni+bardak K.
 Yeni+Besni M.
 Yeni+güven K.
 Yeni+kent M.
 Yeni+köy K.
 Yeni+kuşak K.
 Yeni+pınar K.
 Yeni+sanayi M.

Yeşil+kaya K.
 Yeşil+ova K.
 Yeşil+ova M.
 Yeşil+tepe K.
 Yeşil+yayla K.
 Yeşil+yurt M.
 Yukarı+çöplü K.
 Yukarı+dağlıca K.
 Yukarı+kara+kuyu K.
 Yukarı+nasırlı K.
 Yukarı+sahran M.
 Yukarı+söğütlü K.

Sıfat olarak kullanılan unsurun partisip olduğu örnekler;

Doğ-an+kaya K.
 Es-en+dere K.
 Es-en+tepe M.
 Kes-er+taş K.

Tüt-en+ocak K.

3.1.H. BELİRTİSİZ İSİM TAMLAMASI ŞEKLİNDE OLUŞMUŞ YER ADLARI

Ali Erdem+oğlu M.
 Ali+taşı M.
 Bağ+arası K.
 Bağ+arası K.
 Bağ+başı K.
 Bağ+özü K.
 Bağlar+başı K.
 Boybey+pınarı M.
 Cirit+meydanı M.
 Çam+içi K.
 Çam+yurdu K.

at+deresi M.
 ay+başı K.
 oban+pınarı K.
 El+beyi K.
 Erdem+oğlu M.
 Göl+bağı K.
 Göze+başı K.
 Harman+ardı K.
 Kan+gülü M.
 Kaya+dibi K. (Kahta)
 Kaya+dibi K. (Merkez)
 Kaya+önü K.
 Köprü+başı M.
 Köse+uşağı K.
 Kuz+evleri K.
 Mahmut+oğlu M.
 Mal+pınarı K.
 Meryem+uşağı K.
 Orman+içi K.
 Paşa+mezrası K.
 Pınar+başı K.
 Pınar+başı M.
 Salkım+bağı
 Su+başı K.
 Su+gözü K.
 Şah+kolu K.
 Tepe+önü K.
 Türkiye+petrolleri M.
 Yar+başı K.
 Yayla+dalı K.
 Yayla+damı K.
 Yazı+başı K.

Yazıbey+dili K.

Yol+altı K.

Yol+düzü K.

3.1.I. SIFAT FİİL GRUBU

Dağ+devir-en K.

3.1.İ. İSİM + ÇEKİMLİ FİİL ŞEKLİNDE OLUŞMUŞ YER ADLARI

Gün+doğ-du K.

Gün+gör-müş K.

Yel+bas-tı K.

3.1.J. İKİ ÇEKİMLİ FİİLİN BİRLEŞMESİ İLE OLUŞMUŞ YER ADLARI

Gel-di+bul-du K.

4. BÖLÜM

4.1. ADIYAMAN YER ADLARININ TASNİFİ

4.1.1. Kişi Adlarına Dayanan Yer Adları

4.1.1.a. Devlet Adamı – Siyasetçi Adlarının Verildiği Yer Adları

- Turgut Özal M.

Halil Turgut Özal, Türk bürokrat, siyasetçi ve devlet adamıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin 8'inci Cumhurbaşkanıdır.

- Reşadiye M.

Padişah Reşad, V. Mehmet veya Mehmed Reşad, Osmanlı İmparatorluğu'nun 35'inci Padişahı ve 114'üncü İslam Halifesi'dir. Kendisi sevilen bir padişah olduğundan onun adını taşıyan Reşat altını çıkarılıp piyasaya sürülmüştür. Birçok İstanbul semtine, Anadolu'daki birçok köy ve kasabaya onun anısına adı verilmiştir.

- Yavuz Selim M.

I.Selim, bilinen adıyla Yavuz Sultan Selim, 9'uncu Osmanlı padişahı ve 88.İslam halifesidir. Aynı zamanda ilk Türk İslam halifesi ve Hâdim'ul- Haremeyn'uş-Şerifeyn unvanına sahiptir.

- Barbaros Hayrettin M.

Barbaros Hayrettin Paşa, Osmanlı Devleti tarihinin ünlü Türk denizcilerinden, Kaptan-ı derya olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk kaptan paşası ve Kaptan-ı deryasıdır.

- Turgut Reis M.

Turgut Reis, Osmanlı İmparatorluğu donanmasında amirallik yapmış, Trablusgarp fatihi olarak anılan Türk denizcisidir. Beylerbeyi olarak görev yapmış, ayrıca Trablus Beyi olmuştur.

4.1.1.b. Devlet Adamlarının Soyadlarından Oluşan Yer Adları

- Atatürk M.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk (1881-10 Kasım 1938) Türk asker, devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı.

Başkomutanı olarak Sakarya Meydan Muharebesi'ndeki başarısından dolayı 19 Eylül 1921 tarihinde “Gazi” unvanını aldı ve mareşalliğe yükseldi.

Modern, ilerici ve laik bir ulus devlet ihdas etmek için politik, ekonomik ve kültürel alanlarda sekülerist ve milliyetçi karakterde reformlar gerçekleştirmiştir.

- İnönü M.

Mustafa İsmet İnönü, Osmanlı döneminde albay, Cumhuriyet döneminde orgeneral ve eski Genelkurmay Başkanı olan, cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'nin ilk başbakanı, ikinci cumhurbaşkanı, İstiklal Madalyası sahibi asker ve siyasetçidir.

- Menderes M.

Ali Adnan Ertekin Menderes (1899-17 Eylül 1961) Türk siyasetçidir. 1950-60 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Başkanlığı yapmıştır. Menderes, Türkiye siyasi tarihinde idam edilen ilk ve tek Türkiye Cumhuriyeti Başkanı olarak tarihe geçti.

- Çakmak M.

Mustafa Fevzi Çakmak (1876-1950), Türkiye'nin Mustafa Kemal Atatürk'ten sonraki ikinci ve son mareşali. İlk Milli Savunma Bakanı ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Cumhuriyet dönemindeki ilk genelkurmay başkanıdır.

4.1.1.c. Dini Şahsiyetlerin Adlarının Verildiği Yer Adları

- Seyyid Mahmut K.

Seyyid Mahmud Hayrânî, Hz.Muhammed'in soyundan gelen ve seyyid unvanını taşıyan Hayrânî'nin babası Selçuklu devlet adamlarından Mesud Paşa'dır. Hayrânî'nin Mevlevîlik ve Yesevîlik yoluna mensup olduğu düşünülmekle beraber daha zayıf ihtimalle Bektaşî olduğu üzerinde de durulmaktadır.

- Hacı Yusuf K.

Bayramiye tarikatına mensuptur. Arapça'yı ve Farsça'yı ana dili gibi bildiği yazmış olduğu eserlerden anlaşılmaktadır. Hattatlıkta da usta olan Yusuf, II. Beyazıd'ın yaptırdığı Beyazıd Camii Şerifi'nin ilk Cuma ve Kürsü vaizidir.

4.1.1.ç. Sanatçıların Adını Taşıyan Yer Adları

- Mimar Sinan M.

Osmanlı baş mimarı ve inşaat mühendisidir. Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murat dönemlerinde baş mimar olarak görev yapan Mimar Sinan, yapıtlarıyla geçmişte ve günümüzde dünyaca tanınmıştır. Başyapıtı “ustalık eserim” dediği Selimiye Camii'dir.

4.1.1.e. Ozan, Şair ve Yazar Adlarının Verildiği Yer Adları

- Mehmet Akif Ersoy M.

Mehmet Akif Ersoy, Türk şair, veteriner hekim, öğretmen, vaiz, hafız, Kur'an mütercimi ve siyasetçi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ulusal marşı olan İstiklal Marşı'nın yazarıdır.

- Yunus Emre M.

Yunus Emre (1238-1328) Anadolu'da Türkçe şiirin öncüsü olan tasavvuf ve halk şairi.

4.1.1.f. İlin İleri Gelenlerinin Adlarının Verildiği Yer Adları

- Mahmut Nedim Ökmen M.

Maliyeci, siyaset ve devlet adamı , milletvekili, bakan ve şairdir.

1951-1954 yıllarında Tarım Bakanlığı yapmış, 1954 seçimlerinde Gaziantep Milletvekili seçilmiştir. 1955'te Maliye Bakanı olmuş, 1960 yılında 27 Mayıs ihtilali ile birlikte milletvekilliği ve bakanlık görevi sona ermiştir.

- Zeynel Aslan M.

Adıyaman Gerger doğumlu, mühendis ve Adıyaman Gerger Belediye Başkanıdır.

- Mustafa Yücel Özbilgin M.

Mustafa Yücel Özbilgin, Danıştay Saldırısı'nda görev başında hayatını kaybeden Türk hukukçu ve mülki idare amiridir.

- Ali Erdemoğlu M.

Adıyaman Besni doğumlu, Merinos Holding'in kurucusu Mehmet Erdemoğlu'nun oğludur. Merinos Halı Yönetim Kurulu Başkanı'dır.

- Kaymakam Hasan Tütün M.

1990-1993 yılları arasında Adıyaman Besni İlçesinin Kaymakamı olarak görev almıştır.

4.1.1.g. İlin İleri Gelenlerinin Soyadlarının Verildiği Yer Adları

- Erdemoğlu M.

- Mahmutoğlu M.

- Özbilgin M.

4.1.1.ğ. Kişi Adlarıyla Oluşturulan Tamlama ve Unvan Grubu şeklindeki Yer Adları

- Ahmet Hoca K.
- Alibey K.
- Büyükbey K.
- Çobandede K.
- Davuthan K.
- Erdemoğlu M.
- Hacı Halil K.
- Hacı Yusuf K.
- Hoca Ömer M.
- İmamağa M.
- Koç Ali K.
- Küçük Hasancık K.
- Mahmutoğlu M.
- Meryemuşağı M.
- şeyhbaba M.

4.1.1.h. Yalın Kişi Adlarının Verildiği Yer Adları

- Bahri K.
- Fatih K.
- Fatih M.
- Fırat M.
- Gökçe K.
- Lokman K.
- Mestan K.
- Onur M.
- Ozan K.
- Recep K.
- Tuna M.

4.1.1.I. Ek Almış Kişi Adlarından Oluşmuş Yer Adları

- Eceler K.
- Habibler K.
- Hamzalar K.
- Hasancık K.
- Hasandığın K.
- Hasanlı K.
- Haydarlı K.
- Hüseyinli K.
- Uğurca K.
- Uğurlu K.

4.1.2. Halkın İncancını Yansıtan ve Manevi Anlamda Değer Yargılarını Gösteren Kavramlar İle Oluşturulan Yer Adları

- Cami M.
- Hacılar K.
- Hacılar M.
- İslamköy K.
- Kap Cami M.
- Menzil K.
- Musalla M.
- Ulucami M.
- Ziyaret Payamlı K.

4.1.3. Milli Değer Taşıyan Kavramların Verildiği Yer Adları

- Akıncılar Atatürk M.
- Bayraktar M.
- Cumhuriyet K.
- Cumhuriyet M.
- Dumlupınar M.
- Gazi M.

- Hürriyet M.
- Malazgirt M.
- Turanlı K.
- Zafer M.

4.1.4. Önemli Günleri Belirten Tarihlerle İlgili Yer Adları

- 15 Temmuz Şehitler M.

4.1.5. Aile ve Akrabalık İlişkileri Çerçevesinde Oluşan Yer Adları

- Çobandede K.
- Erdemoğlu M.
- Köseuşağı K.
- Mahmutoğlu M.
- Meryemuşağı K.
- Şeyhbaba K.

4.1.6. Ağaç ve Ağaç ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Ağaçkonak K.
- Ağaçlı K.
- Akçalı K.
- Akkavak K.
- Alıçlı K.
- Bağarası K.
- Bağbaşı K.
- Bağdere K.
- Bağlar K.
- Bağlarbaşı K.
- Bağözü K.
- Bağpınar K.
- Budaklı K.
- Büyükkavaklı k.

- Çaltılı⁴⁵ K.
- Çamdere K.
- Çamiçi K.
- Çamlıca K.
- Çamlıca K.
- Çampınar K.
- Çamyurdu K.
- Çatalağaç K.
- Çınar M.
- Çınarık K.
- Çıralık K.
- Dut K.
- Erikdere K.
- Erikli K.
- Gürgenli K.
- İncebağ K.
- İncirli K.
- Karaçalı M.
- Karadut K.
- Kavak K.
- Kavaklı K.
- Koruköy K.
- Korulu K.
- Kozagaç K.
- Köklüce K.
- Kütüklü K.
- Salkımbağı K.
- Söğütlübahçe K.
- Tekağaç K.
- Yarimbağ K.

⁴⁵ Çaltı :hlk. Diken, çalı. (Akalın,a.g.e.,s.489)

- Yukarısöğütlü K.
- Zeytin K.

4.1.7. Meyve ve Sebze Adları İle İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Alıçlı K.
- Dut K.
- Elmacık K.
- Erikdere K.
- Erikli K.
- İncirli K.
- Karadut K.
- Narlı K.
- Narlıdere K.
- Zeytin K.

4.1.8. Çiçek ve Çiçekler ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Çiçek K.
- Kangülü M.

4.1.9. Bitki ve Bitkilere Özgü Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Bayırlı K.
- Beybostan K.
- Bostanlı K.
- Burçaklı K.
- Burunçayır K.
- Çaltılı K.
- Çayırılı K.
- Çaylı K.
- Çimenke K.
- Dardağan K.
- Dikenli K.
- Dişbudak K.

- Güzelçay K.
- Karaçayır K.
- Salkımbağı K.
- Sarıyaprak K.
- Tetirli⁴⁶ K.
- Yapraklı K.
- Yarpuzlu K.

4.1.10. Coğrafi Terimlerden Oluşan Yer Adları

4.1.10.a. Su ve Su ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Akdere K.
- Akkuyu K.
- Akpınar K.
- Akpınar K.
- Aksu K.
- Aşağıkarakuyu K.
- Aydınpınar K.
- Bağdere K.
- Bağpınar K.
- Bağpınar KuyucakK.
- Bahri K.
- Baraj M.
- Başpınar M.
- Başpınar K.
- Beşgöze K.
- Boybeypınarı M.
- Boyundere K.
- Bozpınar K.
- Bulanık M.

⁴⁶ Tetir: hlk. 1. Cevizin yeşil kabuğu ve yaprağı. 2. Yeşil ceviz kabuğunun bıraktığı boya lekesi. (<https://kelimeler.gen.tr>)

- Burmapınar K.
- Cevizpınar K.
- Çamdere K.
- Çampınar K.
- Çatderesi M.
- Çobanpınar K.
- Damlacık K.
- Derinsu K.
- Dumlupınar⁴⁷ M.
- Durukaynak K.
- Erikdere K.
- Esendere K.
- Gökçay K.
- Gölbağı K.
- Gölpınar K.
- Gölpınar K.
- Gölyurt K.
- Gözebaşı K.
- Gözpınar K.
- Güzelsu K.
- Ilıcak K.
- Karagöl K.
- Karagöl K.
- Karapınar M.
- Kızılıpınar K.
- Korupınar M.

⁴⁷ Dumlupınar adında eski bir Türkçe kelime saklanmıştır. Türkiye’de Meskûn Yerler Kılavuzuna göre, Kütahya, İzmir, Çankırı, Aydın ve Ankara illerinde Dumlupınar adını taşıyan meskûn yerler vardır. İzmir, Antalya, Eskişehir ve Samsun’da ise Dumluca adında birer köy vardır. Bütün bu adlarda eski Türkçede kullanılmış olan bir kelime saklanmıştır: dumlu < tumluğ ‘soğuk’. Buna göre, Dumlupınar adı ‘soğukpınar’ anlamına gelmektedir. Nitekim Anadolu’nun birçok yerlerinde bugün Soğukpınar, Soğuksu, Soğukkuyu gibi adlar vardır (Eren, 2010: 18).

- Kurudere M.
- Kurugöl K.
- Kuyucak K.
- Kuyulu K.
- Malpınarı K.
- Oluklu K.
- Pınarbaşı K.
- Pınarbaşı K.
- Pınarbaşı M.
- Pınaryayla K.
- Sarısu K.
- Soğuksu K.
- Sugözü K.
- Susuz K.
- Sutepe K.
- Taşkuyu K.
- Taşpınar K.
- Tekpınar K.
- Ulupınar K.
- Uzunkuyu K.
- Uzunpınar K.
- Yağmurlı K.
- Yazıkarakuyu K.
- Yedioluk K.
- Yenipınar M.
- Yukarıkarakuyu K.

4.1.10.b. Taş, Toprak ve Kaya ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Aktaş K.
- Aktaş M.
- Aktoprak K.

- Alitaşı M.
- Altıntaş K.
- Balkaya K.
- Boğazkaya K.
- Çaykaya K.
- Çemberlitaş K.
- Çukurtaş K.
- Demirtaş K.
- Dikilitaş K.
- Doğankaya K.
- Eskitaş K.
- Gümüşkaya K.
- Karataş K.
- Kaya M.
- Kayacık K.
- Kayadibi K.
- Kayadibi K.
- Kayalı K.
- Kayalık M.
- Kayaönü K.
- Kemer kaya K.
- Kesertaş K.
- Kızılkaya K.
- Kuşakkaya K.
- Örentaş K.
- Örentaş M.
- Sarıkaya K.
- Sırakaya K.
- Taşgedik K.
- Taşkale K.
- Taşkuyu K.

- Taşkuyu K.
- Taşlıca K.
- Taşlıca M.
- Taşlıca M.
- Taşlıçay K.
- Taşlıçay K.
- Taşlıyazı K.
- Taşpınar K.
- Üçkaya K.
- Yarmakaya K.
- Yeşilkaya K.
- Yeşilkaya K.

4.1.10.c. Dağ ve Tepe Kavramları ile İlgili Oluşmuş Yer Adları

- Adalı K.
- Akçatepe K.
- Aktepe K.
- Aşağıdağlıca K.
- Belenli⁴⁸ K.
- Boztepe K.
- Çataltepe K. (Hem Kahta hem de Gölbaşı İlçelerinde bu isimle birer köy bulunmaktadır.)
- Dağdeviren K.
- Dilektepe K.
- Esentepe M.
- Göztepe K.
- Işıktepe K.
- Karadağ M.
- Koçtepe K.
- Kuştepe K. (Samsat, Merkez)

⁴⁸ Belen : 'Dağ sırtında geçit veren çukur yer'
(Gülensoy, a.g.e.s.76)

- Serintepe K.
- Sutepe K.
- Şahintepe K.
- Tepecik K.
- Tepeönü K.
- Toptepe K.
- Uzuntepe K.
- Yeşiltepe K.
- Yukarıdağlıca K.

4.1.10.ç. Ova ve Yayla Kavramları ile Oluşturulan Yer Adları

- Çamlıyayla K.
- Ovacık K.
- Yaylacık K.
- Yayladalı K.
- Yayladamı K.
- Yeşilova K.
- Yeşilyayla K.

4.1.10.d. Ziraat ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Beybostan K.
- Bostanlı K.
- Boztarla K.
- Çiftlik K.
- Çorak K.
- Ekinci K.
- Harmanardı K.
- Sarıharman K.

4.1.10.e. Meteoroloji ve Doğa Olayları ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Doluca K. Dumlu⁴⁹K.

⁴⁹ Dumlu : 'Soğuk' [Dumlupınar 'yer adı '] (Gülensoy, a.g.e.s.231)

- Gölge K.
- Güneşli K.
- Susuz K.
- Yağmurlu K.

4.1.10.f. Gök Cisimleri ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Akyıldız K.
- Güneşli K.

4.1.11. Madenler ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Altıntaş K.
- Çelikköy K.
- Demirtaş K.
- Gümüşkaşık K.
- Gümüşkaya K.
- Gümüşlü K.

4.1.12. Çeşitli Meslek Adları ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Akıncılar Atatürk M.
- Askerhan K.
- Bayraktar⁵⁰ M.
- Çobanlı M.
- Çobanpınar K.
- Elçiler K.
- İmamağa M.
- Kalburcu K.
- Kaymakam Hasan Tütün M.
- Savran⁵¹ K.
- Subaşı K.⁵²

⁵⁰ Bayraktar: T. Bayrak+ Far. –dâr Bayrağı taşımakla görevli kimse.
(Akalın,a.g.e.s.288)

⁵¹ Savran: Far. Sarban 1. Deveci. 2. Altına benzeyen şey. 3. Merdiven.
(Akalın,a.g.e.s.2044)

⁵² Subaşı veya Sübaşı: Subay, komutan demektir. Türkçede “sü” asker, ordu anlamındadır.

- Tecir (Tüccar) K.
- Teğmenli K.

4.1.13. Yapı ve Yapıt Adlarından Oluşan Yer Adları

- Ağaçkonak K.
- Akdurak K.
- Akhisar K.
- Akkuyu K.
- Alidam K.
- Arıkonak K.
- Asfalt M.
- Askerhan K.
- Aşağıkarakuyu K.
- Ataköy K.
- Bağpınar Kuyucak K.
- Bahçecik M.
- Bahçelievler M.
- Battalhüyük K.
- Bozhüyük K.
- Cami M.
- Çamyurdu K.
- Çardak K.
- Çatbahçe K.
- Çelikköy K.
- Çifthisar K.
- Çiftlik K.
- Damdırmaz K.
- Damlıca K.
- Dardağan⁵³K.

⁵³ Dâr: (a.i.c.: dirân) : 1. Ev 2. Yer 3. Yurt
 Dâr : (f.i.) : Darağacı. 2. Ağaç 3. Direk.
 (Devellioğlu, a.g.e.s.186-187)

- Eskiköy K.
- Eskisaray M.
- Geçitli K.
- Gölyurt K.
- Güzelyurt K.
- Hasköy K.
- İslamköy K.
- Kale M.
- Kalecik K.
- Kapcami M.
- Karahöyük K.
- Kaşköy K.
- Kızın K.
- Kızılcahöyük K.
- Kızılhisar K.
- Koruköy K.
- Kurugeçit M.
- Kuyucak K.
- Kuyulu K.
- Kuzevleri K.
- Külafhöyük K.
- Menzil K.
- Mülkköy K.
- Onevler K.
- Paşamezrası K.
- Saraycık K.
- Söğütlübahçe K.
- Sümerevler M.
- Şenköy K.
- Şerefhan K.
- Taşkale K.

- Taşkuyu K.
- Tütenocak K.
- Ulucami M.
- Uludam K.
- Uzunköy K.
- Uzunkuyu K.
- Yayladamı K.
- Yazıkarakuyu K.
- Yazlık K.
- Yeniköy K.
- Yeniköy K.
- Yeşilyurt K.
- Yeşilyurt M.
- Yukarıkarakuyu K.

4.1.14. Kurum ve Kuruluş Adlarından Oluşan Yer Adları

- Altınşehir M.
- Atakent K.
- Baraj M.
- Eskikent K.
- Siteler M.
- Türkiye Petrolleri M.
- Yeni Sanayi M.
- Yenikent M.

4.1.15. İnsan Vücuduna İlişkin Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Ağıkan K.
- Akalın K.
- Akçabel K.
- Akdamar K.
- Aşağımasırlı K.

- Bağbaşı K.
- Bağlarbaşı K.
- Balıkburun M.
- Başlı K.
- Başıpınar M.
- Belören K.
- Boğazkaya K.
- Boybeypınarı M.
- Boyundere K.
- Burunçayır K.
- Cankara K.
- Çaybaşı K.
- Çilboğaz K.
- Dişbudak K.
- Elbeyi K.
- Gözebaşı K.
- Göztepe K.
- Güneykaş K.
- Hasankan M.
- Kalemkaş K.
- Kangülü K.
- Karaburun K.
- Karaköse K.
- Kaşköy K.
- Kaşlıca K.
- Kaşyazı K.
- Köprübaşı M.
- Köseler K.
- Köseli K.

- Mara⁵⁴
- Narsırtı K.
- Pınarbaşı K.
- Pınarbaşı K.
- Pınarbaşı M.
- Sugözü K.
- Şahkolu K.
- Üçgöz K.
- Yarbaşı K.
- Yazıbaşı K.
- Yazıbeydili K.
- Yukarınasırlı K.

4.1.16. Tarihi Boy, Kavim, Aşiret ve Topluluk Adları ile İlgili Oluşan Yer Adları

- Göçeri K.
- İzollu K.
- Oyratlı⁵⁵ K.
- Sümerevler M.
- Şemikan K.

4.1.17. Tarihi Olay ve Savaş Adları ile İlgili Yer Adları

- Dumlupınar M.
- Malazgirt M.

4.1.18. Hayvanlar ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Akdoğan K.
- Akkuş K.
- Arıkonak K.

⁵⁴ Ma'râ : (a.i.) Vücudun çok zaman çıplak olan yeri. (Devellioğlu,a.g.e.s.670)

⁵⁵Oyratlar : Moğolistan'ın batısından Çin'in kuzeybatısına kara olan bölgede yaşayan Moğol kavmidir. 15. İle 18. Yüzyıllar arasında Moğol ovasında hakimiyetini kurdu. Çin ve Moğolistan'ın bir parçası olduktan sonra Moğolların bir kolu olduğu kabul edilip "Batı Moğollar " olarak adlandırılmaktadır. Fakat bugünkü Moğol milleti ile farklı olarak Rusya'da yaşayan Kalmıklar ile aynı kökten gelen bir kavimdir. Günümüzde Oyratların nüfusu 200.000-300.000 arasında olduğu söylenmektedir. (<https://tr.m.wikipedia.org>)

- Arılı K.
- Balıkburun M.
- Berete⁵⁶ K.
- Bozatlı K.
- Doğanca K.
- Doğankaya K.
- Doğanlı K.
- Karacaören K.
- Karakoç K.
- Kargalı K.
- Kırmacık K.
- Koçali K.
- Koçtepe K.
- Kuştepe K.
- Şahinbeyler K.
- Şahintepe K.
- Toklu⁵⁷ K.
- Yağızatlı K.

4.1.19. Yer-Yön Belirten Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Alancık K.
- Aşağıazaplı K.
- Aşağıçöplü K.
- Aşağıdağlıca K.
- Aşağıkarakuyu K.
- Aşağınasırlı K.
- Aşağısarhan M.
- Aşağısöğütlü M.
- Belenli⁵⁸ K.

⁵⁶ Berete : 1. Kartal . 2. Hayvan ölüsü.(www.kelimeler.gen.tr)

⁵⁷ Toklu : a.hay.b.Bir yıllık kuzu. (Akalın,a.g.e.s.2362)

⁵⁸ Belen: a.hlk. 1.Bel 2. Tepe 3. Bayır 4. Dağ üzerindeki yüksek geçit, dik dağ yolu. (Akalın,a.g.e.s.299)

- Cirit Meydanı M.
- Güneykaş K.
- Harmanardı K.
- Kayadibi K.
- Kayadibi K.
- Kayaönü K.
- Merkez M.
- Meydan K.
- Narsırtı K.
- Ortaca K.
- Ortanca K.
- Serhatlı⁵⁹ K.
- Tepeönü K.
- Yolaltı K.
- Yoldüzü K.
- Yukarıçöplü K.
- Yukarıdağlıca K.
- Yukarıkarakuyu M.
- Yukarınasırlı K.
- Yukarısarhan K.
- Yukarısöğütlü K.

4.1.20. Renk Adları ile İlgili Oluşturulan Yer Adları

- Akalın K.
- Akçabel K.
- Akçakaya K.
- Akçalı K.
- Akçatepe K.
- Akdamar K.
- Akdere K.

⁵⁹ Serhad (f.a.b.i.c.: ser-hadd) : Sınır boyu, hudut. (Devellioğlu, a.g.e.s.1099)

- Akdoğan K.
- Akdurak K.
- Akhisar K.
- Akkavak K.
- Akkuş K.
- Akkuyu K.
- Akpınar K.
- Akpınar K.
- Aktaş K.
- Aktaş M.
- Aktepe K.
- Aktoprak K.
- Akyazı K.
- Akyazı K.
- Akyıldız K.
- Albet K.
- Bozatlı K.
- Bozgedik K.
- Bozhüyük K.
- Bozpınar K.
- Boztarla K.
- Boztepe K.
- Cankara K.
- Gökçe K.
- Karaağaç K.
- Karabahşılı K.
- Karaburun K.
- Karacaören K.
- Karaçalı M.
- Karaçayır K.
- Karadağ M.

- Karadut K.
- Karagöl K.
- Karagöl K.
- Karagüveç K.
- Karahöyük K.
- Karakoç K.
- Karaköse K.
- Karalar K.
- Karaman K.
- Karaman M.
- Karapınar M.
- Karataş K.
- Kızılcahöyük K.
- Kızılcapınar K.
- Kızılhisar K.
- Kızılın K.
- Kızılkaya K.
- Kızılöz K.
- Kızılpınar K.
- Sarıharman K.
- Sarıkaya K.
- Sarıkaya K.
- Sarısu K.
- Sarıyaprak K.
- Yazıkarakuyu K.
- Yeşilova K.
- Yeşilova K.
- Yeşilova M.
- Yeşiltepe K.

- Yeşilyayla K.
- Yeşilyurt K.
- Yeşilyurt M.

4.1.21. Sayı ve Sıra Adları ile İlgili Yer Adları

- 100.Yıl K.
- 15 Temmuz Şehitler M.
- Beşkoz K.
- Beşyol K.
- Çifthisar K.
- Dört Yol K.
- İkizce K.
- Onevler K.
- Sıraca K.
- Sırakaya K.
- Sıratut M.
- Tek ağaç K.
- Üçgöz K.
- Üçkaya K.
- Yedioluk K.

4.1.22. Eşya ve Eşya ile İlgili Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Ayniye⁶⁰ M.
- Beşikli K.
- Boncuk K.
- Çakmak M.
- Çakmaklar K.
- Çataltepe K.
- Çomak K.
- Dardağan⁶¹ K.

⁶⁰ Ayniye: Ayniyye (a.i.): 1. Kıymetli olan ve taşınabilen şeyler. 2. Göz hastalıkları kliniği.(Devellioğlu,a.g.e.,s.62)

- Gümüşkaşık K.
- Havutlu⁶² K.
- Kalburcu K.
- Karagüveç K.
- Kemerkaya K.
- Kesecik K.
- Kılavuz M.
- Kılıç K.
- Kındıralı⁶³ K.
- Kovanoluk K.
- Köşüklü⁶⁴ K.
- Kuşakkaya K.
- Palanlı K.
- Teknecik K.
- Tokar⁶⁵ K.
- Yayıklı K.
- Yelkovan K.

4.1.23. İnsanın Büyüme ve Gelişmesi ile İlgili Yer Adları

- Bebek K.
- Olgunlar K.

4.1.24. Soyut Kavramlardan Oluşan Yer Adları

- Aşağıazaplı K.
- Bereketli K.
- Cankara K.
- Cumhuriyet M.
- Dilektepe K.

⁶¹ Dağan: 1.Tahta tavan 2. Sehpa (www.kelimeler.gen.tr)

⁶² Havut: a. Far.hâvut esk. Deve semeri. (Akalın,a.g.e.,s.1066)

⁶³ Kındır : k.i. Halat ,ip.

⁶⁴ Köşük : k.i. Kilit.

⁶⁵ Tokar : Ağaç çengel. (www.nedirnedemek.com)

- Erdemoğlu M.
- Güdülge K.
- Hürriyet M.
- Kutluca K.
- Mutlu K.
- Onur M.
- Şenköy K.
- Şerefhan K.
- Şerefli K.
- Uğurca K.
- Uğurlu K.
- Yağızatlı K.
- Yenigüven K.
- Zey⁶⁶ K.

4.1.25. lke, İl, İlçe, Semt ve Bazı Belde Adlarının Verildiği Yer Adları

- Akdamar K. (Türkiye’de bir ada)
- Ataköy K. (İstanbul’da semt)
- Bahęelievler M. (İstanbul’un ilçesi)
- amlıca M. (İstanbul’da semt)
- Çiftlik K. (Niğde’nin ilçesi)
- Dumlupınar M. (Kütahya’nın ilçesi)
- Düzce K. (Türkiye’de bir il)
- Fatih M. (İstanbul’un ilçesi)
- Fethiye M. (Muğla’nın ilçesi)
- Girne M. (KKTC’nde bir ilçe)
- Gölbaşı İ. (Ankara’da bir ilçe)
- Güneşli K. (İstanbul’da bir semt)
- İnönü M. (Eskişehir’in ilçesi)
- Kale M. (Malatya’nın ilçesi)

⁶⁶ Zey (a.i.): Duyulma, meydana cıkıp yayılma. (Devellioğlu,a.g.e.,s.1380)

- Karadağ M. (Balkanlarda bir ülke)
- Karaman K. (Türkiye’de bir il)
- Karşıyaka M. (İzmir’in ilçesi)
- Kozan K. (Adana’nın ilçesi)
- Malazgirt M. (Muş’un ilçesi)
- Menderes M. (İzmir’in ilçesi)
- Reşadiye M. (Tokat’ın ilçesi)
- Yeşilyurt M. (Malatya’nın ilçesi)
- Yunus Emre M. (Manisa’nın ilçesi)
- Ziyaret K. (Amasya’da belde)

4.1.26. Olumsuz Anlam Barındıran Yerleşim Yeri Adları

- Aşağıazaplı K.
- Aşağıçöplü K.
- Aşağınasırlı K.
- Bayat M.
- Bulanık M.
- Büklüm K.
- Çamuşlu(Çamurlu) K.
- Çorak K.
- Damdırmaz K.
- Dardağan K.
- Dikenli K.
- Eski Kahta K.
- Eskikent K.
- Eskiköy K.
- Eskitaş K.
- Gedikli K.
- Gölge K.
- Karaköse K.
- Köşeler K.

- Köseli K.
- Köseuşağı K.
- Kurudere M.
- Kurugeçit M.
- Kurugöl K.
- Mestan⁶⁷ K.
- Susuz K.
- Yarmakaya K.
- Yukarıçöplü K.
- Yukarınasırılı K.

4.1.27. Ebat, Şekil ve Miktar Terimlerinden Oluşan Yer Adları

- Burmapınar K.
- Büklüm K.
- Büyükbağ K.
- Büyükbejyan K.
- Büyükbey K.
- Büyükkavaklı K.
- Büyükkırıklı K.
- Çemberlitaş K.
- Dardağan K.
- Dikilitaş K.
- İnce M.
- İncebağ K.
- İncekoz M.
- İnceler K.
- Küçükhasancık K.
- Küçükören K.
- Topkapı K.
- Toptepe K.

⁶⁷ Mestan (f.s. mest'in c.) : sarhoşlar. (Devellioğlu,a.g.e.s.729)

- Uzunköy K.
- Uzunkuyu K.
- Uzunpınar K.
- Yarimbağ K.
- Yarmakaya K.

4.1.28. Yiyecek ve İçecekler ile İlgili Kavramlardan Oluşmuş Yer Adları

- Aksu K.
- Ballı K.
- Börkenek⁶⁸K.
- Cevizpınar K.
- Derinsu K.
- Fıstıklı K.
- Gökçay K.
- Güzelçay K.
- Güzelsu K.
- İncirli K.
- Levzin⁶⁹ M.
- Payamlı⁷⁰ K.
- Sakız k.
- Sarısu K.
- Soğuksu K.
- Zeytin K.

4.1.29. Çekimli Fiil ya da Fiilimsilerden Oluşan Yer Adları

- Açma K.
- Çakıreşme K.
- Damdırmaz K.

⁶⁸ Börkenek : 1. İşkembenin ikinci bölümü. 2. Külâh. (Gülensoy,a.g.e.s.114)

⁶⁹ Levzin (a.i.): Badem hulâsası.

(Devellioğlu, a.g.e.s.632)

⁷⁰ Payam : 1. Badem 2. Çağla. (www.kelimeler.gen.tr)

- Geldibuldu K.
- Gündoğdu K.
- Güngörmüş K.
- Kesertaş K.
- Koşarlar K.
- Sıratut M.
- Tütenocak K.
- Yarmakaya K.
- Yelbastı K.

4.1.30. Güzel Anlam İfade Eden Yerleşim Yeri Adları

- Adalet M.
- Akalın K.
- Akçalı K.
- Akdoğan K.
- Akdurak K.
- Akhisar K.
- Akkavak K.
- Akkuş K.
- Akkuyu K.
- Akpınar K.
- Akpınar K.
- Aksu K.
- Aktaş K.
- Aktaş M.
- Aktepe K.
- Aktoprak K.
- Akyazı K.
- Akyıldız K.
- Aydınlar K.
- Aydınpınar K.

- Balkaya K.
- Ballı K.
- Bereketli K.
- Dilektepe K.
- Durukaynak K.
- Eceler K.
- Fatih M.
- Geçitli K.
- Geçitli K.
- Gündoğdu K.
- Güngörmüş K.
- Güzelçay K.
- Güzelsu K.
- Güzelyurt K.
- Hasköy K.
- Hürriyet M.
- Ilıcak K.
- Işıklı K.
- İpekli K.
- Köklüce K.
- Kutluca K.
- Mutlu K.
- Nakışlı K.
- Olgunlar K.
- Oluklu K.
- Onur M.
- Oyalı M.
- Öğütlü K.
- Salah M.
- Serince K.
- Serintepe M.

- Şenköy K.
- Şerefhan K.
- Şerefli K.
- Uğurca K.
- Uğurlu K.
- Uludam K.
- Ulupınar K.
- Ünlüce K.
- Yağızatlı K.
- Yedioluk K.
- Yeni Besni M.
- Yeni M.
- Yeni Sanayi M.
- Yenibardak K.
- Yenice K.
- Yenigüven K.
- Yenikent M.
- Yeniköy K.
- Yenikuşak K.
- Yenipınar M.
- Ziyaret K.

4.1.31. Yöresel Kelimelerden Oluşturulan Yer Adları

- Abımüstik M.
- Ağcin K.
- Ağikan K.
- Albet K.
- Alidam K.
- Alişar K.
- Ayengin M.
- Camuşcu K.

- Doyran K.
- Gönan K.
- Güdülge K.
- Keleşan K.
- Kındıralı K.
- Rezip K.
- Terman K.
- Zivar M.

4.2. ADIYAMAN İLİNDE YER ADLARININ DEĞİŞİMİ

Evren daima değişim halindedir. Bu değişimi, yaşıyış tarzından dilimize kadar görebilmek mümkündür. Dil canlı bir varlıktır ve zaman içinde değişime uğrar. Dilin değişimi, o dili kullananların kültürel faaliyetleri ile doğru orantılıdır. Yer adları da doğal, sosyal ve kültürel ortamdan etkilenirler.

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte ülkemizdeki millileşme anlayışına bağlı olarak, sosyal ve kültürel değişmeler yaşanmıştır. Bu bağlamda yer adları da bundan etkilenmiştir. Türkiyede yer adlarının değiştirilmesi işlemleri Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana yapılmaktadır. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış bu topraklarda ismi değiştirilen köylerin sayısı 12 binden fazladır. Türkiyedeki köy adlarını, Türkçe olanlar ve olmayanlar şeklinde iki gruba ayırmak mümkündür. Bu isimlerin önemli bir kısmı 1940 yılından günümüze geçen süreçte değiştirilmiş, yeni isimler verilmiştir. Yerleşim yeri adlarını değiştirme işlemi, hem Türkçe köy adlarında hem de Türkçe olmayan köy adlarında yapıldığı görülmektedir.

Türkiye geneli başlatılan bu yerleşim yeri adları değişimi, ağırlıklı olarak Doğu Anadolu Bölgesi ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde görülmektedir. Öyleki Adıyaman ilinde 224 yerleşim yeri adı değiştirilmiştir. Bu değişikle tüm yer adlarında Trkleşmeye gidilse de bazı yer adları Trk olmasına rağmen değiştirilmiştir.

Adıyaman yer adlarında Türkçe olup da ismi değiştirilen köyler mevcuttur, bunlardan bazıları;

Akhisar Köyü (Tr.) > yeni adı: Mağara Köyü

Aldöşek Köyü (Tr.) > yeni adı: Damlıca Köyü

Direk Köyü (Tr.) > yeni adı: Altıntaş Köyü'dür.

Değişim, insanlık tarihinin en değişmeyen vasfıdır. Ancak bazı sosyal değişimler içerik olarak yanlış olabiliyor. Anadolu'da Arapça, Farsça, Kürtçe, Lazca, Rumca, Ermenice, Gürcüce, Çerkesce vb. gibi dillerde adlandırılan pek çok köyün ve yer adının olması normaldir.

Türkçe bir anlam ifade etmeyen köy adları ile Arapça yahut Farsça kökü, eki olan isimler de değiştirilmiş, bunlara yeni adlar verilmiştir. Bu değiştirme işleminin doğru olduğu söylenemez. Köy adlarını inceleyerek kır yerleşmesinin tarihi, iskân safhası ve etnik karakteri hakkında bilgiye ulaşabilmek mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla köy adlarının değiştirilmesi, köyün eski durumunun ve özelliklerinin ortaya çıkarılmasını güçleştirmekte, bir bakıma köy ile geçmişi arasındaki ad ile gelen bağlantıyı koparmaktadır.

İnceleme ve gözlemler sonucu, isim değişiklikleri çoğu yerde henüz tümüyle halk tarafından benimsenmiş ve kullanılır durumda değildir. İnsanlar özellikle de orta yaşlı ve yaşlı olanlar hala yerleşmeleri eski ismi söylendiğinde bilebilmektedir. Bir başka ifade ile eski isimler toplumsal hafızadan tümüyle silinmemiş durumdadır. Bu durum halkın günlük kullandığı dil, yerel ağız, lehçe ve vurgu özellikleriyle de alakalıdır. Adıyaman ili yer adlarının incelediğimizde, bu yer adlarının Anadolu'daki gibi çok çeşitli ve zengin bir dil yapısına sahip olduğu görülmektedir.

4.3. ATASÖZÜ VE DEYİMLERDE YER ADLARI

Atasözü ve deyimler söz varlığının önemli bir bölümünü oluştururlar. Bunlar içinde kullanılan yer adları, bu dilin konuşurlarının kültürel geçmişinin ve sahip olunan kültürel zenginliğinin yanında toplumun hafızasında ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun göstergelerindendir.

Atasözleri ve deyimler, bir milletin hafıza kartları gibidir. Söz varlığının bu unsurları, yüzyıllardan beri toplumun karşılaştığı zengin deneyimleri, çeşitli olaylar sonucunda aldığı veya almasını gerekli gördüğü tavrı; yaşamın kendini, gerçeklerini ve yaşama dair öngörülerini, özetleyip bir cümle veya bir yapı içinde, kısa ve öz olarak, çarpıcı bir üslupla yansıtır. Atasözü ve deyimlerdeki özel adlar, pek çok özelliğinin yanında yer adı bilimi (toponimi) içerisinde bu adların korunması bakımından da önemlidir. Çünkü bazı yer adları günümüzde değiştirilmiş, ama atasözlerinde ve deyimlerde eski biçimiyle yaşamaktadır. Yer adları kullanılarak oluşturulmuş birkaç atasözü örneğini aşağıda vermeye çalıştık;

Besni: Adıyaman ilinin ilçesi.

► Akdağ'da kalkan s..., Besni'deki beyi dinlemez.

Bir insan, bir işi yapmayı kafasına koymuşsa, o insanı engellemek çok zordur (TTA, 121).

Tuna: Avrupa'nın en uzun ikinci nehri.

► Tuna'ya geçit sorulmaz.

Değişmesi mümkün olmayan şeyleri değiştirmek için başkalarından fikir edinmek gereksizdir (TTA, 837).

Bat(t)al Höyük: Gaziantep iline yakın bir höyük.

► Lafla pilav pişerse Battal Höyük kadar yağı benden.

Olmayacak bir iş için ne söylenirse söylensin, sözde kalır, gerçekleşmez (TTA, 691).
// Lafla pilav pişerse, Batal Höyük kadar yağı benden (BAAD II, 72, Gaziantep).

Şam: Suriye'nin başkenti

► Akli olmayana Şam da şeker de birdir.

Aklı olmayan bir insan için iyi ile kötü arasında hiçbir fark yoktur (TTA, 127).

► Aldanma pazar, Şam'dan döner.

Yanlıs hesap er geç mutlaka ortaya çıkar, anlaşılır (TTA, 136).

► Atina balı, Şam şekeri! (BTL I, 628).

► Bir dahra vaktı, bir mahra vaktı Urum, Şam bir olur.

Yapılma vakti gelmiş olan bir işin kolay ya da zor oluşuna bakılmadan o iş yapılmalı (TTA, 252). // Bir tahra vaktı, bir mahra vaktı Urum, Şam bir olur (BAAD I, 65, Gaziantep).

► Bulup gitti Şam'a, öküzü sürün dama (BAAD I, 265, Malatya).14

► Bulut gitti Şam'a, öküzü sürün dama. (BAAD II, 111, Malatya).

► Ese dostum, Musa dostum; dolaştım Şam'ı, Halep'i, koynumdaki kese dostum.

İnsanın en yakın dostu, istediği anda istediği gibi harcayacağı kendi emeğiyle kazandığı paradır (TTA, 427).

Karaman: Türkiye'nin bir ili.

► Karaman karaman; ele yaran, bana yaraman: Bir şeyin herkese aynı ölçüde faydalı ya da gerekli olmayacağını vurgulamak için söylenen bir atasözüdür (TTA, 598).

► Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu.

“Bir şeye tam güvenmeyip ileride nasıl olacağını beklemek gerekir” anlamındaki atasözü (TS, 1079; DS, 409), (Hikâyesi: Pala, 2005: 128). // Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu: Bu iş şimdi olağan görünüyor ama altından neler çıkacak, sonra görürsünüz (DS, 768). // Karamanın koyunu, sonra çıkar oyunu: Bir takım oyunların çevrildiği, çirkin işlere başvurulduğu başlangıçta belli olmayan, ancak bunların bir süre sonra meydana çıkacağını vurgulamak için kullanılan bir atasözüdür (TTA, 598). // Karaman'ın koyunu, sonra çıkar oyunu (ÖDS, 318; STA, 206).

4.4. NİŞANYAN YER ADLARI ENVANTERİNDE ADIYAMAN VE İLÇELERİ

Yer adlarının veriliş nedenini, anlamını, geçirmiş olduğu değişimi inceleyen bilim dalı olan toponomi (toponymie) ülkemizde pek çok alanda araştırmacıların ve konuya ilgi duyanların üzerinde çalıştığı bir bilim olmuştur. Tarih, edebiyat, coğrafya gibi çeşitli bilim dallarından pek çok araştırmacı bugüne kadar Türkiye toponomisi hakkında değerli çalışmalar ortaya koymuşlardır. Yer adları ile ilgili çalışmalar çok eski zamanlarda başlamış olmakla birlikte özellikle ülkemizde 1960'lı yıllardan itibaren üzerine yoğunlaşmaya başlanmıştır. Her ne kadar üzerine yoğunlaşılsa da henüz toponomik çalışmaların yapılmadığı yerler mevcuttur.

Türkiye'de daha yeni sayılabilecek toponomi çalışmalarına Sevan Nişanyan'ın katkıları büyüktür. Nişanyan, en küçük yerleşim yeri birimleri, artık kimsenin yaşamadığı ve yeri net olarak bilinmeyenler dahil olmak üzere ülke içindeki tüm yerlerin adlarının izini sürmüş, uzun uğraşlar neticesinde Yer Adları Sözlüğü'nü oluşturmuştur. Daha sonrasında Yer Adları Sözlüğü, daha kapsamlı ve tarama kolaylığı sunan Nişanyan Yer Adları Envanteri (Index Anatolicus)'ne dönüştürülmüştür. İl, ilçe, köy, mahalle ve mezraların adlarının anlamını ve kökenini araştıran Nişanyan'ın çalışması, 20. yüzyıl başında ve günümüzdeki etnik yapılar hakkında da bilgiler içerdiği gibi tüm bu yerleşim birimlerinin koordinatlarını da yer verdiği Index Anatolicus uygulaması, bir nevi coğrafi bilgi sistemidir.

Sevan Nişanyan, Adıyaman ilinin bütün yerleşim yerleri adlarını ele almış olsa da biz çalışmamızda sadece Adıyaman ve ilçelerini nasıl ele aldığını vermeye çalıştık.

- Adıyaman il - Adıyaman_m - Adıyaman

1854 : Hısnımansur | Adıyaman

Arapça 870 : Hısnı Mansûr [Ar "Mansur hisarı"]

Kürtçe: Semsûr

■ 1926'ya dek resmen kullanılan Hısnımansur ismi, kaleyi zapteden Emevi komutanı Mansur b. Cavana'dan (ö. 758) gelir. Antik Çağ'da ve Bizans döneminde kullanılan Perrê adı için, bugünkü kentin dış mahallesi olan Örenli (Pirin) maddesine bakınız.

Kürtçe Semsûr adı Hısnımansur'dan uyarlanmıştır. 17. yy'dan beri kaydedilen Adıyaman adının kaynağı meçhuldür. Türkçe 'adı yaman' ('kötü namı') olsa gerekir.

- Adıyaman il- Adıyaman_m

Yunanca : Kommagênê [Yun "Komag diyarı"]

1100 : Kummuh

- Besni ilçe - Besni - Adıyaman

1484 : Behisni

Süryanice 1190 : Bêth Hesnê [Sür "kale yurdu"]

Ermenice 1136 : Behesni

Besni'nin şimdiki yeri Orta Şehir diye anılır. Yukarı Şehir ise Sarhan Mahallesi'nin olduğu yerdir.

- Çelikhan ilçe - Çelikhan - Adıyaman

1919 : Celikân [Kr Cilikan "aş."]

Kürtçe : Komîşir

- Gerger ilçe - Gerger - Adıyaman

1960 : Gerger [Erm gargar "höyük, tümülüs"]

1928 : Aldûş

■ İlçeye adını veren asıl Gerger, şimdiki Oymaklı köyüdür. İlçe merkezi 1958'de Alduş köyüne taşındı ve bu tarihten itibaren Gerger adı kullanıldı.

- Gölbaşı ilçe - Gölbaşı - Adıyaman

1914 : Bayamlık [Tr "bademlik"]

1869 : Gölbaşı (idari bölge)

■ İdari bölge adını Gölbaşı gölünden alır. Dizi halinde sıralı üç gölün ilki olduğu için göle Gölbaşı adı verilmiştir. 1953'te ilçe oldu.

- Kahta ilçe - Kahta - Adıyaman

1914hk : Kolik

1835g : Korik [Kr]

1928 : Kâhta (idari bölge)

■ İlçeye adını veren tarihi Kâhta kenti ve kalesi şimdiki Kocahisar köyüdür. İlçe merkezi cumhuriyet döneminde Kolik köyüne taşındı.

- Samsat ilçe - Samsat - Adıyaman

1917 : Samsad (başka yer)

- Baraj gölü altında kalan Eski Samsat kasabası yerine kurulan yeni yerleşimdir.

- Sincik ilçe - Sincik - Adıyaman

1928 : Sincik [Kr "iğde"]

- Tut ilçe - Tut - Adıyaman

1928 : Tut

4.3. ADIYAMAN YENİ VE ESKİ YERLEŞİM YERİ ADLARI

Adıyaman'ın yeni ve eski yer adlarını aşağıdaki tabloda verirken morfolojik ve söz dizimsel incelemeye dahil edilmemiş mezra adları da vermeye çalıştık.

YENİ ADI	ESKİ ADI	BUCAĞI	İLÇESİ
100.Yıl Köyü		Merkez	Merkez
15 Temmuz Şehitler Mahallesi		Merkez	Besni
Abımistik Mahallesi		Merkez	Besni
Acısu Mezrası	Acoğlu	Geldibuldu	Kahta
Açma Köyü	Açma	Merkez	Gerger
Adalet Mahallesi		Merkez	Besni
Adalı(Taşlık) Köyü	Garmirik	Merkez	Kahta
Ağa Köyü	Ağaköyü	Merkez	Samsat
Ağaçkonak Köyü	Kürimili	Merkez	Merkez
Ağaçlı Köyü	Şevkan	Merkez	Gerger
Ağcin Köyü		Merkez	Merkez
Ağikan Köyü	Karakoyun	Merkez	Merkez
Ahmethoca Köyü	Malibava	Merkez	Merkez
Akalın Köyü	Karseliğ	Merkez	Kahta
Akarca Mezrası	Güzan	Bağbaşı	Kahta
Akbaş Mezrası		Korulu	Gerger
Akbel Mezrası		Çiftlik	Tut
Akçabel Köyü	Pembegi	Merkez	Gölbaşı
Akçakaya Köyü	Peğnik	Merkez	Gölbaşı
Akçakent Mezrası	Gözelek	Oluklu	Kahta
Akçaköy Mezrası	Lilan	Göçeri	Kahta
Akçalı Köyü	Akçeli	Merkez	Merkez
Akçalı Mezrası	Akıban	Nakışlı	Gerger
Akçamezrası	Akçamezra	Arılı	Kahta
Akçatepe Köyü	Bayıl	Merkez	Tut
Akçaveran Mezrası		Nergistepe	Kahta
Akçeli Mezrası		Akkuş	Kahta
Akçeşme Mezrası	Avnik	Gökçe	Kahta
Akçeşme Mezrası	Koçeyni	Gölyurt	Gerger

Akçiçek Mezrası	Dolanzan	Gölyurt	Gerger
Akdamar Köyü	Mermer	Merkez	Samsat
Akdere Köyü	Zurnacı	Merkez	Besni
Akdere Köyü	Ağdere	Merkez	Merkez
Akdoğan Köyü	Hıştūr	Merkez	Kahta
Akduman Mezrası	Külbiş	Bozpinar	Kahta
Akdurak Köyü	Köseyanlı	Merkez	Besni
Akhisar Köyü	Mağara	Merkez	Merkez
Akıncılar Atatürk Mahallesi		Merkez	Kahta
Akkavak Köyü	Aşūrge	Merkez	Kahta
Akkuş Köyü	Harebe	Merkez	Kahta
Akkuyu Köyü	Yusufağa	Merkez	Besni
Akkuyu Mezrası	Ağkuyu	Şambayat	Besni
Akmeşe Mezrası	Mezrası	Gürgenli	Gerger
Akpınar		Kılıç	Gerger
Akpınar Köyü	Çalğan	Merkez	Besni
Akpınar Köyü	Ağpınar	Merkez	Merkez
Akpınar Mezrası		Kavaklı	Kahta
Aksan Mezrası		Yayladalı	Gerger
Aksu Köyü	Deveboynu	Merkez	Çelikhan
Aksu Köyü	Avesîpî	Merkez	Sincik
Aktaş Köyü	Melgosi	Merkez	Kahta
Aktaş Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Aktepe Köyü	Karniaçık	Merkez	Besni
Aktoprak Köyü	Pağnik	Merkez	Gölbaş
Aktoprak Mezrası	Kileylan	Erikli	Kahta
Akyazı Köyü	Çanakçı	Merkez	Besni
Akyazı Köyü	Holholk	Merkez	Merkez
Akyıldız Köyü	Titan	Merkez	Kahta
Akyürek Mezrası	Horsayık	Dağdeviren	Gerger
Alaca Mezrası	Sorik	Demirtaş	Gerger
Alancık Köyü	Lagin	Merkez	Sincik
Albet Köyü		Merkez	Merkez
Alıçlı Köyü	Çakallı Mamibiş	Merkez	Besni
Alıçlı Mezrası	Ninyat	Gözpınar	Gerger

Ali Erdemoğlu Mahallesi		Merkez	Besni
Alibey Köyü		Merkez	Merkez
Alıdam Köyü		Merkez	Kahta
Aliğör Mezrası	Algır	Gölbaşı	Çelikhan
Alişar Köyü		Merkez	Besni
Alitaşı Mahallesi		Merkez	Merkez
Altınşehir M		Merkez	Merkez
Altıntaş Köyü	Direk	Merkez	Çelikhan
Arıkonak Köyü	Komikköy	Merkez	Sincik
Arılı Köyü	Bircik	Merkez	Kahta
Arpacık Mezrası	Doşnik	Güzelsu	Gerger
Asfalt Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Askerhan Köyü	İzci	Merkez	Çelikhan
Aşağı Akçalı Mezrası	Aşağı Samak	Çamiçi	Gerger
Aşağı Azaplı Köyü	Azaplı	Merkez	Gölbaşı
Aşağı Cımık Mezrası	Cımıka Jırın	Güzelsu	Gerger
Aşağı Dağlıca Köyü	Erbühüna Jırın	Merkez	Gerger
Aşağıçöplü Köyü		Merkez	Besni
Aşağıkarakuyu Köyü		Merkez	Gölbaşı
Aşağınasırlı Köyü	Nasırlı Zir	Merkez	Gölbaşı
Aşağısarhan Mahallesi		Merkez	Besni
Aşağısöğütlü Köyü	Bekane Jer	Merkez	Besni
Aşağısöğütlü Mahallesi		Merkez	Besni
Atakent Köyü	Karıcık	Merkez	Merkez
Ataköy Köyü	Dilkicik	Merkez	Merkez
Ataköy Köyü		Merkez	Merkez
Atatürk Mahallesi		Merkez	Kahta
Atatürk Mahallesi		Merkez	Besni
Atlıca Mezrası		Koşarlar	Gerger
Atmalı Köyü		Merkez	Besni
Aydınçoluk Köyü	Ardıçoluk	Merkez	Merkez
Aydınlar Köyü	Pışpini	Merkez	Merkez
Aydınlık Mezrası	Zıgır	Dallarca	Gerger
Aydınınar Köyü	Şome	Merkez	Kahta
Aydoğdu Mezrası	Pemice	Yenibardak	Gerger

Ayengin Mahallesi	Beri Kefir	Merkez	Sincik
Ayniye Mahallesi		Merkez	Tut
Ayrancı Mezrası	İni Memi	Gölyurt	Gerger
Bağacak Mezrası	Mustafa Çayır	Ulupınar	Kahta
Bağarası Köyü	Babilge	Merkez	Samsat
Bağbaşı Köyü	Pılış	Merkez	Kahta
Bağdere Köyü	Mezgitli	Merkez	Merkez
Bağlar Mahallesi		Merkez	Kahta
Bağlar Mezrası	Averek	Geçitli	Gerger
Bağlarbaşı Köyü	Kekikli	Merkez	Gölbaşı
Bağlıca Köyü	Bubikan	Merkez	Merkez
Bağözü Köyü	Berezi	Merkez	Kahta
Bağpınar Köyü	Çalğan	Merkez	Merkez
Bağpınar Kuyucak Köyü		Merkez	Merkez
Bahçe Mezrası	Bahçe	Belören	Kahta
Bahçe Mezrası	Bahça	Mutlu	Çelikhan
Bahçecik Mahallesi		Merkez	Merkez
Bahçeli Mezrası	Tilbe	Geldibuldu	Kahta
Bahçelievler Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Bahçelievler Mahallesi		Merkez	Merkez
Bahel Mezrası		Kozağaç	Kahta
Bahri Köyü		Merkez	Besni
Balaban Köyü		Merkez	Merkez
Balıkburun Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Balka Mezrası		Kızılin	Besni
Balkar Köyü		Merkez	Gölbaşı
Balkaya Köyü	Xaçik	Merkez	Sincik
Ballı Köyü	Hüt	Merkez	Kahta
Balıca Mezrası	Güdayik	Gönen	Gerger
Baraj Mahallesi		Merkez	Samsat
Barbaros Hayrettin Mahallesi		Merkez	Merkez
Başak Mezrası	Zeynan	Bostanlı	Kahta
Başak Mezrası	Maroni	Saraycık	Gerger
Başlı Köyü		Merkez	Besni
Başmakçı Mezrası	Kerzel	Oymaklı	Gerger

Başpınar Köyü	Küllüm	Merkez	Merkez
Başpınar Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Battalhöyük Köyü		Merkez	Merkez
Bayat Mahallesi		Merkez	Besni
Bayır Mezrası	Gevirso	Burçaklı	Gerger
Bayırlı Köyü	Zurna	Merkez	Samsat
Bayraktar Mahallesi		Merkez	Kahta
Bebek Köyü		Merkez	Merkez
Belenli Köyü	Pirot	Merkez	Kahta
Belkiran Mezrası	Belenli	Göçeri	Kahta
Bello Kümleri	Gomibella	Bozgedik	Çelikhan
Belören Köyü	Belören	Merkez	Kahta
Belören Köyü	Belveren	Merkez	Gölbaşı
Beluşan		Kılıç	Gerger
Berete Mezrası		Kızılin	Besni
Beşaltı Mezrası		Dut	Kahta
Beşevler Mezrası		Yapraklı	Kahta
Beşgöze Köyü	Kürtiyan	Merkez	Gerger
Beşikli Köyü	Kifiri	Merkez	Kahta
Beşir Mezrası		Şambayat	Besni
Beşkoz Köyü		Merkez	Besni
Beşyol Köyü	Sahantil	Merkez	Besni
Beşyol Köyü	Axcik	Merkez	Merkez
Beybostan Köyü	Begbostan	Merkez	Gerger
Beypınar Mezrası		Kayadibi	Kahta
Bırbır Mezrası	Bırbır	Çıralık	Kahta
Bildişoymağı Mezrası		Demirtaş	Gerger
Boğaz Mezrası		Eski Kahta	Kahta
Boğazkaya Köyü	Hamşık	Merkez	Kahta
Boğazözü Köyü	Girik	Merkez	Merkez
Boncuk Köyü	Pancuk	Merkez	Besni
Bostancık Mezrası		Şambayat	Besni
Bostanlı Köyü	Kitiş	Merkez	Kahta
Boyalı Mezrası	Emiran	Nakışlı	Gerger
Boybeypınarı Mahallesi		Merkez	Besni

Boyundere Köyü	Hüs	Merkez	Tut
Bozatlı Mezrası		Koşarlar	Gerger
Bozçalı Mezrası	Dartavi	Kavaklı	Kahta
Bozgedik Köyü	Koltik	Merkez	Çelikhan
Bozhüyük Köyü		Merkez	Merkez
Bozpınar Köyü	Arğa	Merkez	Kahta
Boztarla Köyü	Mameciyan	Merkez	Kahta
Boztepe Köyü	Hozgirt	Merkez	Merkez
Börkenek Köyü		Merkez	Merkez
Bris Mezrası		Şerefhan	Çelikhan
Budak Mezrası	Kevli	Çobanpınar	Gerger
Budaklı Köyü	Nıran	Merkez	Gerger
Bulanık Mahallesi		Merkez	Tut
Bulanık Mezrası		Gölgeli	Kahta
Bulgurlu Mezrası	Gomibulğire	İncirli	Çelikhan
Bulutlu Mezrası	Aldüren	Geçitli	Gerger
Burcaklı Köyü	Kevirso	Merkez	Gerger
Burmapınar Köyü	Darberi	Merkez	Kahta
Burunçayır Köyü		Merkez	Besni
Büklüm Köyü		Merkez	Merkez
Büyük Bejyan	Büyük Bejyan	Merkez	Kahta
Büyükbağ Köyü		Merkez	Kahta
Büyükbey Köyü	Kırbız	Merkez	Kahta
Büyükgöl Mezrası	Kermitle	Tuğlu	Kahta
Büyükkavaklı Köyü		Merkez	Merkez
Büyükkırıklı Köyü	Karakırıklı	Merkez	Merkez
Büzme Mezrası	Bızme	Gözpınar	Gerger
Cami Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Cami Mahallesi		Merkez	Kahta
Camuzcu Köyü	Çemuciyan	Merkez	Besni
Cankara Köyü		Merkez	Gölbaşı
Cemolar Mezrası	Cema	Kalecik	Çelikhan
Cevizpınar Köyü	Beğö	Merkez	Gerger
Ciritmeydanı Mahallesi		Merkez	Besni
Cumhuriyet Köyü	Lilan	Merkez	Kahta

Cumhuriyet Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Cumhuriyet Mahallesi		Merkez	Tut
Cumhuriyet Mahallesi		Merkez	Kahta
Cumhuriyet Mahallesi	Meran	Merkez	Sincik
Cumhuriyet Mahallesi	Hinot	Merkez	Merkez
Cumhuriyet Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Cumhuriyet Mahallesi		Merkez	Besni
Çakıreşme Köyü	Alaköprü	Merkez	Kahta
Çakırhüyük Köyü	Kaysûm	Merkez	Besni
Çakmak Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Çakmak Mahallesi		Merkez	Besni
Çakmaklar Köyü		Merkez	Merkez
Çaltılı Köyü	Selah	Merkez	Kahta
Çamdere Köyü	Polikan	Merkez	Sincik
Çamgazi Köyü		Merkez	Merkez
Çamiçi Köyü	Şengil	Merkez	Gerger
Çamlıca Köyü	Çamçin	Merkez	Kahta
Çamlıca Köyü	Çakallı	Merkez	Besni
Çamlıca Köyü	Dol	Merkez	Merkez
Çamlıca Mahallesi		Merkez	Tut
Çamlıca Mahallesi		Merkez	Kahta
Çamlıca Mezrası	Kerkağ	Ekinci	Kahta
Çamlık Mezrası	Pamlık	Eski Kahta	Kahta
Çamlıyayla Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Çampınar Köyü	Pirhemzik	Merkez	Çelikhan
Çamyurdu Köyü	Hıdırsor	Merkez	Merkez
Çardak Köyü	Biriman	Merkez	Kahta
Çat Köyü		Merkez	Sincik
Çat Mahallesi		Merkez	Besni
Çat Mezrası		Şerefhan	Çelikhan
Çat Mezrası		Çamiçi	Gerger
Çatalağaç Köyü		Merkez	Gölbaşı
Çatalağaç Köyü	Şeyxbor	Merkez	Merkez
Çataltepe Köyü	Dargır	Merkez	Kahta
Çataltepe Köyü		Merkez	Gölbaşı
Çatbahçe Köyü		Merkez	Sincik

Çatderesi Mahallesi		Merkez	Merkez
Çavuş Mezrası	Siver	Sutepe	Gerger
Çaybaşı Köyü	Bazük	Merkez	Kahta
Çayırlı Köyü		Merkez	Merkez
Çaykaya Köyü	Kevcallı	Merkez	Besni
Çaylı Köyü	Düderi	Merkez	Merkez
Çelebi Mezrası	Çelebi	Çıralık	Kahta
Çelikköy Köyü	Çelik	Merkez	Gölbaşı
Çemberlitaş Köyü	Hıştiran	Merkez	Merkez
Çetin Mezrası	Çetin	Kütüklü	Gerger
Çınarık Köyü	Ulubaba	Merkez	Merkez
Çıralık Köyü	Çıralık	Merkez	Kahta
Çiçek Köyü		Merkez	Samsat
Çifthisar Köyü	Çevsar	Merkez	Gerger
Çiftlik Köyü		Merkez	Tut
Çilboğaz Köyü		Merkez	Besni
Çimenke Mahallesi		Merkez	Merkez
Çobandede Köyü	Çat- İzdik	Merkez	Merkez
Çobanlı Mahallesi		Merkez	Kahta
Çobanpınar Köyü	Bıleyle	Merkez	Gerger
Çomak Köyü		Merkez	Besni
Çorak Köyü	Çilkan	Merkez	Besni
Çorman Mezrası		Kızılin	Besni
Çöplü Köyü	Çöplü aş.	Merkez	Gölbaşı
Çukurca Mezrası	Çukurik	Açma	Gerger
Çukurtaş Köyü	Markik	Merkez	Kahta
Dağdeviren Köyü	Heshemzan	Merkez	Gerger
Dalince Mezrası		Sıraca	Kahta
Dallarca Köyü	Bagöz	Merkez	Gerger
Dallı Mezrası	Çamık	Seyyid Mahmut	Gerger
Damdırmaz Köyü	Terentil	Merkez	Merkez
Damlacık Köyü	Tavsi	Merkez	Kahta
Damlı Mezrası	Üçek ,Gerbu	Eceler	Kahta
Damlıca Mezrası	Aldöşek	Konacık	Gerger
Damüstü Mezrası	Mehika	Eskitaş	Kahta
Dardağan Köyü	Kırıklı	Merkez	Merkez

Dardoğan Köyü	Dardağan	Merkez	Kahta
Davuthan Köyü		Merkez	Merkez
Değirmen Mezrası	Aş	Recep	Çelikhan
Değirmenbaşı Mezrası	Seriaşa	Çampınar	Çelikhan
Demirtaş Köyü	Melho	Merkez	Gerger
Derebaşı Mezrası	Derebaşı	Çukurtaş	Kahta
Derinsu Köyü	Şeyhan	Merkez	Merkez
Deveboynu Mezrası		Aksu	Çelikhan
Dikenli Köyü	Gorni	Merkez	Kahta
Dikilitaş Köyü	Xozgişi aş.	Merkez	Besni
Dikmen Mezrası	Kalan	Burmapınar	Kahta
Dikmetaş Mezrası		Yapraklı	Kahta
Dilektepe Köyü	Halikan	Merkez	Sincik
Dillice Mezrası	Parğacak	Hasandigin	Kahta
Dişbudak Köyü		Merkez	Merkez
Doğanca Köyü	Merası	Merkez	Samsat
Doğankaya Köyü	Şinikçi	Merkez	Besni
Doğanlı Köyü	Şehinkan	Merkez	Merkez
Doluca Köyü	Kefirme	Merkez	Kahta
Doyran Köyü	Tehran	Merkez	Merkez
Dört Yol Köyü	Xortlu	Merkez	Besni
Döşeme Mezrası	Karük	Güzelsu	Gerger
Duluca Mezrası	Sengeto	Cevizpınar	Gerger
Dumanlı Mezrası	Dumanke	Çaybaşı	Kahta
Dumlu Köyü	Huni	Merkez	Kahta
Dumlupınar Mahallesi		Merkez	Besni
Durak Köyü	Gemrik	Merkez	Merkez
Durukaynak Köyü	Pişinik	Merkez	Merkez
Dut Köyü	Dut	Merkez	Kahta
Düzağaç Mezrası		Bozgedik	Çelikhan
Düzce Köyü	Keluz- Millik	Merkez	Merkez
Eceler Köyü	Çerpek	Merkez	Kahta
Eğerli Köyü	Cencere	Merkez	Besni
Ekinci Köyü	Tüzünüt	Merkez	Kahta
Ekinci Köyü	Köşin	Merkez	Merkez
Ekinlik Mezrası	Hopan	Yenibardak	Gerger

Elbeyi Köyü		Merkez	Kahta
Elçiler Köyü	Mastakolo	Merkez	Tut
Eliaçık Mezrası		Fatih	Çelikhan
Elmacık Köyü		Merkez	Merkez
Elmalı Mezrası	Vankügek	Gölyurt	Gerger
Erdemoğlu Mahallesi		Merkez	Besni
Erdoğan Mezrası	Vılayrek	Dallarca	Gerger
Erenler Mezrası	Tırsık	Seyyid Mahmut	Gerger
Erikdere Köyü	Terpal	Merkez	Kahta
Erikli Köyü	Belbut	Merkez	Kahta
Esence Köyü	Tayyibiye	Merkez	Merkez
Esence Mahallesi		Merkez	Merkez
Esendere Köyü	Kilisik	Merkez	Kahta
Esenli Mezrası	Kasik	Şerefhan	Çelikhan
Esentepe Köyü	Kerkişin	Merkez	Merkez
Esentepe Mahallesi		Merkez	Merkez
Esentepe Mezrası		Dardoğan	Kahta
Eski Hüsn-ü Mansur Köyü		Merkez	Merkez
Eski Kahta Köyü		Merkez	Kahta
Eski Hısn-ı Mansur Köyü		Merkez	Merkez
Eskikent Köyü	Temsiyas	Merkez	Gerger
Eskiköy Köyü		Merkez	Sincik
Eskiköy Mezrası	Dikevın	Yeşilyayla	Çelikhan
Eskiköy Mezrası	Dıkevın	Recep	Çelikhan
Eskisaray Mahallesi		Merkez	Merkez
Eskitaş Köyü	Ancuz	Merkez	Kahta
Eskitaş Mezrası	Deliktaş	Doluca	Kahta
Evciler Mezrası	Şamoni	Güzelsu	Gerger
Evciler Mezrası		Kızılın	Besni
Fatih Köyü	Nalifata	Merkez	Çelikhan
Fatih Mahallesi		Merkez	Gerger
Fatih Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Fatih Mahallesi		Merkez	Kahta
Fatih Mahallesi	Kaşkün	Merkez	Sincik
Fatih Mahallesi		Merkez	Merkez

Fatih Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Fatih Mahallesi		Merkez	Besni
Fethiye Mahallesi		Merkez	Tut
Fırat Mahallesi		Merkez	Kahta
Fırat Mahallesi		Merkez	Sincik
Fıstıklı Köyü	Otan	Merkez	Kahta
Gazi Mahallesi		Merkez	Kahta
Gazi Mahallesi	Panav	Merkez	Merkez
Geçitli Köyü	Kılık	Merkez	Gerger
Geçitli Köyü	Zevikeri	Merkez	Sincik
Geçitli Köyü	Kantara	Merkez	Besni
Gedikli Köyü		Merkez	Gölbaşı
Gedikli Mezrası	Gedik	Alıdam	Kahta
Geldibuldu Köyü	Karatilbe	Merkez	Kahta
Gelebas Mezrası	Gelibas	Kılıç	Gerger
Gelincik Mezrası	Çeman	Dağdeviren	Gerger
Gigan Mezrası	İngişar	Erikli	Kahta
Girne Mahallesi		Merkez	Kahta
Göçeri Köyü		Merkez	Kahta
Gökçay Köyü	Kerikan	Merkez	Merkez
Gökçe Köyü	Birciyan	Merkez	Kahta
Gölbaşı Köyü	Abdülharap	Merkez	Çelikhan
Gölgeli Köyü	Berdevul	Merkez	Kahta
Göloymağı Mezrası		Konacık	Gerger
Gölpınar Köyü		Merkez	Samsat
Gölpınar Köyü		Merkez	Merkez
Göltarla Köyü	Bîrgenî	Merkez	Samsat
Gölyurt Köyü	Tillo	Merkez	Gerger
Gönen Köyü	Gonan	Merkez	Gerger
Görgülü Mezrası	Şavi	Gölyurt	Gerger
Gözebaşı Köyü	Hosmosu	Merkez	Merkez
Gözpınar Köyü	Kesrik	Merkez	Gerger
Göztepe Köyü	Gergerli	Merkez	Merkez
Güdülge Köyü		Merkez	Kahta
Gümüşkaşık Köyü	Keferdiş	Merkez	Gerger
Gümüşkaya Köyü	Palaş	Merkez	Merkez

Gümüşlü Köyü	Beseri	Merkez	Besni
Gündoğdu Köyü	Mışrak	Merkez	Gerger
Güneşli Köyü	Lif	Merkez	Merkez
Güneykaş Köyü	Gelbulasın	Merkez	Besni
Güneypınar Mezrası	Günıpiyar	Yenibardak	Gerger
Güngörmüş Köyü	Pütürge	Merkez	Gerger
Güngörmüş Mezrası	Türeşik	Güdülge	Kahta
Gürgenli Köyü	Peşval	Merkez	Gerger
Güzelce Mezrası	Bildiş	Demirtaş	Gerger
Güzelçay Köyü	Kalyon	Merkez	Kahta
Güzelkent Mezrası	Şahinkent Mezrası	Büyükbağ	Kahta
Güzelsu Köyü	Cımık	Merkez	Gerger
Güzelyurt Köyü	İzollu	Merkez	Besni
Güzelyurt Köyü	Kilisik	Merkez	Merkez
Güzelyurt Mezrası	Bodin	Gündoğdu	Gerger
Habipler Köyü	Kökalan	Merkez	Kahta
Hacı Yusuf Köyü	Bozmiş	Merkez	Kahta
Hacıhalil Köyü		Merkez	Besni
Hacıhalil Köyü		Merkez	Merkez
Hacılar Köyü		Merkez	Gölbaşı
Hacılar Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Hamik Mezrası		Köseuşağı	Çelikhan
Hamzalar Köyü		Merkez	Kahta
Hamzalar Köyü		Merkez	Gölbaşı
Harmanardı Köyü	Tilek	Merkez	Besni
Harmanlı Mezrası		Mutlu	Çelikhan
Hasancık Köyü		Merkez	Merkez
Hasanderesi Mezrası		Gölyurt	Gerger
Hasandigin Köyü	Hasdigin	Merkez	Kahta
Hasankan Mahallesi		Merkez	Merkez
Hasankendi Köyü		Merkez	Merkez
Hasanlı Köyü	Hasancubur	Merkez	Sincik
Hasanlı Köyü	Hasamlı	Merkez	Besni
Hasköy Köyü	Horis	Merkez	Kahta
Havutlu Köyü		Merkez	Tut
Haydarlı Köyü	Ortaoba	Merkez	Gölbaşı

Heshemza Mezrası	Üsan	Dağdeviren	Gerger
Hisar Mezrası	Darberi	Burmapınar	Kahta
Hocaömer Mahallesi		Merkez	Merkez
Hürriyet Mahallesi		Merkez	Kahta
Hürriyet Mahallesi		Merkez	Merkez
Hürriyet Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Hürriyet Mahallesi		Merkez	Besni
Hüseyinli Köyü	Hüseyincubur	Merkez	Sincik
Hüseyinli Mezrası		Yenikuşak	Kahta
Ilıcak Köyü	Fırlaz	Merkez	Merkez
Işıklı Köyü	Kamereddin	Merkez	Merkez
Işıktepe Köyü	Çingil	Merkez	Kahta
İkizce Köyü	B.Tomak	Merkez	Kahta
İmamağa Mahallesi		Merkez	Merkez
İnce Köyü	Araplar	Merkez	Besni
İnce Mahallesi	Araplar	Merkez	Besni
İncebağ Köyü	Çavişi	Merkez	Merkez
İncekoz Mahallesi		Merkez	Merkez
İnceler Köyü	Tirintil	Merkez	Merkez
İncirli Köyü	Enculli	Merkez	Çelikhan
İndere Köyü	Zeğ	Merkez	Merkez
İndere Mezrası	İniltaş	Oymaklı	Gerger
İngirce Mezrası		Turanlı	Kahta
İnlince Mezrası	Arnuş	Yarpuzlu	Sincik
İnönü Mahallesi		Merkez	Çelikhan
İpekli Köyü	Elifi	Merkez	Merkez
İslamköy Köyü	Şeyhmirik	Merkez	Kahta
İznik Mezrası	Hiznik	Çakırhüyük	Besni
Jandırvenk Mezrası		Çamiçi	Gerger
Kalburcu Köyü		Merkez	Merkez
Kale Mahallesi		Merkez	Samsat
Kale Mezrası		Yeşiltepe	Çelikhan
Kalecik Köyü	Keramision	Merkez	Çelikhan
Kalecik Mezrası	Dardavi	Kılıç	Gerger
Kalemkaş Köyü	Perveri	Merkez	Gölbaşı
Kalemkaş Mahallesi	Perveri	Merkez	Gölbaşı

Kamışlı Mezrası	Haceri	Çaybaşı	Kahta
Kanber Mezrası	Hemberdi	Burçaklı	Gerger
Kangülü Mahallesi		Merkez	Kahta
Kapcamı Mahallesi		Merkez	Merkez
Karaağaç Köyü		Merkez	Besni
Karaağaç Köyü		Merkez	Merkez
Karabağ Mezrası		Taşlıca	Kahta
Karabahşılı Köyü		Merkez	Gölbaşı
Karaburun Köyü	Azaplı Köprü	Merkez	Gölbaşı
Karacaören Köyü	Karacaveren	Merkez	Kahta
Karaçalı Mahallesi		Merkez	Merkez
Karaçayır Köyü	Hıdıran	Merkez	Çelikhan
Karadağ Mahallesi		Merkez	Sincik
Karadut Köyü	Karatut	Merkez	Kahta
Karadut Mezrası	Karadut	Çaltılı	Kahta
Karadut Mezrası	Tankul	Gölyurt	Gerger
Karagöl Köyü	Komîbirim	Merkez	Çelikhan
Karagöl Köyü	Ağdikan	Merkez	Merkez
Karagül Mezrası		Narince	Kahta
Karagüveç Köyü	Kitiş	Merkez	Besni
Karahalil Mezrası	Camaşır	Şambayat	Besni
Karahöyük Köyü		Merkez	Merkez
Karakeçi Mezrası		Kızılin	Besni
Karakoç Köyü		Merkez	Merkez
Karaköse Köyü		Merkez	Sincik
Karakuş Mezrası		Bağözü	Kahta
Karalar Köyü	Kerkan	Merkez	Besni
Karaman		Merkez	Kahta
Karaman Mahallesi	Avbi	Merkez	Sincik
Karanfil Mezrası		Damlacık	Kahta
Karapınar Mahallesi		Merkez	Merkez
Karapınar Mezrası	Bezavdi	Tütenocak	Kahta
Karataş Köyü		Merkez	Kahta
Kardığın Mezrası		Yayladalı	Gerger
Kargalı Köyü	Kırğılıyan	Merkez	Besni
Karşıyaka Mahallesi		Merkez	Kahta

Kaşköy Köyü	Sarmikan	Merkez	Merkez
Kaşlıca Köyü	Ernişdere	Merkez	Tut
Kaşyazı Köyü	Lagin	Merkez	Gerger
Kavak Köyü		Merkez	Merkez
Kavaklı Köyü	Pırağ	Merkez	Kahta
Kaya Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Kaya Mezrası		Zeytin	Kahta
Kayacık Köyü		Merkez	Merkez
Kayadibi Köyü	Horik	Merkez	Kahta
Kayadibi Köyü	Pevrikan	Merkez	Merkez
Kayalar Mezrası		Burçaklı	Gerger
Kayalı Köyü		Merkez	Merkez
Kayalık Mahallesi		Merkez	Merkez
Kayaönü Köyü	Farxikan	Merkez	Merkez
Kayatepe Köyü	Rezip	Merkez	Merkez
Kaymakam Hasan Tütün Mahallesi		Merkez	Besni
Keklik Mezrası	Kevik	Güzelçay	Kahta
Keklik Mezrası		Teğmenli	Kahta
Keklikpınar Mezrası	Halice	Narince	Kahta
Keleşan Mahallesi		Merkez	Gerger
Kemer kaya Köyü	Ağgevir	Merkez	Merkez
Kemerli Mezrası	Kelazin	Yağmurlu Köyü	Gerger
Kesecik Köyü	Marguza	Merkez	Besni
Kesertaş Köyü	Perdıso	Merkez	Gerger
Kesmetepe Köyü	Mihmanlı	Çakırhüyük	Besni
Kılavuz Mahallesi		Merkez	Kahta
Kılıç Köyü	Biyanko	Merkez	Gerger
Kınalı Mezrası	Kımık	Hacı Yusuf	Kahta
Kındırali Köyü		Merkez	Merkez
Kıran Mezrası		Koşarlar	Gerger
Kırbaş Mezrası	Küçük Çerpek	Eceler	Kahta
Kırmacık Köyü	Xayık	Merkez	Samsat
Kırmızıgöl Mezrası	Kiringöl	Yenibardak	Gerger
Kırmızıtarla Mezrası	Zeviya Sor	Yenibardak	Gerger
Kızık Mezrası		Burçaklı	Gerger

Kızılcacahöyük Köyü		Merkez	Merkez
Kızılcamustafa Mezrası		Şambayat	Besni
Kızılcapınar Köyü		Merkez	Merkez
Kızılhisar Köyü		Merkez	Besni
Kızılin Köyü		Merkez	Besni
Kızılkaya Köyü		Merkez	Besni
Kızılöz Köyü	Bircik	Merkez	Samsat
Kızılpınar Köyü	Qızılkan	Merkez	Besni
Kilisik Mezrası	Kilisik	Çıralık	Kahta
Koçalı Köyü		Merkez	Merkez
Koçtepe Köyü	Hopak	Merkez	Kahta
Komşular Mezrası	Kaf	Geçitli	Gerger
Konacık Köyü	Bibol	Merkez	Gerger
Konuklu Köyü	Yusifa	Merkez	Besni
Koru Köyü		Merkez	Merkez
Korucak Köyü	Kötükan	Merkez	Çelikhan
Korulu Köyü	Barzo	Merkez	Gerger
Korupınar Mahallesi		Merkez	Besni
Koşarlar Köyü	Nırin	Merkez	Gerger
Kovanoluk Köyü	Birîman	Merkez	Samsat
Koyuncular Mezrası	Gomizene	Gölbaşı	Çelikhan
Koyunpınarı Mezrası	Delafima	Korucak	Çelikhan
Kozağacı Mezrası		Onevler	Gerger
Kozağaç Köyü	Bibo	Merkez	Kahta
Kozan Köyü		Merkez	Merkez
Köklüce Köyü	Olbiş	Merkez	Gerger
Kömür Köyü		Merkez	Merkez
Köprübaşı Mahallesi		Merkez	Besni
Köprübaşı Mezrası		Esendere	Kahta
Köseler Köyü	Köseler	Merkez	Kahta
Köseli Köyü		Merkez	Tut
Köseuşağı Köyü	Kosa	Merkez	Çelikhan
Kösüklü Köyü		Merkez	Gölbaşı
Köşebaşı Mezrası	Koncek	Çobanpınar	Gerger
Kubilay Mezrası		Ortanca	Kahta
Kula Mezrası	Kula	Eskikent	Gerger

Kumluca Köyü	Berfırat	Merkez	Samsat
Kumluca Mezrası	Despal	Yağmurlu Köyü	Gerger
Kurucak Mezrası	Helezin	Gölyurt	Gerger
Kurudere Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Kurugeçit Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Kurugöl Köyü	Mamadıklı	Merkez	Besni
Kurukük Mezrası		Çiftlik	Tut
Kuşakkaya Köyü	Yukarı Şeyhler	Merkez	Merkez
Kuştepe Köyü	Kumluca	Merkez	Samsat
Kuştepe Köyü	Hozrin	Merkez	Merkez
Kutluca Köyü	Fal	Merkez	Besni
Kuyucak Köyü		Merkez	Merkez
Kuyucak Mezrası	Sofiyan	Dardoğan	Kahta
Kuyulu Köyü	Turuş	Merkez	Merkez
Kuzevleri Köyü	Mala Kuze	Merkez	Besni
Küçükhasancık Köyü		Merkez	Merkez
Küçükören Köyü		Merkez	Gölbaşı
Külahhöyük Köyü	Külaflı Öyüğü	Merkez	Merkez
Kütüklü Köyü	Heşür	Merkez	Gerger
Levzin Mahallesi		Merkez	Besni
Lokman Köyü		Merkez	Merkez
Mahmut Nedim Ökmen Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Mahmutoğlu Mahallesi		Merkez	Sincik
Malazgirt Mahallesi		Merkez	Merkez
Malpınarı Köyü		Merkez	Merkez
Mara Mahallesi		Merkez	Merkez
Mazılı Mezrası	Mırza	Dallarca	Gerger
Mehmet Akif Mahallesi		Merkez	Merkez
Menderes Mahallesi		Merkez	Kahta
Menderes Mahallesi		Merkez	Besni
Menderes Mezrası		Dut	Kahta
Menzil Köyü		Merkez	Kahta
Merkez Mahallesi		Merkez	Gerger
Merkez Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Merkez Mahallesi		Merkez	Merkez
Merkez Mahallesi		Merkez	Gölbaşı

Meryemüşağı Köyü	Karaellez	Merkez	Tut
Mestan Köyü		Merkez	Merkez
Meydan Köyü		Merkez	Gölbaşı
Mimar Sinan Mahallesi		Merkez	Merkez
Mimar Sinan Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Musalla Mahallesi		Merkez	Merkez
Mustafa Yücel Özbilgin Mahallesi		Merkez	Merkez
Mutlu Köyü	Şirfin	Merkez	Çelikhan
Mülk Köyü		Merkez	Kahta
Nakışlı Köyü	Horiyan	Merkez	Gerger
Narince Köyü		Merkez	Kahta
Narlı Köyü		Merkez	Sincik
Narlıdere Köyü	Bidos	Merkez	Kahta
Narsırtı Köyü	Karkün	Merkez	Kahta
Nergistepe Mezrası		Hasköy	Kahta
Nohudanlı Mezrası		Kızılin	Besni
Ocaklar Mezrası	Kurtigin	Burçaklı	Gerger
Olgunlar Köyü	Harun	Merkez	Merkez
Oluklu Köyü	Karaçor	Merkez	Kahta
Oluklu Köyü	Haciverd	Merkez	Merkez
Onbaşılar Mezrası	Varlık	Oymaklı	Gerger
Onevler Köyü	Helül	Merkez	Gerger
Onur Mahallesi		Merkez	Sincik
Ormaniçi Köyü	Alğan	Merkez	Merkez
Ortaca Köyü	Hebirman	Merkez	Gerger
Ortanca Köyü	Süsyen	Merkez	Kahta
Osmanpınar Mezrası	Kaniosmancık	Koçtepe	Kahta
Otluca Mezrası	Gömемansur	Gölyurt	Gerger
Ovacık Köyü	Dudin	Merkez	Kahta
Ovacık Köyü	Düzik	Merkez	Samsat
Oyalı Mahallesi	Hamziyan	Merkez	Besni
Oyalı Mezrası	Bazık	Yayladalı	Gerger
Oymaklı Köyü	Nefsi Gerger	Merkez	Gerger
Oyratlı Köyü		Merkez	Besni
Ozan Köyü		Merkez	Gölbaşı

Öğütlü Köyü	Kazikan	Merkez	Tut
Öncü Köyü	Zerni	Merkez	Çelikhan
Ören Köyü	Kızıl Anytab	Merkez	Besni
Ören Mezrası	Vijan	Güngörmüş	Gerger
Örenli Köyü	Kinirli	Merkez	Gölbaşı
Örenli Köyü	Pirin	Merkez	Merkez
Örenli Mahallesi		Merkez	Merkez
Örentaş Mahallesi	Körsin	Merkez	Samsat
Örtülü Mezrası	Artılan	Dağdeviren	Gerger
Özbilgin Mahallesi		Merkez	Sincik
Özelevler Mezrası	Sinke	Boğazkaya	Kahta
Özveren Mezrası	Hırcık	Gürgenli	Gerger
Palanlı Köyü		Merkez	Merkez
Pamuklu Mezrası	Pamuluk	Gümüşkaşık	Gerger
Pamuklu Mezrası		Kaşlıca	Tut
Paşamezrası Köyü		Merkez	Merkez
Payamlı Köyü		Merkez	Merkez
Payamlı Mezrası	Piyamlı	Sutepe	Gerger
Penkin Mezrası	Pankin	Beybostan	Gerger
Pınar Mezrası	Sako	Erikdere	Kahta
Pınarbaşı Köyü	Kıran	Merkez	Sincik
Pınarbaşı Köyü	Kilisecik	Merkez	Besni
Pınarbaşı Mahallesi		Merkez	Besni
Pınarlı Mezrası		Yeşilyurt	Tut
Pınaryayla Köyü	Artan	Merkez	Merkez
Recep Köyü	Recev	Merkez	Çelikhan
Reşadiye Mahallesi		Merkez	Tut
Rezip Köyü		Merkez	Merkez
Sağlık Mezrası	Gağındak	Gözpınar	Gerger
Sakız Köyü		Merkez	Sincik
Salah Mahallesi		Merkez	Tut
Salavat Mezrası	Hırave	Beşgöze	Gerger
Salık Mezrası	Gülveran	Karadut	Kahta
Salkımbağı Köyü	Alut	Merkez	Kahta
Saraycık Köyü	Masroni	Merkez	Gerger
Sarıharman Köyü	Selamut	Merkez	Merkez

Sarıkaya Köyü	Hementil	Merkez	Besni
Sarıkaya Köyü	Halkuto	Merkez	Merkez
Sarısü Köyü	Sürüce	Merkez	Kahta
Sarıtarla Mezrası	Tirkidin	Gürgenli	Gerger
Sarıyaprak Köyü	Şeynan	Merkez	Besni
Savran Köyü		Merkez	Gölbaşı
Sayören Köyü	Sağveren	Merkez	Besni
Sekük Mezrası		Turanlı	Kahta
Serhatlı Köyü	Madum	Merkez	Merkez
Serince Köyü	Dud	Merkez	Sincik
Serintepe Mahallesi		Merkez	Merkez
Seyyid Mahmut Köyü	Seyyid Mahmut	Merkez	Gerger
Sıraca Köyü	Serice	Merkez	Kahta
Sırakaya Köyü	Kakşer	Merkez	Kahta
Sıratut Mahallesi		Merkez	Merkez
Sıratut Mezrası	Aşurge	Adalı	Kahta
Siteler Mahallesi		Merkez	Merkez
Soğuksu Mahallesi		Merkez	Kahta
Söğütlübahçe Köyü	Kunıdanım	Merkez	Sincik
Subaşı Köyü	Kotan	Merkez	Sincik
Sugözü Köyü	Eskiköy	Merkez	Besni
Susamlı Mezrası	Süsük	Güdülge	Kahta
Susuz Köyü	Küçükbejyan	Merkez	Kahta
Sutepe Köyü	Hızori	Merkez	Gerger
Sülmen Mezrası		Çiftlik	Tut
Sümerevler Mahallesi		Merkez	Merkez
Sürmeli Mezrası	Nishan	Nakışlı	Gerger
Şahinbeyler Köyü	Şahinbegan	Merkez	Sincik
Şahintepe Köyü	Bildiyan	Merkez	Kahta
Şahintepe Mezrası		Karadut	Kahta
Şahkolu Köyü	Şahkuliyan	Merkez	Sincik
Şahkolu Mezrası	Şankol	Yenibardak	Gerger
Şahverdi Mezrası	Şafirdi	Recep	Çelikhan
Şemikan Köyü		Merkez	Merkez
Şenköy Köyü	Kuşin	Merkez	Kahta
Şerefhan Köyü	Taşdamlar	Merkez	Çelikhan

Şerefli Köyü		Merkez	Merkez
Şeyhbaba Mahallesi		Merkez	Kahta
Şikir Mezrası	Şikir	Bağbaşı	Kahta
Tabaklı Mezrası	Nehik	Belenli	Kahta
Tankut Mezrası		Gölyurt	Gerger
Tanyeli Mezrası	Tomak	Nergistepe	Kahta
Taraksu Mezrası	Dıraksu	Üçkaya	Gerger
Tarlabası Mezrası	Çavgür	Çobanpınar	Gerger
Taşgedik Köyü	Haydaran	Merkez	Merkez
Taşkale Köyü	Teğinkâr	Merkez	Sincik
Taşkuyu Köyü	Birik	Merkez	Samsat
Taşlı Mezrası	Deyro	Konacık	Gerger
Taşlıca Köyü	Şamük	Merkez	Kahta
Taşlıca Mahallesi		Merkez	Sincik
Taşlıçay Köyü	Havik	Merkez	Kahta
Taşlıyazı Köyü	Terbizek	Merkez	Besni
Taşpınar Köyü	Xosirge	Merkez	Merkez
Teğmenli Köyü	Kergürag	Merkez	Kahta
Tekağaç Köyü	Kötöre	Merkez	Besni
Teknecik Köyü	Kudan	Merkez	Kahta
Tekpınar Köyü	Külükreş	Merkez	Merkez
Tepebaşı Mezrası	Kafirkuruş	Merkez	Kahta
Tepebaşı Mezrası	Hevenk	Eskikent	Gerger
Tepecik Köyü	Terentil	Merkez	Tut
Tepeönü Köyü	Gevrik	Merkez	Samsat
Terman Köyü		Merkez	Merkez
Tetikan Mezrası		Kuyucak	Merkez
Tetirli Mahallesi	Tetriyan	Merkez	Besni
Tillak Mezrası	Tıllag	Beşgöze	Gerger
Tokar Köyü		Merkez	Besni
Toklu Köyü	Birişme	Merkez	Besni
Topkapı Köyü	Hiznikan	Merkez	Besni
Toprak Mezrası		Narsırtı	Kahta
Toptepe Köyü	Simeyli	Merkez	Merkez
Tuğlu Köyü	Sivik	Merkez	Kahta
Tuna Mahallesi		Merkez	Sincik

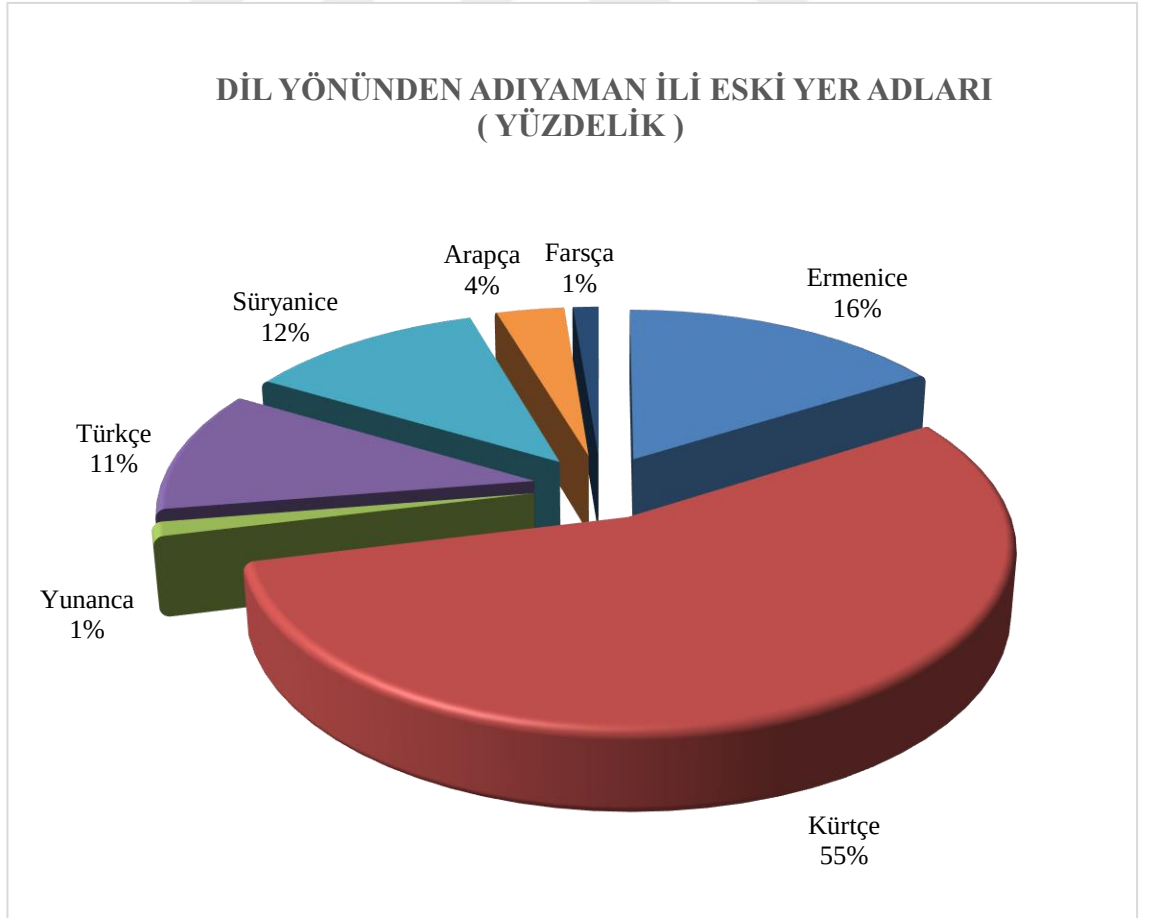
Turanlı Köyü	Tıbil	Merkez	Kahta
Turgut Özal Mahallesi		Merkez	Kahta
Turgut Özal Mahallesi		Merkez	Besni
Turgut Reis Mahallesi		Merkez	Merkez
Türkiye Petrolleri Mahallesi		Merkez	Merkez
Tütenocak Köyü	Bersomik	Merkez	Kahta
Uğurca Köyü	Annap	Merkez	Merkez
Uğurlu Köyü		Merkez	Sincik
Ulubey Mezrası	Keftire	Gölgeli	Kahta
Ulucami Mahallesi		Merkez	Merkez
Uludam Köyü		Merkez	Merkez
Ulupınar Köyü	Buban	Merkez	Kahta
Usluca Mezrası	Bemirgo	Konacık	Gerger
Uzunköy Köyü	Tilkiyan	Merkez	Merkez
Uzunkuyu Köyü		Merkez	Besni
Uzunpınar Köyü	Çerkezi büyük	Merkez	Merkez
Uzuntepe Köyü	Selik	Merkez	Samsat
Üçdirek Köyü	Köristan	Merkez	Merkez
Üçkardeş Mezrası	Grisor	Ekinci	Kahta
Üçkaya Köyü	Komak	Merkez	Gerger
Üçgöz Köyü	Sofraz	Merkez	Besni
Üçyol Mezrası	Çınarık	Yukarı Dağlıca	Gerger
Ünlüce Köyü	Kemolar	Merkez	Tut
Üsküran Mezrası	Osman	Nakışlı	Gerger
Varlık Köyü	Kürrab	Merkez	Merkez
Varlık Mahallesi		Merkez	Merkez
Yağızatlı Köyü	Bistika	Merkez	Çelikhan
Yağlıca Mezrası	Popar	Oymaklı	Gerger
Yağmurlu Köyü	Vankük	Merkez	Gerger
Yağmurlu Mezrası	Darbin	Köseuşağı	Çelikhan
Yağmurlu Mezrası	Gölani	Onevler	Gerger
Yakacık Mahallesi	Ömeran	Merkez	Merkez
Yalankoz Köyü	Bağyalankoz	Merkez	Tut
Yamaç Mezrası	Tılmevir	Kütüklü	Gerger
Yapraklı Köyü	Kürdigan	Merkez	Kahta

Yarbaşı Köyü	Kulaksız	Merkez	Gölbaşı
Yarımbağ Köyü	Xornuf	Merkez	Samsat
Yarmakaya Köyü	Çakal	Merkez	Merkez
Yarpuzlu Köyü	Birişme	Merkez	Sincik
Yassıkaya Mezrası	Seküyan	Doluca	Kahta
Yavuz Selim Mahallesi		Merkez	Kahta
Yavuz Selim Mahallesi		Merkez	Samsat
Yavuz Selim Mahallesi		Merkez	Merkez
Yavuz Selim Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Yayıklı Köyü	Zirce	Merkez	Besni
Yaylacık Köyü	Köristan	Merkez	Gölbaşı
Yaylacık Köyü	Gavuristan	Merkez	Gölbaşı
Yaylacık Mezrası	Kaniya Ömeran	Güngörmüş	Gerger
Yayladalı Köyü	Givdiş	Merkez	Gerger
Yayladamı Köyü	Kom	Merkez	Merkez
Yaylakonak Köyü	Balyan	Merkez	Merkez
Yaylımlı Köyü	Sallah	Merkez	Tut
Yazıbaşı Köyü	Azikan	Merkez	Merkez
Yazıbeydili Köyü	Yazıbeğdili	Merkez	Besni
Yazıca Köyü	Çençen	Merkez	Merkez
Yazıkarakuyu Köyü		Merkez	Besni
Yazıyalankoz Mezrası		Şambayat	Besni
Yazlık Köyü	Kerdiz	Merkez	Merkez
Yedioluk Köyü	Şeyhemir	Merkez	Merkez
Yelbastı Köyü		Merkez	Besni
Yelkovan Köyü	Hamzeyin	Merkez	Kahta
Yellikıran Mezrası	Gomık	Ağaçlı	Gerger
Yeni Mahallesi		Merkez	Gerger
Yeni Adalı Mezrası		Adalı	Kahta
Yeni Besni Mahallesi		Merkez	Besni
Yeni Mahallesi		Merkez	Kahta
Yeni Mahallesi		Merkez	Merkez
Yeni Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Yeni Mahallesi		Merkez	Besni
Yeni Sanayi Mahallesi		Merkez	Merkez
Yenibardak Köyü	Hırso	Merkez	Gerger
Yenice Köyü		Merkez	Kahta
Yenice Köyü	İgundi	Merkez	Merkez

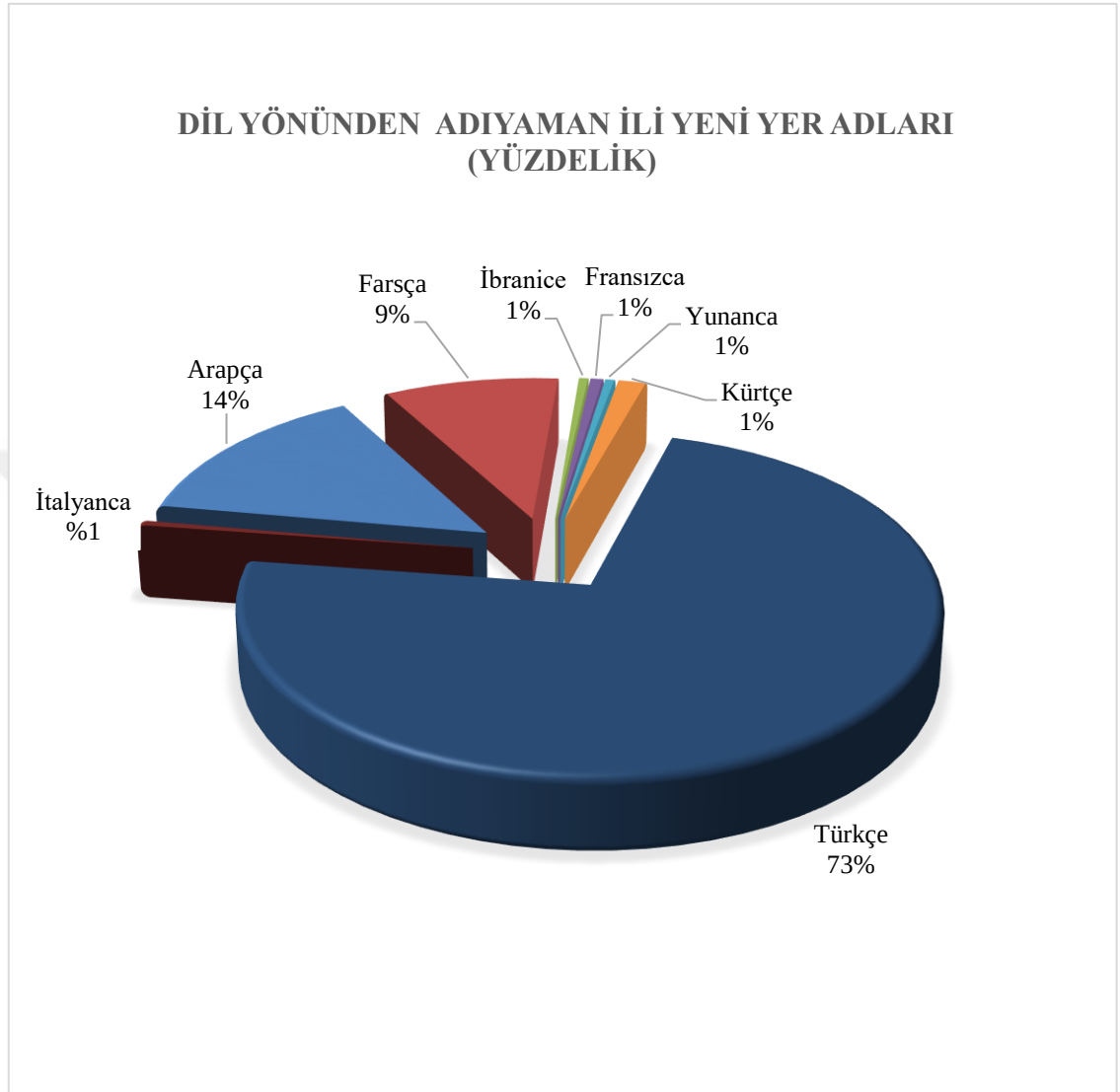
Yenice Mezrası	Tıfındır	Koçtepe	Kahta
Yenigüven Köyü	Müsürkan	Merkez	Merkez
Yenikent Mahallesi		Merkez	Gölbaşı
Yeniköy Köyü	Lordin	Merkez	Besni
Yeniköy Köyü	Lordin	Merkez	Gölbaşı
Yeniköy Köyü		Merkez	Merkez
Yeniköy Mezrası	Bervenos	Tuğlu	Kahta
Yenikuşak Köyü	Horis	Merkez	Kahta
Yenipınar Mahallesi		Merkez	Merkez
Yeşilbaş Mezrası	Harmızo	Gözpınar	Gerger
Yeşilkaya Köyü	Bihik	Merkez	Kahta
Yeşilova Köyü	Kulloç	Merkez	Çelikhan
Yeşilova Köyü	İnekli	Merkez	Gölbaşı
Yeşilova Köyü		Merkez	Merkez
Yeşilova Mahallesi		Merkez	Besni
Yeşiltepe Köyü	Gavre Bistika	Merkez	Çelikhan
Yeşiltepe Köyü	Albur	Merkez	Merkez
Yeşiltepe Mezrası		Köseler	Kahta
Yeşilyamaç Mezrası		Tepecik	Tut
Yeşilyayla Köyü	Gov	Merkez	Çelikhan
Yeşilyurt Köyü	Venk	Merkez	Gerger
Yeşilyurt Köyü	Mezere	Merkez	Tut
Yeşilyurt Köyü	Abbasiye	Merkez	Gölbaşı
Yeşilyurt Mahallesi		Merkez	Merkez
Yeşilyuva Mezrası	Sultanmağara	Köseler	Kahta
Yıldızlı Mezrası	Ezirgin	Bağpınar	Merkez
Yolaltı Köyü	Postin	Merkez	Kahta
Yolçatı Mezrası	Gigan	Oluklu	Kahta
Yoldüzü Köyü	Mırıxtıl	Merkez	Besni
Yoliçi Mezrası		Beşgöze	Gerger
Yukarı Akçalı Mezrası	Yukarı Samak	Çamiçi	Gerger
Yukarı Çöplü		Merkez	Gölbaşı
Yukarı Dağlıca Köyü	Erbühüna Jurın	Merkez	Gerger
Yukarıkarakuyu Köyü	Hewedi	Merkez	Gölbaşı
Yukarınasırlı Köyü	Nasırlı Bala	Merkez	Gölbaşı
Yukarısarhan Mahallesi		Merkez	Besni
Yukarısöğütlü Köyü	Berkane Jor	Merkez	Besni
Yumurtalık Mezrası	Helim	Gönen	Gerger

Yunus Emre Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Yunus Emre Mahallesi		Merkez	Merkez
Yuvacık Mezrası	Heydikan	Açma	Gerger
Yüksekyayla Mezrası	Yüksekyayla	Belenli	Kahta
Zafer Mahallesi		Merkez	Çelikhan
Zey Köyü	İndere	Merkez	Merkez
Zeynel Aslan Mahallesi	Peyizge	Merkez	Sincik
Zeytin Köyü		Merkez	Kahta
Zeytinli Mezrası		Yolaltı	Kahta
Zivar Mahallesi		Merkez	Merkez
Ziyaret Köyü	Puşu	Merkez	Kahta
Ziyaret Payamlı Köyü	Ziyaret	Merkez	Merkez
Zormağara Mezrası	Xozgişiy	Kızılın	Besni

Grafik 1: Dil Yönünden Adıyaman İli Eski Yer Adları

Grafik 2 : Dil Yönünden Adıyaman İli Yeni Yer Adları

SONUÇ

“Adıyaman İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme” adlı bu tez, Adıyaman Valiliği ve TÜİK’ten derlenen verilerle yer adları üzerine yapı, anlam, ses değişimleri, eski-yeni adları gibi pek çok açıdan değerlendirmelerin yapıldığı bir toponimi çalışmasıdır. Yapılan bu çalışmayla hedeflenen amaç, bir taraftan Adıyaman yer adlarını morfolojik- söz dizimsel olarak incelemek; diğer bir taraftan yöre halkının ad verirken tercih ettiği anlam kategorilerini belirlemek, ortaya çıkarılan yer adı verme geleneği aracılığıyla oradaki tarihî doku hem gelenek-görenek ve kültürel yaşayışıyla ilgili ipuçları elde etmek hem de yer adlarındaki değişimleri ortaya koymaktır.

Tarihi Paleolitik Dönem’e kadar uzanan Adıyaman, ilk uygarlıkların geliştiği Mezopotamya bölgesinde bulunması hasebiyle tarih öncesi dönemden günümüze kadar sürekli bir yerleşim bölgesi olmuş; her dönemin ticaret ve kültür merkezi olma özelliğini de her zaman sürdürmüştür. Bu nedenle yapılan çalışmamız gösterir ki Adıyaman derin bir yer adları sistemine sahiptir.

Milli kültür mirasımızdan anlıyoruz ki, göçebe, yarı göçebe ve yerleşik Türk toplulukları en eski çağlardan beri, toprak parçalarını adlandırıp belirtmede adeta bir coğrafyacı dikkatiyle üzerinde durmuşlardır. Yer adları toplum vicdanında yaşamış, Akdeniz kıyılarına ve balkanlara kadar getirilmiştir. Bu topraklar üzerinde yaşamış devletlerin planlı iskânlarında da, kendiliğinden meydana gelen yerleşmelerde de bu böyle olmuştur. Türklerin yer adı verme eğilimi Orta Asya’dan getirdikleri isimleri yurt edindikleri topraklara nakış nakış işlemeleriyle şekillenmiştir. Türkler göçler sonrasında yeni yerleştikleri toprakları orada mevcut bulunan özelliklere göre adlandırdıkları gibi anayurtlarından tanıdıkları yer adlarıyla da anmak istemişlerdir. Böylelikle anayurtlarında var olan isimler Anadolu’ya da yayılmaya başlamıştır (Gülensoy, 2018: 41-42).

M. Türker Acaroğlu’na (2014) göre yer adları, hem bağımsız olarak hem de başta tarih olmak üzere diğer bilimlerin alt yapısını oluşturan bir alan olarak son derece önemlidir. Yer adları adeta milletlerin “tapu senetleri” olarak dün ve bugün yaşadıkları coğrafyalardaki izlerini belirleyen önemli kültürel unsurlardan biridir.

Toponimi veya yer adı bilimi, yer isimlerinin, onların orijinlerinin, anlamlarının, kullanımlarının ve tiplendirmesinin bilimsel bir araştırmasıdır. Türkiye’de ad bilim çalışmaları 20. yüzyılın ilk yarısında görülmüştür. Aslında geç kalınmış olan bu çalışmalar özellikle de Cumhuriyet ile birlikte yaygınlaşmış, yer adlarının kültür açısından ne kadar önemli olduğunun farkına varılmıştır. Ülkemizde yer adları üzerine yapılan incelemeler ne yazık ki yeterli değildir. Yurt içinde yer adları (toponomi) ile ilgili yapılan çalışmaların tarihi bir hayli yenidir. Yer adları, Ad bilimin bir kolu olarak dil bilim çalışmalarına dâhil edilmeden önce sadece tarihe ışık tutma veya tarihsel kaynak olarak değerlendirilmekteydi.

Ancak daha sonra bunların sadece toplumların tarihine ışık tutmadıkları dil açısından da önemli bir malzeme oldukları anlaşılmıştır. Nermi Uygur’un “adlar nesnelerin özetidir” sözü kuşkusuz bu bağı desteklemektedir. Bu nedenle birçok araştırmacı toponomi (yer adları) bilimine yönelmiştir. Biz de henüz üzerine toponomik bir çalışma yapılmamış Adıyaman İlini ele alıp incelemeye çalıştık.

Tezimizin girişinde ad bilimi ve yer ad bilimi kavramlarını kısaca açıklayarak, devamında Adıyaman İlinin tarihi süreci hakkında bilgiler vermeye çalıştık. Adıyaman yöresinin tarih öncesinde, Kommagene Krallığı, Selçuklular, Osmanlı, Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde nasıl olduğu, hangi isimlerle anıldığı, etnik olarak kimlerin yaşadığı üzerinde durduk. Devlet Salnamesi ve Kamû’sul- A’lâm gibi bazı kayıtlarda Adıyaman İli hakkında geçen bilgilere değindik. Adıyaman’ı temsil eden Nemrut Dağı’nın hikâyesi olan Helenistik Kommagene Krallığı’nın bölgede nasıl hüküm sürdüğü, anıt heykellerin neleri temsil ettiği, suni tümülüsün doğu ve batı teraslarının niçin kurulduğu detaylı bir şekilde anlattık. Adıyaman adı ile ilgili geçmişten günümüze anlatıla gelen efsanelere tezimizde yer vermeye çalıştık. Coğrafi özellikleri olarak yörede hangi bitki örtüsünün hâkim olduğu, hangi iklimin görüldüğü, il kapsamında bulunan ovalar, akarsular, dağlar ve gölleri konumlarıyla birlikte ele aldık. Adıyaman İli “Bereketli Hilâl” toprakları üzerinde yer aldığı için birçok uygarlığa tanıklık etmiş ve çokça el değiştirmiştir. Farklı kültürlerle harmanlanan Adıyaman , Nemrut Dağı Tümülüsü ile arkeologların, bilim insanlarının ve seyyahların dikkatini çekmiştir. Çalışmamızda ili gezmiş, incelemiş bazı seyyah ve bilim insanlarının izlenimlerine de yer verilmiştir.

Bu seyyahların başında Evliya Çelebi ve Katip Çelebi gelmekte olup Vital Cuinet, Helmuth von Moltke, Charles Texier, Ainsworth, Human ve Puchstein gibi yabancı gezginlerin yöreyi değerlendirmesini V.Vakkas Toprak'ın aktarımıyla tezimizde yer vermeye çalıştık.

Adıyaman merkez ilçe de dâhil olmak üzere ilin dokuz ilçesi morfolojik ve söz dizimsel olarak incelenip ilçelerin ekonomik, sosyal ve kültürel yönleri üzerinde durduk. Daha sonra çalışmaya dahil edilen tüm yerleşim yeri adları tek tek açıklanıp, alfabetik olarak Adıyaman Yer Adları Sözlüğü başlığıyla çalışmamıza kattık. Yer adları ses, şekil ve söz varlığı bakımından Türkçenin zenginliğine katkıda bulunmakta aynı zamanda bu hazineden yararlanılarak dilimizin geçmiş dönemlerine ait bilgiler sunmaktadır. Birçok yer adında Türkçenin tarihi dönemlerine ya da ağız özelliklerine ait unsurlar bulmak mümkündür. Biz de bu bağlamda Adıyaman köy ve mahalle yerleşim yeri adlarını morfolojik ve söz dizimsel açıdan ele alıp, semantik olarak değerlendirdik. Yapı bakımından ele aldığımız yer adlarının hangi ekleri aldığını, hangi ses değişikliklerine uğradığını ve adların hangi dillerden olduğunu inceleyip değerlendirdik.

Bölgeye ilişkin yaptığımız toponomik araştırma sonucu, Adıyaman İli eski yerleşim yeri adlarının yazımında 29 harfli Türkçe Latin alfabesinde yer almayan X (kalın h), Q (kalın k), W ve Ê harflerinin kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca çalışmamızda tespit ettiğimiz bazı yer adları zamanla ses değişikliğine ya da ses kaybına uğramıştır; **a > e** : badıllı > beydilli, **ö > i** : Besnö > Besni, **t > d** : tumlugpınar > Dumlugpınar, höyük > hüyük (geriye doğru benzeşme, vokal daralması), beğdili > bedil (ses düşmesi).

Verdiğimiz örneklerde de görüldüğü gibi yer adları, bölgelerdeki ağız farklılıklarının etkisi ve dilin ekonomiye kaymasıyla ses düşmesi, ses benzeşmesi ve ses değişiklikleri gibi bir takım ses olayları sergilemektedir. Çalışmamızda Adıyaman yöresinde konuşulan Türkçenin karakteristiği ve ilişki içinde bulunduğu diller hakkında bilgilere de ulaşılmıştır.

Dil bakımından Adıyaman yer adlarını incelerken Türkçe kökenli yer adlarının çoğunlukta olduğunu gözlemledik, fakat bu durum Cumhuriyetten sonra köy adlarının değiştirilmesinin yani Türkçeleşmeye gidilmesinin neticesidir. Etimolojik olarak Eski köy adlarını incelediğimiz zaman Adıyaman yer adlarının sırasıyla Kürtçe, Ermenice ve Süryanice çoğunlukta olduğu anlaşılmıştır.

Adıyaman yer adlarının toponomik analizi yapılırken, adlandırmada etkili olan faktörlere göre bir tasnif çalışması yaptık. Çalışmamızın tasnif bölümünde daha çok nelerden etkilenip ad verildiği üzerinde durduk. Adıyaman tarihi için önemi çok büyük olan durum ve kişilerin adı da yer adlarına kaynak olmuştur. Tarihî şahsiyetler dışında yer adlarında bolca kullanılan bir diğer grup da Türkler için de çok eskilerden beri anlamı büyük olan (ağaç kültü) ağaç, meyve, bitki adlarıdır. Aynı şekilde dağ,taş,tepe ve su adları da sayıca fazlalığı bakımından hemen fark edilmektedir. Renklerden ise en fazla kullanılan kara ve ak renk adlarıdır. Yörenin, yiyecek- içecek, yer-yön ve şekil-ebat ile ilgili adları da yer adı olarak tercih ettiği gözlemlenmiştir. Adıyaman yer adlarında vücut kısımları ve aile bireyleriyle, yakın akrabalarla ilgili adlar da kullanılmıştır. En az kullanılan anlam grubu ise çiçek ve gök cisimlerinin adlarıdır. Sadece birkaç yer adında tespit edilmiştir. Kişi adlarından ise en fazla erkek adı kullanılmıştır. Kadın adları, erkek adlarına göre sayısal olarak oldukça azdır. Yer adları oluşturulurken tercih edilen anlam özellikleri genel bir bakışla değerlendirildiğinde; Türk kültür tarihi açısından son derece önemli olguların, kültlerin, düşünce sistemlerinin ve yaşayış şekillerinin Anadolu Türklüğünün hafızasında canlı bir şekilde yaşadığı görülür. Bu çalışmanın malzemesini oluşturan 623 yer adı içinde tespit edilen boy-soy-oymak adları da ayrı bir bölümde belirtilmiştir.

Çok eski devirlerden beri iskâna sahne olan Adıyaman, tarihi devirler boyunca çeşitli uygarlık ve kültürlerin yaşadığı bir coğrafyada yer almıştır. Adıyaman Yöresinde uzun bir dönem Türkler, Kürtler, Araplar, Ermeniler ve Süryaniler bir arada yaşamış ve bu büyük bir kültürel etkileşim ve zenginliğin oluşmasına yol açmıştır. Bu durum yer adları bakımından da zengin bir dil çeşitliliğini ortaya çıkarmıştır. Ancak değişim, insanlık tarihinin en değişmeyen vasfıdır. Zaman içerisinde her şey değişim gösterir, bu değişimi dilden, yaşayış tarzına kadar görebilmek mümkün.

Yer adları da yaşanan önemli olaylar ve farklılık gösteren siyasi görüşler neticesinde değişim gösterir. Türkçeleştirilmeye gidilerek birçok yer adı değiştirilmiştir. Ancak bazı sosyal değişimler içerik olarak ne yazık ki her zaman doğru olduğunu söyleyemeyiz. Köy adlarını inceleyerek kır yerleşmesinin tarihi, iskân safhası ve etnik karakteri hakkında bilgiye ulaşabilmek mümkün olabilmektedir.

Dolayısıyla köy adlarının değiştirilmesi, köyün eski durumunun ve özelliklerinin ortaya çıkarılmasını güçleştirmekte, bir bakıma köy ile geçmiş arasındaki ad ile gelen bağlantıyı koparmaktadır. Uzun bir uygarlık geçmişi ve kültürel birikim neticesinde ortaya çıkan eski yer adları, Adıyaman'daki doğal çevrenin geçmişteki durumu ile Adıyaman'ın sosyo-ekonomik yapısı hakkında önemli ipuçları vermektedir. Tezimizde ele aldığımız köy ve mahalle adlarının değiştirildiği görülmektedir. Bu sebeple yerlerin hem yeni hem de eski adlarını resmi kurum ve kayıtlardan derleyip çalışmamızda vermeye çalıştık.

Bir milletin nabzının yer adlarına bakarak da ölçülebildiğini Adıyaman İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme adlı toponomik çalışmamızla bir kere daha anlamış olduk. Öyle ki yer adları, uzun yıllar boyunca toplulukların hayat felsefesini barındıran atasözlerine dahi malzeme olmuştur. Yer adları, atasözleri ile dilden dile dolaşarak adeta kimliğe bürünmüştür. Anadolu'nun dil zenginliğinden kültür zenginliğine kadar pek çok bilgiyi içeren yer adlarına gereken önemin verilmesi ve bu konuyla ilgili daha fazla çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Yapılacak olan her çalışma Türkçenin güzelliğini, türetme gücünü ve hareketliliğini ortaya çıkaracağı gibi Türk kültürünü ve Türk duyuş-düşünüş tarzını da somutlaştıracaktır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki bir yerin kültürü; yaşayış, düşünce ve inanç tarzı; coğrafi özellikleri; önemsedikleri insanlar; kullandıkları yapılar, nesneler, hayvanlar, yiyecek ve içecekler vs. yer adlarına net bir şekilde yansımaktadır. Bunu Adıyaman yer adlarında da açıkça görmekteyiz.

ÖNERİ

Bu çalışmamızda Adıyaman köy ve mahalle yer adlarını inceledik ve kısmen değişiklik gösteren yer adlarını da incelemeye çalıştık. Araştırmamızın dışında tuttuğumuz cadde, sokak, dağ, tepe, göl, çukur, dere, çay ve tarihi yer adları da zaman içerisinde değişmiş ve değişmesi muhtemel olan adların önceki şekilleri bakir bir araştırma alanı olarak durmaktadır. Bu araştırma ve inceleme alanına farklı araştırmacıların değinmeleri yer adlarının manasını derinliğini ve kültür birikimini ortaya çıkarması açısından çok değerlidir.

KAYNAKÇA

- ACAROĞLU, M.T. (2014). Dünyada Türkçe ve Türkçeleşmiş Yer Adları Kılavuzu. İstanbul: Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği Yayınları.
- AKALIN, Ş. (2019). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- AKSAN, D. (1974). Anadolu Yer Adları Üzerine En Yeni Araştırmalar, TDAY-Belleten 1973-1974, s. 185-193.
- AKSAN, D. (2015). Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileri İle Dilbilim) I-II-III. Ankara: TDK Yay., 4.Baskı, 162s.-164s.-246s.
- AKSOY, Ö. A. (1984). Deyimler Sözlüğü (Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2). 4. baskı, TDK Yayınları.
- AKŞİT, O. (1985). Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö.27-M.S.395). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- ALBAYRAK, N. (2009). Türkiye Türkçesinde Atasözleri. İstanbul: Kapı Yayınları.
- ALBAYRAK, O. (2011). Ordu İlinin Resmi Kaynaklardaki Yer Adları Üzerine İncelemeler. Ordu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- ALİAĞAOĞLU, A. (2013). Şehirsel Toponimi: Balıkesir İlinde Mahalle Adları, Bir Sınıflandırma Denemesi, Balıkesir University The Journal of Social Sciences İnstitute , Volume : 16-Number :29, june.
- ALKAN, A. (2017). Siirt İlinin Eski Köy Adları Üzerine Coğrafi Bir İnceleme. Türk Coğrafya Dergisi, 68, s. 63-76.
- ALTUNIŞIK, İ. (2009). Coğrafi Bakımdan Batman İli Yer Adları. Ankara Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- ARSLAN, M.(2011). Beyşehir (Konya) Yer Adları ve Onomastik Bilimine Katkıları. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25.
- ARVAS, A. (2013). Türkçe “Ad Tamlamaları”nda Sıfatların Kullanımı Üzerine Bazı Notlar, Çankırı: Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi (KAREFAD), 1(1): 171-184.
- AYDIN, E. (2016). Eski Türk Yer Adları. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- AYVERDİ, İ. (2006). Asırlar Boyu Tarihî Seyri İçinde Misallî Büyük Türkçe Sözlük I, II, III, Kubbealtı Lûgatı, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

- BEHAR, C. (1996). Osmanlı İmparatorluğu'nun ve Türkiye'nin Nüfusu. 1500-1927, II, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
- BULUT, İ. (1996). "Sorgun Yöresi Köy ve Mevkii Adlarının Kaynakları". Akademik Araştırmalar Dergisi,1(3),s.30-40.
- BULUT, S., ORAL, M., ALBAYRAK, O., BIÇAKÇI, C., (2018). Giresun İki Espiye İlçesi Meskun Yer Adları Üzerine Bir İnceleme. Tarih Okulu Dergisi. Aralık, sayı XXXVII-2, s.753-811.
- CAFEROĞLU, A. (1966). "Aydın İli Ağızlarından Örnekler Etnografya Bakımından Özellikleri". ATDAY-Belleten,13, 1-28, s.165.
- CEYLAN, U. (2018). Osmaniye İli Yer Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- COŞKUN, M. (2014). Yerli Oryantalizmin 13. Asra Ait Bir Şair Üretme Faaliyeti: Rabia Hatun Vakası. Yağmur Dergisi, 73, s. 14-19.
- ÇAYLAN, F. (2013). Aksaray İli ve İlçeleri Yerleşim Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇELİKTOPUZ, M. (2015). Adana İli Yer Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi. Niğde Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- ÇETİN, A. (2009). Memlûk Devleti'nin Kuzey Sınırı. Ankara: TTK Yayınları.
- ÇETİN, C. (2013). "Osmanlı Mesafe Ölçümü ve Tarihî Süreci", Tarihçiliğe Adanmış Bir Ömür. Prof. Dr. Neşat Göyünç Armağanı, Konya: Selçuk Üniversitesi Yay., s. 443-466.
- DALYAN, M. G. (2007). Başlangıcından 1570 Yılına Kadar Adıyaman. Ankara: Yeni Reform Matbaacılık, Ankara.
- DEMİR, E. (2004). "Adıyaman Şehrinin Yerleşimi, Nüfusu ve Ekonomik Yapısı". Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 42.
- DEVELLİOĞLU, F.(2010). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara: Aydın Kitapevi.
- DOĞAN, H. (2012). Milli Mücadelede Adıyaman ve Çevresi. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (<http://sbe.gantep.edu.tr>),11 (2):555-585 ISSN:1303-0094.
- DURMUŞ, İ. (2017). Türk Adının Ortaya Çıkışı, Anlamı ve Yayılışı, Gazi Akademik Bakış, Cilt: 10, Sayı: 20 ISSN:1307-9778/ 1309- 5137.

- EKER, S. (2016). Çağdaş Türk Dili. Ankara: GrafikerYayınları, 10. Baskı.
- EMİNOĞLU, H. (2016). Atasözü ve Deyimlerdeki Yer Adları. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 11/15 Summer, p.119-172.
- EREN, H. (2010). Yer Adlarımızın Dili. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERGİN, M. (2012). Türk Dil Bilgisi. İstanbul: Bayrak Basım/ Yayım/ Tanıtım.
- ERKMAN-AKERSON, F. (2008). Türkçe Örneklerle Dile Genel Bir Bakış. Genişletilmiş Yeni Basım. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- ERSÖZ, M. (11-13 Eylül 1984). “Sosyolojik Yönden Türk Yer Adları”. Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri, Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dergisi Yay.60, Seminer, Kongre Bildirileri Dizisi:17, Başbakanlık Basımevi, s.43-53.
- EVLİYA ÇELEBİ (2010). Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi: Bağdad - Basra - Bitlis - Diyarbakır İsfahan - Malatya - Mardin - Musul Tebriz – Van, IV/I, (Haz. Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı), İstanbul: Yapı Kredi Yay. s.5.
- Evliya Çelebi Seyahatnamesi. (Cilt III, Evliya Çelebi Mehmet Bin Zılli Derviş; Tâbiî Ahmet Cevdet). Dersaadet: İkdâm Matbaası. 1314.
- GÖK, A. N. (2013). Kahramanmaraş İli Yer Adları ve Tasnifi. Kars: Kafkas Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- GÜLBETEKİN, M. (2017). Mekânın Hafızası Yer Adları. Ankara: Kitapevi Yayınları.
- GÜLENSOY, T. (1995). Türkçe Yer Adları Kılavuzu. Ankara: Bizim Büro Basımevi, s.103.
- GÜLENSOY, T. (2018). Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü- Etimolojik Sözlük. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- GÜLLÜDAĞ, N. (2006). “Trabzon Yer Adları Üzerine Bir Değerlendirme”. Trabzon ve Çevresi Uluslararası Tarih-Dil-Edebiyat Sempozyumu, s.1.
- GÜNDÜZ ÖNAL, A., ŞENEL, M. (2016). Yer Adları (Toponimi) Açısından Divanü Lûgati’t –Türk. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergisi, sayı :32, s.64-74.
- GÜNER, İ., ERTÜRK, M. (2004). Türkiye İl Merkezi Kent Adlarının Kaynakları Üzerine Bir Araştırma, SBE Dergisi, Sayı 12.

- İBRET, Ü. (2003). Çankırı'daki Köy Adları Üzerine Coğrafi Açından Bir İnceleme. Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 7, 53-80.
- İçişleri Bakanlığı (1968). Köylerimiz (1 Mart 1968 Tarihine Kadar). Ankara: İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- KAÇALIN, M.S. (1996). Bölge Ağızlarında Atasözü ve Deyimler I-II, Ankara: TDK Yayınları.
- KARA, B. (2012). "İsimler ve Mekânlar: Adıyaman", Adıyaman Tarihi ve Kültürü Üzerine. (Editör: Hamdi Doğan). Konya: Kömen Yay., s.228.
- KAŞGARLI MAHMUD (1992). Divanü Lugat-it Türk. (Çeviren: Besim ATALAY). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KOCAMAN, S. (2014). Kars İli'nin İdari Coğrafya Analizi. JASSS, Number:29.
- KOÇ, Ali. (2016). Tunceli İli Yer Adları. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- KOPAR, M. (2014). "Seyyahların Gözüyle Adıyaman" Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu, Bildiriler Kitabı.
- KOPAR, M. (2017). Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamelerinde Adıyaman. Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 13.
- KÖÇER, M., BABUÇOĞLU, M., ve EROĞLU, C. (2009). Osmanlı Vilayet Salnamelerinde Mamûratülaziz (1869-1907), Ankara: Aydan Yayınları.
- OLAGAN, M. (2020). Rezip Köyü'nün adı hakkında bilgi .Rezip Köyü sakini.
- ÖZ, S. (2007). Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre Anadolu'da Yer Adları, Kırıkkale Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZKAN, M. (1996). Yapılış, Yazılış ve Kullanışları Bakımından Birleşik Kelimeler. İstanbul: İlmi Araştırmalar 2.
- ÖZKAN, M., YOLOĞLU, A.C. (2005). "Bir Bellek Projesi Olarak Sokak İsimlendirmesi": Ankara Örneği, Planlama, S.34, s.54-62.
- ÖZKAN, N. (2011). Türkçedeki Yabancı Unsurların Tasnif Denemesi. ICANAS Bildiriler Dil Bilimi, Dil Bilgisi ve Dil Eğitimi III.Cilt, 1343-1359.

- ÖZTÜRK DAĞABAKAN, F. (2006). Türk ve Alman Toplumlarında Adlar ve Sahipleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 8, Sayı 2,s. 27-31.
- ÖZTÜRK, G. (2012).“Seyyahların Gözüyle Adıyaman ve Çevresi” Adıyaman Tarihi ve Kültürü Üzerine. Konya: Kömen Yay., s. 131-,132.
- ÖZTÜRK, S. (2006). Osmanlı Salnamelerinde Adıyaman. İstanbul: Adıyamanlılar Vakfı Yayınları.
- ÖZTÜRK, S. (2008). “Osmanlı Döneminde Adıyaman’ın Sosyal ve Ekonomik Özellikleri”, Medeniyetler Kavşağı Adıyaman. İstanbul: Adıyamanlılar Vakfı Yay.,s. 118-147.
- ÖZTÜRK, Y. (2012). Timar-Thema Teriminin Ortaya Çıkması, Bizans Uygulaması ve Osmanlı İle Mukayesesi. OTAM, s. 157-208.
- ÖZYÜKSEL, S. (2018). Mardin Kızıltepe İlçesi Yer Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi. Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- PARLAK KALKAN, G. (2014). Gaziantep İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme. Elazığ: Fırat Üniversitesi, Doktora Tezi.
- PİLANCI, H. (1996). Anadolu’daki Türkçe Yer Adları. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Doktora Tezi.
- SAKAOĞLU, S. (2001). Türk Ad Bilimi I, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları: 780, s.156.
- SAKİN, S., KARTIN, C. (2014). “ İngiliz Seyyahlar Maunsell, Harris ve Sykes’ın Gözlemlerinde İran Irak ve Türkler”. Tarihin Peşinde – Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi.
- SAN, S. (1950). Her Bakımdan Kısaca Besni. Malatya: Güven Matbaası.
- SÖYLEMEZ, F. (2007). “XVI. Yüzyılda Pağnik Nahiyesi”. Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, 171, s. 209.
- SUCU, M. (1985). Adıyaman İli ve İlçeleri (Yakın Çevre İncelemeleri). Gaziantep: Yapım-Bugün Ajans Basım, 2. Baskı.

- ŞAHİN, G. (2010). Türkiye’de Yapılmış Toponomi Çalışmaları. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 4.
- ŞAHİN, İ. (2013). Türkiye Yeradbiliminde Terim ve Tür Sınıflandırması Sorunları, Avrasya Terim Dergisi, 1(1): 46-58.
- ŞAHİN, İ. (2015). Türkiye Yeradbiliminde Leksik- Semantik Sınıflandırma Meselesi, Avrasya Terim Dergisi, 3(1): 10-21.
- ŞAHİN, İ. Türkiye Yeradbilimde Leksik-Semantik Sınıflandırma Meselesi, Avrasya Terim Dergisi, 3(1),10-21.
- ŞAHİN, İ.(2007). Türkçe Yer Adlarının Yapısı Üzerine. Erzurum: A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 32.
- ŞAŞMAZ, H., ŞAŞMAZ, M. (2012). “Osmanlı İmparatorluğu ile Cumhuriyet Dönemi’nde Adıyaman’ın İdari Taksimatı” Adıyaman Tarihi ve Kültürü Üzerine. Konya: Kömen Yayınları.
- ŞEMSEDDİN SAMİ. (1306/1889). Kamûsu’l-A’lâm (Cilt I). İstanbul: Mihran Matbaası.
- ŞEMSEDDİN SAMİ. (1308/1891). Kamûsu’l-A’lâm. (Cilt III). İstanbul: Mihran Matbaası.
- TAŞDÖNER ÖZCAN, K. (2015). “Hellenistik Dönemin Küçük bir Krallığı: Kommagene”. Tarih Okulu Dergisi (TOD), 8 XXIII, s. 98-101.
- TAŞDÖNER, K. (2016). “Antik Çağda Kommagene”, Kommagene’nin İzleri. Adıyaman: Adıyaman Tanıtma Vakfı Yay.
- TAŞTEMİR, M. (1992). Besni. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, (Cilt V, s. 541). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- TAŞTEMİR, M. (1999). XVI. Yüzyılda Adıyaman: Behisni , Hısn-ı Mansur, Gerger, Kahta : Sosyal ve İktisadi Tarihi. Ankara:Türk Tarih Kurumu Yay., s.311.
- TEKİN, F. – CANTÜRK, S. (2017), Giresun İli Merkez Yer Adları Üzerine Bir İnceleme, International journal of Social Science, Number :60, p.97 -120, Autumn II.

- TEKİN, F. (2017). Giresun İli Yer Adları Üzerine Bir İnceleme. *Internationnal Journal of Social Science*, s.97.
- TELLİ, B. (2018). Yer Adları Üzerine Bir Değerlendirme: Adıyaman İli Gölbaşı İlçesi Örneği. *Turkish Studies*, Volume13/12, Spring, p.507-526.
- TOPRAK, S. V. (2015). Besni – 1846 Tarihli Bir Kefâlet Defterine Göre Nüfus ve Sosyal Hayat. Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Yayınları.
- TOPRAK, S. V. (2018). 1835 Tarihli Nüfus Sayımına Göre XIX. Yüzyılın İlk Yarisında Hısn-ı Mansur(Adıyaman). Adıyaman: Adıyaman Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 16.
- TOZLU, N. (2013). Adıyaman Efsaneleri. Erzincan: Adıyaman Belediyesi.
- TUNÇEL, H. (2000). Türkiye’de İsmi Değiştirilen Köyler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 2, s. 23-34.
- UMAR, B. (1993). Türkiye'deki Tarihsel Adlar. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- UYGUR, N. (2001). Dilin Gücü. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- UZUNÇARŞILI, İ. H. (1937). Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri. Ankara: TTK. Yayınları.
- VAMBERY, H. (1879). *Die Primitive Cultur des Türko-Tatarischen Volkes*, Leipzig, s. 51.
- YAVUZ, S., ŞENEL, M. (2013). Yer Adları (Toponim) Terimleri Sözlüğü. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 8/8 Summer, p.2239-2254.
- YIĞINLI, A. Â. (2013). Adıyaman Merkez Ağzı ve Kültürü. Adıyaman: Adıyaman Belediyesi.
- YILDIRIM, M. (2006). Uşak İli ve İlçeleri Yerleşim Yeri Adları (Orun)’nın Yapı ve Köken Bakımından İncelenmesi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZÇELİK, İ. (1989). 19. Yüzyılda Harput ve Civarı Yer İsimleri Üzerine Bir Deneme. *Fırat Havzası II. Folklor ve Etnografya Sempozyumu, Bildiriler*, s.323.

Yurt Ansiklopedisi. (1981). İl İl Dünyü Bugünü Yarını. (Cilt I.,s.183-247). İstanbul: Anadolu Yayıncılık.

YURTBAŞI, M. (1996). Sınıflandırılmış Türk Atasözleri. 6. baskı, İstanbul: Özdemir yayıncılık.

YURTBAŞI, M. (1996). Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü. 2. baskı, Ankara: Özdemir yayıncılık.

YARARLANILAN İNTERNET SİTELERİ

[http:// tr.m.wikipedia.org](http://tr.m.wikipedia.org) (2020)

<http://alikaradeniz.org> (Malazgirt Adının Anlamı)

<http://www.adiyaman.gov.tr> (2020)

<http://www.adiyaman.8m.net> (2020)

<http://www.adiyamanlilarvakfi.org.tr> (2020)

<http://www.celikhan.gov.tr> (2020)

<http://www.coğrafya.gen.tr> (2020)

<http://www.etimolojitürkçe.com> (2020)

<http://www.gerger.gov.tr> (2020)

<http://www.isa-sari.com/osmanli-turkcesi-osmanlica-transkripsiyon-alfabesi/> (2020)

<http://www.kahta.gov.tr> (2020)

<http://www.nedirnedemek.com> (2020)

<http://www.samsat.gov.tr> (2020)

<http://www.semskiasireti.com> (2020)

<http://www.sincik.gov.tr> (2020)

<http://www.tdk.gov.tr> (2020)

<http://www.tut.gov.tr> (2020)

<https://adiyaman.kbt.gov.tr> (2020)

<https://anayasa.tbmm.gov.tr/docs/1924/1924-ilkhali/1924- ilkhali.pdf>. (2020)

<https://eksisözlük.com.tr> (2020)

<https://islamansiklopedisi.org.tr> (2020)

<https://kelimeler.gen.tr> (2020)

<https://muhendislikokulu.com.tr> (2020)

<https://nedemek.com.tr> (2020)

<https://nisanyanmap.com> (İndex Anaticus) (2020).

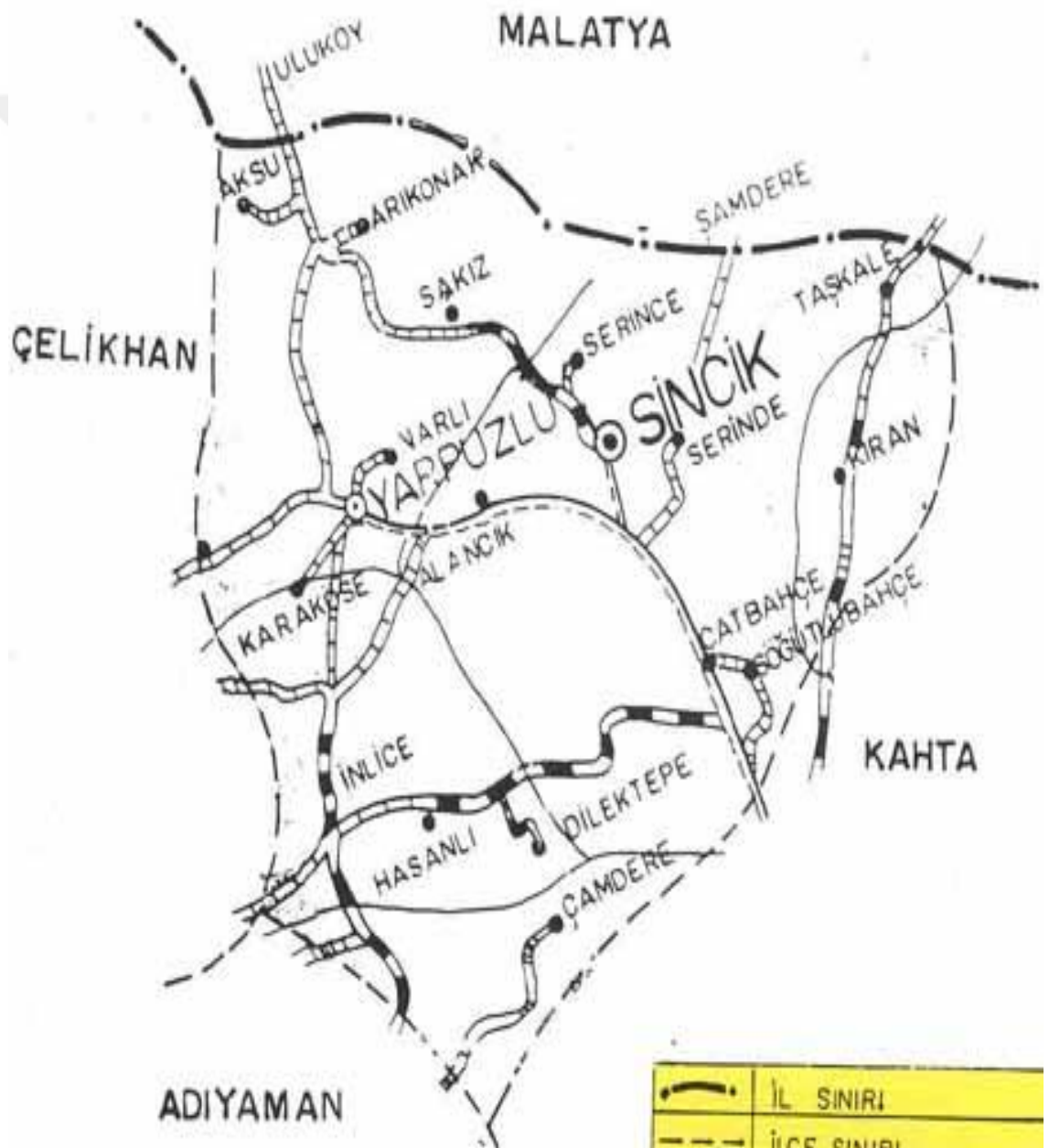

EKLER

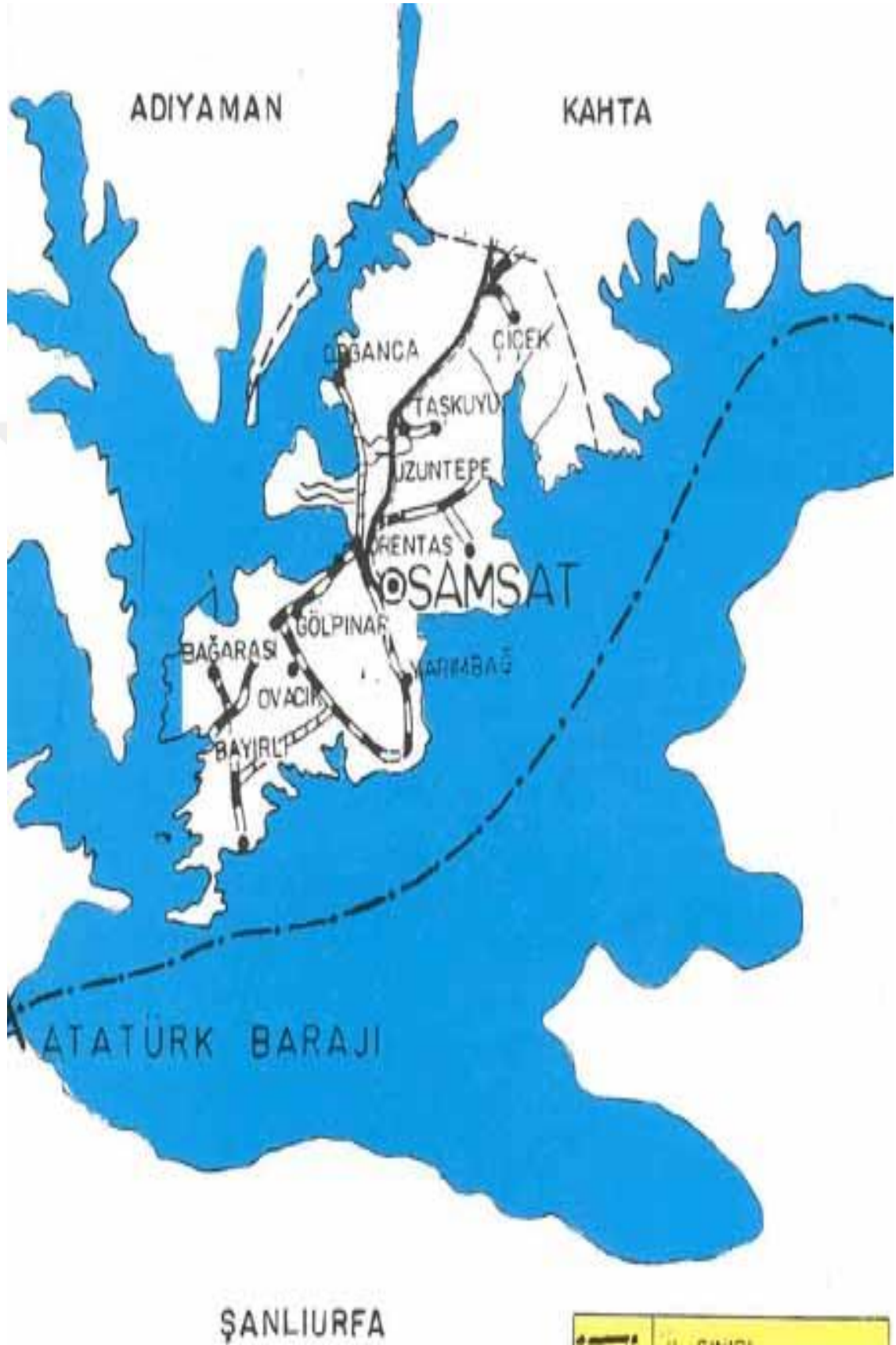
EK - 1

EK - 2

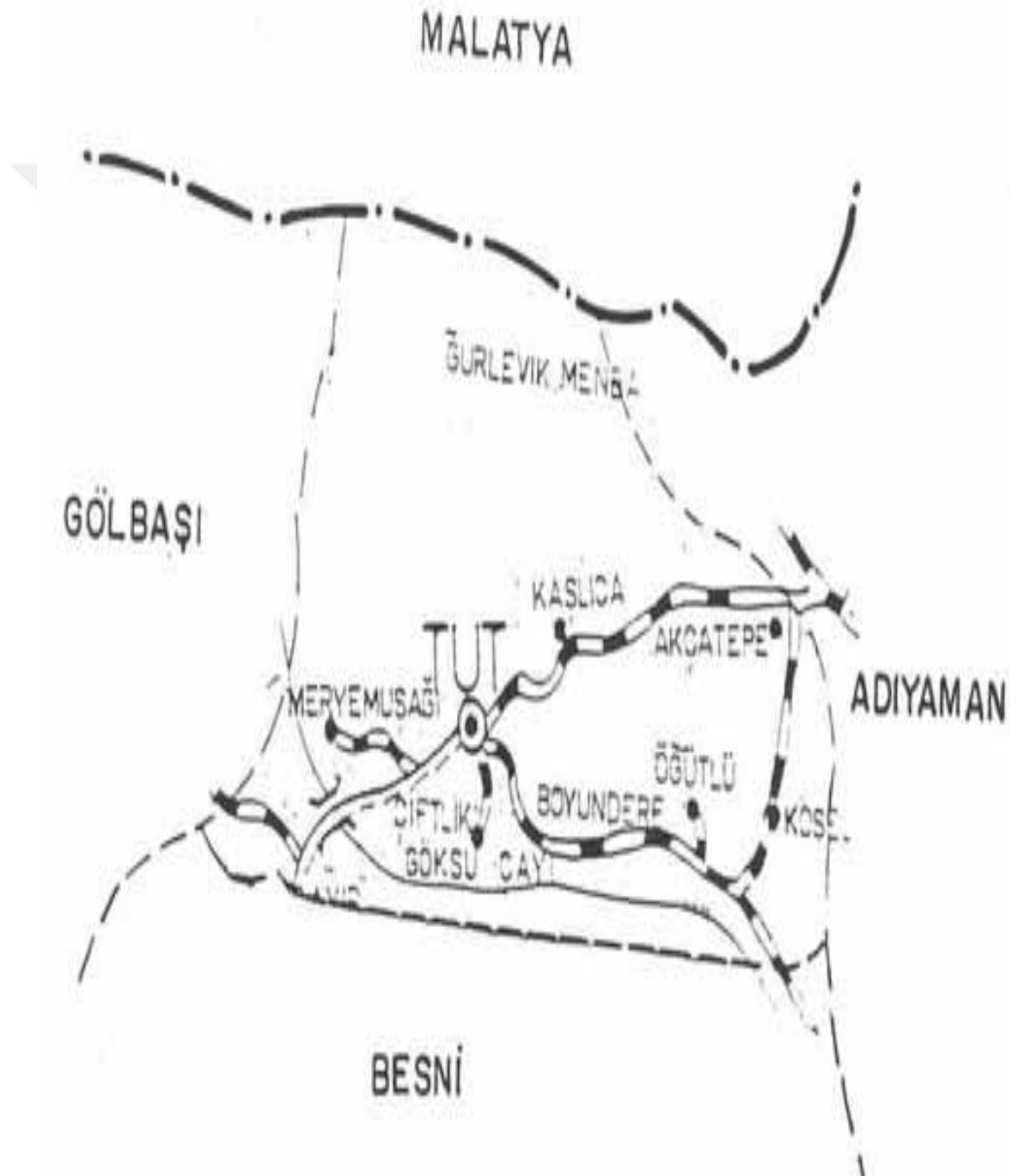
EK - 4

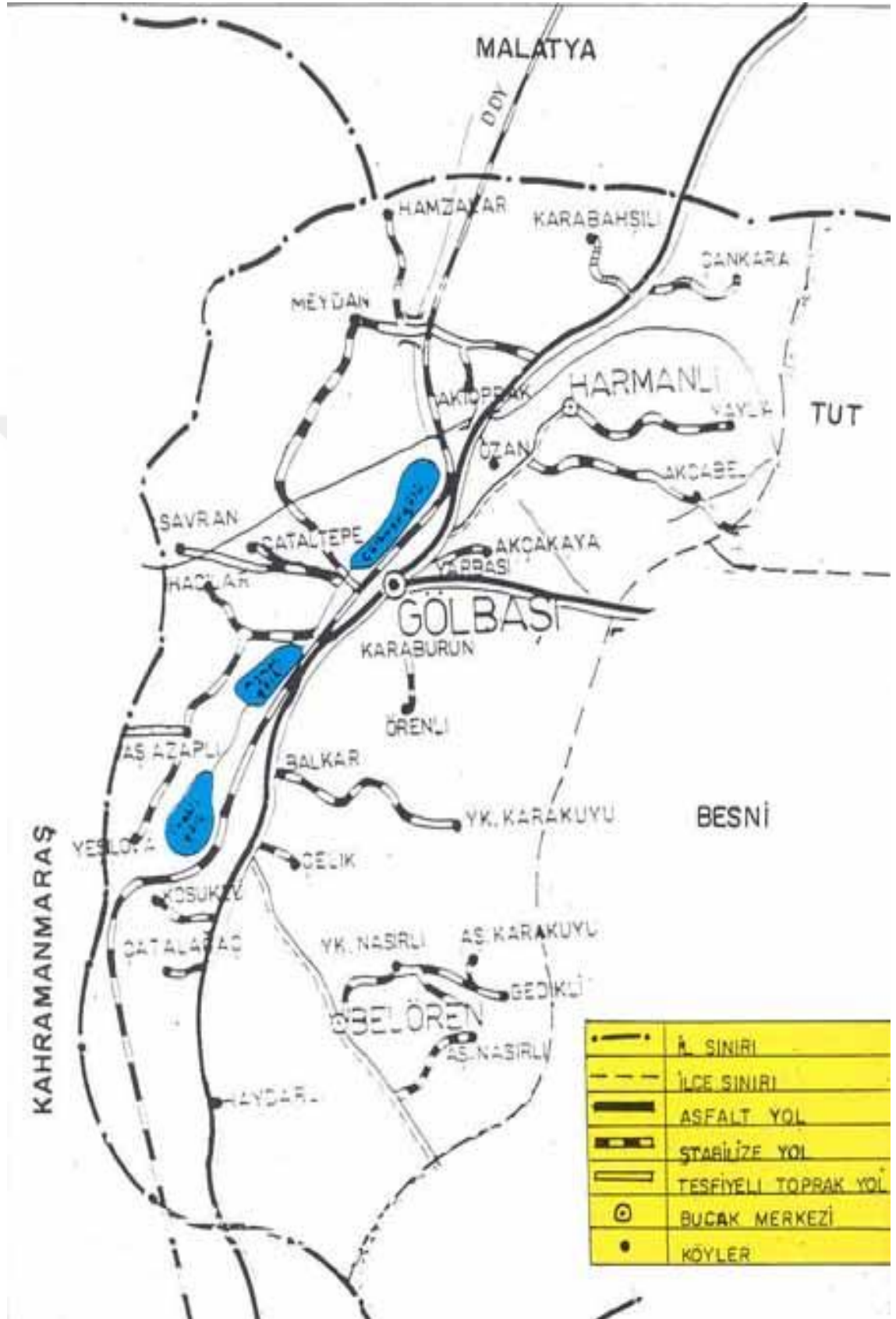
EK- 5

EK – 6

EK - 7

EK - 8

EK - 9

